Collectio Lavallensis

Sectio Theologica

JOANNES A SANCTO THOMA

CURSUS THEOLOGICUS

In Iam - Π1

DE DONIS SPIRITUS SANCTI

ARMAND MATHIEU et HERVÉ GAGNÉ

UNIVERSITATIS LAVALLENSIS

EDITIONEM CURAVERUNT

QUEBECI, A.D. MCMXLVIII

Nihil obstat:

Ernest Lemieux, ptre.

Censor deputatus.

Die 4a Octobris, 1948.

Imprimi potest:

Ferdinand Vandry, ptre.

Rector M. Universitatis Lavallensis.

Die 4a Octobris, 1948.

Imprimatur:

G.-S. **Grandbois**, P.A., V.G.

Die 4a Octobris, 1948.

Et alibi[2] adhuc magis laudabiliter: "Videatur etiam M. Joan, a Sto Thoma. . . de hac materia tam docte, tam profunde et luculenter agit, ut palmam aliis, immo et sibi alia scribenti præripere videatur".

AD LECTORES BENEVOLOS

Tractatus donorum Spiritus Sancti est quasi fastigium quoddam in theologia sacra. Dum enim in virtutibus etiam infusis adhuc servatur modus 'humanus, in donis vero modus ipse divinus exercetur et manifestatur. Itaque quaestiones scholastic» circa dona gratuitatem et supernaturalitatem ordinis supernaturalis maxime patefaciunt,

Alteram etiam commoditatem suppeditat tractatus iste. Attente enim considerantes et scrutantes doctrinam donorum non possunt confundere theologiam mysticam cum theologia scholastica circa res mysticas. Aperte enim intelligunt theologiam mysticam esse ipsum exercitium, in gradu quidem eminenti, donorum sapienti», intellectus et scienti».

Tractatus Joannis nostri non est mysticus, sed scholasticus. Et suo modo, atque secundum methodum theologi» acquisit» perfectissime discurrit circa res mysticas.

Juvatur afferre quædam verba Salmanticensium circa auctoritatem et præstantiam textus Joannis: "Desiderantem vero luculentiorum horum et aliorum donorum notitiam remittimus ad M. Joan, a Sto Thoma, la-II», q. 68, disp. 18, ubi de hac re profunde et sapientissime agit".

tum valde confirmant. Mirificam enim doctrinam ex Scripturis divinis depromptam tradit Auctor noster. Et quidem multoties commentarium ejus ex ipsis 'Verbis Dei componitur.

* * *

Textum Joannis nostri ex editione Vivès[1] hausimus. Sed, uti omnes norunt, defectus quam plurimi in ista editione abundant, sive in ipso textu, sive quoad fontes ab Auctore allati.

Hanc nostram editionem parando, non fuit nobis in animo opus criticum conficere, sed præbere textum emendatum, lectu jucundum, qui præsertim studentium commodo atque utilitati consuleret.

Quem in finem, fontes, juxta collectiones Mansi et Migne, diligenter restituimus, necnon de textibus Sacræ Scripturæ specialiter curavimus.

Praeterea, quia divisio distinguit et distribuit partes, et sic aufert confusionem totius, frequenter textus dividitur. Numerationem editionis Vivès non quidem omisimus, sed novam numerationem marginalem apposuimus.

Quo magis ad studium prosit editio nostra, plures indices apponuntur, scilicet, schematicus, biblicus, onomasticus et analyticus. Isti omnes indices novam numerationem servant.

* * *

Faxit Deus scientiarum Dominus ut istud opus in gloriam Spiritus Sancti et in aliquam veritatis diffusionem vergat.

EDITORES

[1] Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 68-70, disp. 18, VI (Vivès), p. 572-715.

INDEX SCHEMATICUS

PROOEMIUM

Præ notamina: quæ tractantur in *Sum. Theol.*, Ia-IIæ, q. 68-70.... 1-3

Quomodo dividitur tractatus D. **Thomæ** 4-21

De donis Spiritus Sancti..... 4-11

De beatitudinibus..... 12-16

De fructibus Spiritus Sancti..... 17-21

ARTICULUS PRIMUS

QUID DE DONIS SPIRITUS SANCTI TRADAT SCRIPTURA, ET QUOMODO DE ILLIS LOQUATUR?

Præ notamina..... 22-23

Nihil de donis istis nobis constat nisi ex revelatione..... 22

Oportet praemittere ea quæ Scriptura de his specialibus donis tradit 23

Manifestat doctrinam Scripturæ circa dona describendo STATUM SPIRITUALEM..... 24-49

Status spiritualis et unctio Spiritus ex ipsa Scriptura discernuntur 24-27

Quomodo Christus Dominus designavit statum spiritualis hominis 28-49

Explicatur *prima conditio* requisita ad spiritualem statum.. 34-38

Explicatur *secunda conditio* requisita ad spiritualem statum. 39-42

Explicatur *tertia conditio* requisita ad spiritualem statum... 43-49

CUR DONA ISTA IN SCRIPTURA SPIRITUS ET DONA APPELLENTUR. 50-93

Prima ratio: quia nomen "spiritus" et nomen "doni" specialiter Spiritui Sancto conveniunt..... 56-76

Secunda ratio: quia proveniunt in nobis ex inspiratione divina... 77-86

Tertia ratio: quia quasi ipso Dei halitu inspiratur anima..... 87-93

ARTICULUS II

UTRUM HÆC DONA SINT HABITUS A VIRTUTIBUS ETIAM INFUSIS DISTINCTI?

Præsupponitur dona ista, etiam prout in nobis, sunt supernaturalia et per se infusa 94-110
Probatur intentum 94-103
Non solum in Christo, sed etiam in nobis, est de fide ista dona esse, et supernaturalia esse 104-110

Intentio articuli: ista dona sunt habitus a virtutibus etiam infusis distincti 111-113

Dona Spiritus Sancti sunt habitus 114-134
Probatur intentum 114-119
Arguitur contra conclusionem 120-123
Respondetur 124-134

Dona Spiritus Sancti a virtutibus etiam infusis sunt distincti 135-185
Punctus difficultatis 135-137
Variæ sententiae 138-149
Probatur intentum duplici fundamento 150-181
Primum fundamentum: per discursum theologicum ex Scriptura 151-165
Dona intellectualia non identificantur cum fide aut spe 151-159
Dona intellectualia non identificantur cum caritate 160-164
Dona appetitiva distinguuntur a virtutibus moralibus infusis 165
Secundum fundamentum: ex ipsa ratione formali istorum donorum. 166-181
Corollarium 182-185

Solvuntur argumenta 186-265
Primo arguitur: ratio assignata ad distinguendum dona a virtutibus non esset efficax 186-193
Respondetur 194-208
Secundo arguitur: ratio distinctionis non esset nisi ex parte causæ efficientis, unde non specifica. 209-215
Respondetur 216-234
Tertio arguitur: dona Spiritus Sancti non essent necessaria 235-242
Respondetur 243-265
Corollarium 266

ARTICULUS III

DE DONO INTELLECTUS

PROŒMIUM: quæ *in particulari* intendit tractare Auctor circi dona..... 267-271

DEFINITUR DONUM INTELLECTUS EJUSQUE MUNUS DECLARATUR..... 272-362

Punctus difficultatis aperitur: utrum donum intellectus judicat, necne..... 272-284

Stabilitur veritas: donum intellectus non est simplex apprehensio terminorum tantum, sed cum aliquo judicio..... 285-336

Mens D.Thomæ declaratur..... 285-299

Ratio conclusionis..... 300-304

Difficultatibus satisfacit..... *305-333*

Prima difficultas: utrum judicium doni intellectus depuret a phantasmatibus et erroribus..... 305-306

Respondetur..... 307-315

Secunda difficultas: quodnam sit illud judicium doni intellectus..... 316

Respondetur..... 317-333

Corollarium..... 334-336

Solvuntur argumenta supra (n. 272-284) proposita..... 337-362

Respondetur ad argumentum (n. 272-275) ortum ex textu quodam D.Thomæ..... 337-340

Quomodo potest (n. 276-278) judicare donum intellectus et insimul non judicare sicut donum sapientiæ aut scientiæ. 341-346

Quomodo potest (n. 279-280) de ipsismet principiis revelatis judicare sine hoc quod confundatur cum fide..... 347-352

Quonam modo specialissimo donum intellectus judicat (n. 281-284) de evidentia credibilitatis aut de convenientia credibilium..... 353-362

DONUM INTELLECTUS DISTINGUITUR TUM A FIDE, IN VIA, TUM A LUMINE GLORIÆ, IN PATRIA..... 363-410

Punctus difficultatis..... 363-372

Pranotamina..... 363-365

Quæ difficultatem faciunt..... 366-372

Stabilitur veritas: ostendendo eumdem esse habitum doni intellectus in via et in patria..... 373-406
Probatur in generali: ex permanentia omnium donorum in patria.... 373-381
Probatur in particulari: de ipsomet dono intellectus.... 382-406

Solvitur difficultas: quomodo idem habitus potest (n. 367-372) mutari de obscuro in clarum sine mutatione essentiali..... 407-410

QUOMODO DISTINGUITUR ACTUS DONI INTELLECTUS, ET QUÆNAM SUNT EJUS OBJECTA..... 411-474

Præsupposita, distinguitur inter judicium quidditativum et judicium ex connaturalitate..... 411-421

De distinctione actus doni intellectus..... 422-142
ab habitibus intellectualibus..... 423
ab aliis habitibus vel illustrationibus infusis, quæ etiam in peccatore dari possunt..... 424-425
ab aliis donis Spiritus Sancti..... 426
ab actu fidei..... 427-442

De objectis doni intellectus..... 443-474
Determinatur: quodcumque latens objectum quod lumine naturali sufficienter penetrari non potest... 443-454
Difficultates proponuntur..... 455
Respondetur..... 456-474

DONUM INTELLECTUS DISTINGUITUR IN PATRIA A LUMINE GLORIÆ..... 475-548

Punctus difficultatis, non videtur esse distinctio..... 475-481

Stabilitur veritas..... 482-514
Præsupposita: in donis intellectualibus distinguendum est id quod se habet *regulative,* et quod se habet *formaliter*.....;..... 483-488
Probatur intentum..... 489-505
Prima ratio: *a priori, ex* propriis doni intellectus..... 489-490
Secunda ratio: *a posteriori,* ex eo quod si donum intellectus in Christo fuit lumen gloriæ, tale donum non invenitur in nobis pro ista vita..... 491-499

Tertia ratio: *a simili,* ex permanentia donorum sapientiæ, scientiæ et consilii sine confusione cum lumine gloriæ..... 500-505
Difficultas: circa formalem rationem qua distinguitur in patria donum intellectus a lumine gloriæ..... 506
Respondetur..... 507-514

Solvuntur argumenta contra distinctionem doni intellectus a lumine gloriæ. 515-548
Ad primum argumentum: ex duobus locis D. Thomæ (n. 476-179)..... 516-527
Ad secundum argumentum: ex ratione(n. 480)..... 528-536
Ad tertium argumentum: ex alio loco D.Thomæ (n. 481).. 537-548

ARTICULUS IV

DE DONO SAPIENTIÆ ET SCIENTIÆ

PROOEMIUM..... 549-550

DISTINCTIO DONI SAPIENTIAE A FIDE, ET AB ALIIS DONIS ET HABITIBUS..... 551-696

Quæ sit ratio formalis sub QUA DONI SAPIENTIÆ..... 554-657
Præsupposita..... 554-562
Probatur intentum..... 563-575
Solvuntur difficultates contra resolutionem..... 576-594
Quomodo distinguatur donum sapientiae a fide, et ab aliis donis et habitibus..... 595-633
Aliæ difficultates solvuntur contra resolutionem..... 634-657

AD QUÆ OBJECTA SE EXTENDAT DONUM SAPIENTIÆ..... 658-696
Sententia Suarez..... 658-665
Stabilitur veritas : judicat de omnibus de quibus est fides.... 666-680
Solvuntur difficultates: non versaretur circa res divinas---- 681-696

DISTINCTIO DONI SCIENTIÆ A FIDE, ET AB ALIIS DONIS ET HABITIBUS..... 697-741

QUÆ SIT RATIO FORMALIS DONI SCIENTIÆ..... 698-725
Præsupposita..... 698-702
Difficultas specialis indicatur..... 703-710
Solvitur..... 711-725

quomodo a reliquis donis distinguatur, et quis sit proprius actus 726-734

Ad QUÆ OBJECTA SE EXTENDAT DONUM SCIENTIÆ 735-741

ARTICULUS V

DE DONO CONSILII

HvoiστMΛMκ 742-762
Cur vocatur donum consilii, et non domim prudentiæ 742-743
Tres difficultates circa donum consilii 744-756
Prima difficultas: circa distinctionem istius doni a donis sapientiæ et scientiæ, a fide et a prudentia infusa 744-749
Secunda difficultas: circa objecta doni consilii 750-752
Tertia difficultas: circa dubitationem quæ potest in agendis occurere 753-756
Rejicitur responsio imperfecta ad primam difficultatem 757-762

Stabilitur veritas circa distinctionem doni consilii a RELIQUIS DONIS 763-773
Probatur ex Sacra Scriptura 764-768
Declaratur fundamentum distinctionis 769-773

Difficultatibus satisfacit 774-827
Ad primam difficultatem (n. 744-749): circa distinctionem istius doni. 774-785
Ad secundam difficultatem (n. 750-752): circa objecta materialia istius doni. 786-798
Ad tertiam difficultatem (n. 753-756): circa dubitationem in agendis 799-827

ARTICULUS VI

DE DONIS PIETATIS, FORTITUDINIS ET TIMORIS

PROŒMIUM 828-833

Ista dona correspondent parti appetitivæ 828-830

Duo CIRCA ISTA DONA EXPLICARE OPORTET 831-833
Ratio eorum formalis 832
Objecta istorum donorum 833

QUID DE DONO PIETATIS 834-914

Præsuppositа 834-838
Cur prius tractatur de dono pietatis 834
Utrum revera donum pietatis sit distinctum a dono timoris. 835-837
Intentum circa donum pietatis declaratur 838

Quomodo ratio formalis doni pietatis illud distinguit a reliquis habitibus 839-881
Difficultas est circa distinctionem istius doni cum religione infusa 839-856
Declaratur mens divi Thomæ 857-869
Difficultatibus (n. 839-856) satisfacit 870-881

De materia ad quam se extendit DONUM PIETATIS 882-914
Declaratur intentum: de materia principali et secundaria... 882-893
Solvuntur argumenta contra resolutionem 894-914

QUID DE DONO FORTITUDINIS 915-962

Intentum circa donum fortitudinis declaratur 915

Probatur intentum per partes 916-962
De ratione formali istius doni qua distinguitur a fortitudine virtute 919-949
Punctus difficultatis 919
Stabilitur veritas 920-926
Solvuntur difficultates 927-949
Non potest (n. 927) supplere fortitudo virtus ea quæ operatur donum fortitudinis ultra modum virium humanarum et infirmitatis ejus 933-940
Vera fortitudo non tam in actionibus corporis (n.928) quam in animi affectibus demonstratur et perficitur 941-944
Fortitudo infusa sufficit (n. 929) in suo ordine et linea, non absolute et quoad omnia 945-946
Depulsio infirmitatis, quam facit donum fortitudinis, petit altiorem (n. 930) vim spiritus quam sit motivum virtutis fortitudinis 947-949
De materia ad quam se extendit donum fortitudinis 950-962
Non solum est circa actiones omnino extraordinarias.. 950
Sed sirca omnia difficilia circa quæ divers» virtutes versantur 951-962

QUID DE DONO TIMORIS..... *963-1027*

Intentum circa hoc donum declaratur..... 964

Præsuppositumi determinatur cujusnam timoris sit istud donum..... 965-978

Probatur intentum per partes..... 979-1027
De ratione formali istius doni..... 980-982
De extensione ejus materiæ pro ea parte qua hoc donum tangit temperantiam..... 983-996
Ostenditur propositum..... 983-985
Quomodo specialiter se extendit ad omnem materiam virtutis temperanti», quamvis sub alio respectu hoc donum correspondere potest omni virtuti..... 986-996
Per quam actum operatur donum timoris in omni materia temperanti»..... 997-1027
Sententia Suarez exponitur et refellitur..... 998-1011
Stabilitur veritas..... 1012-1027

ARTICULUS VII

UTRUM BENE CONSTITUATUR NUMERUS SEPTEM DONORUM î

Præsuppositа..... 1028-1040
Numerus septenarius donorum plus quam probabilis est: sententia opposita non habet probabilitatem..... 1028-1039
Hic numerus potest explicari et defendi, non autem demonstrari per rationem naturalem..... 1040

Intentio articuli..... 1041-1043

Explicatur secundum aliquam proportionem hunc numerum esse competentem..... 1044-1068
Exponitur argumentum D.Thomae.(Ia-IIæ, q.68, a.4)..... 1044-1049
Ostenditur collectionem donorum a D. Thoma propositam optimam esse..... 1050-1057
Quomodo circa dona intellectualia formalior est distinctio donorum in IIa-IIæ, q. 8, a. 6 quam in Ia-IIæ, q.68, a. 4 1058-1068

An ista septem dona sint septem SPECIES INFIMÆ, AN subalternæ?..... 1069-1130
Objicitur pauciora dona sufficere..... 1070-1072
Respondetur..... 1080-1100
Objicitur plura esse debere dona..... 1073-1079
Respondetur..... 1101-1130

ARTICULUS VIII

QUÆ SINT PROPRIETATES DONORUM SPIRITUS SANCTI?

PRCXEMIUM 1131-1132

CONNEXIO DONORUM INTER SE ET CUM CARITATE 1133-1202

Præsupposita 1133-1139
Quomodo D.Thomas probat hanc connexionem 1133-1134
Animadversio: dona ista sunt connexa quoad habitus, non necessario quoad actus 1135-1137
Punctus difficultatis: utrum ista dona sint connexa in caritate? 1138-1139

Proponuntur difficultates 1140-1151
Prima difficultas: circa hoc quod dona in caritate uniantur, et caritas cum ipsis 1140-1146
Secunda difficultas: quia in peccatore est fides, dona correspondentia fidei possunt esse sine caritate. 1147-1151
Corollarium 1152

Stabilitur VERITAS: dona ista sunt connexa in caritate et in omnibus justis inveniuntur 1153-1179
Ex Sacra Scriptura 1154-1163
Ex traditione Patrum 1164-1169
Ex ratione theologica 1170-1175
Corollarium: circa necessitatem istorum donorum 1176-1179

Solvuntur difficultates 1180-1202
Ad primam (n. 1140-1146) difficultatem 1180-1194
Ad secundam (n. 1147-1151) difficultatem 1195-1202

DURATIO DONORUM SPIRITUS SANCTI ETIAM IN PATRIA. 1203-1226

Præsupposita 1203-1207
Exponitur ratio D.Thomæ 1203-1206
Punctus difficultatis: utrum habeatur aliqua imperfectio cum statu patriæ incompatibilis 1207

Proponuntur difficultates 1208-1211
Prima difficultas: eo quod materia aliquorum donorum non manebit in patria 1208
Secunda difficultas: eo quod dona saltem intellectualia non possunt eadem esse in via et in patria ... 1209-1210
Tertia difficultas: videtur quod saltem donum scientiæ non manebit in patria 1211

Solvuntur difficultates 1212-1224
Ad primam difficultatem 1212-1214
Ad secundam difficultatem 1215-1224
Ad tertiam difficultatem 1225-1226

ÆQUALITAS VEL INÆQUALITAS DONORUM, INTER SE ET CUM VIRTUTIBUS 1227-1250

PRÆNOTAMINA t quotuplici modo dona comparari possunt 1227-1228

DE COMPARATIONE DONORUM CUM VIRTUTIBUS 1229-1234
Vel theologicis 1229-1230
Vel intellectualibus et moralibus 1231-1234

De comparatione donorum inter se 1235-1250
Si de perfectione comparativa simpliciter 1238-1243
Si de perfectione comparativa secundum quid 1244
Difficultas circa donum timoris 1245
Respondetur 1246-1250

ARTICULUS IX

QUI SINT ACTUS ET EFFECTUS DONORUM i

DE BEATITUDINIBUS 1251-1276

PRÆNOTAMINA 1251-1253

Tria inquiruntur 1254-1276
Primo inquiritur: quomodo explicentur istæ beatitudines, et quos effectus faciant in nobis. 1255-1267
Secundo inquiritur: quomodo si sint septem dona ponuntur octo beatitudines, et quomodo Lucas solum ponit quatuor, Matthæus vero octo. 1268-1273
Tertio inquiritur: an istæ beatitudines contineant solum opera consilii, an etiam præcepti 1274-1276

DE FRUCTIBUS SPIRITUS SANCTI 1277-1280

QUÆ BEATITUDINES ET QUI FRUCTUS CORRESPONDEANT DONIS 1281-1282

INDEX SIGLORUM

DTC	*Dictionnaire de théologie catholique.*
Msi	Mansi, Johann. Dominici, *Sacrorum Conciliorum nota et amplissima collectio.*
PG	Migne, J. P., *Patrologiæ cursus completus,* series græca.
PL	Migne, J. P., *Patrologiæ cursus completus,* series latina.
RF	*Corpus Juris canonici.* Ed. Ae. Richter et Ae Friedberg, 2 vol., Lipsiæ, 1881.

JOANNES A SANCTO THOMA

CURSUS THEOLOGICUS

In Iam – IIæ

DE DONIS SPIRITUS SANCTI

PROOEMIUM

1 Agit S. Thomas in his tribus quæstionibus de quibusdam specialibus virtutibus seu habitibus quæ vocantur dona Spiritus Sancti, eo quod per ipsa specialiter Spiritus Sanctus se cordibus infundit, et ad speciales operationes nos dirigit et ordinat.

2 Et isti habitus habent suas operationes, quæ beatitudines dicuntur ex quadam appropinquatione ad ætemam beatitudinem quando sunt speciales et excellentes operationes.

3 Et aliquæ etiam operationes dicuntur fructus Spiritus, quia ex Spiritu Sancto sic specialiter animam vivificante et movente pullulant et oriuntur.

* * *

4 De ipsis donis, quæ sunt hiabitus a quibus istæ operationes procedunt, tractat D. Thomas in quæstione 68. Et duo ibi declarat. *Primum,* quod pertinet ad quidditatem et divisionem seu numerum donorum, in primis quatuor articulis. *Secundum,* quod pertinet ad eorum proprietates, per alios quatuor.

©

5 *Ad quidditatem* declarandam, considerat D. Thomas genus, et differentiam, et finem ad quem ordinantur et propter quem necessaria sunt.

6 Et primo agit de differentia, ut ostendat se agere de specialibus donis quæ differunt a virtutibus.

7 Secundo, de fine propter quem necessaria sunt, ut ostendat necessaria esse ad salutem.

8 Tertio, de genere, ostendens quod sunt habitus.

9 Et denique agit de eorum divisione et numero, quia septem sunt, articulo quarto.

Θ

10 *Ad broprietates* pertinet in donis id quod etiam in virtutibus, scilicet connexio eorum, duratio post hanc vitam, inaequalitas et diversa perfectio eorum, tum comparata inter se, tum comparata ad alias virtutes.

11 Quod sint conne xa, ostendit articulo quinto; quod durent etiam post hanc vitam, articulo sexto; quod quaedam dona sipt priora aliis, ostendit articulo septimo; quod ipsa sint potiora virtutibus moralibus sed inferiora theologicis, ostendit articulo octavo.

* ¥

12 De beatitudinibus, quæ numerantur *{Mat.* 5, 3-11) simul cum earum praemiis, quatuor tractat D. Thomas (la-IIæ, q. 69).

13 *Primum,* quod istæ beatitudines differunt a donis et virtutibus, sicut actus ab habitibus.

14 *Secundum,* quod praemia istis beatitudinibus assignata perfecte et complete pertinent ad futuram vitam, inchoative vero etiam ad praesentem, ut in viris perfectis invenitur.

15 *Tertium,* quod convenienter ponuntur octo beatitudines.

16 *Quartum,* quod convenienter assignantur earum praemia.

¥ ¥

17 De fructibus Spiritus Sancti agit quaestione 70. Sunt enim duodecim fructus, quos enumerat Apostolus *(Gal.* 5, 22-23). Et de his etiam quatuor docet.

18 *Primum,* quod isti fructus sunt operationes in via Spiritus delectabiles, sicut fructus est ultimum quod nascitur ex arbore et delectat.

19 *Secundum,* quod fructus differunt a beatitudinibus. sicut magis et minus commune: beatitudines enim sunt fructus quia oriuntur a donis Spiritus Sancti, sed non omnes fructus sunt beatitudines, sed solum quæ sunt perfectæ operationes et quasi appropinquantes beatitudini.

20 *Tertium,* quod fructus convenienter ab Apostolo enumerentur.

21 *Quartum,* quod fructus Spiritus contrarientur fructibus seu operibus camis.

DISPUTATIO XVIII

DE DONIS SPIRITUS SANCTI

ARTICULUS PRIMUS

QUID DE ISTIS DONIS SPIRITUS SANCTI TRADAT SCRIPTURA, ET QUOMODO DE ILLIS LOQUATUR?

22 I. — De donis Spiritus Sancti, de quibus hic agit S. Thomas, naturales philosophi et ethnici nihil agnoverunt, sed solum ex divina revelatione nobis de illis constat. Et de eis sub nomine donorum et spirituum Scriptura tractat, et numero septenario ea complectitur.

23 Quare pro eorum explicatione aliqua oportet præmittere quæ Scriptura de his specialibus donis tradit, ut deinceps majori luce ad ea quæ scholastice de his donis tractari solent possimus accedere.

* * *

24 II. — Cum ergo ad formandum spiritualem hominem et in via Dei perfectum omnia nos Scripturarum oracula instruant et inducant, quia, ut Apostolus inquit (II *Tim.* 3, 16-17): *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum,. .. ad corripien-*

dum, ad erudiendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus, — ideo maxime status iste spiritualis et subtilis motio et unctio Spiritus qua intime se infundens erigit cor in sublime, et Spiritus ipse levat et assumit hominem quasi manus Domini confortans[1], ex ipsa Scripturarum contextura et doctrina discernendus est. In cujus serenitate et luce quasi in luce *auroræ, orientejsole, mane absque nubibus rutilai*[2], cujus radiis splendore charitatis erigitur et elevatur mens ad eruenda camis blanditia et abjicienda opera tenebrarum, ut in ista erectione ab ipso Spiritus Sancti lumine quasi a magistro doceatur, juxta quod propheta dicit *(Is.* 50, 4): *Dominus erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiarn quasi magistrum,* et iterum (I *Joan.* 2, 27): *Unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium.*

volans habebat in manu sua et forcipe tulerat de altari, quo videlicet inflammante et igniente animam non solum purgantur labia prophetæ (quod pertinet ad initium spiritualis vitæ et viæ purgativæ), sed ulterius provehitur ad scribendum *nomen novum* », quando non solum illuminativam viam ingreditur secundum communem modum et regulam virtutum in quibus proficit, sed etiam *nomen novum,* id est, regulam novam et obligationem novam accipit (nomen enim sæpius ipsam obligationem seu munus designat) qua regulatur et dirigitur et docetur humana mens non solum stylo hominis et modo quodam communis prudentiæ, sed etiam digito Dei[2] et excellentia motionis divinæ.

¥ ¥

28 IV. — Propter hoc, ut recte observat Cajetanus *(In Joan.* 3, 8), viam et statum Spiritus et spiritualis hominis designavit Christus Dominus in illis verbis, cum dixit *(Joan.* 3, 8): *Spiritus ubi vult spirat: et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis qui natus est ex Spiritu.*

29 Ubi cum Christus Dominus, qui est veritas ipsa, apertissime dicat sic esse omnem qui natus est ex Spiritu, judicare debemus non alio meliori modo explicari posse statum Spiritus et spiritualis hominis, qui per dona Spiritus Sancti formatur, quam in illa comparatione præfatis verbis a Domino designata. *n·2830

30 In quibus tres conditiones spiritualis hominis designantur.

» *Apoc.* 2,17.
« Cf. *Ex.* 8,19; *Luc.* 11,20.

31 Prima pertinens ad interiorem dispositionem, in illa clausula: *Spiritus ubi vult spirat.*

32 Secunda pertinens ad exteriorem communicationem, cum dicit: *Et vocem ejus audis.*

33 Tertia pertinens ad occultam Dei motionem et instinctum cujus certitudinem plene capere non possumus, cum dicit: *Et nescis unde veniat, aut quo vadat.*

©

34 V. — Et prima explicatur sic, quia dispositio interior per dona Spiritus Sancti et ad discernendum homines spirituales ea est, ut homo valde liberum, voluntarium et expeditum se sentiat in operando, sine obscuritatibus, sine impedimentis, sine ligaturis, quia *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*[1].

35 Funibus autem peccatorum unusquisque constringitur, et quasi compedes animæ suæ injicit. Primum autem quod facit Spiritus ingrediens cor est disrumpere vincula peccatorum quibus homo ligatur, et vectes ferreos duri cordis confringere[2]. Et tunc sentit se homo quasi alleviatum a magno pondere et agilem ad operandum; imo assumit pennas quasi columbae, et volat, et requiescit in solitudine[3]; nec enim est requies cordis ubi non est volatus ad Deum, sicut Seraphim stabant et volabant (*Is.* 6, 2).

[1] II Cor. 3,17.
[2] Cf. *Ps.* 106,16.
[3] Cf. *Ps.* 54, 7.

36 Ne ergo erraremus putantes natos ex Spiritu veluti furioso impetu quodam agi, sicut qui a malo spiritu possidentur, ideo primum quod Dominus in via Spiritus requirit est quod *Ubi vult spirat,* ad significandum quod nativitas ex Spiritu fert, non aufert, libertatem electionis. Multum enim periret de merito si Spiritus non spirando et ponderando inclinationem voluntatis, sed violentando determinaret et operaretur in illa. Unde etiam Apostolus dicit (I *Cor.* 14, 32) quod *spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt,* hoc est, ut interpretatur D. Thomas[1], quod quantum ad usum nuntiandi res propheticas spiritus voluntati prophetarum subjecti sunt, et non sicut in arreptitiis.

37 Inde est quod dona Spiritus Sancti per modum habituum nobis dantur, ut videlicet modo rationali et voluntario moveamur ad ea opera ad quæ a Spiritu dirigimur. Et sic qui aguntur a Spiritu[2], non ut servi, sed ut liberi, ut volentes et ut voluntarii moventur, et per principia sibi inhærentia (a Spiritu tamen derivata) aguntur ad eas operationes quæ in sua regulatione et mensura modum humanum et communem excedunt.

38 Igitur interior dispositio spiritualis hominis est liberum et voluntarium esse in via Spiritus. Ac proinde, qui non se expeditos et voluntarios sentiunt in his quæ sunt Spiritus, et in abstractione a commoditatibus et deliciis, sed in eas facile dilabuntur, signum est nec agi, nec spirari a Spiritu Sancto fortiter et perfecte secundum ejus dona.

[1] *In I Cor.* 14, 32, lect. 6; IIa-IIæ, q. 173, a. 3 ad 4; *De Ver.,* q. 12, a. 4; a. 9 ad 1.

[2] Cf. *Rom.* 8,14.

Θ

39 VI. — Secunda conditio requisita ad spiritualem statum notatur in illis verbis[1]: *Et vocem ejus audis,* ubi designavit Christus Dominus, ut inquit[2] Cajetanus, quod qui natus est ex Spiritu seu a Spiritu motus, vocem ex Spiritu profert sensibilem: *Ex abundantia enim cordis os loquitur*[3]. n. 32

40 Nam in eo qui natus est ex Spiritu, si vere ex Spiritu est, omnes sensibiles et exteriores actiones, præsertim sermones et vox, ex Spiritu procedunt et Spiritum redolent, et vix aliud quam de Deo vel in ordine ad Deum colloquuntur.

41 Ex quo manifestum est quod spiritualem hominem et internum maxime manifestat externa compositio et sensuum exteriorum gubernatio, præsertim vox'et locutio, juxta illud (*Jac.* 3, 2): *Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir. Potest etiam fræno circumducere totum corpus.*

42 Ergo mortificatio in lingua, seu moderata locutio, præsertim si solum sit de rebus divinis et ad Spiritum pertinentibus, maximum signum est interioris Spiritus dirigentis et mensurantis. Cujus vero auditur quidem vox, sed non sonat Spiritum, libenter autem divertit ad delectabilia et vana ut ea audiat vel loquatur, hic diminutus est Spiritu.

[1] *Joan.* 3, 8.
[2] *In Joan.* 3, 8.
[3] *Mal.* 12, 34.

©

43 VII. — Tertia conditio notatur in illis verbis: *p' 33» *Et nescis unde veniat, aut quo vadat?* In quo profunditas Spiritus designatur interius nos moventis et dirigentis sine hoc quod ejus originem, processum, aut finem dignoscamus, sed tamen interiora omnia et secreta rimatur (I *Cor.* 2, 10): *Spiritus enim scrutatur omnia, etiam profunda Dei.* Et ita, inquit Cajetanus, quamvis vocem et opera videant hominis spiritualis, nesciunt tamen evidenti cognitione divinum principium *fl·6 unde venit, et divinum terminum quo vadat.

44 In quo docemur non debere nos turbari si in operibus nostris non semper nobis innotescit cujus spiritus sint, præsertim in operibus arduis et extraordinariis, quia etsi multoties Spiritus interius moveat et excitet nos et instiget, non tamen scire usquequaque possumus unde veniat aut quo vadat, id est, principium ejus et finem, et sic latet nos Spiritus Dei.

45 Et multi qui vellent in omnibus operari cum summa securitate et certitudine retardantur sæpe ab his motionibus Spiritus Sancti ex angustia cordis, ideoque non sunt ita idonei ut moveantur ad magna et ardua nisi dilatetur cor, ita ut multum confidat de Deo et de ejus interiori assistentia.

46 VIII. — Quod certe expressum omnino videmus in Isaia propheta, cum *(Is.* 40, 27) ad eos loquitur qui ex quadam diffidentia cordis victi a pusillanimitate spiritus et tempestate[2] in quadam incertitudine trepi-

[1] *Joan.* 3, 8.
[2] Cf. *Ps.* 54, 9.

dare et coarctari videbantur. Et dicebat ad populum illum propheta: *Quare dicis, Jacob, et loqueris Israel: Abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo judicium meum transivit?*

47 Ecce populus angustiatus corde ab incertitudine viæ suæ quam putant esse absconditam a Deo, et nesciunt unde veniat, et quo vadat. Qui dilatari moventur magnitudine Dei, non in sua pusillanimitate hærere (Is. 40, 28-31): *Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. Qui dat lasso virtutem, et his, qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat. Deficient pueri, et laborabunt, et juvenes in infirmitate cadent* (quasi parum idonei qui pueri sunt corde et infirmantur in juventute, ad sustinendam viam Spiritus). *Qui autem sperant in Domino* (ecce dilatatum cor ex confidentia), *mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilæ* (non ut homines, modo humano operantes, sed ut aquilæ per dona Spiritus elevati), *current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.*

48 Ubi non absurde notandum pennas aquilæ promitti, non tamen dicitur quod volabunt, sed quod current et ambulabunt, scilicet tamquam homines adhuc in terra viventes, acti tamen et moti pennis aquilæ quæ desuper descendit, quia dona Spiritus, etsi in terra exerceantur et actionibus consuetis videantur fieri, tamen pennis aquilæ ducuntur, quæ superiorum spirituum ac donorum communicatione moventur et regulantur.

49 Et tantum differunt qui virtutibus ordinariis

exercentur ab his qui donis Spiritus Sancti aguntur, quantum qui solis pedibus laborando ambulant quasi proprio studio et industria regulati, vel qui pennis aquilæ superiori aura inflatis moventur, et currunt in via Dei quasi sine ullo labore.

* * *

CUR DONA ISTA IN SCRIPTURA SPIRITUS ET DONA APPELLENTUR?

50 IX. — Invenimus in Scriptura vocari hæc dona, tum nomine spirituum, tum nomine donorum.

S 11'

51 Nomine quidem spirituum (Zs. 11, 2-3): *Requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.*

52 Nomine autem donorum (Ps. 67, 19): *Ascendisti in altum, ccepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus;* vel ut Paulus *(Eph.* 4, 8) explicat tractans ad litteram de gratia data secundum mensuram donationis Christi: *Ascendens,* inquit, *in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.*53

53 Licet enim de omnibus supernaturalibus donis, sive sint virtutes, sive alii habitus, sive auxilia actualia, locus hic intelligi possit, tamen per antonomasiam* de donis Spiritus Sancti intelligitur, quæ plenius post ascensionem suam Ecclesiæ suæ largitus est Christus: quod singulariter indicari videtur in illo verbo: *Accepisti dona in hominibus (Ps.* 67, 19).

*n-14°'

54 Hoc enim proprie spectat ad hæc dona Spiritus Sancti, in quibus ita Deus donat hominibus et distribuit dona sua quod per ea subjicit sibi homines et reddit bene mobiles a Spiritu suo, et ita cum reliqua dbna homines accipiant a Deo, in istis donis etiam homines ipsos Deus accipit, et in ipsis hominibus captis sibique subjectis etiam dona sua iterum accipit et sua facit, utique cum usura et fœnore[1]. Sunt ergo ista dona munera quædam in quibus accipiuntur homines a Deo, et passive magis ad divina se habent quam se moventes.

¥ *

55 X. — Convenit autem optime his perfectissimis habitibus et nomen spiritus et nomen doni.

56 Primo quidem, quia hæc duo nomina Spiritui Sancto conveniunt, scilicet esse *spiritum*[2], quatenus amore ipso spirativo et ponderosa quadam inclinatione procedit; et esse *donum*[3], quatenus voluntas et amor est communicativus sui, et sic primum donum amoris est ipsum cor amantis, quod amico intus apprehenso et intus habitanti conjungitur juxta quod dicit David (I *Par.* 12, 17): *Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis.*

57 Igitur illa pignora seu dona quibus Spiritus specialissimo modo jungit cor suum cordi nostro faciendo nos conjunctos sibi et mobiles a se vocantur *spiritus,* quia ex amore spirante et ponderante in nos procedunt;

» Cf. *Prot.* 28, 8.
* Cf. Iam, q. 36, a. 1.
» Cf. Iam, q. 38, a. 2.

i

et vocantur specialiter *dona,* quia per illa seipsum nobis donat et in nobis est.

Θ

58 XI. — Ut autem videamus quomodo ista dona specialiter procedant ex amore et spiritu cordis Dei, et quomodo in nobis perficiant et accendant ignem amoris, advertendum est ex D. Thoma *(In Is.* 11, 2)[1] quod dona ista dantur nobis ad perficiendum virtutes.

59 Est autem, inquit Doctor sanctus, duplex defectus virtutis, alter ex parte habentis, alter ex parte ipsius habitus.

60 *Ex parte habentis* est defectus per accidens, scilicet ex indispositione subjecti participantis imperfecte talem habitum. Et hic defectus tollitur per augmentum et intensionem qua crescit virtus. *n·945 z

61 *Ex parte habitus* est defectus aliquis intrinsecus, quatenus talis habitus habet imperfectionem aliquam annexam. Sicut fides, verbi gratia, ex sua natura est imperfecta, quia ænigmatica[2] et obscura, et in ipsa caligat oculus, juxta quod dixit Salomon *(II Par.* 6.1) : *Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine,* id est, in fide, juxta illud Pauli *(Eph.* 3,17) : *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris.* Et iste defectus, inquit D. Thomas, tollitur per altiorem habitum qui Vocatur donum, quia quasi excedit modum communem operationis humanæ, et est donum intellectus, quod facit aliquo modo limpide et clare penetrare convenientiam 333 *n' 348'9

[1] *Opera Omnia,* XVIII (Vivès), p. 741-742.
[2] Cf. I *Cor.* 13,12.

et credibilitatem eorum quæ sunt fidei, et discretionem eorum ab erroribus et a sensibilibus.

62 XII. — Itaque ista dona quasi poliunt et deaurant et splendere faciunt virtutes in his ad quæ per se non attingunt: sola enim et nuda fides in obscuritate nos relinquit'. ñ. 196, 301, 321; 348, 598, 611

63 Et ideo homines ŏrdinario modo procedentes in ñ. 174
contemplatione solius fidei ättædiantur et non multum ñ. 431,1194
possunt perseverare, sed qui contemplativi sunt et penetrare conantur mysteria fidei, oportet uti dono intellectus.

64 Qui autem non multum sunt intelligentes[1], et tamen dicunt se habere rationem vel contemplationem in nuda fide, vix sciunt contemplationem habere, sed vagantur, vel dormiunt in contemplationibus suis aut multum attædiantur, quia sola fides non contemplatur sed obscure assentitur, et potius videntur ei cæli (seu res cælestes) occultari quam aperiri *(Deut.* 33, 28): *Oculus Jacob,* dicit Moyses, *in terra frumenti et vini, cælique caligabunt rore.* Dum enim oculus est in terra Ecclesiæ militantis, quæ proprie est terra frumenti et vini, id est, pastus spiritualis in sacramentali velo frumenti et vini nascentis, cæli caligant rore, quia occultantur nobis caligine fidei, et ita non possumus ex sola fide perfecte contemplari, sed ad summum tenui quodam rore perfundimur, et sic caligamus rore.

65 XIII. — Necesse est ergo ne deficiamus aliquantulum nobis aperiri hoc cælum, et hoc facit Spiritus Sanctus per donum intellectus, et sapientiæ, et scientiae. ñ. QQd.

[1] Juxta illustrationes donorum.

66 In cujus signum, in baptismo Christi dicitur *(Mat.* 3, 16): *Confestim ascendit de aqua. Et ecce cæli aperti sunt ei: et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam.* Quia videlicet anima purificata baptismo, in quo recipitur fides, hoc accipit a Spiritu descendente ut ei cæli aperiantur, id est, de cælestibus habeat aliqualem intellectum, et non solo rore caligent. Et quanto amplius in hoc crescit, tanto amplius ei cæli aperiuntur, et speculatur gloriam Dei ».

67 Et hoc est optimum signum apertionis cælorum et doni Spiritus Sancti, scilicet valde delectari et intelligere aliqua de gloria Dei. Unde dicitur *(Act.* 7, 55) de Stephano: *Cum esset plenus Spiritu Sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei,. . . et ait: Ecce video cælos apertos.*

68 Vide quantum proficit anima ex abundantia et plenitudine Spiritus. Quando enim exercetur et impletur istis donis, statim ei rescinduntur cæli et videt gloriam Dei, id est, speculatur et contemplatur illam magnitudinem, et non in sola obscuritate fidei versatur.

69 Unde Bernardus *(In Cant.,* serm. LVII, n. 5)a: "Salutaris suasio erit mihi... prænuntia imminentis adventus sponsi', et præparatio quædam ad digne suscipiendum supernum visitatorem, propheta hæc mihi indicante, dicendo quia *Justitia ante eum ambulabit (Ps.* 84, 14); et item loquitur Deo sic: *Justitia et judicium præparatio sedis tuæ (Ps.* 88, 15). — Et infra *(In Cant.,* serm. LVII, n. 6-7)}: "Jam si ignitum βio-

ı Cf. II *Cor.* 3,18.
l PL 183,1052.
› PL 183,1053.

quium sentis, atque ex eo conscientiam uri in recordatione peccati; recordare tunc de quo Scriptura dicit, quia *Ignis ante ipsum præcedet (Ps.* 96, 3), et ipsum prope esse non dubites... Si vero non solum compungeris in sermone illo, sed et converteris totus ad Dominum, jurans et statuens custodire judicia justitiæ ejus, etiam adesse ipsum jam noveris, præsertim si te inardescere sentias amore ejus".

70 XIV. — Ex quibus colligimus necessarium esse animæ ut ex fidei caligine[1] erumpat et exiliat ad currendum Deo suo per illuminationem donorum Spiritus Sancti, quibus quasi in vestitu deaurato mens ipsa circumdatur varietate[2], id est, multitudine spiritualium sensationum, et multiplici intelligentia divinorum.

71 Sed tamen quia non potest in hac vita fides illuminari et clarescere ex parte objecti, quia semper nititur testimonio dicentis, nec potfcst extra testimonium 110g
ad visionem rei excurrere, utpote ěxtra specificum *n'
objectum suum, restat ut anima captiva[3] vinculis j63
fidei quoad objecti caliginem solum p̌ossit illam inuri *n'
flamma amoris: amor enim maxime disertos facit[4].

72 Et idieo dona intellectus, sapientiæ et scientiæ oportet quod ex amore procedant illique innitantur ut possint aliquid de caligine fidei obrumpere, quo nobis cæli aperiantur, ideoque ista dona specialiter amori seu Spiritui (qui amor est) attribuuntur, imo et ipsa specialiter *spiritus* nominantur.

[1] Cf. II *Par.* 6, 1.
[2] Cf. *Ps.* 44,10.
[3] Cf. II *Cor.* 10, 5; — *De Ver.,* q. 14, a. 1.
[4] Cf. *Sap.* 10, 21.

73 Unde Ambrosius dicit *(De Parad.,* cap. 13 »), et citatur a D. Thoma, la-IIæ, q. 70, a. 1 ad 2) quod 'Opera virtutum dicuntur fructus, quia possessores suos sancta et sincera dilectione reficiunt".

74 Ergo intellectus ab ænigmatica cognitione fidei *n. 61
ad limpide et clare contemplandum mysteriorum magnitudinem et credibilitatem exsurgit in flamma amoris, ut dicitur *(Is.* 4, 5): *Et splendorem ignis flammantis in nocte,* id est, in obscuritate creaturarum protegentium et abscondentium nobis æternitatis majestatem: *Super omnem enim gloriam protectio,* ut inquit ibidem[1] propheta. Et sic mens nostra inter nocturnas tenebras vitæ hujus attendit (II *Pet.* 1, 19) *lucernæ lucenti in caliginoso loco,* et reficitur intellectus ab ipsa dilectione cordis cum sibi melius et convenientius videtur et apparet id quod amat.

75 Pulchre Bernardus *(In Cant.,* serm. LVII, n. 7)[3]: "Ignis, inquit, ante ipsum præcedit et ipse nihilominus ignis est... Differunt autem, quod is qui praemittitur ardorem habet, sed non amorem: coquens, sed non excoquens, movens, non promovens. Tantum ad excitandum praemittitur et praeparandum, simulque ad commonendum quid ex te sis, quo dulcius sapiat postmodum quod ex Deo mox eris. At vero ignis qui Deus est, consumit quidem, sed non affligit, ardet suaviter, desolat feliciter. Est enim vere carbo desolatorius[4], sed qui sic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis. Ergo in virtute qua

1 PL 14. 325.
2 *Is.* 4, 5.
3 PL 183, 1053.
4 Cf. *Ps.* 119, 4.

immutaris, et in amore quo inflammaris, Dominum praesentem intellige". Sic Bernardus.

76 Hoc ergo anima perfectionis cupida intendere et conari debet ut Deum præsentem habeat, id est, non sola fidei caligine creditum, sed illuminatione doni Spiritus Sancti quod ex amore perficitur limpidius cognitum, et ante lumen oculorum mentis frequenter oblatum.

K"
Ei'

recipiat spiritum, seu vim nobiliorem qua ab exteriori impulsu et elevatione moveatur, juxta quod dicebat David (Ps. 118, 131): *Os meum aperui, et attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam.*

79 Attrahitur enim ore animæ, id est, intellectu et voluntate Spiritus qui recreat cor et vim ejus vitalem accendat, quando apertione oris intendit et inhiat ad supernæ vitæ fontem, sicut dicitur de Lydia illa purpuraria *(Act.* 16, 14): *Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ a Paulo dicebantur.*

80 Requiritur enim apertio oris corde ad recipienda *n'ὐ
ista dona Spiritus Sancti, quia ad hoc dantur isti spiritus vitales et divini a Deo ut cor non resistat, sed sit bene mobile a Spiritu Sancto ad illum altiorem modum operandi ad quem a Deo dirigitur et elevatur. Os autem apertum contraponitur ori clauso quod resistit et non sinit intrare spiritum, os autem patens et apertum non resistit spiritui.

81 Et sic vocantur ista dona *spiritus,* quia ab exteriori Dei inspiratione proveniunt movendo animam ad altiorem modum operandi quam ordinariæ virtutes sufficiant: secundum altiorem regulationem et mensuram Spiritus Sancti, non solius rationis humanæ. Et a tali inspiratione et apertione cordis redditur homo bene mobilis a Spiritu Sancto ad illum superiorem modum operandi, sicut dicitur *(Is.* 50, 5): *Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum non abii.*

82 XVI. — Quapropter, ut homo moveatur altiori isto modo operandi, scilicet juxta mensuram Spiritus

Sancti et non solum juxta modum et mensuram assequibilem per rationem humanam (ut infra satius explicabimus), requiruntur dona ista altiora, quæ elevatione sua etiam virtutes ipsas ornant et elevant ut sub altiori modo reguletur homo et mensuret operationes suas.

83 Unde dicitur *(Job* 26, 13): *Spiritus ejus ornavit cælos: et obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus,* quia videlicet potentiæ rationales, scilicet intellectus et voluntas, et virtutes quibus informantur, qui ex sua spiritualitate sunt quasi cæli (quia elevantur supra corporeas facultates, et ex ordinatione ac regulatione virtutum quibus disponuntur in suis motibus volvuntur sicut cæli) ornantur seu elevantur a Spiritu Dei per hæc dona, ut altius moveatur et reguletur humanum cor, non juxta constrictam et parvam nostræ rationis mansuram, sed secundum amplissimam' Spiritus Sancti operationem et regulationem.

84 Et hoc pacto educitur omnino ex corde nostro coluber tortuosus, id est, diaboli spiritus, qui non solum in peccatoribus habitat, sed etiam in ipsis spiritualibus viris tortuosas vias quærit ut corda decipiat suo velamine et prætextu spiritualium elevationum, puta visionum seu illusionum| interiorum quibus aliquando homines decipit.

85 Sed a spiritu divino per quem cæli isti ornantur educitur coluber iste tortuosus, quia donis Spiritus Sancti illustratur mens hominis ut discernere possit tortuosas vias serpentis et non ignorare astutias ejus,

* Cf. II *Cor.* 11,14.

etiam cum transfert'.[1] se in angelum lucis, sed cursu ac tramite directo, sine errore et sine ambagibus tendere in terram rectam, juxta quod scriptum est *(Ps.* 142, 10): *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam,* quia sine divini Spiritus afflatu et aura impossibile est homini in rectam terram applicare et a viis tam tortuosis emergere.

86 Et sic per dona Spiritus Sancti quibus ornantur cæli educitur tortuosus coluber dum manifestantur et discernuntur ejus astutiæ, etiam cum spiritualium rerum apparentiis, quasi spiris quibusdam sese contorquet et occultat

* *

87 XVII. — Tertio, denique vocantur ista dona *spiritus,* quia quasi ipso Dei halitu inspiratur anima quæ ipsis ornatur, amplectendo ipsum quasi sponsum osculantem se et osculo oris sui spiritum ei immittentem, ut perficiantur et eleventur virtutes ad superiorem modum operandi.

88 Unde *(Ps.* 32, 6) dicitur: *Verbo Domini cæli firmati sunt: et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Ille enim Spiritus oris Domini firmans virtutes est in nobis Spiritus istorum donorum proveniens ab ore et osculo Domini, quod utique tam efficax esse solet cum animæ cælestium desideriorum avidæ imprimitur ut quasi ebibat spiritum ejus, et totam transferat in participationem divinam, et a terrenis et temporalibus sic abstrahat ut etiam aliquando mortem inducat corporalem,

[1] Cf. II *Cor.* 11,14.

nam et Moyses dicitur *(Deut.* 34, 5): *Mortuus. . . jubente Domino,* et juxta Hebraeum transfert Oleaster: *Mortuus est ab osculo Domini,* quia illa jussio oris *n. 90
divini fuit quasi osculum Domini ita fortiter impressum animae Moysi, ut ebiberit et hauserit ad se totum spiritum vitae ejus, et ad se rapuerit extra corpus in vi spiritualis amoris.

89 Tale osculum plerique sanctorum sentiunt, qui cum Paulo dicere possunt (II *Cor.* 5, 13): *Sive mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.* Ubi sobrietas actionis qua proximis sancti convivunt contraponitur illi excessui et ebrietati spiritus, qua introeunt in potentias Domini et recordantur[1] justitiae ejus solius, ut scilicet ebria sit Deo, sobria proximis. Talis enim est cella[2] illa vinaria in qua ordinat Deus charitatem, cujus iste ordo est ut primum Dei sui impatiens anima toto impetu et sine modo[3] feratur in illum, quasi ebria de Deo suo; deinde in proximos cum sobrietate et modestia juxta cujusque qualitatem et necessitatem, non nimis illis inhaerendo, nec propter illos, sed propter Deum illos quaerendo.

90 XVIII. — Et hinc maxime sumi debet intelligentia occultissimi illius libri, et spiritualium amorum, qui *Canticum Canticorum* dicitur, et initium accipit ex osculo Domini *(Cant.* 1,1): *Osculetur me, inquit, osculo oris sui,* quasi ibi incipiant Ecclesiae sanctæ amores ubi consummavit Moyses vitam suam. Ille enim *mortuus *n. 88
est ab osculo Domini[4], Ecclesia vero incipit ab osculo

1 Cf. *Ps.* 70, 16.
2 Cf. *Cant.* 2, 4.
3 Cf. S. Bernard., *De Dilii- Deo,* cap. 1, PL 182, 974.
4 *Deui.* 34, 5.

oris sui, et quando lex quæ per Moysen data est finem accipit, ibi spiritualis amoris lex initium accipit ab osculo oris quod est Spiritus Sanctus ab ore Dei procedens, et in osculo suo Patrem et Filium complectens, ut ita abundantia illa et ebrietas Spiritus quæ in Ecclesiam in die Pentecostes effusa est denotaretur, unde ad totum Ecclesiæ corpus per varia sæcula derivatur (Ps. 132, 2-3): *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam* (id est, in virilem fortitudinem), *barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus: sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.*

91 Etenim abundantiori gloria præ Moyse Ecclesia digna est habita, et ideo ubi consummavit Moyses, scilicet ab osculo Domini, quod est Spiritus Sanctus, inde in die Pentecostes incepit Ecclesia, cum tam abunde Spiritum suum misit in illam Dominus Jesus quod quasi ebriam præ Spiritu reddiderit, ita ut multi irridentes dicerent (*Ad. 2,* 13): *Quia musto pleni sunt isti.* ♦n. 513, 534, 648, 1267

92 XIX. — Hæc est ergo tanta et tam efficax vis istorum donorum Spiritus Sancti quæ Dominus plenissime Ecclesiæ suæ largitus est, ut eam ab omni temporali contagione ad puritatem et lucem Spiritus transferat et purificet, et super omnem humanæ fragilitatis et naturalis rationis mensuram exaltet, ita ut vino isto Spiritus hausto et potato dicere possit cum sponsa (*Cant.* 1, 1): *Quia meliora sunt ubera tua vino,* id est, meliorata seu meliora reddita sunt ubera tua vino isto Spiritus quo inebriaris: eo quod ad litteram virtutes sunt quasi habitus ornantes animam, et quasi turgentia ubera prominentes tam in mente quam in voluntate, et istæ meliorantur seu meliores fiunt ab ipso

vino spiritualium donorum, et unguentis istis optimis fragrantia redduntur: spirant enim odorem, quia a Spiritu et halitu divini ipsius oris procedtunt.

93 Et hoc osculum oris totum spiritùale et purum est, non libidinis: hoc enim etsi ore fiat non oris est, magis autem est concupiscenti» et carnis. Oris autem osculum locutionis osculus est, sed sermonis, sed intelligentiæ, sed Verbi, sed splendoris. Procedit enim ab ore quatenus organum locutionis et sermonis est: Verbo autem Domini firmantur coeli, et omnis virtus eorum spiritu oris ejus ornatur ».

« Cf. *Ps.* 32, 6.

ARTICULUS II

UTRUM HÆC DONA SINT HABITUS A VIRTUTIBUS ETIAM INFUSIS DISTINCTI?

94 **I.**— Ex His quæ articulo præcedenti allata sunt, constat dari dona illa Spiritus Sancti quæ specialiter dona et spiritus appellantur. 53 *n' 140,223

* * *

95 Et supponendum est dona ista supematuralia esse et per se infusa nec naturalibus viribus acquisibilia. *n·676

Θ

96 Etenim ista dona dicuntur in Scriptura dan nobis a Deo per gratiam suam et per Spiritum suum, et de cælo advenire, et dona Dei esse; sed non alio modo colligimus ex Scriptura dari supematuralia dona et per se infusa in nobis quam ex similibus verbis, ut quia dicitur fidem esse donum[1] Dei, charitatem in nobis diffundi[2] per Spiritum Sanctum, et alia similia; ergo eodem modo debemus colligere hæc dona Spiritus Sancti esse supematuralia et infusa. n. 9? sq..

97 Minor est nota, nec enim aliud principium est ad colligendum ex Scriptura dari in nobis aliqua super-

1 Cf. *Eph.* 2, 8.
2 Cf. *Rom. 5, 5.*

naturalia dona et per se infusa, et inde contra Pelagianos colligit[1] S. Augustinus charitatem, gratiam et fidem non esse ex dono creationis, sed ex speciali gratia Dei, quia sic in Scriptura significantur tamquam a Deo donata per ejus gratiam et donum.

98 IL— Major vero probatur. *Nam in primis,* dona ista quæ in Christo Domino fuerunt ex Spiritu Sancto fuisse clare describitur (Zs. 11, 2-3) : *Et requiescet super eum Spiritus Domini: spiritus Sapientiae et intellectus,. . . et replebit eum spiritus timoris Domini.* Quæ verba non possunt aptari nisi donis supernaturalibus et infusis, non acquisitis et ordinis naturalis. Ac proinde hæc dona prout describuntur in Christo fuisse non possunt salva fide negari esse dona gratiæ, atque adeo supematuralia.

99 Ejusdem autem rationis sunt ista dona in Christo et in nobis. Nam etiam in nobis dicuntur dari per Spiritum et esse dona Dei, ut cum dicitur *(Eccli.* 15, 5) : *Adimplebit illum spiritu sapientiae et intellectus,* et (I *Cor.* 12, 8) *Alii datur per Spiritum sermo sapientiae: alii sermo scientiae secundum eumdem Spiritum.* Et sic habentur tria dona, sapientia, intellectus et scientia, quæ supematuralia esse probantur quia per Spiritum dantur, licet Apostolus loquatur ibi de gratiis gratis datis, quæ etsi supematuralia sint tamen etiam sine gratia esse possunt. ñ. 153,492 ñ. 123 ñ. 1128

100 III. — Item *(Eccli.* 1, 22-24) numerantur hæc dona, et simpliciter timor et consilium seu prudentia, cum dicitur: *Corona sapientiae, timor Domini, replens*

[1] Cf. *De Prsedest. Sanci.,* cap. 3, PL 44,964-965.

pacem, et salutis fructum: et vidit, et dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei. Scientiam et intellectum prudentiae sapientia compartietur: et gloriam tenentium se, exaltat. Ubi numeratur sapientia et timor, et scientia, et intellectus prudentiæ quæ pertinet ad consilium, et dicuntur sapientia et timor dona Dei, compartiri vero a sapientia scientiam et intellectum, quod totum pertinet ad supernaturale donum. Dicitur etiam ibidem[1] timor initium sapientiæ, radix sapientiæ, et quod timor expellit[2] peccatum: quod utique facere non potest nisi sit aliquid supernaturale et ad justificationem disponens.

101 De dono fortitudinis quod sit infusum et supernaturale, sumitur ex illo (I *Mac.* 3,19): *Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est;* et (Ps. 43, 4): *Nec enim in gladio suo possederunt terram, et brachium eorum non salvavit eos: sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui;* et *(Ex.* 15, 2): *Fortitudo mea, et laus mea Dominus.*

102 De dono etiam consilii, habetur (Ps. 118, 24): *Et consilium meum justificationes tuæ.* Et de operibus consilii, ut de virginitate servanda, dicit Paulus (I *Cor.* 7, 25): *De virginibus praeceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino;* et *(Mat.* 19, 11): *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est* (id est, consilium de virginitate).

103 Denique de spiritu seu dono pietatis, habemus (I *Tim.* 4, 7-8): *Exerce te ipsum ad pietatem. Nam*

[1] *Eccli.* 1,25.
[2] Cf. *Eccli.* 1,27.

exercitatio corporalis ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitee, quee nunc est, et futures. Ubi non potest intelligi nisi de pietate supernaturali, cui videlicet annexa est promissio vitæ futuræ quæ est beatitudo; nec de alia potest ita apte intelligi sicut de illo spiritu pietatis, de quo *(Is.* 11, 2). Ad quod etiam addi potest quod dicitur *(Job* 28, 28): *Ecce pietas ipsa est sapientia.* Sic enim ex Græco (LXX) legunt plures, et Augustinus sic legit *(Enchir.,* cap. 2) », licet nostra Vulgata habeat: *Ecce timor Domini, ipsa est sapientia.*

104 IV. — Ex quibus colligitur non solum esse de fide hæc septem dona seu spiritus qui in Christo fuerunt supernaturalia fuisse, quia Isaias[2] expresse et ad litteram loquitur de Christo, sed etiam de fide esse quod in nobis dantur hæc dona, et quod supernaturalia sunt. *n.365,492 *n. 107,493

1105 Licet enim Origenes *(In Num.,* horn. VI, n. 3; *In Is.,* hom. III, n. 1-2)[3] insinuet[4] in nullo alio quam in Christo requievisse septemplicem hanc virtutem, quod et Tertullianus significat *(Adv. Judæos,* cap. 9)[5], tamen non videntur hi auctores locuti nisi in quodam sensu comparativo, et faciendo vim in illo verbo prophetæ (11): *Requiescet super eum,* etc., quasi super alios

» PL 40, 231.—Cf. *De Trin.,* Lib. XII, cap. 14; Lib. XIV, cap. 1, PL 42, 1010; 1036.

»-*Is.* 11,2-3.

· PG 12,608; 13,228-229.

4 Cf. DTC. a. *Dons,* IV, 1758.

» PL 2,625.

· Cf. *Is.* 11,2.

non in illa plenitudine et permanentia fuerint ista dona sicut in Christo, in quo sine ulla interruptione ab instanti suæ conceptionis Spiritus iste septiformis requievit

106 Cæterum alii auctores recentiores existimant solum de Christo esse de fide quod habuerit hæc septem dona supematuralia, de aliis autem non esse de fide, sed esse certissimum, et oppositum esse temerarium^ quia est contra communem sensum patrum et scholasticorum, ut sensit Lorca (In lam-IIæ, q. 68, disp. 25, membr. 1), aut saltem esse proximum errori, ut sentit Martinez (In lam-IIæ, q. 68, a. 1, dub. 1).

Θ

107 V. — Ego[1] tamen ĕxistimo etiam de fide esse ita ŏ· 153 ut oppositum sit hæresis quod in nobis sunt ista septem dona Spiritus Sancti, eaque supematuralia esse.

108 Nam in locis ăllegatis (præter illum locum Isaiæ), ℞· 100 sq' expresse Scriptura loquitur de istis donis prout in nobis sunt, ut cum dicit *(Eccli.* 15, 5): *Adimplebit illum spiritu sapientiæ et intellectus;* et cum dicitur *(Sap.* 7,7): *Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ.* Et de dono intellectus *(Ps.* 110, 10): *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Et de aliis donis, ut fortitudinis, timoris, pietatis, etc., loca ăllegata expresse loquuntur prout ñ- 100sq· sunt in nobis. f

109 Ad quod accedit ita Ecclesiam sentire, Cum in Hymno[2] Spiritus Sancti dicit: "Tu septiformis mu-

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, disp. 16, a. 7, ŋ, 37.

* Ex Hymno *Veni Creator.*

nere"; et iterum[1]: "Da tuis fidelibus in te confidentibus sacrum septenarium". Constat autem quod ista munera sic sacra et sic data a Spiritu Sancto gratuita sunt, quia petuntur a Deo (et oratio, ut inquit Augustinus[2], est "Clarissima gratiæ testificatio"); et supematuralia sunt, quia sacra vocantur et munera specialia Spiritus Sancti. Quis autem dicat postulare Ecclesiam pro suis fidelibus dona quæ illis non dantur?

VI, — Accedit communis sanctorum consensus et scholasticorum, qui de istis donis tamquam de notissimis quæ nobis dantur loquuntur, ut Augustinus (Serm. *ad Popul.*, serm. CCCXLVII, cap. 2)[3] et (*De Doctr. Christ.*, Lib. II, cap. 7, n. 9-11)[4]; et (*De Serm. Dorn.*, Lib. I, cap. 4)[5]; Ambrosius (*De Sacram.*, Lib. III, cap. 2)[6], et (*In Psalm.* CXVIII, serm. V, super vers. 38)[7], et (*De Spir. Sancto*, Lib. I, cap. 16, n. 158)[8]; Gregorius (*Moral.*, Lib. I, cap. 27, n. 38; et Lib. II, cap. 49, n. 77; et *In Ezech.*, Lib. II, horn. 7, n. 7)[9]; Hieronymus (*In Isaiam*, Lib. IV, super XI, 2)[10]; Cyrillus (*In Isaiam*, Lib. II, tomus I)[11]; Cyprianus (*De Cardinalibus Christi Operibus*, cap. *De Unctione Chrismatis*)[12], et alii multi,

1 Ex Sequentia *Veni Sancte Spiritus.*
2 Cf. Epist. CLXXVII *Ad Innocentium*, n. 4, PL 33, 766.
3 PL 39,1524-1525.
4 PL 34,39-40.
5 PL 34,1234.
6 PL 16,434.
7 PL 15,1265.
8 PL 16, 740.
9 PL 75,544,592; PL 76,1016-1017.
10 PL 24,145.
11 PG 70, 314-315.
12 Non invenitur apud Migne, sed refertur in *D. Cypriani Opera* (Parisiis, apud Sebastianum Nivellium, 1574), p. 476.

et scholastici universi cum Magistro *(Sent.,* Lib. III, dist. 34)[1] et cum D. Thoma hic, quæst. 68.

* * *

111 VII.— HOC SUPPOSITO, duo oportet discutere quæ difficultatem faciunt.

112 Primum quod pertinet ad genus istorum donorum, an sint habitus. Et sic differunt a gratiis gratis datis quæ per modum transeuntis dantur: hoc enim non ita constat ex Scriptura 114 sqq 123 *n'

113 Secundum quod pertinet ad differentiam, an sint habitus distincti a virtutibus theologicis, et moralibus sive infusis sive acquisitis. *n' 135

* * *

DONA SPIRITUS SANCTI SUNT HABITUS

114 VIII. — DICO ERGO PRIMOs Dona ista habitus sunt, et non solum actus vel aliquae dispositiones datae per modum transeuntis, sicut datur lumen propheticum vel aliae gratiae gratis datae.

115 Hæc est communis scholasticorum sententia cum D. Thoma (Ia-IIæ, q. 68, a. 3), licet aliqui, ut refert» Lorea, existimaverint hæc dona solum esse actus quosdam virtutum speciales, non habitus. * 112

[1] PL 192,823-827.
[1] In Iam-IIæ, q. 68, art. 3.

116 Ratio et fundamentum est, quia *in primis* in ipsa Scriptura significantur ista dona dari per modum permanentiæ, dum dicitur *(Is.* 11, 2): *Requiescet super eum Spiritus Domini: spiritus sapientiæ et scientiæ,* etc.; et de eodem Spiritu Sancto per quem dantur ista dona dicitur *(Joan.* 14, 17): *Apud vos manebit, et in vobis erit.* Ergo ista dona habent statum permanentiæ.

117 IX. — *Secundo,* quia dantur ista dona ad similes functiones seu operationes ad quas ponuntur virtutes sive in intellectu sive in voluntate, ut patet de sapientia et scientia, fortitudine et pietate (ista enim habent operationes et actus quos eliciunt, nec ipsa sunt actus, sed principia elicientia actus, sicut sapientia et scientia eliciunt actus cognitionis, et fortitudo et pietas et timor actus voluntatis); sed sapientia et fortitudo, quando sunt virtutes sunt habitus elicitivi suarum operationum; ergo etiam sapientia quæ est donum, et scientia et fortitudo, etc. nominabuntur habitus, qui sint principia elicitiva istarum operationum.

118 X. — *Tertio,* quia ista dona dantur ad hoc ut homo operetur ex quadam connaturalitate ad res divinas, et ex quadam experientia illarum prout movetur ex instinctu Spiritus Sancti, ut S. Thomas advertit (Ia-IIæ, q. 68, a. 3.), et (IIa-IIæ, q. 45) agens de dono sapientiæ; sed non potest connaturalizari ad res divinas et quasi spiritualizari et divinizari nisi disponatur et afficiatur ad illas modo permanenti et habituali (quod enim per modum transeuntis solum datur non connaturalizat subjectum ad id ad quod disponit, quia non videtur ei assuefieri et permanenter adhærere); ergo dona Spi-

ritus Sancti habitualem exigunt dispositionem ad operandum, quia disponunt ad operandum ex quadam connaturalitate ad res divinas et ad Spiritum Sanctum a cujus instinctu moventur.

119 Et ad hoc reducitur ratio S. Thomæ in hoc articulo tertio, quia sic disponitur homo per dona Spiritus Sancti ad obediendum impulsui et instinctui ipsius sicut per virtutes morales disponitur vis appetitiva ad obediendum rationi: ergo sicut virtutes morales sunt habitus quia sic disponunt ad obediendum rationi, ita dona erunt habitus quia disponunt ad obediendum et sequendum instinctum Spiritus Sancti.

* *

120 XI. — Sed objicies Nam prophetia non est habitus, sed lumen per modum transeuntis datum prophetæ, ut determinat S. Thomas (IIa-IIæ, q. 171, a. 2) (non obstante quod praebeat principium elicitivum cognitionis propheticae), quia videlicet non habet homo in hac vita cognitionem claram principiorum ex quibus dedücitur cognitio prophetialis, scilicet visionem essentiæ divinæ in qua continentur res illae prophetice cognitae. Sed similiter dona Spiritus Sancti non supponunt in se permanénter cognitum principium a quo derivantur, siquidem solum dantur ad sequendum instinctum Spiritus Sancti, sicut virtutes morales ad sequendum ductum rationis, ut dicit D. Thomas[1]. ® · 124 sq ♦' · 241 127

121 In quo tamen videtur paralogizare,.quia infert ex hbc debere dona Spiritus esse habitus sicut virtutes

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 3.

morales, cum tamen oppositum deberet inferri, quia virtutes morales sequuntur ductum rationis ut manifestatum per habitum prudentiæ aut synderesis; dona autem sequuntur ductum Spiritus Sancti ut manifestatum per instinctum. Instinctus autem non cognoscitur per habitum, sed per modum transeuntis, ut patet in prophetis; ergo ad obediendum illi non oportet disponi per habitus, sicut disponunt virtutes morales quæ obediunt rationi, quæ per habitum etiam prudentiæ disponitur, et in ea continentur principia et seminaria virtutum.

122 At vero instinctus Spiritus Sancti in quo continentur principia et regulationes donorum non cognoscitur per habitum, sed per modum transeuntis datur; ergo sicut prophetia non datur per modum habitus quia non supponit cognitionem principiorum ejus in nobis habitualem, ita nec dona Spiritus Sancti, quia non supponunt cognita principia eorum per habitum sed per instinctum.

123 XII.— Et confirmatur in cæteris gratiis gratis datis, ut in operatione miraculorum, in gratia sanitatum, in dono linguarum, etc., ad quæ non ponuntur habitus in nobis, sed sufficiunt actuales motiones, ut deducitur ex D. Thoma (IIa-IIæ, q. 177 et 178); ergo idem erit de donis Spiritus Sancti ad quorum exercitium sufficiet actualis motio divina sine habitu infuso, præsertim cum Apostolus[1] inter gratias gratis datas numerat sermonem sapientiæ et scientiæ, quæ datur in eodem Spiritu: ex quo loco nos collegimus dari dona Spiritus Sancti. Ergo admittimus dona esse gratias gratis datas, ergo non habitus. *n. 132

[1] Cf. I *Cor.* 12, 8.

Θ

124 XIII.—Respondetur concedendo lumen propheticum dari in nobis transeunter et non habitualiter, ob rationem ibi allatam ex D. Thoma [1].

125 Negamus tamen quod dona Spiritus Sancti non supponant in nobis permanenter cognita principia quibus regulantur. Nam etsi dirigantur instinctu Spiritus Sancti, tamen instinctus ille non est ad manifestandum veritatem ipsam objectorum, vel in se intellectualiter, vel saltem in visione aliqua imaginaria[2], ut facit prophetia, sed sufficit aliquis instinctus quem etiam humanæ mentes nescientes patiuntur, ut Augustinus docet[3], qui nihil aliud est quam motus aliquis interior, seu excitatio divina quæ movet hominem ad gustandum et videndum experimentali gustu quoniam suavis est Dominus[4], et sic quasi inviscerat et connaturalizat nobis res divinas notas in hac vita per fidem quæ est habitus permanens et regulativus charitatis et donorum Spiritus Sancti.

126 Et ex tali connaturalitate et invisceratione ad res divinas fit homo habilior, tum ad penetrandum res ipsas divinas et mysteria fidei, tum ad judicandum sive secundum causas inferiores, sive secundum causas supremas, sive ad practice consiliandum de agendis. Et sic formantur quatuor dona in mente, scilicet donum intellectus ad penetrandum et bene capiendum res divinas, donum sapientiæ, scientiæ, et consilii ad judicandum de divinis juxta illos tres modos.

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 171, a. 2.
1 Cf. *De Ver.*, q. 12, a. 12 et 13.
• *De Genesi ad Litt.*, Lib. II, cap. 17, η. 37, PL 34, 278.
4 *Ps.* 33,9.

127 Sed instinctus movens ad illam cognitionem sic formandam attingit principia quibus innititur, sive per fidem in via, sive per lumen gloriæ in patria, modo permanenti. Nec se habet sicut prophetia respectu rerum prophetabilium, quia propheta non innititur nec regulatur per fidem (nam et in infideli potest dari, ut in Balaam [1]) in sua cognitione formanda (licet cum fide compatiatur), sed intendit formare visionem aliquam vel intellectualem vel imaginariam cum certitudine quadam et repræsentatione[2] speciali saltem in imaginatione et apparentia formata, licet non in se immediate visa (propter quod compatitur cum fide), et quia ad istam visionem saltem imaginariam formandam non habet in se principium clare visum unde derivetur talis formatio (quia res istæ solum continentur ut in principio in visione divina essentiæ), ideo oportet ab extrinseco lumen sibi communicari quo manifestentur res illa prophetabiles extra suum principium.

*n. 358, 424, 454

*n-120

128 XIV. — At vero ista dona Spiritus Sancti et instinctus quo diriguntur non dantur[3] ad formandam visionem aliquam sive intellectualem sive imaginariam de rebus fidei in se, sed ad capiendum vel judicandum de ipsis juxta aliquod principium quod habitualiter in nobis habemus, puta ex parte credibilitatis vel convenienti talium mysteriorum et rectæ æstimationis de illis, quatenus discernit et cognoscit hæc mysteria digna esse creditu, et propter nullum apparentem errorem ab eis esse recedendum; aut ex connatural! quadam experientia et gustu quem per charitatem de divinis rebus habemus, et ex tali connaturalitate judicat de divinis

n-125

n. 354 sq.

n. 359, 392

n. 322

n. 393

[1] Cf. *Num.* 22-23.

[2] *Cf. De Ver.*, q. 12, a. 6.

[3] Cf. Ham-IIæ, q. 8, a. 5 ad 2.

donum sapientiae, ut docet D. Thomas (IIa-IIæ, q. 45), et consilium dat prudentiam de agendis, et secundum illam rectam aestimationem credendorum penetrat res fidei donum intellectus, ut docet S. Thomas (II.a–Ilae, q. 8, a. 2).

129 XV. — In statu vero gloriæ ubi non est fides, et in Christo Domino qui illa caruit, faciunt ista dona penetrari aut judicari res supernaturales extra Verbum, non ex credibilitate, sed ex earum convenientia in ordine ad nos, vel ad alias causas creatas, vel ex sapore et gustu et connaturalitate per amorem ad res divinas, ut postea dicemus. #n. 170, 394, 508, 694 sq. #n. 178-179, 475 sqq.

130 Itaque movet instinctus divinus ad cognoscendum vel dirigendum ea quorum principia in se cognoscit per fidem, non sicut prophetia ad formandum visionem de eis quorum principium visione non apprehendit. Et ideo illa dona dantur habitualiter,-non prophetia. Ex illis vero habitualiter habitis recte deducuntur principia regulativa eorum donorum quæ sunt in vi appetitiva, ut fortitudo, pietas, timor. Et sic etiam habitualia sunt. *n·127 '^fs'771,

131 Fatemur tamen aliquando ista dona perfici et crescere ex aliqua illustratione[1] data per modum raptus vel prophetiæ. Sed hoc non* est quod per se postulant ex sua natura præcise, sed ex abundanti lumine. Dona enim per se requiruntur ad salutem, non illæ illustrationes. *n'134* *

132 XVI. — Ad confirmationem*, *respondetur* ex D. Thoma (la-IIæ, q. 68, a. 3 ad 3) quod prophetia et *n-123

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam, disp.2, a. 8, n. 10,I(Solesm.), p. 387.—Ilam-IIæ, q. 45, a. 5.

aliæ gratiæ gratis datæ dantur ad manifestationem Spiritus, et inniti possunt principiis altioribus[1] quæ non videmus, ideoque indigent aliquo lumine vel motione per modum transeuntis data, non in ipsa principiorum visione firma et permanenti.

133 Dona autem Spiritus Sancti sunt de necessitate salutis[2], sicut et charitas quam comitantur, et ideo regulantur per principia ex fide cognita sicut et ipsa charitas, licet speciali instinctu Spiritus Sancti excitata et cognita et disposita. Unde possunt habitualiter et permanenter dari, sicut ipsa fides et charitas. *n. 125

134 Quando autem probamus ex illo loco Pauli (I *Cor.* 12, 8) dari ista dona sapientiæ et scientiæ, cum tamen ibi Paulus loquatur de gratiis gratis datis, dico quod, cum dicit Paulus: *Alii datur per Spiritum sermo sapientae: alii sermo scientiae,* etc., ipse quidem *sermo* pertinet ad gratiam gratis datam quia est manifestatio Spiritus, et non omnibus datur ista gratia manifestationis et lingua erudita ut possint sustentare alios verbo. Sed tamen ipsa sapientia et scientia, quæ tali sermone manifestantur, sunt dona Spiritus Sancti. *n. 123 ñ-i3i, П28

* * *

DONA DIFFERUNT A VIRTUTIBUS THEOLOGICIS, ET MORALIBUS

135 XVII. — DICO SECUNDO Dona ista Spiritus Sancti sunt habitus diversi a virtutibus theologicis, et moralibus. *n. 113

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 171, a. 2 ad 3.

2 Cf. lam-IIæ, q. 68, a. 2.

136 Non est dubium de differentia a moralibus aequisitis et ordinis naturalis, supposito quod ŏstensum est secundtim fidem hæc dona supernaturalia esse; virtutes autem acquisitæ sunt naturalis ordinis. Unde possunt inveniri in statu puræ et integræ naturae, in quo tamen non dantur ista dona quæ supernaturalia sunt; ergo potest dari separatio inter istas virtutes et hæc dona; ergo et distinctio.

137 XVIII. — Difficultas ergo solum potest esse inter virtutes infusas et dona Spiritus Sancti, *an* distinguantur inter se, intelligendo nomine virtutum infusarum non solum morales infusas, quas nos dari fatemur[1], sed etiam theologicas quas infusas esse nullus potest negare.

¥ ¥

138 XIX. —[1] Circa hanc difficultatem, celebris est Scoti*[1] sententia tenentis dona hæc non distingui a virtuticus, sed substantialiter* esse ipsasmet virtutes secundum aliquam peculiarem denominationem vel officium, ratione cujus dicuntur dona.

139 Quam sententiam sequuntur aliqui *ex antiquis,* ut Gabriel[3], Major[4], Palacios[5], et alii. *Ex recentioribus* sequitur eamdem sententiam Lorca[6]; et in eamdem inclinat Vazquez[7], licet enim utramque judicet probabi-

[1] Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, disp; 16, a. 7, VI (Vivès), p. 509 sq.
[!] In III *Sent.,* dist. 34, a. unie., n. 20.
[’] In III *Sent.,* dist. 34, q. 1, a. 2.
[‹] In III *Sent.,* dist. 34, q. 1.
[‘] In III *Sent.,* dist. 34, disp. unie.
[•] In Iam-IIæ, q. 68, disp. 25, membr. 2.
[7] In Iam-IIæ, disp. 89, cap. 2, n. 6-7.

lem et se non videre quænam verior sit, tamen rationes D. Thomæ parum efficaces sibi videntur, easque solvit.

140 XX. — Cæterum cum Scotus[1] non admittat virtutes morales infusas distinctas et superadditas ipsis acquisitis, et ex alia parte dona Spiritus Sancti non possimus negare quod sint infusa, quia hoc apertissime significat Scriptura et Ecclesiæ sensus, imo per antonomasiam isti habitus vocantur dona, quia specialiter a Spiritu Sancto donantur atque infunduntur (hoc enim est a Deo impleri hominem istis donis Spiritus Sancti, ut cum dicitur *(Is.* 11, 2-3): *Et replebit eum spiritus timoris Domini,* et iterum *(Eccli.* 15, 5): *Adimplebit eum Dominus spiritu sapientiæ et intellectus:* hoc enim idem est ac repleri Spiritu Sancto, quod in Scriptura significat infusionem donorum supernaturalium) — cum hæc itaque negari non possint, difficile videtur Scotus explicare quænam virtutes sint ista dona. 53 94 223

141 Nam ex septem donis quædam pertinent ad intellectum scilicet sapientia, scientia, intellectus et consilium; quædam ad voluntatem ut fortitudo, pietas et timor. *0-1 *- 145 sq'

142 De quatuor prioribus Scotus facilius se expedit. Existimat enim pertinere ad virtutes théologicas, eo quod sapientiam reducit ad charitatem, nec putat esse actum intellectus sed charitatis quatenus fidei vel scientiæ dat saporem et gustum: est enim sapientia quasi sapida scientia. Et sub alia consideratione etiam sapientiam reducit ad spem, quatenus non solum mihi sapit Deus in se, sed prout est bonus mihi. Et primo modo pertinet ad charitatem, secundo, ad spem. *n-141 *n' *n' 160 84

1 In III *Sent.,* dist. 36, q. 1, n. 28.

143 At vero donum scientiæ et intellectus reducit ad fidem, quia etiam ad fidem pertinet penetrare et judicare de rebus quas credit. Et quantum ad hoc etiam Suarez *(De Gratia,* Lib. II, cap. 19, n. 11)[1] sentit non esse evidens neque certum donum intellectus esse donum supernaturale omnino a fide distinctum, licet ipse teneat revera distingui. Quam certum tamen hoc sit statim ex probatione contra Scotum constabit

144 De dono consilii nihil Scotus decernit, facile tamen illud reducere potest ad fidem quatenus fides practica[2] est, et consequenter consiliatrix.

145 XXI. — De donis vero pertinentibus ad voluntatem scilicet de fortitudine, pietate et timore, ad quas virtutes infusas ea Scotus reducat, mihi omnino ignotum est.

146 Nam ad virtutes theologicas non reducit, cum actus fortitudinis et timoris neque sint actus charitatis, neque spei elicitive et directe. — Neque sunt actus fortitudinis, timoris et pietatis, quæ sunt virtutes acquisitæ, quia isti actus donorum sunt supernaturales et ab infusione Spiritus Sancti, non ordinis naturalis et acquisiti. — Neque sunt actus pietatis aut fortitudinis infusæ, quia Scotus negat[3] tales virtutes morales infusas dari.

147 Cujus ergo virtutis actus sunt, vel a quibus virtutibus procedunt? — Nisi forte Scotus velit *aut negare* quod dona Spiritus Sancti sint supematuralia et infusa:

[1] *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 684.
[2] Cf. *Gal.* 5,6.
[3] In III *Sent.,* dist. 36, q. 1, n. 28.

quod non congruit Scripturæ, ut ostendimus *aut affirmare* quod virtutes acquisitæ per accidens infundantur homini justo, et sic dicantur dbna: quod est omnino falsum, et saltem in homine exercitato et qui acquisivit virtutes non habet locum: et talis, quando justificabitur, non habebit dona Spiritus Sancti infusa, quod est absurdum. Sic enim qui exercitatior est in virtutibus carebit ea infusione qua minus exercitati et peccatores non carent, quia peccatores sunt.

p. 96 sq.

©

148 XXII. — Quidquid tamen sit de mente Scoti ejusque sententia, conclusio nostra est D. Thomæ (Ia-IIæ, q. 68, a. 1; In III *Sent.,* dist. 34, q. 1, a. 1), ubi distinguit dona Spiritus Sancti etiam a virtutibus moralibus infusis, expresse earum mentionem faciendo (Ia-IIæ, q. 68, a. 1 ad 3).

n. 138 sq.
n. 135

149 Est etiam discipulorum ejus, et theologorum communiter, qui citantur a Suarez *(De Gratia,* Lib. II, cap. 17, n. 9) s a Montesinos et Martinez (In Iam-IIæ, q. 68, a. 1), et ab aliis. — Sumiturque ex D. Gregorio *(Moral.,* Lib II, cap. 49)2, ubi aperte distinguit virtutes theologicas et dona Spiritus Sancti a virtutibus moralibus.

* *

150 Et probatur duplici fundamento. — Primo deducto per discursum theologicum ex Scriptura; — secundo quasi a priori, ex ipsa propria ratione

n. 151-154
n. 166sq.

1 *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 673.
1 PL 75, 592.

formali istorum donorum, quæ distinctionem petit a virtutibus.

Θ

151 XXIII. — Primum ergo fundamentum deducitur ex eo quod dona illa pertinentia ad intellectum, scilicet sapientia, scientia, intellectus et consilium non possunt esse idem cum virtutibus theologicis, neque alia tria dona pertinentia ad vim appetitivam possunt esse idem cum virtutibus moralibus. Distinguuntur ergo ista dona a virtutibus.

152 *Antecedens probatur,* nam non possunt ista dona neque aliquod illorum esse idem cum fide et spe, siquidem ista dona secundum fidem fuerunt in Christo Domino, ut patet (Zs. 11, 1-3): *Et flos de radice ejus ascendet. Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiae et intellectus,* etc. At in Christo Domino non[1] fuit fides neque spes, quia habuit visionem beatificam. Ergo illa dona quæ fuerunt in Christo distinguuntur a fide et spe.

153 Dona autem quæ sunt in nobis sunt ejusdem rationis cum his quæ fuerunt in Christo, cum ex illo loco Isaiæ, in quo ista dona referuntur esse in Christo, colligant Patres et theologi etiam in nobis dari, et ex eo quod ibi septem numerantur dona, in nobis etiam dicatur Spiritus Sanctus septem dona tribuere et septiformis esse in munere: non enim alibi quam in illo loco septem esse ista dona affirmantur; ergo sicut illa dona Christi distinguuntur a fide et spe, ita et nostra.

[1] Cf. Illam, q. 7, a. 3-4.

154 XXIV. — Non potest huic argumento responderi nisi dicendb quod in Christo dona illa sapientiæ et intellectus et scientiæ sunt quidem distincta a fide, et Consequenter a donis, quæ in nobis sunt identificata cum fide et spe: sunt tamen identificata in Christo cum scientia infusa animæ ejus, et cum charitate. In nobis autem sunt dona indistincta a fide et spe pro hac vita. In patria vero erunt dona alia similia donis illis quæ fuerunt in Christo et non identificantur cum fide vel spe. — Nisi enim ponatur istud duplex genus donorum, non potest stare quod in nobis dona sint identificata cum fide; in Christo autem cum sit de fide dari dona, oportet fateri quod non identificantur cum fide, quia in Christo non est fides.

155 XXV. — Cæterum hæc responsio omnino caret fundamento. Nec enim de istis donis possumus quidquam statuere, nisi in Scriptura et Patribus fundati Nullibi autem in Scriptura hoc duplex donorum genus reperitur, unum pro via, aliud pro patria, sed tantum erit merum figmentum ad defendendam illam sententiam, quæ ex hoc prorsus rejicienda venit, quia non nisi tali invento defendi potest.

156 Certe si alia dona ponuntur pro hac vita quam pro alia, necesse est omnia dona evacuari quæ in ista vita habemus, cum tamen de timore sancto, qui est donum Spiritus Sancti, constet permanere in alia vita, cum dicitur (Ps. 18, 10): *Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi;* et de sapientia dicitur *(Sap.* 6, 13): *Clara est, et quæ nunquam marcessit sapientia",* et de pietate dicitur (I *Tim.* 4, 8) quod *Ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futuræ.* Non ergo desinit in alia vita pietas quæ in ista est.

157 Eadem autem videtur ratio de aliis donis, juxta quod dicit Ambrosius *(De Spir. Sancto,* Lib. I, cap. 16, n. 158)[1] quod "Spiritus Sanctus in illis caelestibus spiritibus redundantius videtur effluere, pleno septem virtutum spiritualium fervens meatu".

158 Septem autem dona non constat esse alia quam quæ in ista vita habemus. Eadem ergo dona quæ hic sunt remanent in patria, et ita si in patria non identificantur cum fide et spe, neque hic.

159 Cum vero Paulus dicit (I *Cor.* 13, 8) quod *Scientia destruetur,* communiter[2] explicatur de scientia quantum ad id quod materiale est ex parte discursus aut conversionis ad phantasmata, non ex parte habitus et rationis formalis ejus. *n. 1225 sq.

160 XXVI. — Quod si semel habemus dona ad intellectum pertinentia non identificari cum fide neque cum spe, etiam convincetur non identificari cum charitate neque alia dona cum virtutibus moralibus. ♦n-143 ♦n. 142

161 Nam charitas non potest identificari cum sapientia, cum negari non possit quod sapientia substantialiter et intrinsece sit actus intellectus cum sapere sit intelligere, juxta illud (Ps. 106, 43): *Quis sapiens et custodiet hæc? et intelliget misericordias Domini?* Et sapientes dicimus qui recte sunt intelligentes et judicantes. Et per modum luminis et lucis explicatur in Scriptura, ut cum dicitur *(Sap.* 7, 10) loquendo de ipsa sapientia: *Et proposui pro luce habere illam: quoniam* ♦n. 142 ♦n. 576, 679

1 PL 16, 740.
2 Cf. Iam-IIæ, q. 67, a. 2 ad 1; *In I Cor.,* cap. 13, lect. 3.

inextinguibile est lumen illius. Et ibidem[1] dicitur spiritum sapientiæ pertinere ad sensum, id est, ad cognitionem, cum dicitur: *Optavi, et datus est mihi sensus: et invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ.* Unde Augustinus *(Serm. Suppos.,* serm. CCXLV, n. 2.)[2] dicit quod "Sapientia ad rationem pertinet, et ratio sola ipsam sapientiam suscipit".

Quare *reducere sapientiam ad actum charitatis et voluntatis ex sola illa denominatione saporis seu gustus est evertere quidditatem et naturam istius virtutis, cujus actus manifeste pertinet[3] ad intelligentiam et cognitionem. *n' 142

163 Quod autem fiat cum gustu et sapore seu suavitate, *vel* est ob delectationem quam ipsa contemplatio veritatis causai, præsertim quando fit per altissimas causas, quod etiam invenitur in sapientia quæ non est donum, sed propriis viribus acquisita: hæc enim etiam est quasi sapida scientia; *tum,* quia sapientia quæ est donum, licet formaliter sit in intellectu, supponit tamen actum charitatis, ratione cujus homo habeat *affectum ad divina et experimentaliter sentiat in se unionem aliquam *affectualem ad Deum, unde per quamdam divinorum experientiam et affectum judicare possit de divinis, ut *postea latius explicabitur. *' 518 *11-71 591 *n

XXVII. — Similiter donum consilii *non potest identificari cum fide etiam quatenus practica est, quia donum consilii ponitur in Christo inter illa dona numerata *(Is.* 11, 2), et tamen in Christo non est fides. #n. 144, 779

[1] Cf. *Sap. 7, 7.*
[2] PL 39, 2196.
[3] Cf. Ilam-IIæ, q. 45, a. 2.

165 Reliqua vero dona ad appetitivam partem spectantia, ut fortitudo, pietas et timor, licet videantur reduci posse ad virtutés morales illis correspondentes, ut ad fortitudinem, pietatem seu cultum erga Deum, qui etiam videtur comprehendere reverentiam timoris, tamen cum ista dona appetitiva regulentur ab illis donis intellectivis, scilicet a sapientia, scientia et consilio, videntur etiam esse distincta a virtutibus moralibus, quia non conveniunt in regulabilitate cum illis, siquidem regulantur a donis illis Spiritus Sancti quæ sunt aliquid altius prudentia regulante virtutes morales; ergo neque conveniunt in moralitate cum illis, siquidem moralitas regulatio est: variata ergo regulatione, variatur moralitas; ergo et species virtutum quæ in moralitate consistit.

*n. 145, 151, 228, 275

*n. 130, 460, 761,773

*n. 254

*n. 173,175

Θ

166 XXVIII. — Et hinc transimus ad secundum fundamentum pro hac sententia, quod est quasi a priori. Nam Scriptura tradit nobis ista dona per modum *spirituum,* quatenus sunt in nobis per aliquam specialem inspirationem divinam et motionem Spiritus Sancti; nec enim alia ratio excogitari potest quare magis ista dona vocentur *spiritus* quam aliæ virtutes: si enim non sunt in nobis ex aliqua speciali inspiratione Spiritus Sancti, frustra vocantur *spiritus,* quod non vocantur aliæ virtutes.

*n. 150

50 s

*n. sqq-

179

*n-232

167 Inspiratio* autem seu motio divina *aut* est in nobis ad sequendum ductum et regulationem rationis, *aut* aliquid altius et elevatius ratione nostra, quod est Deus seu divinus instinctus, qui est altior omni ratione et regula humana et iis quæ humano modo et juxta captum nostrum discernuntur.

*n. 194

21

168 Si Deus nos movet ad sequendum ductum rationis et regulas prudentiæ sive acquisitæ sive infusæ prout a nobis formari possunt, exinde resultat regulatio et moralitas virtutum humanarum, quæ juxta illum modum prudentialem induunt moralitatem.

169 Ergo si nos moveat ad sequendum altiorem ductum et regulam quam sit regulatio prudentiæ, et sola regulatione Spiritus Sancti mensuretur, aliquas virtutes postulabit altiores omni moralitate virtutum humanarum, et has vocamus dona Spiritus Sancti, tam in intellectu dirigente et mensurante, quam in voluntate inclinante et sequente. 219/225,257 *n. 171

170 XXIX. — Et quidem in intellectu facilius intelligitur distincta ratio formalis ex diversa illustratione luminis divini. *Est enim* in divina sapientia *spiritus intelligentiæ, sanctus, unicus, multiplex,* ut dicitur (*Sap.* 7, 22), id est, unicus in se, multiplex in sua participatione; sicut patet quod a divina sapientia derivatur scientia infusa, prophetia, fides et aliæ multæ illustrationes[1] specifice diversæ, inter quas numerantur etiam ista dona, quæ deserviunt ad considerandum de mysteriis fidei et de rebus divinis ex aliquo occulto instinctu Spiritus Sancti afficientis et unientis nos ad se, et facientis intelligere et judicare recte de his mysteriis secundum affectum ipsum ad divina, et experientiam et convenientiam eorum. *n-169 *n- 508 sq94' 5g4 *n'

171 Unde et in exercitio istorum donorum maxime fundatur theologia mystica, id est, affectiva, quatenus ex affectu* et unione hominis ad divina crescit intellectus cognitio quasi per experimentum* internum, juxta *n 125,199. 392,584,594 *n. 533, 560,

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Phil.,* I (Reiser), p. 825b 39 sq.

illud Apostoli (II *Cor.* 13, 3): *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus?*

172 Ex ista autem interiori illustratione et experimental! gustu divinorum et aliorum mysteriorum fidei, inflammatur affectus ad hoc ut altiori modo tendat ad objecta virtutum quam per ipsasmet ordinarias virtutes, quatenus sequitur regulationem et mensurationem altiorem, scilicet ipsum instinctum interiorem Spiritus Sancti juxta regulas fidei et illustrationum ejus.

173 Et sic diversam moralitatem ponit et diversam specificationem. Diverso quippe modo ducimur ad finem divinum et supernaturalem ex regulatione formata nostro studio et labore, etiamsi virtus infusa sit et formata, et fundata in regulatione et mensuratione Spiritus Sancti.

174 Sicut diverso modo ducitur navis labore remigantium, et a vento implente vela, licet ad eumdem terminum per undas tendat. Unde et (*Mare.* 6,48) dicitur quod vidit Dominus discipulos laborantes in remigando, quia videlicet magno labore proceditur in via Dei, cum tantum proprio studio et industria per ordinarias virtutes quis ducitur. At vero cum Spiritus implet interius mentem, et sua regulatione mensurat, quasi sine labore curritur ob dilatationem cordis, sicut dilatantur vela spirante vento. Unde dicitur (Ps. 118, 32): *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum,* et iterum (Ps. 142, 10): *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* — Quod amplius explicabitur agendo de istis sigillatim.

175 XXX. — Ex quibus deducitur non distingui ista dona a virtutibus solum ex diversa influentia divina

in genere causæ efficientis (sic enim etiam virtutes theologicæ et morales infusæ, et prophetia, et aliæ gratiæ gratis datæ, ex divina influentia et infusione sunt in genere causæ efficientis), sed etiam distingui ex diversa ratione formali id est, ex diversa regulatione et mensura, siquidem ipsum objectum sic altiori modo et mensura regulatum est diversum in linea morali ab eodem objecto regulato et mensurato alia diversa regulatione et moralitate inferiori. *n. 211 *n. 217 *n. 165

H76 K. Et in hoc sensu optime advertit Cajetanus (In Iam-IIæ, q. 68, a. 1, n. 3) esse in nobis triplex movens ad actus bonos (scilicet movens regulative et formaliter, non solum effective). *Primum,* est mens humana prædita lumine naturali et prudentia; *secundum,* est mens humana prædita lumine gratiæ et fidei, sed tamen ad modum et captum proprium se accommodantis et limitantis secundum studium et industriam nostram; *tertium,* est mens humana ut pulsata instinctu Spiritus Sancti non solum effective moventis et excitantis sed etiam regulantis etiam supra captum et modum humaniim propriæ industriæ et studii, sed sicut *Unctio Spiritus Sancti docet vos de omnibus,* ut dicitur (I *Joan. 2,* 27). *n.

j 177 Et *primo motori* correspondent virtutes acquisitæ; *secundo,* virtutes infusæ; *tertio,* dona seu spiritus altiori modo mensurati et moti. n. 50sqq.

■178 \ i 5 XXXI. — Et quidem in donis pertinentibus ad intellectum non solum est diversa illustratio vel infusio luminis in genere causæ efficientis, sed etiam distinctum motivum formale cognoscendi ex instinctu Spiritus Sancti, quatenus non solum cognoscimus veritatem *n 413 518 524,1198

mysteriorum ex testimonio dicentis præcise, aut aliquo lumine* manifestante præcise veritatem, sed mystice*, et ex aliquo affectu experimental! divinorum et interiori unione vel præsentia ad Deum. *n'125 392,406,414 575^734

179 Propter hoc enim non solum vocantur ista dona sapientia, vel scientia, vel consilium, sed vocanturl spiritus* sapientiæ, spiritus consilii, spiritus scientiæ, etc. Nomen autem *spiritus* pertinet ad ipsam spirationem quæ est voluntatis affectus, quasi dicatur affectus scientiæ, affectus consilii, seu affectuosa et mystica sapientia, affectuosa et mystica scientia, affectuosum et mysticum consilium, et hoc est esse speciales virtutes seu dona Spiritus. n'703/1225 *n'166 *n·198,394 *n·674 223 232

180 Et sic D. Thomas ex ipso modo explicandi Scripturæ1 quo tradit nobis ista dona in vim et modum *spiritus* venatus3 est earum distinctionem a virtutibus humanis et communiter* dictis. 217 223

181 Et ideo istæ virtutes seu isti *spiritus* virtutum et inflammationes atque illustrationes Spiritus Sancti suppohunt gratiam et charitatem, nec nisi in habentibus gratiam reperiuntur, quia in unione affectiva animæ ad Deum fundantur, ut latius* in sequentibus explicabitur. *n'

©

182 XXXII.—Ut autem totum hoc amplius explicari possit, oportet solvere fundamenta oppositæ* sententiæ, quæ ex duplici capite formari possunt. *η·138 sq'

1 Cf. *Is.* 11, 2-3.
3 Cf. *Is.* 11, 2-3.
3 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 1.

°T83 Primo, destruendo rationem et fundamentum D. Thomæ S sicque ex eorum solutione magis ejus soliditas f clarescet.

' 184 Secundo, probando non habere distinctos actus *n' 268 ista dona a virtutibus theologicis et infusis, nec sufficienter explicari eorum diversitatem inter se.

185 Et primum expediemus in hoc articulo; secundum, per articulos sequentes, ostendendo quomodo singula ista dona debeant explicari.

* * *

SOLVUNTUR OBJECTIONES CONTRA EFFICACIAM RATIONIS D. THOMÆ

I 186 XXXIII. — Primo arguitur in favorem sententiæ Scoti : Quia non est aliqua ratio efficax qua probetur *n' 266 ista differentia donorum a virtutibus theologicis et moralibus; ergo non est ponenda.

187 *Antecedens probatur,* quia si aliqua ratione id probatur, maxime ratione [2] D. Thomæ, quia videlicet "necesse est quod omne quod movetur proportionetur motori", et sit dispositum ad recipiendum motum ipsius motoris et ad obediendum illi, et sic cum homo non solum moveatur per rationem, ad quod disponunt virtutes humanæ, sed etiam moveatur ab altiori motore, scilicet a Deo, oportet quod sit recte dispositus ad recipiendam motionem divinam ex inspiratione illa Dei. Sed hæc ratio est inefficax ergo. *n' *n-190

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 1.
2 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 1.

188 *Minor probatur* quia in virtutibus infusis, tum theologicis tum moralibus, etiam homo movetur ex motione et inspiratione divina, siquidem ad convertendum se ad justificationem (quod utique fit per virtutes, scilicet per fidem, spem, dilectionem, poenitentiam, etc.) recipit homo "a Deo excitantem et adjuvantem gratiam, .. .ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, non possit dici quod homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens", ut definit Concilium Tridentinum (sess. VI, cap. 5) ». *n. 200 *n. 176

189 Et tamen ad sequendum et obediendum isti motioni, isti inspirationi et illuminationi Spiritus Sancti, non requiruntur specialia dona, sed sufficiunt virtutes prædictæ quia sufficiunt ad illos actus ad quos movetur per illam inspirationem et illuminationem, scilicet ad actus quibus cdinyertitur quis ad suam justificationem, qui utique sunt actus virtutum videlicet credere, sperare, diligere, poenitere. *n- 188

190 Ergo si ad sequendam istam illuminationem et inspirationem Spiritus Sancti non requiruntur specialia dona, fuit totum fundamentum D. Thomæ, qui ex eo requirit specialia dona supra virtutes quia indiget homo dispositione ut sit bene mobilis ab inspiratione et motione Spiritus Sancti. *n. 187 »n. 169, 219

191 XXXIV. — Dices rationem D. Thomæ non procedere de omni illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti: constat enim quod etiam ad virtutes infusas requiritur motio et illuminatio et inspiratio Spiritus Sancti; sed loquitur de inspiratione et motione djvina

› Msi XXXIII, 34.

ad aliquos peculiares et extraordinarios effectus qui sunt supra virtutes, ut patet ex probatione quam adducit [1] ex Philosopho[2], quod "His qui moventur secundum instinctum divinum non expedit consiliari secundum rationem humanam,... et hoc est quod quidam dicunt quod dona perficiunt ad altiores actus quam sint actus virtutum".

192 Sed si hoc dicatur, fit urgentior instantia ex alia doctrina D. Thomæ (Ia-IIæ, q. 68, a. 5 ad 1), ubi inquit quod ista dona sunt in omnibus habentibus charitatem, et (q. 68, a. 2) docet esse ista dona Spiritus Sancti necessaria ad salutem; sed illæ extraordinariæ motiones et inspirationes ad opera extraordinaria et excedentia actus virtutum nec sunt in omnibus justis, quia multi vivunt in quadam simplicitate et communi modo sine extraordinariis istis actionibus, neque illæ sunt necessariæ ad salutem, quia sine extraordinariis istis operibus cum sola observantia divinorum præceptorum potest quis salvari. Observantia autem præceptorum consistit in actibus virtutum, ut patet per totum Decalogum, quia illa observantia omnibus proponitur, et sic non est aliquid extraordinarium, quia est commune omnibus. *n. 201 *n. 1141 *n. 204

193 Ergo si sufficit ad salutem communis observatio mandatorum ita quod non frangatur præceptum, et dona Spiritus Sancti non dàntur ad aliquid commune et ordinarium sed ad opera extraordinaria, fit consequens quod talia dona non requiruntur ad salutem, aut si requiruntur, non debent distingui a virtutibus communibus.

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 1.

[2] *Lib. de Bona Fortuna* (Eth. Eudem.), VII, 14 (1248 a 32).

Θ

194 XXXV. — Respondetur sine dubio requiri illuminationem et inspirationem Spiritus Sancti ad virtutes theologicas aliasque morales infusas; sed ista illuminatio et inspiratio potest fieri dupliciter etiam in ordine ad salutem et prout requiritur in omnibus justis. *Uno modo* imperfecte et generali motione, *alio modo* perfecte et speciali modo atque motione. *n-186 sq' *n·167'974

195 Nam licet totus ordo supernaturalium operationum specialis dici possit comparatione ad ordinem naturalem, tamen adhuc intra ipsum ordinem supernaturalem dantur et generalia et specialia auxilia seu motiones etiam in ordine ad consequendam salutem, quia solæ virtutes fhêologicæ cum generalibus auxiliis et ipsa potentia intellectiva quam elevant non possunt sufficienter penetrare et cognoscere omnia quæ occurrere possunt homini ad illafn salutem promovendam[1]. *n·232 *n·200

196 Nam sola fides posita in intellectu non deservit nisi ad assentiendum revelatis a Deo; ad penetrandum autem et cognoscendum convenientiam et rationem credibilium, et quantum digna sint creditu (licet elevata super omnem naturam), et quantum debeant imprimi cordi et amplecti, fides per se solam ostendere non sufficit, neque etiam ratic^et discursus humanis rationibus ductus sufficienter potest ista mysteria penetrare, aut de eis judicare. *η·430 02[*n·227 *"·227,814

197 Licet enim possit credibilitas ipsa mysteriorum per discursum evidenter ostendi, tamen etiam con- n. 354sq.

[1] Cf. Iam–IIæ, q. 68, a. 2.

Victus intellectus de credibilitate non afficitur[1] sufficienter ad res fidei, tum ad credendum, tum ad inhaerendum eis et operandum circa illas, nisi ex aliquo interiori spiritu et instinctu convenientia ipsa mysteriorum ad credendum et amandum et operandum moveatur.

XXXVI. — Quod manifeste apparet quando sæpe quis tentatur et fluctuat in rebus fidei nec potest facile quietari, et repente[2] solet prorumpere in quamdam serenitatem et affectum quo videntur sibi res illae ita certae quod nihil verius potest dici: tunc non solum est penetratio et intelligentia rertim fidei, sed spiritus intelligent!», quasi affectuosa quædam et spirituosa intelligentia. Sicut in legenda S. Caeciliae[3] refertur quod Valeriano sponso ejus ante S. Urbanum existenti apparuit senior tenens titulum in manibus, cujus scriptura erat: *Unus Deus, una fides, unum baptisma*[4]. Cumque diceret ei senior: "Credis ita esse"? — Valerianus voce magna clamavit: "Non est aliud quod verius possit credi".

199 Quid potuit sjc Valerianum movere ad intelligendum subito nihil verius posse dici nisi instinctus aliquis interior et illustratio Spiritus Sancti, quæ simul affectum inflammavit ad illa mysteria, et ex illa inflammatione accendit lumen intellectus ut diceret nihil verius dici posse. Et idem sæpe experimur interius, nec scimus unde talis serenitas proveniat, unde talis intelligentia, aut consilium, aut sedatio tentationum

*"4g 473
*n·299
*n·179
171 302
*n'

[1] Cf. Ilam-IIæ, q. 6, a. 1.
[2] Cf. *Ad*. 2,2.
[3] Cf. Diet. d'Archéol., a. *Cécile,* II, 2714.
[4] Cf. *Eph*. 4, 5.

ex timore Dei, etc. Et hoc quod nescimus unde sit et tamen sentimus est Spiritus quod *Ubi vult spirat: et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat*[1]. *n·43 sq

200 XXXVII.— Sic ergo ad argumentum concesso quod ad virtutes theologicas et morales indigemus inspiratione et illuminatione divina saltem generali in ordine supernaturali, tamen ad spiritum agendi ista opera, in his in quibus ratio humana deficit et superiori regulatione et supplemento indiget, requiruntur aliqua dona altiora virtutibus. *n-188 *n'195

201 Et ad instantiam quod extraordînariæ motiones et illustrationes non requiruntur ad salutem in omnibus justis, respondetur quod extraordînariæ motiones possunt dici *vel* ratione materiæ quæ ordinaria non est neque communis, sed extra communes materias, *vel* ratione subjecti quia subjectum ipsum deficit in multis, nec potest ratio et mensura ejus pervenire ad omnia quæ necessaria sunt ad salutem, nec evitare omnia quæ ejus consecutionem impediunt, præsertim inter tot hostes et inimicos sic nos offuscantes, contra quos militamus.202 *n' 1Q0 n'

202 Dicimus ergo quod ad salutem consfequendam non* requiritur simpliciter quod fiant nobis extraordinariæ illustrationes quæ ex parte materiæ et objecti extraordînariæ sint, puta quod nobis revelentur et manifestentur res aliquæ extraordînariæ, aut fiant a nobis extraordinaria opera, licet, si fiant, in illis magis resplendeat[2] operatio donorum Spiritus Sancti, ut, verbi gratia, quod aliquis in spiritu fortitudinis non *n·1180

1 *Joan.* 3, 8.

2 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 8, n. 10.

solum aggrediatur sine timore hostes, sed etiam inermis mille hostes prosternat in mandibula asini, ut fecit Samson quando irruit[1] super eum Spiritus Domini, atque adeo fuit actus doni Spiritus Sancti. *n. 257, 946

203 XXXVIII. — Cæterum, licet similes actjones aut aliæ peculiares illustrationes non requirantur simpliciter ad salutem, tamen aliæ extraordînariæ actiones vel illuminationes[2], quæ non dicuntur speciales aut extraordînariæ quia circa extraordinarias res et objecta versentur, sed intra idem objectum et materiam virtutum speciali et extraordinario modo se habent respectu subjecti propter ejus infirmitatem et defectus. *n. *n. 201 n. 232, 361

204 Licet enim impletio mandatorum et operatio virtutum sufficiat ad salutem si integra et plena observatio sit, tamen ut fiat, et inter tot obstacula non deficiamus, Spiritus adjuvat infirmitatem nostram, quia non sufficit sola ratio cum virtutibus nisi etiam adsit instinctus et motio Spiritus supplens infirmitatem et superans difficultatem in multis in quibus non potest ratio etiam cum virtutibus et secundum earum limitatam mensurationem ad omnia se extendere, ita ut perducat usque ad consequendam salutem, sed *Spiritus tuus deducit nos in terram rectam,* ut dicitur (Ps. 142, 10). *n. 192 *n. 224 n. 232, 245,

205 Et hæc est solutio et doctrina S. Thomæ (Ia-IIæ, q. 68, a. 2 ad 1 et 3), si bene et attente legatur.

206 XXXIX. — Et licet objici possit quod saltem aliqui erunt qui poterunt consequi salutem sine illis

---

1 Cf. *Judic.* 15,14-15.

1 Subaudiendo: requiruntur ad salutem.

difficultatibus et impedimentis, ut adulti qui recenter baptizati moriuntur et qui statjm ac perveniunt ad usum rationis decedùnt; ergo etiam pro istis operibus extraordinariis ex parte subjecti non semper dona Spiritus Sancti sunt necessaria pro omnibus ad salutem. n. 201

207 XL. — Respondetur quod bene potest contingere quod sine actuali exercitio donorum aliquis salvetur per accidens quia non occurrit materia eorum ut exerceatur; sicut etiam aliquarum virtutum exercitium non invenitur in omnibus ex defectu materiæ occurrentis, et tamen ex hoc non potest colligi quod virtutes necessariæ non sint absolute et per se loquendo. n. 206 *n 2731136,

208 Sufficit ergo quod tam virtutes quam dona per se requirantur ad salutem, licet per accidens ex defectu materiæ non sit in omnibus exercitium aliquarum virtutum vel donorum, semper tamen manebit habitualis inclinatio eorum (ut etiam in parvulis invenitur) et promptitudo animi ad exequendas istas motiones Spiritus Sancti si occasio et materia occurrat.

¥ ¥

209 XLI. — Secundo arguitur Nam tota ratio distinguendi dona a virtutibus quæ assignatur a D. Thoma et theologis non est specifica et essentialis; ergo in substantia dona sunt virtutes. *n 216 sq n. 138

210 *Consequentia patet,* quia si solum accidentaliter differunt, ergo in specie et substantia conveniunt.217

217 sq.

211 *Antecedens vero probatur*,* quia solum differunt ex parte causæ efficientis*, scilicet ex parte altioris *D *n. 175

moventis ad cujus motionem debet mobile esse debite dispositum, et ista dispositio fit per dona Spiritus Sancti. Sed causa movens pertinet ad genus causæ efficientis; ergo dona solum differunt a virtutibus ex parte causæ efficientis. Ordo autem ad causam efficientem solum extrinsece et accidentaliter se habet, non formaliter et quidditative, cum constet quod etiam per diversas causas efficientes potest effectus ejusdem speciei produci, verbi gratia, ignis genitus ab alio igne, vel a radiis solis, vel per motum antiperistasis ».

212 XLII. — Si autem dicatur quod illud superius et altius movens non est movens efficienter sed formaliter, id est, diversa ratio motiva altior.

213 XLIII. — Contra est: *tum quia* si solum est altius motivum formale, solum ex hoc sequetur quod erit altior virtus donum Spiritus Sancti, non vero quod non sit virtus; — *tum quia* D. Thomas dicit[1] quod dona requiruntur tamquam dispositio mobilis respectu moventis. Si autem ly "movens" intelligitur quod est movens seu motivum in genere causæ formalis et specificativæ, ad hoc non requiritur dispositio ex parte mobilis, quia motivo specificanti non corresponde! dispositio ex parte passi, sed specificatio seu constitutio formalis specifica et quidditativa, non dispositio ut sit recte mobilis ab illo motivo formali, ut patet in omnibus specificativis et specificatis; ergo certum est quod loquitur D. Thomas de movente in genere causæ efficientis, non formalis; ergo non loquitur de distinctive specifico et essentiali, sed accidentali.

n. 219 *n. 223 *n. 224 *n. 224

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Phil.*, Phil. Nat., IIIa Pars, q. 5, a. 1, II (Reiser), pp. 665-667; Iam-IIæ, q. 87, a. 1 corp.
2 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 1.

214 XLIV. — Confirmatur quia non est ratio cur ipsæmet virtutes non sufficiant disponere subjectum ad istam altiorem motionem ex Spiritu Sancto, loquendo de virtutibus moralibus infusis et theologicis. Nam dona, ut nos fatemur, versantur circa eamdem materiam circa quam virtutes infusae, verbi gratia, fortitudo donum et fortitudo virtus infusa, consilium seu prudentia dbnum et prudentia infusa, intellectus, scientia et fides, etc. Et tam virtus infusa quam donum versantur supernaturàliter circa illam materiam. Ad hoc autem ut moveatur altius et superiori modo circa illam non requiritur nova virtus, sed intensior et perfectior modus operandi in eadem virtute, sicut supra diximus[1] quod virtus fieroica et communis, virtus purgatoria et purgati animi non differunt nisi sicut magis et minus circa eamdem virtutem. *n. 225 230 *n 9^1 *n

215 Cur ergo non dicemus idem de dono et virtute, ita quod illa fortitudo et spiritus quo Samson [2] interfecit in maxilla mille viros non sit diversa virtus a fortitudine qua alii milites vicerunt prælia, sed sit virtus fortitudinis, licet major et excellentior a Dei auxilio perfectiori adjuta. *n

Θ

216 XLV. — Respondetur ad principale argumentum negando antecedens. *n. 209

217 *Ad probationem* dicitur quod dona non differunt a virtutibus communiter [3] dictis solum ex parte causae *. 211 *. 1801223

1 Curs. *Theol.*, In lam-IIæ, q. 61, disp. 16, a. 6, n. 44-57.
* Cf. *Judic.* 15,14sq.
• Cf. lam-IIæ, q. 68, a. 1 ad 1.

efficientis et pure moventis, sed etiam regulantis et mensurantis *a. 175,1173

218 Nam D. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 1 ad 3), distinguens dona a virtutibus penes definitionem, dicit quod in definitione virtutis prout distinguitur a dono, quando dicitur quod est qualitas "qua recte vivitur", inquit quod debet intelligi "qua recte vivitur" secundum mensuram rationis; si ergo in hoc distinguitur definitio virtutis a definitione doni, oportet quod in definitione doni intelligatur "qua recte vivitur" secundum mensuram divinam, quæ est altior mensura rationis.

219 Et sic cum dicitur quod est dispositio ut sit homo recte mobilis a Spiritu Sancto, intelligitur quod est dispositio ut sit recte mobilis a Spiritu Sancto non præcise movente effective, sed etiam regulante et mensurante *n. 211 *n. 169, 190, 221 *n. 217,1173

220 Et in hoc conveniunt[1] dona cum virtutibus præsertim moralibus: sunt enim virtutes dispositiones quædam voluntatis et partis appetitivæ ad obediendum rationi non solum moventi, sed etiam regulanti et mensuranti operationes appetitivas. Virtutes enim sunt habitus, et habitus sunt dispositiones (loquendo de dispositione generice[2] sumpta), et sic per ipsas disponitur voluntas ad obediendum et subjiciendum se rationi. Ratio autem non solum movet voluntatem repræsentando objectum, sed etiam regulando et mensurando[3], et sic constituit objectum formale et quid-

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 3.

3 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 49, disp. 13, a. 1,n. 5-6.

• Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 21, disp. 11, a. 2, n. 32.

ditativum virtutis, quod est bonum mensuratum per regulas rationis.

221 XLVI. — Eodem modo dona sunt dispositiones quædam seu habitus disponentes intellectum et voluntatem ad sequendum instinctum et motionem Spiritus Sancti non solum ut moventem, sed ut regulantem et mensurantem objectum, ita ut constituat formale objectum talium donorum et specificativum, nempe bonum seu vérum ut regulatum et mensuratum non ratione humana, sed illustratione et mensuratione divina, quatenus ex spiritu quodam et ardore seu affectu interno ad res divinas et ad finem ultimum nascitur intimior penetratio divinorum et totalis jactatio in Deum, juxta quod dicit propheta (*Ps.* 54, 23): *Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in xternum fluctuationem justo,* quia videlicet ubi ratio etiam virtutibus fulcita deficit ubi titubat et fluctuat, jactatio illa a ratione infirmante et titubante super Dominum, ut ab ipso dirigamur et ab ejus Spiritu, nos enutrit, sustentat et conservat ne deficiamus, et ad hoc servit dispositio illa donorum ut deficiente humana ratione ab illo Spiritu superiori modo regulante sustentemur et nutriamur par jactationem totalem in ipsum, ne semper fluctuet[1] et titubet ratio.

*p, 175 SQ.

*n- 518

*n- 349

*n.167

*n. 219

*0.224

*n. 198, 349

222 XLVII. — Et ad instantias contra istam responsionem.

*n. 213

223 Ad primam *dicitur* quod altius illud motivum inducit altiorem virtutem, quia superat mensuram

*n. 213

[1] Cf. *Eph.* 4, 14.

quam potest ratio præbere, et hoc vocamus donum, quia ultra omne debitum et modüm humanæ rationis nobis conceditur. Dici tamen potest virtus generica ratione virtutis, ut concedit D. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 1 ad 1), quia habitus bonus est, sed contraponitur virtuti communiter dictæ, quia mensuram ejus excedit, et propter hoc donum est, quia specialiter indebitum, ut postea dicemus.

XLVIII. — Ad secundam instantiam, *patet ex dictis,* nam etiam virtus dicitur dispositio respectu rationis moventis regulative et directive, et non solum efficienter, et licet specificetur ab objecto regulato et mensurato, tamen respectu rationis proponentis hoc objectum, dicitur voluntas disponi per habitum, ut ab ea dirigente reguletur et mensuretur. Et loco rationis sic dirigentis, ubi ipsa deficit intrat instinctus Spiritus Sancti et motio. Et sic nomine motivi intelligitur motivum formale regulans et specificans in ratione regulati. — *Et cum dicitur* quod tali motivo non correspondet ex parte mobilis dispositio sed constitutio, *dicimus* quod correspondet dispositio ut constituta et specificata ab objecto regulato: dispositio enim illa habitus est, non dispositio ad formam introducendam.

225 XLIX.—Ad confirmationem *respondetur non* sufficere dispositionem virtutum etiam infusarum ad recipiendam istam motionem Spiritus Sancti, sed requiri distinctos habitus, eo quod dona Spiritus Sancti dantur ad supplendum id quod non possumus ex. motione rationis humanæ. etiam ut informatæ virtutibus. Et sic cum virtutes limitentur* et specificentur a bono ut regulato «et attacto per rationem humanam, quidquid disponit ad attingendum quod est supra modum

et atîingentiam rationis petit necessario distinctum habitum, quia est extra limites et specificationem humanae virtutis. 1691257

226 Est autem considerandum quod ea quæ excedunt humanam rationem, *aut* est ob supernaturalitatem materiae et objecti circa (food fit operatio, *aut* ob excessum in modo etiam operandi. Nam res supernaturales et finem supernaturalem attingimus in hac vita juxta modum et limitationem nostram, eo quod juxta capacitatem nostram et juxta modum imperfectum intelligendi res istas apprehendimus et appetimus. *n usi sq. 233 g *n 256,259

227 Unde licet per fidem apprehendamus res supernaturales et per prudentiam infusam et virtutes infusas morales dirigamur et appetamus bona supernaturalia, tamen ex præcisa ratione et beneficio istarum virtutum neque intellectus penetrat illa mysteria nisi imperfecte juxta modum naturalium et sic in plerisque deficit intelligentia illorum, indigetque[1] aut discursu theologico qui mille opinionibus, fallaciis et defectibus est subjectus vel lumine aut instinctu aliquo cælesti quo a Spiritu Sancto dirigatur ne deficiat 196 4 *n 075 * 196 3Q5 454

228 L. — Similiter et prudentia infusa moderando et arbitrando circa agibilia supernaturalia vel ad finem supernaturalem deficit in multis si juxta modum quo ratio humana discurrit de illis judicet; unde indiget suppleri iste defectus divino aliquo instinctu et motione dirigente et regulante. Ex hoc autem oportet quod etiam correspondéat in voluntate et vi appetitiva dispositio proportionata ad sequendum illam regulationem 255 165 *

[1] Intellectus etiam adjutus a fide divina.

Spiritus Sancti, quam ratio humana non potest attingere dum operatur juxta discursum et modum humanum.

Et sicut ibi[1] suppletur per instinctum divinum quod deest de discursu et modo rationis humanæ, etiam adjutæ et affectæ virtutibus theologicis et infusis, ita proportionate suppleri debet in vi appetitus quod deest in virtutibus moralibus (quæ solum inclinant ad bonum rationis ut attingitur humano modo et discursu rationis humanæ) ad obediendum et sequendum superiorem illum instinctum divinum.

230 LI. — Et sic cum dicitur quod dona et virtutes versantur circa eamdem materiam, *concedimus,* quia totum hoc materialiter se habet. 214

Et rursus cum dicitur quod ad hoc ut moveatur altius et perfectius non requiritur nova virtus sed eadem intensiori et perfectiori modo operans, *respondetur* quod ut moveatur altius et perfectius intra eamdem lineam et ordinem operandi, juxta quod assequi potest discursus et ratio humana in materiis supernaturalibus, *concedo* quod non requiritur nova virtus sed eadem perfectior vel intensior et in hoc tenet exemplum de virtute heroica, et virtutibus purgatoriis, et purgati animi, de quibus supra[2] egimus, quia procedunt intra eamdem mensuram rationis humanæ perfectius vel imperfectius dirigentem et discurrentem. ad 4. 214 *n. 256>931

232 Cæterum, ut altius moveatur quis extra lineam modi operandi humani et ad operandum in his in

[1] Scilicet, in intellectu.
[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 61, disp. 16, a. 6, n. 44-57.

quibus ratio deficit et modus ejus, etiam requirit virtutem altiorem omni virtute humana, et hæc specialiter vocatur donum, quia non solum datur ut quid gratuitum ad elevandum potentiam ad ordinem supernaturalem, sed etiam in his in quibus deficit potentia et ratio humana etiam elevata (quia juxta capacitatem et modum humanum amplius non potest) supplet illa altior virtus quæ vocatur donum seu spiritus in illa materia in qua virtus humana amplius non potest.

233 LII — Et hæc est doctrina S. Thomæ (In III *Sent.*, dist. 34, a. 1 ad 1), ubi distinguit operationem humanam, quæ dicitur humana, *vel* ex materia seu objecto, *vel* ex modo, quia juxta modum hümanum quis exequitur opera virtutis, et hoc secundo modo dona sunt supra virtutes, scilicet in modo operandi, sicut modus connaturalis humanæ naturæ est non percipere divina nisi per speculum creaturarum et ænigmata similitudinum », et sic percipit res divinas fides, quæ est virtus.

234 At vero donum intellectus de auditis mentem illustrat, ut homo etiam in hac vita prælibationem futuræ manifestationis accipiat. Et sic distinguit D. Thomas dona ab omnibus virtutibus etiam infusis, quia licet istæ virtutes etiam quoad substantiam sint ex divino munere, tamen quoad modum operandi procedunt secundum modum humanum, et in hoc excedunturs a donis, quæ in modo operandi et in regulatione procedunt ultra modum et mensuram humanam ut

* Cf. I *Cor.* 13,12; II *Cor.* 5, 7.
* Cf. *De Ver.*, q. 14, a. 2 ad 9.
* In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 1 ad 1 et 2.

specialius sequentibus articulis declarabitur, agendo de singulis donis.

¥ ¥

#n. 243

LIII.— Tertio arguitur: Nam etiam in virtutibus theologicis contingit aliquem agere præter communem et ordinarium usum; et tamen non ponuntur ad id supplendum aliqua dona altiora istis virtutibus, siquidem virtutes theologicæ sunt nobiliores et perfectiores donis, ut tradit S. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 8), et sic nulla dona sunt potiora virtutibus theologicis; ergo non requiruntur dona propter extraordinarios actus in materia theologicarum virtutum.

Major probatur, quia fides in aliquibus est tam extraordinaria ut etiam montes transferat, sicut dicit Apostolus (I *Cor.* 13, 2), et charitas tanta ut etiam tamquam mors occidat ergo habent istæ virtutes aliqua opera extraordinaria. *η. 88

Minor vero constat, quia nulla opera fidei aut charitatis sunt ita perfecta et excedentia quod pro illis fides ipsa aut charitas non sufficiat crescendo, nam fides illa, de qua dicitur[1] quod *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Transi hinc illuc, et transibit,* non est donum Spiritus Sancti distinctum a fide. Nec illa charitas quæ tradit corpus suum ita ut ardeat[2] est donum distinctum a charitate, sed est charitas ipsa qua *majorem nemo habet, ut animam suam tradat pro amicis suis*[3]. ♦η. 252

[1] *Mat.* 17,19.
[2] *Cf.* I *Cor.* 13, 3.
[3] *Joan.* 15,13.

238 LIV. — Eadem autem ratio fit dé aliis virtutibus, nam in fortitudine verbi gratia, opus illud quod fecit[1] Samson occidendo mille viros, non excessit illud opus n. 2151 lineas vel specificam rationem fortitudinis quæ est virtus, hæc enim inclinat ad omnem sustinentiam et aggressionem periculorum ubicumque talis aggressio rectificata ostenditur, sive id ostendatur a ratione, sive a speciali instinctu Spiritus Sancti, licet requirat specialius auxilium et insolitum quando opus ipsum n. 240 magnum et extraordinarium est. Sed *aliud* est requiri extraordinarium auxilium, *aliud* extraordinariam virtutem seu habitum, sufficit enim ordinaria virtus cum extraordinario auxilio ut fiat extraordinarium opus.

239 Unde ergo ostenditur requiri donum Spiritus Sancti n. 258 distinctum a virtutibus ordinariis pro solis istis extraordinariis operibus, cum sufficiat extraordinarium auxilium ? — Præsertim quia pro insolitis quibusdam operibus quæ raro accidunt et a paucis fiunt, non oportet in omnibus justis ponere istos habitus speciales.

240 Nec sufficit dicere quod sunt opera facta supra n. 259 omnem mensurationem rationis humanæ, quia revera quando homo movetur ad ista opera, secundum rectam rationem movetur, licet illustratam a speciali instinctu Spiritus Sancti. Ergo non superant ista dona mensuram rationis rectæ prout illustratæ a Spiritu Sancto. Et ad hoc sufficiunt virtutes ordinariæ specialiter n. 238 adjutæ.

241 LV. — Confirmatur quia si ista dona dantur ad n. 260 operationes extraordinarias et supra communem mensuram rationis et virtutis humanæ, ergo non est in manu

1 Cf. *Judic.* 15, 14-15. — IIam-IIæ, q. 64, a. 5 ad 4.

hominis et in ejus arbitrio operari per dona quando et quomodo voluerit. Quod etiam experientia videtur testari, quia non quoties volumus, operamur ex dono Spiritus Sancti. Ergo operamur per dona tamquam per ea quæ fiunt per gratias gratis datas, ut operantur prophetæ, non ex habitu, sed ex lumine dato per modum transeuntis ut dicit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 171, a. 2), et tamquam instrumenta Dei moti ab ipso ad operationes ad quas non habemus proportionem. Sic enim comparat D. Thomas operationes donorum operationi instrumenti (Ia-IIæ, q. 68, a. 3 ad 2). *n-120,124 *n- 264

242 Ac denique operamur per dbna potius ut patientes divina et moti a Spiritu Sancto quam ut moventes et agentes nos, juxta illud (*Rom.* 8, 14): *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei,* quo testimonio utitur D. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 2) ad probandum poni dona Spiritus Sancti in nobis ad hoc ut simus prompte mobiles a motione Spiritus Sancti. Ergo dona ista non sunt habitus in nobis permanentes, sed per modum transeuntis dantur, si ad hæc miraculosa opera deserviunt; vel si per modüm habitus ponuntur, non excedunt rationem formalem et mensuram virtutis ordinariæ. *n. 265

o

243 LVI. — Respondetur quod etiam in virtutibus theologicis contingit agere et operari aliqua extra communem et ordinarium modum, ad quod etiam ponuntur dona istis virtutibus correspondentia sicut virtuti fidei correspondent intellectus et scientia, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8 et 9), et spei donum timoris, ut docet (IIa-IIæ, q. 19), et charitati donum sapientiæ, ut docet (IIa-IIæ, q. 45). *n- 235 *n'

244 Sed tamen dona Spiritus Sancti non deserviunt neque correspondent virtutibus theologicis ut superiora illis, sed ut deservientia illis; sunt autem superiora virtutibus moralibus.

245 *Cujus ratio est,* quia virtutes theologicæ conjungunt nos ultimo fini, dona vero deserviunt ad movendum nos et ducendum ad ultimum finem, juxta illud (Ps. 142, 10): *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam,* et (Ps. 147, 18): *Flabit spiritus ejus, et fluent aquæ,* et (*Cant.* 4,16): *Veni, Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius.* Fluere autem ad motum pertinet, non ad quietem et conjunctionem in termino seu in fine. Unde respectu illarum virtutum quæ versantur circa media, et movent ac tendunt ad finem, dona Spiritus Sancti superioritatem habent, etiam quantum ad rationem formalem, quia altiori modo nos movent, et in his in quibus virtutes ipsæ deficiunt et non possunt mensurare nos, ut supra diximus.

246 LVII. — Respectu vero earum virtutum quæ immediate nos conjungunt Deo superioritatem habere non possunt quantum ad rationem formalem, ut tradit S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 8), eo quod motio illa Spiritus Sancti (cui nos subjiciunt dona) ad hoc ipsum ordinatur ut conjuncti simus Deo ultimo fini. Sed tamen correspondent eis dona et possunt adjuvare virtutes theologicas ex parte materialis objecti, aut conditionum ad objectum requisitarum.

247 Sicut donum intellectus datur ad penetrandum mysteria fidei et res divinas, non immediate et positiva evidentia in se, sed quantum ad credibilitatem vel convenientiam aut sensum in quo proponuntur, et

discernendo eas ab erroribus, ut debite credantur et cognoscantur, sicut ad cognoscendum sensum Scripturarum, utique ut melius discernantur res credendae: sic enim dicitur *(Luc.* 24, 45) quod *Aperuit illis sensum ut intelligerent Scripturas.*

Donum scientiæ ad cognoscendum causas talis credibilitatis et convenientiae, et removendum errores aut aliquid simile per quod disponitur et praeparatur intellectus ut inhærentius et firmius credat.

Timor versatur circa parvitatem propriam subjiciendo eam divinae eminentiae, et resiliendo ab ista ad seipsum, ne praesumat de se et sic praeparetur ad totaliter confidendum de Deo.

Sapientia ex gustu divinorum dijudicat et discernit divina quo ferventius charitatem exerceat et Deum amet.

Et sic ista dona ad excellentius perficiendum et exercendum virtutes theologicas deserviunt, sed præparative ex parte materialium objectorum, non autem excedendo in perfectione ipsam rationem formalem virtutum theologicarum. *n. 1119

Et ita nulla opera fidei aut charitatis sunt ita perfecta quod ab ipsa fide et càritate non fiant quoad rationem formalem, possunt tamen ut perfectius fiant ex parte rationis materialis adjuvari a specialibus donis, quia sola ratio cum virtutibus illis non sufficit ita disponere et præparare se circa illas. Unde etiam distingui debent ab illis virtutibus, quia licet versentur circa objectum aut circa aliquam conditionem objecti *n. 237 225 g *n. sq.

materialis earum, non tamen sub eadem formalitate aut lumine, ut latius sequenti articulo et aliis dicemus.

253 LVIII. — Et cum instatur quod eadem ratio erit de fortitudine et aliis virtutibus moralibus, quia illa extraordinaria opera in materia, verbi gratia, fortitudinis, si sunt bona et recta, non excedunt limites specificationis et rationis formalis talis virtutis. *n. 238

254 LIX. — Respondetur revera negari non posse quod aliqua excedunt regulationem et formalem rationem virtutis humanæ prout regulatur regulis prudentia, quas humano discursu et ratione assequi possumus. Cum enim formalis et specifica ratio virtutis moralis sumatur ex regulatione et mensura qua regulatur (moralitas enim nihil est aliud quam mensuratio agibilium), constat quod ubi est variatio moralitatis et regulationis, est diversificatio virtutis. Mensura autem quam præstare potest ratio humana, etiam affecta virtute, si ex proprio discursu debet lucem accipere et directionem, est impossibile quod possit omnia comprehendere quæ in tota vita humana se offerunt in ordine ad consequendam salutem, quia *"Cogitationes mortalium timidæ, et incertae providentiae nostrae,* ut dicitur *(Sap.* 9, 14). 165 *n. 257 *n. 204.1176

255 Quare in multis oportet se committere divinæ prudentiæ et ejus instinctu regi, quæ est mensura altior et certior et magis comprehensiva quam nostra, sive difficultas ista et deficientia nostra oriatur ex multitudine aut magnitudine objectorum, sive ex pravitate et infirmitate subjecti non valentis comprehendere omnia quæ ad se possunt pertinere, etiam in ordine naturali quia *n. 228,814 *n. 445

ad hoc etiam attingendum et comprehendendum adjuvant dona Spiritus Sancti.

256 LX. — Quare extraordinaria et magna aut insolita opera (possibilia tamen assequi ipso studio, industria et discursu proprio, etiam theologico qui supponit fidem supernaturalem), verbi gratia, operationes magis intensæ virtutum, non excedunt limites et speciem virtutis humanæ moralis, licet intra illam excellentiora excellentiorem Dei concursum auxiliumque magis perfectum vel intensum requirant, quia semper innituntur rationi formali limitatæ ad nostrum studium, industriam et discursum, etiam in genere supernaturali si circa supernaturalem materiam versentur.

257 At vero extraordinaria et excellentia opera quæ ex solo studio et industria nostra non possunt attingi et regulari, sed requirunt instinctum et lucem superiorem directione et industria humana, et consequenter constituunt moralitatem, seu regulationem diversam et superiorem, debentque correspondere ei proportionata principia ex parte voluntatis inclinantia in talem moralitatem et mensuram. Sicut in exemplo fortitudinis Samsonis secundum regulationem ex humano discursu et studio haustam judicaretur temerarium aggredi mille viros[2] in sola maxilla asini, et judicaretur illicitum quod concussis columnis[3] domus se occideret cum aliis, et quod S. Apollonia se in ignem projiceret[4], sed juxta aliam superiorem mensuram hoc reddebatur licitum; ergo erat distincta moralitas.

1 Subaudiendo: excedunt speciem virtutis.

2 *Cf. Judic.* 15, 1445.

3 Cf. *Judic.* 16, 30.

4 Cf. Eusebium, *Hist. Eccl.*, Lib. 6, cap. 41, PG 20, 607; et IIam-IIæ, q. 124, a. 1 ad 2.

258 LXI. — Cum vero ĵinstatur cur non sufficere poterit ad ista opera virtus ordinaria cum auxilio extraordinario, *facilis est responsio,* quia istud auxilium extraordinarium, cum sit tale quod variat moralitatem, non datur connatural! modo illis virtutibus moralibus, quæ a tali moralitate non specificantur sed a diversa, cum illis non sit debita nisi regulatio propria et suæ speciei, nec isti auxilium extraordinarium tale quod extrahat ab illa regulatione et moralitate et aliam petat: sic enim improportionatum et non connaturale est illi tale auxilium. Ut ergo proportionate et connaturaliter detur, ŏportet præter virtutes ordinarias alias altiores et alterius moralitatis dari, et istas vocamus dona Spiritus Sancti. 239 *n. 169, 225

259 Et quando ḉicitur quod etiam in istis operibus extraordinariis movetur homo per rationem, et sic non sunt supra rationem humanam, *respondetur* quod movetur per rationem rectam seu rectificatam, sed altiori rectificatione quam ea quæ deduci potest ex proprio discursu et studio ĕtiam in materiis supernaturalibus, et ideo v̆ariat specificam moralitatem virtutum regulatarum a tali superiori mensura et regulatione. *n.24O #n. 226 sq. *n. 254, 257

260 LXII. — Ad ḉonfirmationem *respondetur* aliquos velle quod operationes donorum, præsertim quando versantur circa materiam exteriorem, sint actus miraculosi, et ideo non possumus illis uti cum volumus. »n. 241

261 Et cum urgetur quod hac ratione non indigebimus habitibus ad istas operationes, quia hhbitibus utimur cum volumus[1], *respondent* quod hoc intelligitur de habitibus subditis rationi et communibus regulis regulatis.

[1] Cf. Iam-IIæ. q. 49, a. 3 *Sed contra;* q. 50, a. 5.

Sed si hoc ita est, frustra probat D. Thomas (IIa-IIæ, q. 171, a. 2; q. 178) non dari habitus in nobis ad prophetiam et ad patranda miracula, quia non habemus potestatem prophetandi aut faciendi miracula quando volumus. Diceretur enim hoc non obstante posse ad hoc dari habitus, quia non oportet quod habitibus utamur cum volumus nisi quando sunt habitus subjecti rationi et communibus regulis regulati.

262 LXIIL — *Facilius ergo nos respondemus* quod *n. 261
dona Spiritus Sancti non ponuntur in nobis tamquam habitus propter instinctum et motionem Spiritus Sancti a qua movemur, sed propter obedientiam, quia illi motioni subjicimur et ab ea movemur, ut docet S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a, 1 et 2).

163 Hanc autem obedientiam seu dispositionem et præparationem (ut subjiciamur illi motioni) habitualiter et permanenter in nobis habere debemus, licet quoad exercitium dependeat a motione illa et instinctu actuali qui in manu nostra non est, sed est in manu nostra habere cor semper paratum ad obediendum et ut facile mobiles simus a Spiritu Sancto, juxta quod psalmista dicit *(Ps.* 107, 2-3): *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, et psallam in gloria mea. Exsurge, gloria mea,* etc., quasi excitati, et exsurrectio gloriæ in manu nostra non sit ad cantandum seu concordandum Deo in motionibus ejus, bene tamen paratum sit cor ad concordandum seu subjiciendum se illi, hic enim est optimus concentus qui dicit *(Ps.* 70, 6): *In te cantatio mea semper.*

*n. 80

LXIV. — Quod vero D. Thomas[1] comparat motionem per dona Spiritus Sancti motioni instrumenti,

*n. 241

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 3 ad 2.

non tenet exemplum in omnibus, sed in hoc quia indigemus actuali Dei instinctu et motione ut operetur homo operationes istas et in illis operetur opera excedentia propriam facultatem, qua ratione etiam aliæ operationes supernaturales dicuntur esse instrumentaliter a nobis, imo et omnes creaturæ in operando dicuntur aliquando[1] a D. Thoma se habere ut instrumenta Dei, quia ex actuali ejus motione dependent; non[2] tamen vocantur instrumenta in eo sensu quo res pure inanimes et pure ministerialiter servientes instrumenta sunt, in quibus non ponitur principium eliciens principaliter et per intrinsecum principium operationem, sed solum ministerialiter deserviens ex motione principalis operantis ita ut totum principium sit esse motum ab alio.

265 LXV. — Ad id quod ultimo dicitur quod per dona potius nos habemus ut patientes divina quam ut nos moventes, *respondetur* quod sumus patientes voluntarii et obedientes divinæ motioni, et tale pati atque obedire non est pure et præcise moveri ut aliquid inanime, sed operari active ex passione divinorum et Spiritu deducente[3]. ♦n. 242

266 LXVI. — Denique, pro hac sententia potest difficultas alia formari discurrendo per singula dona, et probando rationem eorum formalem non differre in intellectualibus a fide, nec in moralibus ab aliis virtutibus. Sed hoc plene expediri non potest nisi explicando naturam et differentiam singulorum donorum in particulari: quod facimus sequentibus articulis. * n. 138 sq.

[1] Cf. *Contra Gent.*, Lib. III, cap. 100, 2.
[2] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.*, In Iam, q. 12, disp. 14, a. 2, n. 31-37.
[3] *Cf. Ps.* 142,10.

ARTICULUS III

DE DONO INTELLECTUS

267 I. — Circa ista dona in speciali explicanda, non est præsentis loci omnes difficultates discurrere, quia de his tractat D. Thomas specialiter in *Secunda Secundae in* diversis quæstionibus

268 Sed ea tantum tractabimus quæ ad dignoscendam necessitatem istorum donorum et distinctionem eorum a virtutibus conducunt. ♦n. 184

269 II. — In Isaia, ista duo dona primo loco ponuntur, cum dicitur[2]: *Et requiescet super eum spiritus sapientiae et intellectus.* Et utrumque valde difficile est distinguere *tum* a fide, cum videatur totum munus istorum donorum per actus fidei posse præstari; *tum* inter se, quia non facile distingui potest quem actum exerceat donum intellectus quem non possit exercere sapientia ♦n. 316 sq. ♦n. 427 ♦n. 426, 618

270 Et cum hæc dona non sint alligata fidei et statui viatoris, cum in Christo et in beatis ponantur, oportet etiam explicare quem actum seu operationem exerceant ista dona quando sine fide inveniuntur, ut in patria. ♦n. 506 sq.

271 Sic enim explicatum manebit quid sint ista dona, et quomodo differant inter se et a fide secundum formales rationes.

[1] Cf. Ilam-Hæ, q. 8, 9,19, 45, 52,121,139.
[2] *Is.* 11, 2.

DEFINITUR DONUM INTELLECTUS EJUSQUE MUNUS DECLARATUR

272 III. — Multi in hac parte accipiunt dubitationem ex verbis D. Thomæ qui (Ia-IIæ, q. 68, a. 4) distinguens donum intellectus a dono sapientiæ et scientiæ dicit pertinere ad donum intellectus apprehensionem veritatis, quæ pertinet ad inventionem in parte speculativa; donum vero consilii perficere partem practicam quoad istam apprehensionem veritatis. Quantum vero ad judicium de veritate dicit D. Thomas perfici per donum sapientiæ partem speculativam, per donum vero scientiæ partem practicam. *n. 287 *n. 289

* * * 273

273 IV. — Hæc doctrina patitur aliquas difficultates*. *n. 337

274 *Nam in primis,* non videntur sufficienter distingui dona per hoc duplex munus, apprehendendi et judicandi, cum utrumque possit ab eodem habitu procedere. Nam munus apprehendendi ordinatur ad munus judicandi, siquidem judicamus de apprehensis; poterit ergo utrumque ab eodem* habitu fieri, sicut eodem habitu principiorum et apprehendimus veritatem et assentimur illi: assentiri autem judicare est. Et eodem habitu scientiæ vel sapientiæ judicamus de veritate conclusionum, et apprehendimus illam. Non ergo sufficienter distinguitur donum intellectus et sapientiæ per hoc quod illud ordinetur ad apprehendendum veritates supernaturales, hoc ad judicandum. *n.

275 Et præsertim quia in naturalibus non distinguuntur aliqui habitus per ista duo munera, ita quod unus habitus solum deserviat ad apprehendendum, alius ad judicandum, sed eodem habitu quo judicamus, apprehendimus: ergo multo minus in supernaturalibus, siquidem dona cum sint superioris ordinis magis unite et eminenter habent in se ista officia quam habitus naturales, ut patet in tribus donis appetitivæ partis, fortitudine, pietate et timore, quæ uniunt in se omnia appetitiva quæ pertinent ad diversas virtutes morales. n. 340>442

Θ

276 V. — Si autem dicatur donum intellectus non ad solam apprehensionem veritatis deservire, sed etiam ad formandum judicium de ipsa veritate, præterquam quod hoc est contra D. Thomam [1], incidit in aliud inconveniens quia tunc non distinguetur a dono scientiæ vel sapientiæ donum intellectus. n. 340 *n.

277 *Si enim pertinet* ad donum intellectus judicare de veritate supernaturali apprehensa; ergo debet secundum aliquam causam vel ex aliquo effectu judicare, quia alias non erit judicium perfectum, neque cum sufficienti intelligentia si sine causa vel effectu judicat de aliqua veritate: sic enim non penetrat aliquid de illa, sed valde superficialiter aut suspensive judicat. *n. 343

178 *Si autem judicat* ex aliqua causa suprema vel inferiori aut ex aliquo effectu, nihil est in quo differat a sapientia vel scientia, quia nullam aliam functionem præbent ista dona quam judicare de veritatibus per suas causas. Vel si ex effectibus aliquid judicatur, non

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.

est cur hoc judicium excludatur a scientia, quia etiam ad scientiam pertinet ex effectibus judicare, scilicet ad scientiam *quia*.

©

279 VI. — Quod si dicatur ad donum intellectus solum pertinere judicium de principiis non de conclusionibus seu veritatibus deductis per causas (correspondet enim habitui principiorum, qui etiam vocatur intellectus, et hic habitus judicat et discernit veritates, sed non cognitas et illatas ex causis, sed ex terminis notas). 347 sq ad 295

280 Contra est quia hoc modo donum intellectus non differt a fide. Nam istæ veritates quæ sunt tamquam principia non attinguntur a nobis in hac vita clare sed obscure, et ita assensus earum et judicium debet esse per fidem ergo si donum intellectus judicat et assentit illis obscure, utique per modum fidei et credendo assentit. Si ergo donum intellectus judicat et assentit veritatibus supernaturalibus quæ se habent tamquam principia, utique *vel* videndo illa clare, et sic fit per lumen gloriæ in patria, *vel* obscure et per modum fidei, et sic est ipsamet fides: nam opinative et incerte non potest fieri per habitum supernaturalem, nec pertinet ad donum Spiritus Sancti opinionem incertam præbere. ad 347 347 ad

©

281 VII. — Quod si dicatur donum intellectus non attingere ipsas veritates fidei, sed earum credibilitatem vel convenientiam credibilium, aut eorum apprehensionem quantum ad sensum et intelligentiam terminorum. ad 349

282 VIII. — Contra est quia totum hoc est præambulum ad fidem, siquidem prius cognoscimus credibilitatem fidei etiam evidenter, et similiter cognoscimus convenientiam credibilium, siquidem movetur pia affectio ad credendum ex apprehensione convenientiæ credibilium ut velit credere. Similiter cognoscimus sensum Scripturæ vel Symboli ad credendum articulos, alias non possemus credere si sensum non intelligeremus credendorum.

♦n. 333, 353 sq.
*n. 1219
*II· 348

283 Ad hæc autem non requiritur donum Spiritus Sancti, quia hoc donum non antecedit fidem, siquidem non est nisi in habentibus charitatem illamque supponit; ergo ad istas functiones non requiritur per se loquendo donum Spiritus Sancti, sed de se antecedunt fidem, post fidem autem habitam etiam sine dono Spiritus Sancti fieri possunt, quia ex eisdem motivis fiunt sive ante fidem, sive post, sive in habentibus gratiam, sive in peccatoribus. Unde si solum dantur dona in habentibus gratiam, utique ad ista ministeria non requiruntur quæ etiam in non habentibus gratiam inveniuntur.

♦η. 353 sq.

284 Nec motiva formalia quæ antecedunt fidem ad judicandum de credibilitate aut convenientia rerum fidei sunt semper supernaturalia, nec requirunt donum speciale Spiritus Sancti, sed communiter dantur in omnibus ad fidem accedentibus[1]. Constat enim multa ex his motivis discursu naturali cognosci ante susceptam fidem, et nullum posse prudenter credere[2] sine sufficienti motivo credibilitatis; ergo ad hoc non datur speciale donum, sed communiter omnibus credentibus

[1] Cf. *Heb.* 11, 6.
[2] Cf. *Eccli.* 19, 4. — Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, De *Fide,* disp. 2, a. 3, n. 4-5.

(nec solum in habentibus gratiam, sed etiam in peccatoribus) dari, cum tamen hæc dona Spiritus Sancti non nisi in justificatis et existentibus in gratia inveniantur, ut docet S. Thomas[1].

* * *

285 IX.— DICENDUM NIHILOMINUS EST donum intellectus sine judicio aliquo discretivo[f] veritatis non inveniri, licet etiam quasi antecedenter et dispositive rectam terminorum apprehensionem formet in intellectu.

#n· 296
+n. 319, 338,
' 350

286 Hoc sumitur clare ex D. Thoma (la-IIæ, ,q. 68, a. 4; Ila-IIæ, q. 8, a. 6), et *aliis locis*[2].

Θ

287 Nam in ista quæstione (la-IIæ, q. 68, a. 4) dicit D. Thomas quod "Ratio est speculativa et practica; et in utraque consideratur apprehensio veritatis, quæ pertinet ad inventionem et ad judicium de veritate. Ad apprehensionem igitur veritatis perficitur speculativa ratio per intellectum, practica vero per consilium. Ad recte autem judicandum speculativa quidem per sapientiam, practica vero per scientiam perficitur".

*n'272
*n'289
*n-288

288 Ita D. Thomas qui, *licet* in assignando dono intellectus et sapientiæ solam partem speculativam et

[1] Cf. Ilam-IIæ, q. 8, a. 5.
[2] Cf. In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 2; dist. 35, q. 2, a. 2, qla 3.

scientiæ solam partem practicam mutaverit sententiam (IIa-IIæ, q. 8, a. 6; q. 9, a. 3; q. 45, a. 3), ubi docet dona ista perficere utramque partem tam speculativam quam practicam, sicut et ipsa fides quæ non solum credit sed etiam per dilectionem operatur[1] et sic practica est, *tamen* quantum ad hoc quod est donum intellectus apprehendere, penetrare et cognoscere veritatem semper D. Thomas idem docuit, nec mutavit sententiam. *n. 1058 *n. 733

289 Veritas autem non apprehenditur, nec penetratur, nec cognoscitur seu discernitur nisi aliquo judicio nec enim dixit D. Thomas[2] pertinere ad donum intellectus apprehendere simplici modo ipsos terminos ex quibus propositiones veritatis formantur, quæ apprehensio ad primam intellectus operationem pertinet, sed dixit pertinere ad donum intellectus apprehensionem veritatis, quæ ad inventionem pertinet. *n. 337 *n. 272,

290 Veritas autem ejusque apprehensio in judicio consistit et enuntiatione apprehenditur et compositione et divisione, quæ est secunda operatio intellectus, ut docet S. Thomas (Ia, q. 16, a. 2). Et inventio non est circa simplicem terminorum apprehensionum, sed circa veritatem aliquam et propositiones quas attingit inventio. Aliqua enim addiscimus, aliqua invenimus et inventione attingimus, non ex aliis addiscendo. Quæ autem addiscuntur non sunt simplices termini eorumque apprehensiones, sed propositiones et veritates, sive ex terminis notæ, sive ex discursu. *n. 298

291 Ergo similiter quæ attinguntur per inventionem non surit solum simplices termini, sed veritates aliquæ *n. 293

[1] Cf. *Gal.* 5, 6.

[2] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.

inventæ et propositiones quibus tales veritates enuntiantur.

o

292 X. — Ex his autem quæ (IIa-IIæ, q. 8, a. 6) tradit D. Thomas de dono intellectus, clare colligitur ad hoc donum non solum pertinere simplicem apprehensionem terminorum, sed etiam judicium penetrativum et discretivum veritatis.

293 Nam (IIa-IIæ, q. 8, a. 1 *corp.*, et ad 1 et 2) comparat donum intellectus lumini primorum principiorum, quod utique etiam intellectus vocatur, et sic dicit (IIa-IIæ, q. 8, a. 1 ad 2) quod "discursus rationis semper incipit ab intellectu et terminatur ad intellectum; ratiocinamur enim procedendo ex quibusdam intellectis, et tunc rationis discursus perficitur quando ad hoc pervenimus ut intelligamus id quod prius erat ignotum." Constat autem quod totum hoc quod in isto processu ad intellectum pertinet non sunt simplices termini, sed propositiones seu veritates per se notæ a lumine principiorum, a quibus proceditur per discursum usque ad veritatem conclusionum.294

294 XI. — Addit[1] autem Doctor sanctus quod "Ita se habet lumen superadditum ad ea quæ nobis supernaturaliter innotescunt sicut se habet lumen naturale ad ea quæ primordialiter cognoscimus". Comparatur* ergo donum supernaturale intellectus lumini naturali principiorum, et ita sicut per lumen principiorum non solum apprehendimus terminos sed etiam judicamus veritates per se notas, ita per donum intellectus judicamus veritates supernaturales.

[1] IIa-IIæ, q. 8, a. 1 ad 2.

295 Similiter (IIa-IIæ, q. 8, a. 6 ad 2) docet quod "Donum intellectus est circa prima principia cognitionis gratuitæ". Prima autem principia non sunt termini, sed propositiones seu veritates. ♦n. 345. 427 ♦n. 279

296 XII. — Denique explicans D. Thomas actum doni intellectus, illum ita declarat quod sine aliquo judicio et propositione enuntiabili intelligi non potest. *n. 285

297 Nam (IIa-IIæ, q. 8, a. 2) inquit quod donum intellectus in hac vita non intelligit ipsam essentiam rei intellect», neque ipsam veritatem enuntiabilis intellecti, bene tamen intelligit quod propter ea quæ exterius apparent non est recedendum a fide. Quod sane sine comparatione et judicio intelligi non potest. *n. 330 ♦n. 304, 312, 337

298 Similiter (IIa-IIæ, q. 8, a. 4) docet quod "Spiritus Sanctus per donum intellectus illustrat mentem hominis ut cognoscat veritatem quamdam supernaturalem". Veritas autem cognoscitur per aliquod judicium seu compositionem. *n. 290

299 Et tandem (IIa-IIæ, q. 8, a. 8) explicans quis fructus correspondent dono intellectus dicit quod corresponder illi fides, non sumendo fidem pro virtute seu habitu, sed pro certitudine quadam fidei, quatenus homo penetrando et intelligendo res fidei firmatur et quietatur in adhærendo et credendo illis, ita ut non fluctuet Et ita dicit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 8 ad 2) quod "fides non potest universaliter præcedere intellectum; non enim posset homo assentire credendo aliquibus propositis nisi ea aliqualiter intelligeret. Sed perfectio intellectus consequitur fidem quæ est virtus, ad quam quidem perfectionem intellectus sequitur quædam ♦n. 198, 349 ♦n. 324 ♦n.1219

fidei certitudo". Et hanc ponit pro fructu consecuto ex dono intellectus, sed sic est quod fides assentitur per aliquod judicium et assensum veritatibus revelatis; ergo si per donum intellectus producitur fructus qui est firmatio et certitudo circa hoc judicium et assensum, utique id per judicium aliquod debet facere: aliter enim firmari et certificari circa judicium et assensum fidei non potest.

cfr. n. 333, 455, 471

¥ ¥

300 XIII. — Ratio autem hujus est quia donum intellectus maxime disponit hominem ad intelligendum recte et pure sine admixtione errorum, et sine immersione ad phantasmata et res materiales quæ maxime impediunt [1] intelligere nos ea quæ spiritualia sunt, quia non plene expedimus et discernimus ea quæ spiritualia sunt a corporalibus. Recta quippe intelligentia rerum tunc fit quando sine confusione et admixtione extraneorum et errorum proceditur, et discernitur unumquodque quid sit, vel saltem quid non sit.

cfr. n. 285

*n. 303, 458

*n. 305, 307 sq., 388

cfr. n. 331, 347, 352, 397

301 Quamdiu autem hoc non discernitur, non intelligitur, nec penetratur res aliqua, sed potius confunditur et obscuratur Et hoc est penetrare rem aliquam per intellectum et apprehendere ejus veritatem, scilicet quod discernatur et clarescat intellectui quid aliquid sit, vel quid non sit, et non cum confusione et admixtione aliorum procedat; sicut oculus tunc acute videt et penetrat visibilia, cum non obscure, neque confuse, sed cum distinctione videt.

*n. 62 sq.

[1] Cf. I *Cor.* 2,14.

302 Et sic donum intellectus quasi acuit et perficit mentem ad hoc ut sine confusione et admixtione errorum procedat, et ad hoc illustratur a Spiritu Sancto.

303 Unde et illi correspondet inter beatitudines munditia cordis, cum dicitur *(Mai.* 5, 8): *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Hanc beatitudinem docet S. Thomas correspondere dono intellectus (IIa-IIæ, q. 8, a. 7), quia munditia cordis non solum debet intelligi depuratio ab inordinatis affectibus, qualis fit per virtutes et dona partis appetitivæ, sed etiam per depurationem a phantasmatibus et erroribus, ut scilicet ea quæ de Deo proponuntur non accipiantur per modum corporalium phantasmatum, neque secundum hæreticas perversitates

304 Ergo donum intellectus oportet quod discernat in mysteriis fidei veritatem fidei ab erroribus, et spiritualitatem divinorum a formis corporalibus, alioquin ruditer et cum hebetudine et offuscatione quadam seu confusione intelliget; donum autem intellectus cum illustret et purificet mentem tollit hanc ruditatem et hebetudinem seu offuscationem mentis. Sed hæc discretio et penetratio seu illustratio non fit sine comparatione et collatione veritatis fidei ad errores quos respuit, et inter spiritualem puritatem et abstractionem cum materialitate et fæce corporalium formarum quas removet; ergo donum intellectus sic acuens et disponens mentem ad penetrandum et limpide cognoscendum judicativum esse debet, alias discernere non poterit nisi sciat judicare et comparare.

305 XIV. — Dices: Non potest in hac vita removere

quis intelligentiam a phantasmatibus et corporalibus formis, cum id sit proprium[1] et connaturale animæ conjunctae corpori ut intelligat cum alligatione et conversione ad sensus; quod vero depuretur quis a phantasmatibus et formis sensibilibus, pro alia vita est, vel rarissime contingens in ista vita ex aliquo raptu specialissimo[2], quod non convenit dono intellectus, quia hoc commune est omnibus justis. Ergo non bene explicatur per hoc quod ejus actus sit discretio et judicium depurans a phantasmatibus et erroribus, præsertim quia cum fide compatitur aliquis error materialis (dummodo pertinacia absit, sine qua aliquis non sit haereticus); ergo et compatitur donum intellectus.

*n. 300 300 303 313 fn-227

306 *Patet consequentia,* quia materialis error non est peccatum mortale; ergo potest stare cum gratia; ergo etiam cum dono intellectus, quia hoc in omnibus habentibus gratiam invenitur, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 4).

307 XV. — Respondetur quod intelligentia potest removere phantasmata[3] dupliciter

*n-305sq. *. 458

308 *Uno modo* per eorum carentiam et privationem, ita quod in modo intelligendi non dependeat quis a phantasmatibus.

*a-311

309 *Alio modo* per comparationem objecti intellecti ad ipsa, et cognoscendo objectum illud non esse sicut phantasmata, sed ab illis abstrahere ad eum modum quo res spirituales et Deum ipsum cognoscimus in hac

*n. 312

1 Cf. Iam, q. 84, a. 7.
2 Cf. Ilam-IIæ, q. 175 passim.
* Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Illam, q. 11, disp. 14, a. 1.

vita, scilicet per viam negationis[1] et remotionis quia licet spiritualia cognoscamus per connotationem ad sensibilia et ad phantasmata, tamen hæc ipsa sensibilia removemus a Deo, et affirmamus non ita esse sentiendum de Deo sicut illa corporalia phantasmata repræsentant.

310 Et sic dicit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 180, a. 5 ad 2) quod "Intellectualis cognitio non sistit in ipsis phantasmatibus, sed in eis contemplatur puritatem intelligibilis veritatis".

311 Depuratio ergo a phantasmatibus per totalem carentiam et evacuationem eorum non[2] datur in hac vita mortali, in qua intelligit anima dependenter a sensibilibus.

312 Depuratio autem a phantasmatibus per viam remotionis comparativæ et per viam negationis, qua discernitur et cognoscitur sic aliquid intelligi ad modum rerum sensibilium, quod tamen non est sicut ipsa sensibilia, sed opposito modo, talis inquam depuratio possibilis est in hac vita, sed tamen ista depuratio non fit nisi per discretionem et comparationem unius ad alterum et judicium

313 XVI. — Quod vero dicitur compati posse fidem et donum intellectus cum aliquo materiali errore, fatemur, quia compati possunt cum aliqua ignorantia seu nescientia in his quæ homo non tenetur scire in rebus fidei.

[1] Cf. *Contra Gent.*, Lib. I, cap. 14; Lib. III, cap. 39; Iam, q. 88, a. 3.
[2] Cf. Iam, q. 89, passim.

314 Unde ex hoc solum sequitur quod donum intellectus non semper est perfectum et consummatum ita quod purget ab omnibus erroribus etiam materialiter accidentibus, nam et in angelis contingit quod ab aliquibus nescientiis purgentur[1] a superioribus.

315 Non tamen probatur quod donum intellectus non purget ab erroribus formalibus, id est, cum ipsa advertentia et adhæsione ad errorem, et ab his quæ salutem impedire possunt magis vel minus secundum quod clarius vel limpidius possumus aliqua intelligere aut minus clare.

Θ

316 XVII.—Quod si petas quodnam judicium est illud quod præbeat donum intellectus distinctum* a judicio sapientiæ et scientiæ, quæ etiam sunt dona, vel etiam a judicio fidei.

317 XVIII. — Respondetur in rebus judicandis dupliciter nos posse procedere.

318 *Uno modo,* judicio resolutivo seu analytico, quando de rebus judicamus per suas causas vel suos effectus, resolvendo in illos et ratiocinando.

319 *Alio modo,* judicio simplici aut discretivo quo judicamus hoc non esse illud vel non esse sicut illud, sed diverso modo se habere ad illud: quod potest fieri *vel* per quamdam comparationem aut reflexionem, sicut facit intellectus; *vel* simplici quodam modo, sicut facit sensus quia etiam discernit colores aut sonos, etc.

[1] Cf. Iam, q. 106, a. 2 ad 1; IIIam, q. 27, a. 3 ad 3.—*Job* 4,18.

320 Donum ergo sapientiae et scientiæ habent judicium de rebus spiritualibus aut supematuralibus modo resolutivo seu analytico: sapientia per suas causas supremas, videlicet per intimam unionem ad Deum; scientia vero per causas inferiores vel effectus, quatenus considerat creaturas.

*n. 341, 620, 654, 702

♦n. 727,1100

321 Fides autem judicat et assentitur neque per causas, neque per effectus, sed ex nudo testimonio dicentis et revelantis, quatenus ex alterius dicto et non ex interiori penetratione causarum vel effectuum movetur ad assensum.

»n. 143, 348, 386,430,555, 598, 607

322 XIX. — At vero donum intellectus non judicat resolvendo, neque ex causis et per causas discurrendo circa veritates supematurales, sed ex quodam interiori instinctu et pulsatione Spiritus Sancti et affectu ad res supernaturales discernit spiritualia a corporalibus, saltem per viam remotionis et segregat credenda a non credendis seu ab erroribus a quibus non ducitur.

*n. 618, 653, 741

#n. 128,584

342, 388

♦n. 309, 334, 349,564

♦n. 315

323 Et ad hoc judicium formandum non requiritur evidentia discursus, quia non procedit per causas vel effectus, neque resolutio conclusionum in sua principia, quia donum intellectus sicut et habitus principiorum versatur circa principia. Sed formatur hoc judicium ex meliori et acutiori penetratione terminorum ex quibus illæ veritates componuntur, et convenientia eorum inter se et disconvenientia oppositorum errorum.

♦n. 294,344

♦n. 302

324 *Et sicut* in naturalibus sunt aliqua principia quæ omnibus communiter sunt nota, et vocantur dignitates [1],

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 57, disp. 16, a. 2, n. 9.—D. Thomas, *In I Post.,* lect. 5, n. 6-7.

sicut quodlibet est vel non est, alia solis sapientibus, quia non facile eorum termini ab omnibus penetrantur, sed solum ab acutioribus, ut quod spirituales substantiæ non sunt in loco, quod solus Deus est colendus et non sunt plures dii, et alia similia, eo quod perceptio et penetratio istorum terminorum dependet ex aliqua comparatione et collatione cum suis oppositis, ut rerum spiritualium cum corporalibus, etc. (et tamen judicium de his principiis non fit per illationem et discursum, sed ex penetratione terminorum facta cum aliqua collatione et comparatione), — *ita* donum intellectus acuit et elevat mentem ex impulsu et illustratione Spiritus Sancti ad capiendos et penetrandos terminos quibus res supernaturales fidei proponuntur, et ex tali penetratione judicat illas veritates esse credendas et in eis quiescendum *n·346 *n·302 2g9 *n'

325 XX.— Instabis: *Vel* illa penetratio terminorum fit cum evidentia et claritate, *vel* cum obscuritate et inevidentia. *n·323

326 *Si cum claritate et evidentia,* ergo datur in nobis evidentia rerum spiritualium et fidei, quam tamen non experimur, nec ipsa compati posset cum fide, quæ est de non visis.

327 *Si cum obscuritate,* ergo debet inniti testimonio dicentis, nec enim aliud formale motivum habere potest; ergo substantialiter est actus fidei, et sic non distinguetur donum intellectus in suo formali motivo (atque adeo in sua specifica ratione) a fide.

328 XXI. — Respondetur ex D. Thoma (IIa-IIæ, q. 8, a. 2) quod penetratio et intelligentia veritatis potest esse vel perfecte, vel imperfecte. *n'325 gg5

329 Per/ecie intelligitur aliquid quando ipsa essentia rei intelligitur quid sit aut quomodo sit.

330 *Imperfecte* intelligitur aliquid quando non cognoscitur quid sit aut quomodo sit, sed tamen cognoscitur quod veritati non contrariatur secundum ea quæ exterius ăpparent quatenus homo intelligit quod propter ea quæ exterius apparent non est recedendum ab his quæ sunt fidei.

331 Et hæc est evidentia ĕxtrinseca et quasi negativa, quæ non ŏpponitur ipsi fidei; nec enim opponitur fidei quod aliquis evidentiam habeat de hoc quod a fide non est recedendum propter quamcumque extrinsecam rationem, eo quod nihil contrarium fidei verum est; et similiter de ipsis rebus traditis, potest evidenter experiri in interno ăffectu quid nonf sint, licet non possit videre quid sint.

332 Hanc ergo evidentiam certitudinis fidei et credibilitatis ejus, et discretionem rerum creditarum ab erroribus et a sensibilibus (quod est habere extrinsecam et negativam evidentiam) potest facere interius illustratio Spiritus Sancti per donum ĭntellectus sine hoc quod ŏpponatur obscuritati fidei, quæ solum circa res ipsas creditas in se obscura et inevidens est, non circa credibilitatem vel certitudinem suam.

333 Et licet in hac vita non experiamur evidentiam pŏsitivam circa ipsas res fidei in quibus semper oculus ĕaligat [1], tamen circa ipsum sensum Scripturæ, circa credibilitatem testimoniorum Dei, circa ipsam certitudinem fidei et discretionem ejus ab erroribus

[1] Cf. *Is.* 32, 3.

nonnunquam talem quietationem sentimus, quod sine aliqua evidentia haberi non. potest. Nec tamen semper fit ista quietatio et evidentia per rationes et discursus, sed etiam per aliquam interiorem pulsationem et illustrationem[1] de illa certitudine, quam etiam simplices et idiotæ homines sentiunt aliquando et qui nihil de studio theologiæ attigerunt.

334 XXII. — Ex his deducitur donum intellectus maxime deservire contemplationi internæ, quia per ipsum acuitur et subtilizatur mens a Spiritu ut intelligat et in tenebris non ambulet sed in luce, etiam dum in caligine divinitatis ambulat, id est, per viam remotionis et umbram negationis. Sic enim intrat in potentias Domini[2], et ingreditur speculando[3] gloriam Domini, transformatur de virtute in virtutem quasi a Domini Spiritu.

335 Hujus autem signum maximum est si, aperiente se luce Spiritus intus in mente et elevato ac sublimato intellectu, sentit anima exaltari ac sublimari sibi Deum supra omnem creaturam. Sic enim dicit Psalmista (*Ps.* 63, 7-8): *Accedet homo ad cor altum: et exaltabitur Deus.*

336 Propriissime enim donum intellectus reddit cor altum quia elevat illud ut altet sentiat et cognoscat de divinis penetrans et intelligens quod ea quæ divina sunt excedunt omne cui comparari possunt[4]. Et ex

[1] Cf. Ham-IIæ, q. 2, a. 9 ad 3.
[1] Cf. Ps. 70,15.
[3] Cf. II *Cor.* 3,18.
[4] Cf. *De Pot.*, q. 7, a. 5 ad 14; *De Ver.*, q. 2, a. 1 ad 9; q. 8, a. 1 ad 8.

tali altitudine cordis exaltatur non ipsum cor, sicut fit per scientiam acquisitam (quia scientia inflat[1], et inflatum cor ruinæ est proximum quia ante ruinam exaltatur cor), sed per donum intellectus elevatur ut exaltetur et magnificetur Deus, quia apprehenditur ut magnus et anima ipsa nostra magnificat Deum, non se. *n. 359

* * *

XXIII.—Ad rationes dubitandi a principio, *n. 273 sq. *respondetur* quod attinet ad auctoritatem D. Thomæ (Ia-IIæ, q. 68, a. 4) jam ostendimus[2] potius ex illa *n. sq. deduci quod hoc donum est judicativum et non simplici modo apprehensivum, quia dicit ordinari tale donum ad apprehensionem veritatis (quod utique sine judicio vel *n. 285 enuntiatione non fit) quæ per aliquam comparationem *n. 297, 304 apprehenditur.

338 Sapientia autem ad judicandum ordinatur, scilicet judicio resolutivo et per causas supremas, quod judicium non pertinet ad donum intellectus ad quod solum pertinet judicium discretivum quo ipsa veritas capitur et penetratur discernendo eam ab erroribus et spiritualia a sensibilibus, et in hoc est penetratio veritatis, quatenus intratur ad interiora ejus discernendo eam ab his quibus obscuratur aut impeditur ejus cognitio, eo modo quo explicatum est. *n. 318, 549 *O. 285, 319, 505 *n. 300-312, 322-336

339 Et hoc etiam fit per aliquod judicium discretivum, non tamen resolutivum in suas causas, sicut facit sapientia et scientia, et hoc judicium resolutivum est quod D. Thomas denegat[2] dono intellectus.

1 Cf. I *Cor.* 8, 1.
2 Cf. Ia-IIæ, q. 68, a. 4.

340 XXIV. — Ad replicanti autem, et instantiam qua dicitur quod ad eumdem habitum etiam in naturalibus pertinet apprehendere rem aliquam et judicare, *bene ibi respondetur* concedendo, sed diximus etiam ad donum intellectus pertinere judicium, et non puram et solam apprehensionem terminorum. 274 275 *n' 442 276 *n' *" · 289-292

©

341 Et cum instatur quod hoc modo non distinguitur a dono sapientiæ et scientiæ (ad quæ pertinet judicare, sicut ad donum intellectus apprehendere veritatem, ut dicit[1] S. Thomas), *jam responsum est* quod ad donum sapientiæ et scientiæ pertinet judicare, non quocumque judicio, sed resolutivo et analytico, quod est per causas. n. 276 n.3i8sq. n. 320

342 Et hoc denegat D. Thomas[2] dono intellectus, ad quod non pertinet judicare de rebus spiritualibus per causas, sed tantum penetrare veritates discernendo illas a falsitatibus seu erroribus, et dirigendo modum intelligendi spiritualia, ut non ad modum corporalium de eis judicemus, sine hoc quod causas et rationes istorum reddat, sed solum comparationem et discretionem unius ab alio faciat. Hoc enim est apprehendere veritatem ut discretam a falsitate, sicut visus discernit inter colores, nec tamen per causas de eis judicat. «n·339 *n' 322, 349' *" ■319

343 XXV. — Et cum dicitur quod si solum judicat donum intellectus de veritatibus supernaturalibus apprehensis, non per aliquas causas vel effectus, valde imperfecte et superficialiter judicat, *respondetur* quod n. 277 n. 277

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.
[2] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.

si pertineret ad donum intellectus judicare de veritatibus modo resolutivo et judicio analytico, valde imperfecte judicaret si per causas vel effectus non judicaret.

344 Cæterum non pertinet hoc ad donum intellectus, sicut neque ad habitum principiorum (qui etiam intellectus vocatur) spectat veritates attingere resolvendo in causas et principia, cum non procedat ex aliis principiis, sed solum spectat ex penetratione terminorum judicare de illis veritatibus. *n-294,323

345 Sic etiam ad donum intellectus spectat ex penetratione terminorum judicare et cognoscere veritates supernaturales, quæ se habent ut principia in rebus fidei, nam ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 6 ad 2): "Donum intellectus est circa prima principia cognitionis gratuitæ"; sed quia isti termini non sunt de se evidentes et omnibus noti, oportet uti speciali dono intellectus ad penetrandum et intelligendum illos, discernendo eorum intelligentiam a falsitatibus et erroribus et spiritualia a sensibilibus, non quidem per intrinsecam et positivam evidentiam cognoscendo quid sint, sed per extrinsecam et quasi negativam cognoscendo quid non sint, ut ex D. Thomal explicavimus #11.295,347 n. 331-350 *n· æg gq.

346 Et ex his terminis sic penetratis et per quamdam comparationem et discretionem cognitis, formatur judicium de ipsa veritate non per causas, sed per penetrationem terminorum et discretionem veritatis ab errore: sicut etiam multa principia, quæ non omnibus sed solum sapientibus sunt per se nota, supponunt terminos illos cognitos et penetratos non sola simplicii ♦n-319 n.350

i CL Ilam-IIæ, q. 8, a. 2.

inspectione, sed judicio et comparatione sapienter facta et acuto ingenio penetrata, ideo enim solis sapientibus dicuntur per se nota. 324

Θ

347 XXVI. — Et cum instatur quod hoc judicium pertinet ad fidem quæ assentitur ipsis principiis, imo et de iisdem veritatibus divinis judicat donum sapientiæ siquidem judicat de divinis (ea autem quæ ad Deum pertinent se habent sicut principia). 270-280 *n. 351 345

348 XXVII. — Respondetur quod judicium fidei est per modum adhæsionis et credulitatis ad res ipsas seu veritates supernaturales. Credere enim est cum assensione cogitare, ut ex Augustino[1] communiter docent theologi[2], ita quod ex parte inevidentiæ et obscuritatis habet motum et fluctuationem et hoc significat ly "cogitare", quod motum quasi dubitantis (non in certitudine, sed in claritate) aut fluctuantis designat seu nondum perfecte satiati intellectus, qui solum per visionem rei quietatur; ex parte autem certitudinis seu assensus habet firmitatem, non quidem ortam ex visione objecti, sed ex testificatione Dei extrinseca per voluntatem et piam affectionem acceptata[3]. 2 *n. 3863 2g2

349 At vero judicium doni intellectus non est judicium credulitatis, sed intelligentiæ, qua succurrit fidei pro ea parte qua patitur fluctuationem et motum, sic enim donum intellectus penetrat terminos ipsos ex quibus veritates fidei constant, et discernit inter *n. 281 sq. 343 8. 221. 342. 399

[1] *De Prædest. Sanct.*, cap. 2, PL 44,963.

[*] Cf. *De Ver.*, q. 14, a. 1.

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.*, In Ilam-IIæ, *De Fide*, disp. 3, a. 1, n. 3-4,7.

veritates et errores, inter spiritualia seu elevationem „ „
eorum et corporalia seu sensibilia, ut mtelligat non
sic se habere spiritualia sicut per phantasmata nos
cognoscimus, ideoque multo altius de eis esse sentien- 336
dum quam nos videamus et cognoscamus, sicque per „„„„
viam remotionis format intelligentiam de eis rebus 334
talem quod non patitur fluctuationes illas in fide; *n·221
ideoque donum intellectus parit certitudinem quamdam
seu quietationem in mysteriis fidei, ratione cujus fides *n'333
inter fructus Spiritus Sancti correspondet dono in- n- 299›471
tellectus tamquam effectus seu fructus ejus, ut docet S.
Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 8), non quod ipsa virtus seu
habitus fidei sit fructus istius doni, sed certitudo quæ-
dam mentis seu quietatio in fide.

350 Et ideo ad donum intellectus pertinet non judicium
credendi, sed judicium discernendi spiritualia a cor- n· 285
poralibus, supernaturalia a naturalibus, veritates ab *n·346
erroribus, quod potest facere evidenter, saltem eviden-
tia quadam extrinseca et negativa, ut explicavimus *η· 345,

351 Quomodo autem donum sapientiæ judicare possit ·η·347
de eisdem veritatibus quas fides credit, infra dicemus. n. 685 sq.
Nec enim repugnat[1] de ipsismet principiis seu de verita-
tibus principiorum judicare sapientiam defendendo
ipsas, sicut et de veritatibus fidei agere theologiam et
donum sapientiæ.

352 XXVIII. — Neque ista* evidentia talium verita- *n· ^'345' J
tum tollit fidem, quia (ut diximus*) donum intellectus 328 sq.
in hac vita non perfecte intelligit, nec evidentiam habet
illarum veritatum intrinsece et positive cognoscendo

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIae, *De Virtutibus,* disp. 16, a. 3, n. 1-8; disp. 17, a. 3, n. 30–33.

quid sint, sed quasi negative et extrinsece, et potius cognoscendo quid non sint, ut S. Thomas dicit (Ha-IIæ, q. 8, a. 7), quatenus cognoscit quod ea quæ de Deo proponuntur non sunt accipienda ad modum sensibilium, neque secundum hæreticas perversitates et de hoc potest haberi evidentia quæ non opponitur fidei, quæ solum habet inevidentiam et obscuritatem circa ipsa objecta in se, non circa ista extrinseca et per modum negationis.

*n. 429 *n. 30°-1220 * ' |^' 349, n. 303 *n. 331

353 XXIX. — Ad id quod ultimo dicitur quod ista evidentia extrinseca et quæ est de credibilitate objecti vel de aliquo alio extrinseco pojtest haberi sine dono intellectus, ut in peccatore fideli, vel etiam in eo qui convertitur ad fidem et per rationes et discursum habet evidentiam de credibilitate objectorum ejus, etiam per aliquem instinctum[1] Spiritus Sancti, et sic donum intellectus antecedet ipsam fidem, cum tamen solum sit in habentibus gratiam, ut docet S. Thomas (Ila-IIæ, q. 8, a. 5).

*n. 282 sq'

354 XXX. — Respondetur quod evidentia de credibilitate rerum fidei, et evidentia illa negativa de eo quod res divinæ non sunt accipiendæ juxta modum rerum sensibilium aut errorum hæreticalium, potest haberi dupliciter

309 349 352' 197

355 Uno modo, per studium et industriam propriam.

356 Alio modo, per instinctum internum et illustrationem Spiritus Sancti.

[1] Cf. Ilam-IIæ, q. 2, a. 9 ad 3.

357 Et hæc adhuc dupliciter fieri potest, ut notat S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 5 ad 2).

358 *Uno modo,* communiter et imperfecte, sicut etiam in peccatoribus inveniri potest, ut in Caiphal qui habuit instinctum internum ad prophetandum, et in Balaam2 qui prophetice illustratus est, cum esset iniquus. 643' 650'

359 *Alio modo,* specialiter prout fit in solis justis per rectam et debitam æstimationem finis ultimi, quæ tunc habetur quando de Deo sic sentiunt quod se et omnia sua ei subjiciunt nec propter aliquid ab eo recedendum esse determinant. Et solum hoc secundo modo illustratio illa Spiritus Sancti habet specialem rationem doni intellectus, ut docet3 sanctus Doctor, quia tunc solum habet perfectam rationem doni quando est cum recta et debita conformitate voluntatis. ♦»·471 765' *n' 637'sq.

360 XXXI. — Sic ergo evidentia de credibilitate et aliis extrinsecis, sive evidentia intrinseca et positiva ipsius quidditatis rei habita ex proprio studio et industria aut etiam ex illustratione et instinctu Spiritus Sancti prout communiter est in peccatoribus et justis, talis evidentia *præcedit* fidem et potest in peccatoribus manere. ^'356,358

361 Evidentia autem habita ex speciali illustratione Spiritus Sancti et propria solis justis, quæ scilicet habetur cum recta et debita aestimatione finis ultimi, ♦·232 n· 359

1 Cf. *Joan.* 11, 51.

2 Cf. *Num.* 23, per totum; cf. Ilam-IIæ, q. 172, a. 6 ad 1.—Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 109, disp. 20, a. 1, n. 10 fin.

• Ila-IIæ, q. 8, a. 5 ad 2.

talis est propria doni intellectus et *subsequitur* fidem seu charitatem.

362 Nec dicitur specialis quasi sit extraordinaria aut prophetica, aut cum majori et expressiori lumine, sed dicitur specialis quia datur cum speciali æstimatione de fine ultimo, qualis non invenitur in peccatoribus sed specialiter in justis, ideoque etiam apud simplices et idiotas solet inveniri. *n-203 629

DONUM INTELLECTUS DISTINGUITUR TUM A FIDE, IN VIA, TUM A LUMINE GLORIÆ, IN PATRIA

363 XXXII. — Duplicem statum habet donum intellectus, scilicet in via, et in patria.

364 Nam quod inveniatur in hac vita, constat ex multis locis quæ supra adduximus, ut cum dicitur *(Eccli.* 15, 5): *Et implevit eum Dominus spiritu sapientiae et intellectus.* David quoque pro hac vita postulabat donum intellectus, cum dicebat *(Ps.* 118, 73): *Da mihi intellectum, et discam mandata tua;* et rursus Dominus ad eum *(Ps.* 31, 8): *Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris.* Ergo etiam pro hac via et dum sumus in fide datur a Deo donum intellectus. *n'98sq

365 Similiter pro alia vita et cum lumine gloriæ et visione divina inveniri donum intellectus constat, quia in Christo Domino reperta sunt hæc dona, ut est de

fide *(Is.* 11, 2-3), et tamen in ipso non fuit fides, quia ab instanti suæ conceptionis fuit beatus. *n·104,492

Θ

366 XXXIII. — Distinctionem ergo hanc doni intellectus a fide hic et a lumine gloriæ in patria non esset difficile probare, si constaret perseverare in patria donum ipsum intellectus quod datur in via. *η·399 n. 475 sqq. n. 479

367 Posset enim aliquis imaginari quod non est idem habitus seu donum Spiritus Sancti hic et in patria, eo quod mutari debet essentialiter et quidditative, hoc ipso quod mutari debet de obscuro in clarum et evidens. n.407sq. n. 371,379

368 Nam *in via* donum intellectus non potest esse evidens circa ipsa mysteria fidei, saltem evidentia positiva et intrinseca de ipso objecto, ut diximus *n·333

369 *In patria* autem habet evidentiam de ipsis mysteriis perfecte et positive. Unde dicit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 7) quod visio Dei perfecta per quam videtur Dei essentia pertinet ad donum intellectus consummatum secundum quod erit in patria. *'527 476'

370 Et hoc ideo quia in patria clarescit intellectus in omnibus, nec aliquid obscuritatis admittit propter illam summam felicitatem, et propter dotem animæ quæ vocatur visio [2], ex qua ita dives et opulentus redditur intellectus quod nihil potest attingere nisi videndo. n. 520

[1] Cf. Illam, q. 7, a. 3.

[2] Cf. *Supplem.,* q. 95, a. 5. — Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 5, disp. 2, a. 8, n. 5-20.

Nihil enim obscurum habet illa nox ut dicit[1] B. Laurentius: "Mea nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt".

371 Est autem impossibile quod idemnet habitus numero modo sit obscurus, modo clarus, et quod ista mutatio sit solum accidentalis et nonf substantialis et intrinseca, quia evidens et inevidens pertinet ad rationem formalem motivam sub qua tenditur ad objectum: evidentia quippe fit per intrinseca prædicata rei quæ manifestantur potentiæ, obscuritas autem per extrinsecum motivum quod ipsam intrinsecam quidditatem non attingit.

372 Non ergo potest mutari idem habitus de obscuro in clarum et evidentem nisi destruatur; nec apparet quomodo accidentale sit habitui clare vel obscure cognoscere objectum, et quod hoc solum pertineat ad statum accidentalem et non ad formale motivum.

373 XXXIV. — NIHILOMINUS DICENDUM EST eumdem esse habitum doni intellectus hic et in patria

¥ ¥

374 Quod generaliter traditur a D. Thoma (Ia-IIæ, q. 68, a. 6), dum docet dona ista Spiritus Sancti permanere in patria nullum eorum excipiendo, imo includendo donum intellectus (Ia-IIæ, q. 68, a. 6 ad 2).

[1] *Acta Sanctorum*, Aug. X, T. XXXVI (Ed. Camandet, Parisiis, 1867), p. 519.

375 Nec potest intelligi quod maneat donum intellectus in patria non ejusdem speciei sed alterius, et sic solum sit idem genere proximo, non in specie ἄτομα *n-U0isqq

376 Non inquam potest intelligi sic, quia expresse D. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 6 ad 2) dicit quod "Gregorius in singulis donis ponit aliquid quod transit cum statu præsenti, et aliquid quod permanet in futuro. Dicit enim quod 'sapientia mentem de æternorum spe et certitudine reficit'; quorum duorum spes transit, sed certitudo remanet. Et de intellectu dicit quod 'in eo quod audita penetrat, reficiendo cor, tenebras ejus illustrat'; quorum auditus transit, quia *non docebit vir proximum suum,* ut dicitur *(Jer.* 31, 34), sed illustratio mentis manebit''.

377 Ecce quomodo D. Thomas cum S. Gregorio[1] loquitur de permanentia ejusdem doni, quia si habitus iste qui est in hac vita corrumpitur et alterum donum alterius speciei producitur in patria, non potest verificari quod quantum ad aliquid transit et quantum ad aliquid permanet, sed tota illa species doni istius vitæ transiret, et alia de novo produceretur in patria.

378 Si autem destruitur totum hoc donum quod est in hac vita, non potest verificari quod quantum ad aliquid permanet, sicut nihil remanet de fide quando in alia vita producitur lumen gloriæ, quia tota quidditas et species habitus fidei solvitur. Et ita docet D. Thomas (Ia-IIæ, q. 67, a. 5) quod nihil fidei vel spei manet in patria.

379 Ergo quando dicit hic de dono intellectus quod n. 376 quantum ad aliquid transit et quantum ad aliquid

[1] Cf. *Moral.,* Lib. I, cap. 32, n. 44, PL 75, 547.

permanet, sentit sine dubio S. Thomas quod essentialiter et quidditative permanet, et solum transit seu mutatur accidentaliter. 367 *n'

380 XXXV. — Et tandem hoc ipsum explicat S. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 6), dum inquit quod "De donis possumus loqui dupliciter. *Uno modo,* quantum ad essentiam donorum, et sic perfectissime erunt in patria. . . *Alio modo* possunt considerari quantum ad materiam circa quam operantur, et sic in præsenti habent operationem circa aliquam materiam circa quam non habebunt operationem in statu gloriæ. Et secundum hoc non manebunt in patria, sicut supra[1] de virtutibus cardinalibus dictum est". *n' 407, 502

381 Sentit ergo D. Thomas quod dona ista solum mutant materiale objectum, non formale, et sic in substantia et specie manent, quod exemplo virtutum cardinalium manifestatur, quas substantialiter manere certum est, ut supra ostendimus[2].

382 XXXVI. — Ratio autem D. Thomæ id convincit, quæ generaliter loquitur de omni dono, specialiter autem applicari potest ad donum intellectus. *n"374 3g8 *n'

383 Generalis ratio ea est quia dona Spiritus Sancti perficiunt mentem humanam ad sequendam motionem Spiritus Sancti; sed in patria præcipue movebitur et sequetur mens motionem Spiritus Sancti; ergo manebunt dona in patria. *n'374 *n'

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 67, a. 1.

[2] Cf. *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ. q. 67, disp. 17, a. 4.

384 Quæ ratio optime convincit manere aliqua dona Spiritus Sancti in patria, sed non probat quod maneant eadem quæ in via, quia motio Spiritus Sancti potest esse multiplex, et in hac vita possumus sequi unam, in patria aliam, hic obscuram seu inevidentem, ibi evidentem et claram. Nondum ergo ex hac ratione probatur quod hoc idem donum intellectus quod est in via manet in patria.

385 XXXVII. — Et ideo, ut ratio D. Thomæ concludat de dono intellectus, addendum est ex doctrina ejusdem sancti Doctoris (IIa-IIæ, q. 8, a. 2) quod donum intellectus de sua formali ratione ordinatur ad intelligendum clare, vel imperfecte, vel perfecte, non ad credendum, sicut dicitur (Ps. 33, 9): *Gustate et videte,* quia super gustum et experientiam fundatur evidentia, scilicet evidentia mystica, affectiva et experimentalis. *η. 374 ♦n. 328 sq., 389,1216 ♦n. 409 *n. 331,333, 392, 417

386 Intelligere enim ut distinguitur a credere semper est cum aliqua evidentia, sive extrinseca, sive intrinseca, sive positiva, sive negativa. *n. 321, 348, 409, 430, 436

387 Quod autem in hac vita non perveniat ad perfectam visionem, non est ex defectu propriæ rationis formalis, sed quia materia non est debite disposita ut videatur in se, quia *ambulamus per fidem et non per speciem*[1]. Sicut oculus ex ratione formali potentiæ visivæ solum petit evidentem et experimentalem cognitionem objecti visibilis, per accidens tamen ex defectu applicationis objecti et luminis, ut quia objectum non est in debita distantia, contingit confuse et imperfecte videre. *n. 389

1 II *Cor.* 5, 7.

388 Donum ergo intellectus, cum ex illustratione Spiritus Sancti moveat mentem ad hoc ut recte penetret et intelligat ea quæ sibi proponuntur, de se et ex suo formali motivo evidentiam exigit et facit eam quam potest juxta propositam materiam, ita quod hic in via, dum *ambulamus per fidem*[1] et res proponuntur ex auditu, solum facit evidentiam quasi extrinsecam et negativam. Sicque dicit Gregorius[2] quod donum intellectus de auditis mentem illustrat, facit quippe clare videre quod illa sic audita vere sunt credibilia et discernenda ab erroribus et a modo corporeo et sensibili quo per phantasmata nostra cognoscuntur; in patria autem facit evidentiam positivam quatenus continuatur cum lumine gloriæ et visione beata cui subordinatur

391, 393
n. 331
*n. 322, 342
#n. 300, 312
#n. 436
*n. 1218

©

389 XXXVIII.—Nec repugnat eumdem habitum utramque habere evidentiam, et modo explicare unam, modo aliam, quia motio Spiritus Sancti ita universalis est quod ad utramque se extendit, et hoc donum perficit et quasi acuit intellectum ad clare videndum eo modo quo videri potest, aliquando perfecte, aliquando imperfecte sicut eadem potentia visiva aliquando videt imperfecte et confuse, a longe, aliquando clare et distincte, prope, et tamen est eadem vis et acuties videndi.

n. 302, 334
*n. 328 sq., 385 sq.
*n. 387

390 XXXIX. — Melius explicatur utraque evidentia in eodem habitu exemplo scientiæ subalternatæ quæ aliquando continuatur cum subalternante quando existit in eodem subjecto, aliquando non.

#n. 1216 sq.

[1] II *Cor.* 5, 7.

[2] Cf. *Moral.*, Lib. I, cap. 32, n. 44, PL 75, 547.

391 Et quando non[1] continuatur cum subalternante, non habet evidentiam de principiis, sed fidem, et consequenter non potest de conclusionibus evidentiam habere ex parte scientis, sed solum ex ipsa ratione scientiæ quæ de se illam postulat eamque de facto et exercite habet quando sibi adjungitur scientia subalternans, quæ sibi principia præbet.

392 Sic similiter donum intellectus ex motione et illustratione Spiritus Sancti perficit et acuit intellectum ad perceptionem et penetrationem eorum quæ sibi proponuntur, et sic omnia illa conjungit et adjuvat in una ratione formali, scilicet in modo penetrandi et capiendi res superiores et ea quæ ordinantur ad ipsas, nempe ex spiritu et affectu f et quasi experimentali cognitione circa res illas: has enim non experimur nisi per affectum et rectam ac debitam æstimationem et ordinationem erga illas.

393 Et iste modus intelligendi et cognoscendi res spirituales ex quodam experimentali affectu illarum tendit de se ad evidentiam quasi experimentalem, et hæc est unica et specifica ratio ejus formalis, scilicet intellectum perficere et illustrare, ut ex quadam connaturalitate et experientia circa res spirituales intelligat et penetret et discernat ipsas: connaturalitas autem non habetur ad res istas nisi per affectum: *Qui enim adhæret Deo, unus spiritus est,* ut dicitur (I *Cor.* 6, 17).

394 Sed iste affectus sic connaturalizans et uniens nos Deo in patria regulatur et nascitur ex pleno lumine, quando indicat ipse Deus dilectæ suæ ubi pascit et

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 5, n. 19.

cubat in meridiel, et tunc etiam ex illa connaturalitate affectuosa nascitur plena et consummata evidentia circa penetrationem et intelligentiam mysteriorum extra Verbum. *n. 179 *n' 508 o'

395 XL. — In via autem nascitur et regulatur iste affectus ex lumine imperfecto et ænigmatico[a], et habente umbram fidei, juxta quod sponsa dicit *(Cant.* 2, 3): *Sub umbra illius quem desideraveram, sedi: et fructus ejus dulcis gutturi meo,* ubi ex sessione et requie in umbra, id est, in fide dilecti et desiderati (hæc est fides quæ per dilectionem operatur[3]) oritur experimentalis quædam dulcedo fructus illius, quod pertinet ad hanc mysticam et affectuosam cognitionem. n. 530

396 Convenit ergo donum intellectus tam hic quam in patria in hoc quod est illustrare intellectum in cognoscendo spiritualia ex quadam connaturalitate affectuosa et experimental! illius dulcedinis. n. 392

397 Et quia experimentalis cognitio de se semper petit evidentiam, ideo donum intellectus ex sua formali et specifica ratione evidens est Sed hæc evidentia experimentalis hic in statu fidei fit imperfecta et sicut qui videt montem a, longe, juxta quod Paulus dicit *(Heb.* 11, 13): *A longe aspicientes et salutantes eas,* et ideo magis experimur quid non sint illa gaudia et promissiones et quomodo a corporalibus discernantur quam quid sint; in patria autem fit experimentalis evidentia de eo quod sunt et quid sunt ex pleno affectu circa illa ut præsentia. n. 388 *n. 300

» Cf. *Cani.* 1, 6.
2 Cf. I *Cor.* 13,12.
' Cf. *Gal.* 5, 6.

398 XLI. — Ex quibus colligitur efficacia rationis S. Thomæ[1] etiam ut applicatæ ad donum intellectus. *"· 382

399 Nam mens hominis movetur per dona Spiritus Sancti ad sequendum motionem ipsius; sed motio Spiritus Sancti ad cognoscendum et intelligendum ea quæ spiritualia sunt modo mystico, id est, ex affectu connaturalizante et uniente nos Deo et rebus spiritualibus, est motio tendens ad experiendum intime istas *n' res divinas in proprio genere; ergo tendit ad evidentiam mysticam et experimentalem seu affectuosam, quæ tam hic quam in patria haberi potest, quia imperfectionem de se non dicit; ergo est unius et ejusdem speciei, distinguiturque tam a fide in via quam a lumine gloriæ in patria, quia separatur a fide quando est in patria, et separatur a lumine gloriæ quando est in via; ergo distinguitur ab utroque. 366

400 XLII. — Quod vero talis motio sit ejusdem speciei, 399 probatur quia tendit sub motivo ejusdem speciei tam -p. 393 hic quam in patria, nempe sub motivo intelligendi res spirituales modo affectivo et experimentali, prout scilicet experimur in nobis quid sint aut quid non sint ex affectu quo eis unimur.

401 Quæ experientia affectiva et interna non importat distinctam rationem formalem et motivum quando est via et in patria, sicut nec affectus ipse et charitas diversa est quando est in via et in patria, licet ibi abundantissimam experientiam et suavitatem suam exprimat præ illa quam habet in via.

402 Utrobique tamen ad experimentalem evidentiam tendit juxta illud sæpius repetitum (Ps. 33, 9): *Gustate,*

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 6.

et videte quoniam suavis est Dominus, sed variatur hic et ibi materia experiendi. n. 380, 503

403 Cum enim hic non sit in plena luce, solum experitur et ponit affectum in rebus spiritualibus discernendo quid non sint, quomodo discernenda sint spiritualia a corporalibus et a phantasmatibus et ab erroribus, sicut qui non potest videre, et palpando ac tangendo discernit de illa re, et in hoc habet suam experimentalem cognitionem, aut qui videt a longe et non cognoscit quid unumquodque sit, tamen in confuso videt quod illi sunt homines et non arbores, illi sunt montes et non arbores, illi sunt montes et non planities, et tamen videt saltem illam confusionem.

404 In patria autem ponit affectum in rebus spiritualibus sicut in se sunt, et ita habet experientiam affectivam de rebus in se, et torrente voluptatis[1] potatur apud fontem vitæ.

405 XLIII. — Non est autem inconveniens quod idem lumen et idem motivum et virtus evidentiam habeat sub diversis statibus et modis juxta diversas 380
materias quibus applicatur, et in una comparative ad aliam videatur obscuritas, sicut lux candelæ aut lux lunæ comparatione ad solem videtur obscuritas, et tamen sub utraque luce fit evidentia, et est lux et visio ejusdem speciei, licet sub diverso modo et statu, et diversa perfectione vel imperfectione, eo quod materia et modus quo versatur in hac vita non compatitur plus evidentiæ quam illam negativam et extrinsecam in n. 331
patria autem quidditativam et propriam. Et sic non *n. 371
mutatur substantialis et specifica ratio et lux doni in-

[1] Cf. *Ps.* 35,9.

tellectus cum transit ex hac via ad patriam, sed solum crescit illa lux, uti *Lux Iunx sicut lux solis,* ut dicitur (Zs. 30, 26), *et splendor ejus ut lux erit,* ut dicit Habacuc *(Hab.* 3, 4).

406 Utrobique tamen eadem specie lux est, scilicet lux affectiva et experimentalis ex unione ad divina (ut distinguitur a luce de veritate, sive studio, sive infusione habita), sive affectu et gustu spirituali qui est intellectus mysticus.

407 XLIV. — Et ad rationem dubitandi a principio motam, *dicitur* verum esse quod idem habitus non potest esse modo obscurus, modo evidens, ex sua ratione formali, sed potest idem habitus, qui circa unam materiam vel in uno statu habet imperfectam evidentiam et experientiam, in alio statu vel circa aliam materiam habere evidentiam perfectam, licet una evidentia comparatione ad aliam videatur obscura, sicut lux lunæ respectu lucis solis, vere tamen utraque est evidentia et ejusdem rationis formalis specificae, quia sub ratione unica intelligendi tendit, id est, sub ratione simplicis intelligent!® ortæ ex quadam experimental! et affectuosa connaturalitate et unione ad divina, quæ solum est in his qui sunt in gratia.[1]

408 Et vocamus simplicem intelligentiam ad differentiam intelligent!® quæ est ex causis et per causas ut sapientia, et scientia, et consilium. Unde dicit S. Thomas (In III *Sent.,* dist. 35, q. 2, a. 2, qla 3) quod "Intellectus videtur nominare simplicem apprehensionem; sed sapientia nominat quamdam plenitudinem certitudinis ad judicandum de apprehensis".

1 Cf. Ilam-Hæ, q. 8, a. 4.

409 Tota autem hæc ratio motiva et formalis evidentiam dicit (licet non semper perfectam et consummatam), non obscuritatem credendi, quia non pertinet ad donum intellectus assentiri ex testimonio dicentis, sed intelligere ac discernere seu penetrare ex connaturali quadam experientia spiritualium, hic experiendo saltem quid non sint, in patria videndo quid sint. 380 *n' *n'

410 Quomodo autem dicat S. Thomas[1] donum intellectus pertingere ad visionem essentiæ in patria, dicemus infra quod intelligitur de attingentia antecedenti et regulativa, non formali et elicitiva. *n' 479 483

QUOMODO DISTINGUITUR ACTUS DONI INTELLECTUS, ET QUÆNAM SUNT EJUS OBJECTA

n. 443sqq.

411 XLV. — Respondetur hæc omnia fere ex dictis constare.

412 De hoc tamen agit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 2), et supponenda est doctrina quam postea tradit (IIa-IIæ, q. 45, a. 2), quod dupliciter potest contingere habere cognitionem et judicium ferre de aliqua re: *uno modo,* per inquisitionem seu studium, *alio modo,* per experientiam et quasi connaturalitatem ad rem aliquam, sicut de castitate aliter judicat philosophus ex disciplina ethica et disputatione de virtutibus, temperatus aliter ex connaturalitate ad ipsam continentiam et castitatem. *n-508sq.

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 8, a. 7.

413 Sic de spiritualibus et supernaturalibus possumus habere cognitionem et judicium, *vel* ex studio et disputatione circa res illas (sive ex præcisa illustratione veritatis), *vel* ex quadam connaturalitate et affectu seu experientia divinorum, sicut de Hierotheo dicit S. Dionysius [1] (*De Div. Nom.*, cap. 2, 9) quod erat "non solum discens, sed patiens divina". Patitur autem quis divina, quando in affectu agitur [2] et movetur a Spiritu Sancto supra id quod modus et regula humana possunt mensurare: quod enim operatur aliquis ex obedientia et subjectione ad motionem alterius, dicitur quasi patiens seu recipiens, quia obediens et subjectus. [3] 8 51g 524' ñ· 424>524 *n'584

414 XLVI. — Donum ergo intellectus non acuit nec perficit mentem ad intelligendam veritatem quasi ex studio et disputatione et quasi metaphysice sed ex connaturalitate quadam et unione ad divina et mystice, quia hæc unio et connaturalitas ad spiritualia non fit in nobis entitative, sed affective et per affectum seu spirationem voluntatis; et quod affectivum et spirativum est, vocatur mysticum ad differentiam cognitionis philosophicæ, et quæ studio et disputatione acquiritur, quia puræ et meræ speculationes parum movent [3] voluntatem, nisi ad vanitatem *scientia* enim *inflat* [4], sed illa cognitio quæ movet ad affectum rectificandum, et rursus ex affectu recto majorem sumit experientiam divinorum, hoc pertinet ad donum intellectus. *n-392,444 *n'418,675 *n-578'179, *n·472 ñ· 584

415 XLVII. — Sumitur hoc ex D. Thoma (IIa-IIæ, q. 8, a. 5), ubi dicit quod "Nisi usque ad hoc moveatur a Spiritu Sancto intellectus humanus ut rectam æsti- ñ· 181,359, 454, 517

1 PG 3, 648.
2 Cf. *Rom.* 8,14.
3 Cf. Iam–IIæ, q. 9, a. 1 ad 2.
4 I *Cor.* 8, 1.

mationem de fide habeat, nondum consecutus est donum intellectus; quantumcumque ex illustratione Spiritus Sancti alia quædam præambula cognoscat". Rectam autem æstimationem de fine non habet nisi ille qui circa finem non errat, sed ei firmiter inhæret tamquam optimo, quod est solum habentis gratiam gratum facientem: sicut etiam in moralibus rectam æstimationem de fine habet homo per habitum virtutis. Cui adjungo doctrinam supra allatam (Ila-IIæ, q. 45, a. 2) de dono sapientiæ. *n. 419 *n. 412

416 Constat apud D. Thomam ista dona quæ ad intellectum pertinent ipsum perficere mystice et ratione alicujus experimentalis cognitionis et judicii de rebus divinis, quæ experientia sine affectu et gustu quo nobis uniuntur et quasi connaturalizantur stare non potest. n. 181 *n. 414 n. 418

©

417 XLVIII. — Et ratio hujus est, quia de his donis non possumus philosophari nisi prout nobis tradit Scriptura, quæ cognitionem istorum donorum in aliquo affectu et gustu interno fundat ut cum dicitur *(Ps.* 33,9): *Gustate, et videte,* et iterum *(Ps.* 110,10): *Intellectus bonus omnibus facientibus eum,* et *(Apoc. 2,* 17): *Quod nemo scit, nisi qui accipit,* et iterum *(Is.* 11, 2) dicitur requiescere *Spiritum Domini: spiritum sapientiæ et intellectus,* etc. Ergo fundantur istæ cognitiones in spiritu seu affectu non quomodocumque, sed requiescente et unito nobiscum. *n. 22, 155, 1040,1153 n. 385,584 n. 521 *n. 651,974, 1163,1171

418 Constat etiam multoties inveniri istam mysticam et affectivam cognitionem in hominibus simplicibus et

idiotis, qui tamen optime sentiunt de spiritualibus; *0 629 362'
ergo ista cognitio fundatur non in studio et quasi
metaphysico discursu, sed in experientia *n'

419 Nec est ratio quod ex virtutibus sumatur experi- *n·415
mentalis cognitio in hominibus virtuosis, et non ex
supernatural! communicatione qua quis movetur a
Spiritu Sancto: si enim potest aliquis temperatus judi-
care de castitate ex ejus exercitio et professione, non
minus quam philosophus ex disputatione, cur non po-
terit quis ex affectu et experimental! quadam unione ad *n'584
divina de eis cognoscere et judicare ?

Θ

420 XLIX. — Si dicas hoc non probare quod debet *n'428
dari specialis habitus et donum ad istam cognitionem
vel judicium, sicut non datur specialis habitus ad judi-
candum vel cognoscendum ea quæ sunt virtutis ex ejus
exercitio et experientia, *respondetur* esse valde dispa-
rem rationem, quia virtutes acquisitæ earumque opera-
tiones sunt nostro modo connaturales et experimentales;
imo et exercitia ipsa virtutum infusarum, licet ex objec-
to habeant elevationem supra naturam, tamen quia in *n'1114
modo operandi et mensurandi procedunt juxta modum
et mensuram proprii subjecti et discursus, ideo non
est necessarius specialis habitus aut virtus ad earum
experimentalem cognitionem habendam.

421 At vero ad sumendam cognitionem et intelligen-
tiam de supernaturalibus et divinis mysteriis ultra
modum et mensuram humanam, et in ea discernenda
ab erroribus, sic necesse est peculiarem habitum appo-
nere propter specialem difficultatem, quæ non intervenit

in experimental! cognitione operationum connaturalium aut connatural! modo factarum.

* * *

422 L. — QUO POSITO, *facile deducitur* quomodo actus doni intellectus distinguatur a quacumque alia cognitione ab alio habitu proveniente.

©

423 Nam habitus intellectuales, qui respiciunt et attingunt cognitionem veritatis proprio studio vel industria, sive sint pure ordinis naturalis, ut scientiæ philosophicæ, sive fundatæ in fide, ut theologia, quæ discursu proprio ducuntur, distinguuntur a dono intellectus, quia donum intellectus penetrat et cognoscit res fidei ex instinctu et motione Spiritus Sancti, non ex proprio studio, nec ex notitia naturali terminorum, sicut habitus primorum principiorum.

©

424 Ab aliis autem habitibus vel illustrationibus infusis, ut a prophetia et aliis similibus, quæ etiam in peccatoribus dari possunt et ante fidem etiam dantur ut quis convertatur ad fidem, distinguitur donum intellectus et ejus actus, ut inquit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 5 ad 2), quia intelligentia prophetica est illustratio quædam mentis circa ea quæ revelantur, id est, circa esse vel non esse talis rei prout est *extra nos* et in se. *n' *η· 454'

425 Ad donum autem intellectus pertinet illustratio mentis circa æstimationem rectam de ultimo fine, id *n·415

est, illustratur mens circa divina secundum quod sentiuntur *intra nos* et secundum connaturalitatem et unionem quamdam affectivam erga divina, et hoc pertinet ad experimentalem cognitionem eorum, quæ longe differt a cognitione veritatis solum prout est in se et quasi quidditativa, non affectiva.

*n. 441'584 524 *n'

Θ

426 Differt autem ab aliis donis Spiritus Sancti, ut sapientia, scientia, consilio, quia ista procedunt circa res divinas vel circa operationes nostras judicio quodam resolutivo et analytico, sicut nostræ scientiæ et prudentiæ (licet diverso modo, ut postea dicetur), donum autem intellectus simplici judicio et intuitu ex penetratione terminorum, sicut habitus primorum principiorum.

*n. 318 sq' *n. 596'734

Θ

427 LI. — Ab actu autem fidei quæ etiam versatur circa prima principia et res divinas, differt actus doni intellectus, quia, ut dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 6 ad 2), donum intellectus est circa prima principia cognitionis gratuitæ, aliter tamen quam fides. Nam ad fidem pertinet eis assentiri, ad donum vero intellectus pertinet mente penetrare ea quæ dicuntur.

*n. 269 *n '

428 Ubi iterum redit similis difficultas, sicut supra de judicio, cur non idem habitus penetrat et assentitur, sed ponitur differentia inter donum intellectus et fidem, quod illud penetrat mente quæ dicuntur, hæc assentitur?

420,274 *' 433

429 Et dicimus etiam donum intellectus assentiri veritati quam penetrat, non credendo formaliter, sed

aliqualiter experiendo saltem quid non sit (pro ista vita) et quomodo a sensibilibus distet et erroribus non misceatur; fidem autem assentiri veritati credendo. *n. 352

430 *Et differt* assentiri credendo, vel experiendo aut penetrando, quia credens tantum adhibito testimonio adhæret et præcise assentitur, nec aliud quaerit, neque investigat, neque discutit; intellectus interiora penetrat, investigat occulta, ad priora extendit seipsum, nititur velata detegere et umbrata illustrare. *n. 196, 321, 386, 438, 731

431 Sic nimirum per donum intellectus revelat Dominus condensa[1], per fidem venit de monte umbroso et condenso, et per fidem captivatur intellectus[2], et quasi caligat[3] oculus et ambulat per viam deserti usque ad montem Dei, denique in terra deserta et invia et inaquosa[4], sic in sancto apparet Deo: quod frequenter experiuntur qui nuda et sicca fide orationi insistunt, quod quasi siccatur anima et faucibus[5] adhæret lingua dum credit tantum, nec penetrat ad interiora mysteriorum Dei. *n. 174 *n. 62 sq., 304

432 At vero, ubi Spiritus Sanctus incipit intus flare spiritu suo ut fluant aquæ[6] et per donum intellectus aperit[7] nobis sensum et reserat interiora austri[8], id est, calidiorem auram suæ charitatis immittit ut sentiamus et gustemus intus quam suavis est[9] Dominus, tunc

1 Cf. *Ps.* 28,9.
2 Cf. II *Cor.* 10, 5.
3 Cf. *Is.* 32, 3.
4 Cf. *Ps.* 62, 3.
5 Cf. *Ps.* 21,16.
6 Cf. *Ps.* 147,18.
7 Cf. *Luc.* 24, 45.
8 Cf. *Job* 9, 9.
9 Cf. *Ps.* 33,9.

plane, tunc convertit captivitatem intellectus nostri[1], sicut torrens in austro[2], id est, ad modum quo torrens acutiori gelu concretus solvitur aspirante austro: tunc fugantur nubila et surgente aquilone venit auster, et perflat aromata mysteriorum fidei ut mittant odorem suum, sicut odorem agri pleni[3]; tunc fiunt oculi nostri sicut columbæ[4] et non jam in terra arenti et inaquosa[5], sed plane resident juxta fluenta plenissima; tunc denique non exsiccatur anima, neque arescit in siti, sed sicut adipe et pinguedine repletur[6] inundante lumine, et dirigitur[7] oratio ejus sicut incensum in conspectu Domini. — Hæc præstat donum intellectus.

433 LII. — Quorsum hæc omnia? Ut videlicet ex Scripturis ipsis, unde nobis innotescunt dona Spiritus Sancti, hauriamus differentiam inter fidem et donum intellectus, et rationem cur non sufficit idem habitus assentiri credendis et penetrare ipsa per intelligentiam (sufficit autem in naturalibus idem habitus et assentiri principiis et penetrare illa, seu cuilibet alii veritati). 2 *0'417,1040, 1153 *n· 428,440 *s· 442

434 Et differentia stat in duobus. *s· 433

435 Primo, quod assensus fidei nititur testimonio extrinseco, non autem circa ea quæ rei intrinseca sunt quidquam investigat aut cognoscit, quia non ex vi cognitionis intrinsecorum objecti assentit veritati, sed ex puro testimonio dicentis, quod extrinsecum objecto est. *n·430,438

1 Cf. II *Cor.* 10, 5.
2 Cf. *Ps.* 125, 4.
3 Cf. *Gen.* 27, 27.
4 Cf. *Cant.* 5,12.
5 Cf. *Ps.* 62, 3.
6 Cf. *Ps.* 62,6.
7 Cf. *Ps.* 140, 2.

436 Donum autem intellectus assentit quidem veritati, sed intrinseca objecti penetrando et quasi intus legendo, sive negativa evidentia et per viam remotionis, sive positiva ut in patria, non extrinsecum tantum attingendo.

437 Unde respectu fidei omnia objecti prædicata et quidditas clausa manent, et solum extrinsece testimonio nititur, ideoque dicitur caligare[1] oculus et captivari[2] intellectus et arenti siti manere circa intelligentiam et penetrationem objecti et prædicatorum ejus.

438 Et ideo recte dixit[3] D. Thomas quod ad fidem pertinet assentiri principiis, ad donum autem intellectus penetrare. Hoc enim intelligitur *valde formaliter* quod ad fidem pertinet assentiri pure et præcise sine alia discussione vel investigatione aut intelligentia de intrinsecis ipsius objecti, sed omnia interiora objecti ita occlusa ipsi manent quod solum ratione extrinseci testimonii adhæret seu assentitur propositæ veritati, et sic non facit aliud quam assentiri.

439 Donum autem intellectus conatur ingredi et penetrare interiora rei, sicut cum Beata Virgo interrogabat Angelum (*Luc.* 1, 34): *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Hoc enim non procedebat ex diffidentia[4] aut hæsitatione, sed ex dono intellectus conantis ad plenam et interiorem intelligentiam mysterii, eo modo quo in hac vita intelligi potest.

1 Cf. *Is.* 32, 3.
2 Cf. II *Cor.* 10, 5.
3 Cf. IIam-IIæ, q. 8, a. 6 ad 2.
4 Sicut accidit Zachariæ (*Luc.* 1,18).

440 Et ideo necesse est ponere distinctos* habitus ad fidem et ad donum intellectus, quia procedunt ex distinctis motivis et rationibus formalibus: fides ex motivo ita extrinseco quod nihil de interioribus objecti penetrat; donum autem intellectus conatur interiora rei penetrare, et ad hoc tendit in hac vita imperfecte, in patria perfecte, et sub tali penetratione etiam assentitur et judicat, sed non ita sicut fides. *n. 433

441 LIII. — Et secundo differentia ista sumitur ex eo quod donum intellectus tendit ad intelligentiam et penetrationem veritatis, non quomodocumque, sed ex quadam experientia affectiva circa res divinas; fides autem non procedit ex tali experientia, sed ex nudo testimonio dicentis, unde et datur in peccatore sine gratia, sine qua tamen non datur donum intellectus. *n. 434 *n. 425 *n. 454,597

442 In naturalibus autem idem habitus primorum principiorum *et* penetrat veritates *et* assentitur, quia ibi assensus solum fundatur in penetratione et evidentia, non autem est alius assensus fundatus in nudo testimonio dicentis et solum extrinsece se habentis ad objectum, sicut est in habitu fidei. *n. 433; q. 4

* * *

443 LIV. — QUOD VERO ATTINET AD OBJECTA ad quæ se extendit donum intellectus, respondet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 1) objectum doni intellectus esse quodcumque latens objectum, quod lumine naturali sufficienter penetrari non potest.444

444 Et hoc comprehendit ibi D. Thomas sub sex speciebus, ut bene notat Cajetanus (In Ilam-IIæ, q. 8, a. 1).

Etenim objecta quæ latere possunt et ad quæ penetranda oportet uti dono et acutie intellectus sunt sex. *p' Nam res latent, *vel* sub accidentibus, *vel* sub verbis, *vel* sub figuris seu similitudinibus, *vel* sub sensibilibus, *vel* sub causis, *vel* sub effectibus.

445 Quidquid sub istis sex velaminibus latere potest, totum hoc est objectum doni intellectus et ad illud se potest extendere, principaliter quidem si objecta supernaturalia sint ad quæ directe ducit illud lumen supernaturale, secundario vero etiam ad naturalia quatenus supematuralibus deserviunt et quatenus ex vivacitate circa supematuralia discretioneque eorum ab erroribus et sensibilibus etiam naturalia ipsa magis illustrantur. 255

446 Igitur sub accidentibus latent substantiæ aut alia latentiora accidentia, sicque pertinet ad donum intellectus ista rimari, et sub accidentibus panis cognoscit quomodo absit substantia panis, et quomodo sit totum corpus Christi modo substantiali, non quantitative, in Sacramento; quomodo etiam in mysterio Incarnationis sit natura humana sine propria subsistentia; et multa alia similia investigat donum intellectus.

447 LV. — Sub verbis latent diversi sensus, et sic intelligere proprium et litteralem sensum Scripturæ pertinet ad donum intellectus. Unde dicitur *(Luc.* 24, 45) quod *Dominus aperuit discipulis sensum ut intelligerent Scripturas.*

448 Sub figuris seu aenigmatibus latent sensus mystici, ut moralis, anagogicus, allegoricus, sicut etiam parabolicus sub similitudinibus.

449 Sub sensibilibus latent intelligibilia et spiritualia omnia quæ per viam remotionis cognoscuntur a nobis, ut angeli et Deus. n. 309

450 Sub causis latent effectus, ut sub sacramentis gratia, sub passione Christi redemptio et omnes effectus redemptionis.

451 Sub effectibus latent causae, ut sub effectibus prædestinationis vel. reprobationis infinita abyssus[1] judiciorum Dei.

452 Ad omnia ista se extendit donum intellectus, in aliis plus, in aliis minus, prout vult Spiritus Sanctus dividere.

453 LVI. — Nec obstat quod multa ex his disciplina et studio attingatur, præsertim theologicis discursibus. *Nam* in primis, ut dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 1): "Lumen naturale nostri intellectus est finitæ virtutis; unde usque ad terminatum aliquid pertingere potest. Et sic indiget homo supernatural! lumine ut ulterius penetret ad cognoscendum aliqua quæ per lumen naturale cognoscere non valet". n. 225,814

454 Itaque dicimus *plura* ex his non attingere nostrum intellectum naturali lumine, etiam fide superaddita, sine illustratione doni intellectus; *plura* intelligere subobscure et mille phantasiis aut erroribus subjecta quæ nisi peculiari dono intellectus discernantur obruunt mentem; *plura*, etsi intelligantur peculiari illustratione sed non pertingente ad rectam æstimationem n. 227 n. 359' 415

[1] Cf. *Rom.* 11, 33; *Job 11, 7.*
[2] Cf. I Cor. 12,11.

et adhæsionem ad ultimum finem (qualiter etiam in peccatoribus fidem mortuam habentibus illustrationes inveniuntur), ideoque oportet perfici dono intellectus discernente errores istos et phantasias, et experiente debitam adhæsionem ad finem ultimum Deum. *n. 127, 424 597 *n. 359, 415

455 LVII. — Quod si inquiras quomodo ista munditia et limpiditas cordis sit effectus doni intellectus et similiter certitudo fidei, cum in multis vigeantt passiones malæ et immoderatæ, qui tamen multa penetrant et intelligunt de Scripturis; multi etiam certissimi et firmissimi sunt in fide, et sunt peccatores nec habent donum intellectus; multi denique sunt in gratia, et multam intellectus hebetudinem patiuntur et plures fluctuationes et tentamenta circa fidem. n. 303 299, 333, 471 fn. 462 n. 470 *n. 472

©

456 LVIII. — Respondetur duplicem esse munditiam cordis, ut dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 7; In III *Sent.,* dist. 34, q. 1, a. 4). n, 303

457 *Una* per modum dispositionis præambulæ, quæ est depuratio cordis ab inordinatis affectibus, et hanc non facit donum intellectus, sed fit per virtutes pertinentes ad vitam activam et per dona pertinentia ad vim appetitivam *n. 303, 459

458 *Alia* est munditia cordis in intellectu scilicet ab erroribus et a formis sensibilibus, non quia eis carere omnino possimus in intelligendo, sed quia non secundum eas debemus judicare res spirituales, sed ab eis n. 300, 307 sq.

removeri et eas denegare spiritualibus conceptibus, sicut docet S. Dionysius *(De Myst. Theol.,* cap. 2)[1] debere ab eis abscedere tendentes in divinam contemplationem. Imo in hoc est tota lucta meditationum et contemplationum cælestium, scilicet in removendo et separando ab his quæ spiritualia sunt quidquid corporalis formæ est, ut juxta Apostolum dicere possimus (II *Cor.* 5, 16): *Et si novimus Christum secundum carnem: sed nunc jam non novimus*[1].

459 Igitur donum intellectus formaliter per se ipsum facit munditiam seu puritatem cordis in intellectu, quatenus eliciendo rectam intelligentiam spiritualium, purgat errores et removet a formis sensibilibus: munditiam autem ab affectibus pravis in voluntate et appetitu non facit per seipsum, sed per virtutes et dona pertinentia ad vim appetitivam

460 LIX. — Sed tamen oportet duo advertere. *Primum est* quod aliud est habere passiones sedatas, aliud purgatas; *secundum est* quod donum intellectus, licet prærequirat purgationem seu depurationem affectuum inordinatorum quantum ad culpam, tamen etiam dirigit et causât in vi appetitiva purgationem abundantiorem, et luctatur contra affectus istos ad sedandum eos. *n' 771; 773'

461 Nam et Christus Dominus dicit *(Joan.* 15, 2): *Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.* Palmes enim qui fert fructum jam habet dona Spiritus Sancti quorum effectus sunt fructus Spiritus. Si ergo palmitem jam fructum

1 PG 3.1026.

2 Cf. D. Thomam, *In Joan.* 20, 17, lect. 3.

ferentem et habentem hæc dona Christus purgat, ergo bene compatiuntur hæc dona cum affectibus purgatione ulte'riori indigentibus, et isti sunt affectus fomitis[1] erumpentes quidem et fatigantes, sed non vincentes usque ad consensum.

462 LX. — Sic ergo dicimus quod purgatio affectuum et passionum quantum ad culpam mortalem necessario requiritur ad donum intellectus, et sic negamus quod in habentibus donum intellectus vigeant passiones deducentes affectum usque ad culpam mortalem. *n. 455

463 Purgatio autem affectuum etiam quantum ad quietationem et sedationem, ita quod non erumpant nec fatigent, non requiritur ad donum intellectus, nec nisi in paucis et valde exercitatis post longum tempus reperitur, sed stat bene multa lucta passionum cum dono intellectus et contemplatione divinorum et illustratione divina, etsi diminuta, quia *Lux* ista etiam *in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehendunt* (*Joan.* 1, 5).

464 Et non carebat dono intellectus propheta qui dicebat (*Ps.* 31, 4, 7-8): *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina. . . Tu es refiugium meum a tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea, erue me a circumdantibus me. Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris.*

465 Quasi donum intellectus præbeatur contra circumdantes inimicos, contra tribulationem et pressuram passionum ebullientium, contra spinas affectuum insurgentium quæ etiam dum convertimur in ærumna nostra spiculis suis configunt, ut plane tunc sit anima dilecta

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 82, a. 3; Illam, q. 15, a. 2; q. 27, a. 3.

Deo *Quasi lilium inter spinas*[1], ut vix tangi possit quin spinæ cruentent.

466 In patria autem erunt lilia ista non jam inter spinas, sed inter plenitudinem fructuum qui in illis horreis colligentur, paleis combustis[2], sicut scriptum est (*Cant.* 7, 2): *Venter tuus* (id est, mens tua, quæ est venter animæ) *sicut acervus tritici, vallatus liliis,* non paleis, nec spinis.

467 LXI. — Pulchre Augustinus (*Contra Julian.,* Lib. IV, cap. 2, η. 10-11)[3]: "Quid agit,inquit, in carne sanctorum continentium ista concupiscentia, nisi peccandi desideria; quibus non consentientes exercent gloriosa certamina? Neque enim saltem connubii desiderium in illa continentiæ professione potest esse non malum. Quid ergo illic agit, ubi malum est quidquid agit; ac si ei consentiatur, et peragit ?... In sanctis virginibus et continentibus quid agit, obsecro te; quid agit tua ista suscepta libido, cum desipis; adversaria, si sapis; quid agit, ubi nihil boni agit ipsa, ubi nihil boni agitur de ipsa ? Quid agit in eis, in quibus quidquid secundum ipsam concupiscitur, malum est ? Quid agit in eis, quos contra se compellit vigilare atque pugnare; et si quando ab eis ullum vel in somnis furatur assensum, cum evigilaverint, gemere atque inter gemitus dicere: *Quomodo impleta est anima mea illusionibus* (*Ps.* 37, 8) ? Quia cum sopitos deludunt somnia sensus, nescio quomodo etiam castæ animæ in turpes labuntur assensus; quæ si imputaret Altissimus, quis viveret castus? Hoc ergo malum,. . . cur non extirpatur de

[1] Cf. *Cant.* 2, 2.
[2] Cf. *Mat.* 13. 30; *Luc.* 3,17; *Mat.* 3,12.
[3] PL 44. 741-742.

continentium carne sanctorum? Cur non totum opere mentis aufertur? Hoc enim dicis fieri debuisse, si malum esset. Et quia non fit in conjugatis, ubi ejus modus est necessarius, ideo putas bonum: cum videas, nec ibi fieri ubi modus ejus nullus est necessarius, et in quantum inest nocet, et si non ad perdendum de sorte sanctorum, si non ei consentiatur, tamen ad minuendam spiritualem delectationem sanctarum mentium; illam scilicet de qua dicit Apostolus *(Rom.* 7, 22): *Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem.* Hæc delectatio profecto minuitur, quando etsi non ad explendam, certe ad oppugnandam carnalis concupiscentiam voluptatis, bellantis animus occupatur, et ita exercet gloriosa certamina, ut a delectatione intelligibilis pulchritudinis ipsis certaminibus avocetur".

468 LXII. — Quapropter non impedit inundatio passionum (si non eis consentiatur) doni intellectus operationem, sed avocat abundantiam contemplationis intelligibilis ad exercitia et fatigationem præliorum Domini, in quibus gloriosa certamina etiam victrici mente per gratiam superantur, resistendo concupiscentiæ inundationi et statum superbiæ[1] cohibendo.

469 Sequitur enim in Augustino[2]: "Sed quia in ista humana miseria pejor hostis cavenda est superbia, ideo nimirum non penitus extinguitur in carne continentium sanctorum ista concupiscentia, ut dum pugnatur adversus eam, periculorum suorum animus admoneatur, ne securus infletur; donec humana fragilitas ad tantam perfectionem perveniat sanitatis, ubi nulla putredo lasciviæ, nullus tumor superbiæ formidetur. Sic *virtus*

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 79, a. 4; q. 87, a. 2 ad 1.

[1] *Contra Julian.,* Lib. IV, cap. 2, η. 11, PL 44, 742.

in infirmitate perficitur[1], quia et pugnare infirmitatis est. Quanto enim quisque vincit facilius, tanto pugnat minus". Sic Augustinus.

©

470 LXIII.—Ad id quod dicitur quod multi non habentes donum intellectus, sed existentes in peccato, multa intelligunt de Scripturis et de mysteriis fidei, multam quoque certitudinem habent de fide, *respondetur* quod hæc omnia habere possunt, sed alia via et alio modo, nempe intelligentiam Scripturarum studio aut lectione aliorum acquisitam, vel ab alieno ore dictatam, non instinctu illo interiori haustam, de quo dicitur (I *Joan.* 2, 27): *Unctio docet vos de omnibus,* et iterum Christus (*Joan.* 16,13): *Ille docebit vos omnem veritatem,* scilicet Spiritus Sanctus. Ad habendam autem multam scientiæ et certitudinis paraturam sine charitate Dei sed ex propria industrie, lectio sufficit, et studium ac humanus labor, ex quibus tamen solis non possumus nobis regnum cælorum polliceri[2]. *n. 455 *n. 1200

471 Certitudinem autem fidei etiam multam habere possunt peccatores sine dono intellectus ex[3] divinæ veritatis testimonio cui adhærent, et quod de se firmissum est, sed hoc non tollit quod donum intellectus ex meliori penetratione illarum veritatum fidei et terminorum quibus proponuntur habeat etiam aliud præsidium, quod non habent peccatores, ad sedandas tentationes et fluctuationes circa fidem, quod est 356 sq.

[1] II *Cor.* 12, 9.
[1] Cf. I *Joan.* 2, 25.
• Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* disp. 2, a. 4, n. 15-16.

habere earum certitudinem, id est, quietationem firmam, scilicet ex interiori illustratione et experimental! gustu rerum spiritualium præ sensibilibus formis.

Θ

472 LXIV. — Quod vero dicunt multos esse in gratia et habere hebetudinem intellectus, pati quoque fluctuationes in fide, respondetur juxta D. Thomam (Ha-Ilæ, q. 8, a. 4 ad 1 et 3), pati quidem hebetudinem circa aliqua quæ sunt præter necessitatem salutis, quod etiam ad magnam utilitatem et scientiam pertinet, scilicet ut sciant fugere tentationes occultissimas superbiæ, dum in aliquorum nescientia humiliantur et hæc nescientia est summa cognitio, juxta quod dicit Apostolus (I *Cor.* 3,18): *Stultus fiat, ut sapiens sit.*

473 Et patiuntur justi fluctuationes aliquando in fide, sed docentur a Deo superare illas, et hoc donum Spiritus Sancti est.

474 Circa ea vero quæ sunt de necessitate salutis, nullam hebetudinem mentis patiuntur justi, quia *Unctio docet eos de omnibus* [1], scilicet de omnibus necessariis ad salutem.

DONUM INTELLECTUS DISTINCTUM IN PATRIA A LUMINE GLORIÆ

475 LXV. — Licet ex præcedentibus constet dbnum intellectus manere in patria, quia constat ex Scriptura

[1] I *Joan.* 2,27.

fuisse in Christo Domino qui erat beatus et non habebat fidem, tamen quis sit actus ejus in patria, et an distinguatur ibi a lumine gloriæ, valde difficile est exponere, eo quod D. Thomas perpetuo illi assignat pro actu in patria ipsam visionem Dei et evidentiam divinorum seu mysteriorum fidei perfectam et positivam visio autem Dei et mysteriorum fidei non fit nisi a lumine gloriæ.

An KAA
*D'515
*n·490

©

476 Quod autem attribuat S. Thomas dono intellectus in patria visionem perfectam Dei, constat ex his quæ docet (IIa-IIæ, q. 8, a. 7): "Duplex, inquit, est Dei visio. Una quidem perfecta, per quam videtur Dei essentia. Alia vero imperfecta, per quam, etsi non videamus de Deo quid est, videmus tamen quid non est. . . Et utraque Dei visio pertinet ad donum intellectus,. . . consummatum secundum quod erit in patria; secunda vero ad donum intellectus inchoatum, secundum quod habetur in via".

*n-516s<1'
*
*n' 527
*n·314,

477 Quid clarius? Vel qua indiget ponderatione, cum expresse loquatur de visione per quam videtur Dei essentia, et hanc dicit pertinere ad donum intellectus in patria, imperfectam vero cognitionem ad donum intellectus in via; sed in via pertinet ad donum intellectus proprie et elicitive; ergo et in patria pertinebit visio illa ad donum intellectus elicitive; ergo tale donum est lumen gloriæ, siquidem ab hoc solo elici potest visio divinæ essentiæ.

478 Clarius (In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 4) "Donum, inquit, intellectus cujus est spiritualia apprehendere,

*n·526

in patria ad ipsam divinam essentiam pertinget, eam intuendo ". Ergo donum intellectus in patria erit ipsum lumen gloriæ, quia hoc solum tangit divinam essentiam intuendo. n. 487-501

479 Quod si ita est, validum fit argumentum ad probandum quod donum intellectus quod habetur in via non manet idem in patria, quia illud quod est in via non est lumen gloriæ, quod autem est in patria est lumen gloriæ, quia intuetur divinam essentiam n. 366 47g n'

Θ

480 LXVI. — Ratio etiam id confirmare videtur, quia donum intellectus datur ad cognoscenda et penetranda spiritualia ex instinctu Spiritus Sancti per experimentalem cognitionem ipsius Dei et mysteriorum ejus. Sed summa experientia et clarissima est ipsa visio Dei; ergo per ipsam movet Spiritus Sanctus ad cognoscendum et penetrandum divina intime et per positivam evidentiam; ergo non est ibi necessaria alia motio inferiori modo penetrans ea quæ divina sunt, et experientiam de divinis accipiens minori et inferiori modo quam per evidentiam. Si autem per evidentiam fit ibi experientia de divinis, utique donum intellectus evidentiam habet de divinis, et sic non distinguitur ab habitu faciente visionem divinorum, qui est habitus luminis gloriæ.†81 n. 528sq. 533 n' n' 532 sq'

181 Unde tandem* D. Thomas hoc fatetur, cum dicit (In III *Sent.,* dist. 34, q. 1, a. 3 ad 6) quod "Dona illa quæ communicant cum virtutibus in objecto quod in patria remanebit non remanebunt in patria a virtutibus illis distincta, a quibus non distinguuntur nisi ex imper- η. 3Θsq"

fectione et perfectione in modo operationis: quod patet de intellectu et fide, quia visio, quæ fidei succedit, ad intellectus donum perfectum pertinet". Ergo donum intellectus in patria non est aliquid distinctum a virtute attingente Deum in se, qui ést habitus luminis gloriæ. *n. 546

* * *

482 LXVII. — NIHILOMINUS DICENDUM EST donum intellectus manere in patria etiam distinctum a lumine gloriæ, licet regulatum ab ipso et a visione beatifica.

483 Et sic distinguendum est in donis istis intellectualibus id quod se habet regulative, et quod se habet formaliter. n. 4 10. 516

©

484 Regulative se habet in via fides, in patria visio quatenus hic per fidem et ibi per visionem mens unitur et conjungitur Deo, postea per donum Spiritus Sancti mens sic illi unita et subjecta movetur ad varios actus ex præsentia et impulsu Spiritus agente filios Dei[1] et spirante quocumque voluerit[2]. *n. 507, 519 594

485 Unde D. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 8) dicit virtutes theologicas praeferendas esse donis Spiritus Sancti, quia per eas unitur mens Deo et subjicitur illi, et sicut virtutes intellectuales præferuntur[3] moralibus *n. 1229 sq.

1 Cf. *Rom.* 8,14.
2 Cf. *Joan.* 3, 8.
3 Cf. Iam-IIæ, q. 66, a. 3.

et regulant eas, ita virtutes theologicæ præferuntur donis et regulant ea.

486 Si ergo dona *regulantur a virtutibus theologicis, ergo et donum intellectus regulatur ab illis, et maxime a fide, quia per hanc unitur mens veritati et testimonio divino, et circa veritates creditas movetur et illustratur mens dono intellectus ut penetret et intelligat quæ credit et ab erroribus discernat. Unde et Gregorius (*Moral.*, Lib. I, cap. 32)[1] docet quod donum intellectus de auditis mentem illustrat. Hoc facit in via, in qua regulatur per fidem. Succedit in patria fidei visio: quæ enim hic credimus, ibi videbimus. *"·125

487 Et sic donum intellectus ibi regulatur per visionem, et pertingit ad *intuendam et videndam divinam essentiam ex parte sui regulativi, sicut hic de *auditis mentem illustrat et pertingit ad id quod tenet se ex parte auditus, scilicet ad credendum cum quadam certitudine *speciali *"·478 *η·234·376 *n'333

o

488 Cæterum *formaliter donum intellectus neque hic elicit actum credendi, neque ibi visionem, licet ab ea reguletur et derivetur, quia donum intellectus supponit mentem unitam Deo, ut reddat illam mobilem a Spiritu Sancto ad intelligentiam mysteriorum, siquidem proprium est donorum Spiritus Sancti reddere mentem bene mobilem ab ipso ad opera quæ vult, et sic debent *supponere mentem Deo unitam et subjectam ut ab ipso Spiritu Sancto bene mobilis sit, ideoque supponunt virtutes theologicas, ut docet S. Thomas[2]. Non ergo *n·517

[1] PL 75, 547.
[2] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 8.

dona formaliter faciunt hanc unionem, sed supponunt et ab ea regulantur. Unio autem mentis ad Deum fit in hoc statu per fidem, in patria per visionem. Ergo dona ista non formaliter eliciunt visionem, sicut neque hic fidem, sed supponunt. *n·527·584 *n·599

489 LXVIII. — Et hæc quidem ratio convincit hoc intentum quasi a priori, et ex propriis et intrinsecis ipsius doni intellectus.

490 Ex eadem enim ratione probat D. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 6) dona Spiritus Sancti manere in patria, quia dona dantur ut mens humana sequatur motionem Spiritus Sancti quod præcipue erit in patria, ubi Deus erit *omnia in omnibus*[1]. Ergo et donum intellectus datur ad sequendam aliquam motionem Spiritus Sancti in patria; sed ipsa visio divina non est qua sequimur instinctum et motionem Spiritus Sancti, sed qua possidemus illum et unimur illi per æternam et immutabilem operationem; non ergo ipsa potest esse operatio et actus illius doni, quod nobis datur ad obediendum et sequendum instinctum et motionem Spiritus Sancti nobis uniti et conjuncti per visionem. Et sic *vel* tale donum non datur in beatis, *vel* ejus operatio non potest esse visio Dei. n. 475,506 n. 373-410

Θ

491 LXIX. — Ex qua præsuppositione gradum facimus ad formandam efficacem rationem a posteriori pro hac parte.

1 Cf. I *Cor.* 15, 28.

492 Nam in Christo Domino fuit donum intellectus, ut dicitur (Zs. 11, 2), et cum eo fiunt septem dona quæ fuerunt in Christo, ut constat de fide. Et illa septem quæ fuerunt in Christo inveniuntur etiam in aliis hominibus, ut ex patribus et communi theologorum sensu constat et D. Thomas admittit[1]; sed si donum intellectus in Christo fuit lumen gloriæ et ejus actus visio beata, tale donum non invenitur in nobis pro ista vita; ergo in nobis non sunt septem dona Spiritus Sancti, nec est sufficiens fundamentum ad dicendum esse in nobis septem dona, quæ fuerunt in Christo.

493 Major, *quantum ad primam partem*, quod in Christo fuerint septem dona, est de fide ex loco citato (*Is.* 11, 2-3); *et quantum ad secundam*, quod in nobis talia dona inveniantur, est communis sensus Ecclesiæ. Nec habemus alium locum unde probemus dari ista septem dona quam ex illo loco Isaiæ; ergo omnia illa dona quæ Isaias dicit fuisse in Christo sunt in nobis.

494 LXX. — Minor vero probatur clare, quia in nobis non datur visio beata, qui *ambulamus per fidem*[2], *ergo* si donum intellectus in beatis (qualis fuit Christus) est ipsum lumen gloriæ et habet pro actu visionem beatam, tale donum intellectus in nobis non datur.

495 Consequentia vero etiam est certa, quia ideo in nobis ponimus septem dona Spiritus Sancti quia in Christo fuerunt, et ita illa quæ ponuntur in Christo debent poni et dari in nobis. Alias fuit præcipuum fundamentum* unde constat in Scriptura dari in nobis septem dona Spiritus Sancti, scilicet quia ponuntur in

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 1.
[2] Cf. II *Cor.* 5, 7.

Christo (*Is.* 11, 2-3). Ergo si in Christo, qui beatus est, donum intellectus est lumen gloriæ, illud donum deest nobis qui caremus lumine gloriæ, et sic solum erunt in nobis sex dona Spiritus Sancti, non septem.

496 LXXI. — Dices: Fuit in Christo donum intellectus distinctum a lumine gloriæ, quia Christus non solum erat beatus, sed etiam viator: et sic remanet sufficiens fundamentum ut in nobis viatoribus sint septem dona, tamen in beatis non erit pro dono intellectus nisi lumen gloriæ, quia jam non sunt viatores.

497 LXXII. — Sed contra, quia si in Christo fuit donum intellectus quale in nobis est pro eo statu quo fuit viator, *vel* tale donum erat lumen obscurum et repugnans statui comprehensoris, *vel* erat evidens et non repugnans illi, sicut nec scientia infusa et quæ Christus cognovit clare in proprio genere repugnant statui comprehensoris, et modo dantur in Christo.

498 *Si primum*, tale donum non potest poni in Christo sicut nec fides, quia nihil obscurum est in intellectu Christi qui plenissime est beatus, utpote *plenus gratiae et veritatis* [1].

499 *Si secundum*, non est cur illud donum non maneat in patria et in Christo, etiam remoto statu viatoris, eo quod si illud donum est evidens et clarum et non repugnans lumini gloriæ, non est cur non remaneat semper cum ipso, etiam cessante statu viatoris, quia quod non repugnat illi et alias est perfectius in se, utpote evidens lumen, non est quod cesset et destruatur destructo

1 *Joan.* 1,14.

statu viatoris: sicut remanet modo in Christo scientia infusa etiam remoto statu viatoris.

Θ

500 LXXIIL — Denique in patria manent alia dona pertinentia ad intellectum, ut sapientia, scientia et consilium, nec confunduntur cum lumine gloriæ, etiam apud ipsum D. Thomam ergo idem dicendum est de dono intellectus. 475 479 *n'

501 *Consequentia patet,* quia eadem ratio currit, siquidem lumen gloriæ et visio beata attingit Deum, et in Deo creaturas et rationes causasque earum, et dirigit voluntatem in agendis secundum plenam unionem et indeficientiam a regula divina; ergo si ex eo donum intellectus est lumen gloriæ quia intuetur et videt divinam essentiam, eadem ratione donum sapientiæ et scientiæ erunt lumen gloriæ, quæ considerant res per suas causas ex unione ad Deum, et dictamen seu consilium præstat de agendis. *n- 478

502 LXXIV. — *Antecedens vero probatur,* nam D. Thomas (In III *Sent.,* dist. 35, q. 2, a. 4, qla 3) dicit quod donum scientiæ et consilii manebunt in patria sicut dona quæ versantur circa vitam activam, scilicet non circa eamdem materiam, scilicet circa operabilia dubia, sicut nunc, sed actus scientiæ erit circa Deum secundum quod est regula ad judicandum, actus vero consilii secundum quod est illuminans ad inveniendum. *n· 380›540

503 Eodem ergo modo poterint manere dona intellectus et sapientiæ, licet diverso modo, quia intellectus et sapientia cum versentur principaliter circa divina, in-

tellectus quidem penetrando et apprehendendo simpliciter, sapientia autem ex causis judicando et resolvendo *n'318,320
non indigent ista dona mutare materiam in patria n. 402-539
quam habent hic, sed solum modum cognoscendi, n. 545
scilicet ut perfecto et evidenti modo attingant Deum, saltem præsuppositive et regulative, ut mox explica- *n-3æ sq.'
bitur.

504 LXXV. — *Et ratio hujus est,* quia scientia infusa *n'520
qua cognoscuntur res extra Verbum ex divina revelatione et lumine supernatural! datur in beatis, et fuit atque est in Christo; ergo etiam scientiæ donum quod pertinet ad scientiam supernaturalem ex instinctu Spiritus Sancti.

505 Et eodem modo poterit dari sapientiæ et intellectus donum, quia dona ista sunt connexa inter se, ut docet S. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 5). Et circa quod habetur scientia et sapientia debet præsupponi intellectus, qui penetrat principia talis sapientiæ et scientiæ modo illis proprio et connatural!. *n'

506 LXXVI. — Quod si inquiras: Per quam formalem rationem distinguitur in patria donum intellectus et sapientiæ a lumine gloriæ, et quem actum distine- *n'29o' 475,
tum exercent ab ipsa visione, cum versetur utrumque circa Deum evidenter et non obscure cognitum.

Θ

507 LXXVIL — Respondetur unico verbo id posse explicari dicendo quod lumen gloriæ elicit visionem Dei

beatificam *antecedenter* ad amorem, quia regulat et excitat ad ipsum; donum vero intellectus et sapientiæ est cognitio *fundata* et *consequens* post ipsum amorem et gustum habitum de Deo amato et unito animæ, et connaturalizato per affectum et amorem. *n- 484 sq· *n·599

508 Itaque cognitio Dei in beatis quantum ad visionem beatificam est de ipso Deo immediate in se, et hæc antecedit amorem charitatis beatificum, qui ex visione illa oritur; quantum autem ad cognitionem Dei extra Verbum et secundum quod ex effectibus et in effectibus cognoscitur, etiam beatus multiplicem cognitionem habet, *tum* supernaturalis ordinis et infusam, *tum* ordinis naturalis et acquisitam. *n·694 29 394, 656, 694 sq·

509 Et inter supernaturales, prima et potissima est quæ nascitur ex ipso affectu et gustu et fruitione interna, qua anima inhæret Deo eique connaturalizatur et unitur hic enim effectus aliquid creatumf est. Ex hac ergo connaturalitate et unione ad Deum atque experimental! ejus præsentia et gustu penetrare et apprehendere ea quæ divina sunt, atque etiam rationes mysteriorum judicare et resolvere, pertinet ad lumen et habitum donorum intellectus et sapientiæ. *n'656 575 tn· 12 529 *fl'

510 Cognoscere autem ea quæ divina sunt prout relucent in aliis effectibus, sive supernaturalibus, sive naturalibus, pertinebit ad alias scientias; vel infusas, vel naturales, quæ non sunt dona Spiritus Sancti, quia non procedunt ex adhæsione et connaturalitate ipsa affectiva ad Deum, et sic non sunt cognitiones mysticæ quæ per dona Spiritus Sancti dantur, sed pure intellectuales quæ veritatem rerum in se ad extra respiciunt. g *n-4i2sq? *n' *n'524

511 LXXVIII.— Ad hanc autem experimentalem et affectivam seu mysticam divinorum cognitionem in patria præsupponitur Dei visio regulans amorem seu affectum ad Deum, et consequenter experimentalem ejus gustum unde intellectus redditur capacissimus divinorum quantum ad mysticam et affectuosam ejus cognitionem extra Verbum, et in illo effectu creato quem in se sentit anima per affectum.

512 Non tamen formaliter ista mystica cognitio patriæ est ipsa Dei visio beatifica, licet ab ea derivetur sicut in via continuatur et regulatur per fidem. Ibi ergo ita absorbetur in ipsa præsentia divinitatis per visionem quod etiam in spiritu et affectu quo ipsi adhæret et de eo gustat tangit et cognoscit mystice Deum, non quomodocumque, sed ita quod Deus ipse sit omnia[1] in nobis, et quidquid in se et extra se videt in omnibus Deum tangit, Deum sapit.

513 Hæc est summa totius mysticæ cognitionis de Deo, sed non est ipsa formalis visio beatifica Dei, sed est motio Spiritus Sancti ex visione illa regulationem accipiens, ut vere in omni re quam tangit et in eo quod intra se experitur Deum sapiat et Deum gustet, quasi inebriata a vino[2] et musto plenissimæ divinitatis inundans, ubi *Fluminis impetus laetificat civitatem Dei*[3].

514 Unde S. Ambrosius (*De Spir. Sancto*, Lib. I, cap. 16, n. 158)[4]: "Ex vitæ fonte, inquit, procedens Spiritus Sanctus, cujus nos brevi satiamur haustu, in illis cæles-

1 Cf. I *Cor.* 15, 28.
2 Cf. *Act.* 2,13.
3 Ps. 45, 5i
4 PL 16, 740.

tibus spiritibus redundantius videtur effluere, pleno septem virtutum spiritualium fervens meatu".

* * *

515 LXXIX. — Ad rationes dubitandi a principio *respondetur.*

n. 475 sq.

516 Ad primam D. Thomæ auctoritatem *dicimus* quod sanctus Doctor ponit visionem divinæ essentiæ pertinere ad donum consummatum intellectus, non elicitive, sed regulative

n. 476
*n. 488, 527
n. 483 sq.

517 Ista enim dona, ut sæpe dicit S. Thomas,[1] præsupponunt virtutes theologicas quibus Deus nobis unitur in intellectu et voluntate, et in intellectu unitur per fidem in via, in patria autem per visionem beatam.

181, 359, 415, 488
#n. 125, 599

518 Et circa Deum sic unitum et connaturalizatum in nobis movetur intellectus a Spiritu Sancto ut penetret et apprehendat ipsum Deum et res divinas ac mysteria ejus, non solum in se et ut pure ac præcise veritas est in se intelligibilis, et quasi speculative et quidditative cognita in Verbo et visione beata, sed etiam ut affective et mystice cognoscibilis extra Verbum et in aliquo effectu, id est, in ipso affectu interno et fruitione atque gustu, quo Deus connaturalizatur et intime unitur animæ illi per affectum et inhabitationem in ea.

*n. 126, 221, 584, 676
*n. 178, 412 sq., 524
*n.522
*n. 511
*n. 575
*n. 163. 591, 599

519 Hoc enim aliquid creatum est, quia est effectus et affectus in anima relictus ex præsentia divinitatis.

#n. 509, 511
*n. 522, 527, 536, 594

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 8; In III *Sent.,* dist. 34, q. 1, a. 1 ad 5.

Ex vi ergo talis effectus et unionis atque connaturalitatis ad Deum, penetrare ipsum et apprehendere quæ divina sunt est affectiva et mystica cognitio, quæ ex visione quidem beatifica resultat et inferior est illa (dona enim inferiora sunt virtutibus theologicis), *η·1229δφ atque adeo et visione divina, ut docet S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 8), et hæc pertinet ad donum intellectus. Sed quia regulatur et dirigitur a visione beata, dicitur *n·483 sq' ad ipsum donum pertinere visionem divinæ essen- *n·476 tiae quasi præsuppositive et regulative, non elicitive, quia ex visione sequitur amor seu affectus intimus et fruitivus Dei, et ex ipsa fruitione sequitur affectiva et experimentalis quædam cognitio non solum de Deo in se (quod facit visio), sed de Deo ut in nobis gustato et experto et attacto. n 503·527

520 LXXX. — Dices: Totum hoc non videtur esse aliud quam quædam reflexa cognitio de ipso actu visionis et fruitionis Dei, et ad hoc non requiritur donum Spiritus Sancti, sed scientia infusa qua cognoscuntur *n·504·525 gratia et dona spiritualia, quorum unum est visio et *n·370 fruitio Dei.

521 LXXXI. — Respondetur gustum et experientiam internam divinæ dulcedinis[1] super quam fundatur mystica cognitio divinorum non dari sine aliqua re- *n·417 flexione super ipsum actum gustandi et fruendi Deo.

522 Cæterum reflexio illa seu cognitio talis actus potest dupliciter considerari. *Uno modo,* quod sit reflexio tendens ad cognoscendum illum actum entitative et physice et quoad suam quidditatem *alio* *n·518

1 Cf. *Ps.* 67, 11.

modo, quod sit cognoscitiva illius quoad suum exercitium et affectum quem relinquit in subjecto gustandi de Deo et sentiendi experimentum ejus.

523 Hoc secundo modo fundatur cognitio affectiva in illa cognitione seu reflexione ad actum quo beatus fruitur Deo, non primo modo.

524 Longe enim differt cognoscere aliquod objectum vel actum *quidditative* et entitative etiam per actum reflexionis, et cognoscere ipsum *experimentaliter et affective*[1]. Nam Christus Dominus perfectissime cognoscebat obedientiam et passionem suam per scientiam beatam et infusam, et tamen *Didicit ex his quæ passus est obedientiam*[2], ut Apostolus inquit *(Heb.* 5,8).

525 Sic ergo licet beati per visionem beatam perfectissime Deum videant et actum visionis cognoscant per scientiam infusam tamen adhuc ex his quæ experiuntur in gaudio et fruitione et invisceratione illa intima, cum mundantia et impetu totius fontis vitæ in se, discunt (per donum intellectus) quam suavis sit Dominus[3].

©

526 LXXXIL—Ad alium locum D. Thomæ, *respondetur* non habere majorem vim quam præcedentem.

527 Dicitur enim donum intellectus pertingere ad divinam essentiam eam intuendo, non formaliter quasi

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 162, a. 3 ad 1.
2 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Illam, q. 7, disp. 8, a. 3, n. 23.
3 Cf. *Ps.* 33, 9: 99, 5.

ab ipso dono intellectus eliciatur visio, sed præsuppositive et regulative, quia ex visione beata qua unimur in patria Deo resultat fruitio et affectus intimus experimentalis et gustativus Dei, quo regulatur affectiva ejus cognitio quæ pertinet ad donum intellectus» quod quia ibi consummatum et plenum est pertingit ad divinam essentiam eam intuendo, non elicitive et formaliter, sed regulative et præsuppositive, ut ex verbis S. Thomæ[1] statim colligemus

,n. 503, 519
w 522, 577
n. 488, 531, 537
#n. 314, 369, n 476
*n. 503
#n. 538 sq.

528 LXXXIII.—Ad rationem *respondetur* donum intellectus penetrare et apprehendere divina mysteria per evidentiam experimentalem affectivam non quidditativam rerum divinarum, loquendo de formali elicientia actus doni intellectus. Nam regulative et præsuppositive supponit et innititur experimental! cognitioni quidditativæ Dei. Itaque visio beata est cognitio quidditativa et intuitiva Dei, et pro ea parte qua est intuitiva est etiam experimentalis de Deo *per modum visionis.*

*n. 480
#n. 531, 548, 649
*n. 524, 533
n- 532
n. 533

529 Exinde vero originatur affectus et fruitio Dei qua anima habet aliam experientiam de Deo affectivam quasi *per modum tactus,* quo tangitur anima in interiori potentia voluntatis fruendo ipsa præsentia Spiritus et plenitudine divinitatis tangentis et inflammantis voluntatem, sicut dicitur *(Cant.* 5, 4 et 6): *Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus. . . Anima mea liquefacta est, ut locutus est.*

n. 512
*n. 533
n. 512, 536

[1] Cf. In III *Seni.,* dist. 34, q. 1, a. 3 ad 6.

530 Ubi loquitur de experientia dilecti sub ratione dilecti sic enim habet quasi tactum in anima et in ventre seu visceribus amoris, ubi ad talem et suavem actum anima quasi liquefacta redditur et totaliter dilecto suo connaturalizata[1] et unita, qualem tactum nunquam in hac vita sentire potest, licet aliquam illius umbram aliquando attingat, nam *In lectulo per noctes* (utique umbras hujus vitæ) *quærit anima quem diligit: et non invenit*[2]. Sed et surgens aliquando post varia exercitia invenit eum, sed foris in affectibus suis suspirat donec introducat illum in domum matris et in cubiculum genitricis, utique in interiora gaudia Domini sui[3]. ‘n·395’5

531 Igitur ex ista experimental! et affectiva unione (quæ summa et maxima est cum regulatur a visione beata) oritur illa cognitio doni Spiritus Sancti modo experimental! affectivo attingens ea quæ divina sunt, fundaturque in ipsa experientia fruitionis divinæ et suavitatis ejus, præsupponitque quidditativam visionem beatificam. * *n' *n‘527 *n'528 Sq' *n·523

Θ

532 LXXXIV. — Nec est superflua ista cognitio doni intellectus per experientiam affectivam ubi datur experientia intuitiva. *n'480 *n·528

533 Nam ad hoc dicitur quod sicut non est inconveniens et superfluum multis modis Deum cognosci ab eodem intellectu, scilicet visione beata, scientia infusa et acquisita, ita non est inconveniens duplicem experientiam de Deo et de divinis habere, aliam quiddita-

[1] Cf. *Gen.* 2, 24; I *Cor.* 6,17.
[2] *Cant.* 3,1.
[3] Cf. *Mat.* 25, 21; *Cant.* 3, 2-4.

tivam et intuitivam quasi per visum, cum *Videbunt regem in decore suo*[1]; aliam affectivam et fruitivam quasi per tactum Dei, cum *Dextera illius amplexabitur*[2] nos, cum dabit nobis ubera sua, cum *Exultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum*[3].

*n. 171, 529 560, 584, 676
n. 529, 563

534 Hæc enim uberum divinorum conjunctio super illud vinum totius suavitatis, quo inebriabitur anima ipsa fruitione ubertatis divinæ, erit experimentalis cognitio affectiva quasi per modum tactus, minor quidem quidditativa et intuitiva visione, cum fundetur super aliquo creato scilicet super fruitione divina, non tamen superflua, quia alio modo et alia ratione cognoscit Deum.

*n. 91,513
n. 533
*n. 509, 519, 548
jn. 529

535 Nec erit inevidens aut obscura, licet non sit intuitio ipsa formalis Dei, sed ex illa consecuta Sicut nec cognitio Dei quæ habetur per scientiam infusam, aut demonstrativa quæ habetur per naturalem cognitionem, sunt obscuræ, licet non sint ipsa intuitio Dei.

n. 531

536 Sufficit quod fundetur illa cognitio in aliquo effectu derivato ex visione divina, et sic quasi ab effectu experiente et monstrante Dei præsentiam in affectu animæ.

n. 519, 522
*n. 512, 529

537 LXXXV. — Et ad locum ultimum D. Thom», quando dicit quod dona ista non remanebunt in patria distincta ab illis virtutibus, etc., *respondetur* quod ibi

*n. 481

1 *Is.* 33,17.
2 *Cant.* 2, 6; 8, 3.
3 *Cant.* 1, 3.

loquitur de donis non ratione sui et quantum ad substantiam et speciem actus quem eliciunt, sed quantum ad modum et regulationem quam habent ex visione divina et lumine gloriæ. Itaque manent indistincta a virtutibus regulative et quoad modum, non specificative et quoad quidditatem seu substantiam. *n. 527

Θ

538 Et hujus expressionis ratio est desumpta ex ipso textu[1]. Distinguit enim S. Thomas triplex genus donorum. *n. 527

539 Alia sunt quæ communicant in objecto seu materia cum virtutibus theologicis, et in patria cum visione beata, quia versantur circa Deum et divina mysteria, sicut est donum intellectus et sapientiæ, quæ versantur circa Deum et divina penetranda aut judicanda. *n. 547, 544

540 Alia dona non communicant in materia cum virtutibus theologicis, ut donum scientiæ et consilii, quæ sunt circa res creatas. *n. 502

541 Alia communicant in materia cum virtutibus moralibus, ut fortitudo, pietas et timor.

542 Ista ultima non operabuntur in patria circa materiam virtutum, sicut hic in via, sed circa illam mensuram in qua excedunt dona istas virtutes.

543 Dona secundi generis non est difficultas quod possint remanere distincta a visione beatifica, cum versentur circa distinctam materiam. *n. 540

[1] Cf. In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 3 ad 6.

544 LXXXVI. — De donis primi generis est tota difficultas, *quomodo* remaneant distincta, cum circa eamdem materiam versentur, scilicet circa Deum. *n. 539

545 Et dicit D. Thomas (In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 3) quod dona illa quæ perficiunt in vita contemplativa remanebunt in patria quantum ad actus quos habent circa propriam materiam, et quantum ad actus quos habent circa propriam mensuram, sed perficientur quantum ad modum quia quantumcumque dona ad altiorem modum elevent quam sit communis hominis modus, nunquam tamen in via ad modum patriæ pertingere possunt. *n. 503

546 Ergo quando postea dicit (In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 3 ad 6) quod "Dona illa quæ communicant cum virtutibus in objecto quod in patria remanebit non remanebunt in patria distincta ab illis virtutibus", etc., *intelligitur* quod non manebunt distincta quantum ad modum in quo perficientur in patria, et quantum ad regulationem quam habent a visione (ut dixerat[1] in corpore articuli), non quantum ad specificationem et quidditatem formalem et elicientiam. 481 *n.

Θ

547 LXXXVII. — Dices: Ergo donum intellectus et sapientiæ sunt virtutes theologicæ, quia habent pro materia et objecto proximo ipsum Deum. 3 n. 503,

548 Negatur consequentia, quia non habent pro materia ipsum Deum immediate in se, sed ut expertum 528 sq.

[1] Cf. In III *Sent.*, dist. 34, q. 1, a. 3.

et connaturalizatum et unitum nobis in aliquo creato scilicet in ipso affectu et experimentali unione charitatis ad Deum. Unde istæ cognitiones sunt affectivæ et mysticæ, non quidditativæ et intuitivæ rei in se. Virtus autem theologica habet pro materia Deum in seipso immediate, non ratione alicujus creati[1] quod formaliter tangatur. *n·509,534 *n·528

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* disp. 1, a. 1, n. 12; *De Spe,* disp. 4, a. 1, n. 16 et 32; *De Caritate,* disp. 8, a. 1, n. 6.

ARTICULUS IV

DE DONO SAPIENTIÆ ET SCIENTIÆ

549 I. — Dona ista (ut ex articulo præcedenti constat) distinguuntur a dono intellectus in doctrina S. Thomæ, quia donum intellectus est apprehensivum seu penetrativum veritatis, ista autem dona sunt judicativa, quod ibi explicavimus distinguendo de judicio simplici, quale fit per habitum principiorum ex simplici terminorum penetratione, et de judicio resolutivo seu analytico, quale fit per habitus scientificos qui reddunt rationem et causam ejus quod intelligunt. *n. 338 sq

550 Et ideo de istis omnibus in hoc articulo ea attingemus quæ conducunt ad explicandum quomodo distinguantur dona ista a virtutibus non solum moralibus, quæ pertinent ad vim appetitivam, sed etiam intellectualibus et theologicis et visione beatifica, quæ pertinent ad intellectum. *n. sqq.

DISTINCTIO DONI SAPIENTIÆ A FIDE, ET AB ALIIS DONIS ET HABITIBUS EX SUA FORMALI RATIONE

551 II. — In distinguendo habitus seu virtutes aliquas, possumus duo attendere.

552 Primum, ipsam rationem formalem sub qua procedit, quæ proprie specificat actum et habitum. *”

553 Secundum, ipsum objectum quod tamquam materiam attingit, circa quam versatur per tale medium seu rationem formalem. 562 658 sq.

* * *

554 III. — Igitur D. Thomas ad explicandum[1] rationem formalem doni sapientiæ processit ex proportione et similitudine sapientiæ quæ est virtus intellectualis, et non donum. Est enim sapientia illa quæ de rebus judicat per altissimas seu supremas causas, sicut in disciplinis philosophicis, metaphysica. Et ex hac ratione frequenter D. Thomas attribuit[2] dono sapientiæ judicare, dono autem intellectus apprehendere seu penetrare veritates divinas. 571 69g *n'

555 Nec tamen D. Thomas posuit propriam, specificam et adæquatam rationem sapientiæ in hoc solum quod est judicare de rebus divinis aut supernaturalibus. Judicium enim etiam ad alios habitus pertinet præter donum sapientiæ. *Fides* enim judicium habet credendo cum habeat determinatum assensum circa res divinas. *Prophetia* etiam judicat de rebus sibi revelatis, ut sæpe affirmat S. Thomas (IIa-IIæ, q. 171 passim). *Scientia infusa* in Christo, *donum scientiæ* in nobis, cognitio[3] præcedens et regulans piam affectionem ante fidem, et sexcenta alia quæ ex infusione aut instinctu Spiritus Sancti a nobis cognoscuntur, judicio aliquo cognoscuntur. *n' 438321, c_0

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 45, a. 1.
* Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.
» Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* disp. 3, a. 2, n. 5-15.

556 Et sic si solum velimus explicare donum sapientiæ per hoc quod est judicare de rebus divinis ex instinctu Spiritus Sancti, non explicatur adæquate et quoad propriam et specificam rationem.

557 IV. — Quod autem Suarez [1] *De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 2)| objicit contra D. Thomam qui (Ia-IIæ, q. 68, a. 4) absolute dixit donum sapientiæ dari ut perficiat intellectum speculativum judicando ex motione peculiari Spiritus Sancti, et affert contra illum instantias propositas, solvitque illas dicendo non contineri in illa explicatione adæquatam descriptionem doni sapientiæ, nihil in hoc contra D. Thomam obtinetur.

558 Quia sanctus Doctor in illo articulo præsupponit in principio *corporis* quod dona perficiunt hominem ad hoc quod prompte sequatur instinctum Spiritus Sancti, inde vero colligit quomodo distribuantur et multiplicentur hæc dona per vires apprehensivas et appetitivas, inter quas ponit quod ad recte judicandum in parte speculativa ponitur sapientia, quod intelligitur non quomodocumque, sed ad recte judicandum ex motione illa peculiari qua elevatur mens ad sequendum prompte instinctum Spiritus Sancti, qui utique movet aliquando ad judicandum ex quadam promptitudine qua unimur et subjicimur Deo quasi ex ℭonnaturalitate *ϑ. 570 et experientia seu gustu quodam divinorum, et hæc est adæquata ratio doni sapientiæ.

559 Hoc enim non facit prophetia, neque fides, cum inveniri possint in ℘eccatoribus non unitis Deo per *η. 4241 gratiam. Imo et scientia infusa non judicat ex hac

[1] *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 675-676.

experientia et unione, sed absolute ex veritate rei in se clare cognita, non solum affective attacta. *n·524·575

560 Quod autem donum sapientiæ judicet de divinis non ex cognitione causarum studio et discursu acquisita, vel infuso lumine manifestata in se, sed ex ipsa connaturalitate et unione ad causam supremam quasi per experimentum habita, postea latius explicat S. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 2 et 4), ubi specialiter de hoc dono agit tamquam in proprio loco. *n. 171,533, 563,584,592

Θ

561 V. — Supposito ergo quod donum sapientiæ ordinatur ad judicandum de divinis non quomodocumque, sed judicio resolutivo et analytico (non simplici sicut intellectus principiorum), idque per causas easque supremas et altissimas, restat explicare quomodo cognoscat istas causas et judicet donum sapientiæ, seu sub qua formalitate *n- 317s(i· *n·552562

562 Et deinde, id quod pertinet ad secundum* punctum, quæ veritates divinæ sint istæ de quibus judicat donum sapientiæ: hoc enim pertinet ad declarationem objecti ad quod se extendit*. sqq' *n-658 sqq·

563 VI. — DICIMUS ERGO quod ratio formalis qua cognoscit istas causas est experimentum* quoddam internum, quod habetur de Deo et rebus divinis in ipso gustu seu affectu et delecta-* tione seu tactu* voluntatis interno de istis rebus spiritualibus. *0-560,671 *n-529,533

564 Ex hac enim unione quasi connaturalizatur anima ad res divinas, et per gustum ipsum discernit eas a rebus sensibilibus et creatis in hac vita imperfecte et per viam remotionis in alia vita perfecte et per positivam evidentiam, indeque movetur ad reddendum causam et rationem eorum quæ cognoscere intendit per sapientiam.

•n. 624
tn. 309, 322
n. 333

565 Sic sumitur ex D. Thoma (IIa-IIæ, q. 45, a. 2), ubi inquit quod "Rectitudo judicii potest contingere dupliciter. Uno modo, secundum perfectum usum rationis; alio modo propter connaturalitatem quamdam ad ea de quibus judicandum est. Sicut de his quæ ad castitatem pertinent per rationis inquisitionem recte judicat ille qui didicit scientiam moralem, sed per quamdam connaturalitatem ad ipsam recte judicat de eis ille qui habet habitum castitatis. Sic ergo circa res divinas ex rationis inquisitione rectum judicium habere pertinet ad sapientiam quæ est virtus intellectualis; sed rectum judicium habere de eis secundum quamdam connaturalitatem ad ipsas pertinet ad sapientiam secundum quod donum est Spiritus Sancti, sicut Dionysius dicit *(De Div. Nom.,* cap 2, 9)[1] quod Hierotheus est perfectus in divinis 'non solum discens, sed et patiens divina".

n-413

566 Videndus est etiam D. Thomas (In III *Sent.,* dist. 35, q. 2, a. 1, qla 1), ubi docet sapientiam importare eminentem[2] quamdam sufficientiam in cognoscendo, ut etiam in seipso quis certitudinem habeat de magnis et mirabilibus quæ aliis ignota sunt, et possit de omnibus

n. 572

1 PG 3,648.
2 Cf. *Eccli.* 6, 23.

judicare, possit etiam et alios ordinare per dictam eminentiam.

567 VII. — Hæc est descriptio sapientiæ loquendo in generali et in communi.

568 Subdit autem distinguendo quod "Hæc sufficientia in quibusdam est per studium et doctrinam, adjuncta vivacitati intellectus. Et talis sapientia a Philosopho ponitur virtus intellectualis in *sexto Ethicorum*[1]. Sed in quibusdam talis sufficientia accidit per quamdam affinitatem ad divina, sicut dicit[2] Dionysius quod Hierotheus patiendo divina, didicit divina". *n'

569 Rursus vero distinguens[3] sapientiam a fide in solutione ad primum dicit quod "Fides est cognitio *n·615 simplex articulorum, quæ sunt principia totius chris- *a' tianæ sapientiæ. Procedit autem sapientiæ donum ad quamdam deiformem contemplationem et quodammodo explicitam articulorum quos fides sub quodam modo involuto tenet secundum humanum modum. Et ideo 668 sapientia est donum, fides autem virtus".

©

570 VIII. — Quapropter ratio formalis sapientiæ est procedere ex causis et rationibus divinis (quæ sunt causæ altissimæ) ad indagandas veritates sive divinas, cci. ODD SQ. sive creatas *Spiritualis enim omnia judicat* (I *Cor.* 2, 15); sed tamen istæ causæ divinæ et altissimæ per quas procedit sapientia ad reddendam rationem non sunt

[1] *Eth.*, VI, 6-7 (1141 a 5 sq.).
[2] *De Dit. Nom.*, cap. 2, 9, PG 3, 648.
[3] In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 1, qla 1 ad 1.

notæ quasi quidditative per sapientiæ donum, sed quasi affective et mystice ex connaturalitate quadam et unione seu experientia interiori divinorum. *n· 524·558

571 Et ratio hujus est, quia donum sapientiæ debet esse simile sapientiæ quæ est virtus (sicut et alia dona proportionantur virtutibus sibi correspondentibus), quantum ad hoc quod debet procedere circa veritates quas attingit ex causis supremis et altissimis, sicut ipsa sapientia quæ est virtus. *"■554,698

572 *In hoc enim convenire debent* sapientia donum et sapientia virtus. Utraque enim designat habitum intellectivum et inter intellectivos summum seu supremum in genere scientifico, ita quod non sit quælibet scientia, sed suprema Non esset autem suprema scientia si non haberet eminentiam respectu aliarum scientiarum. Cum autem proprium scientiæ sit rerum causas cognoscere, illa erit suprema inter scientias et eminentiam habebit, quæ considerat res per supremas et eminentes causas, et hæc debet esse sapientia tam quæ est virtus quam quæ est donum.573 mo ___ 626,698 *n·566 *n‘682

573 IX. — *Differentia* ergo sapientiæ doni et sapientiæ virtutis debet esse in modo cognoscendi istas supremas causas, et per eas attingendi suas veritates quas cognoscit. Et sic sapientia donum est quæ modo affectivo et mystico attingit divina, quæ sunt causæ supremæ. Hoc enim est proprie attingere ex dono* Dei, quia licet omnes habitus et virtutes supernaturales dona Dei sint, tamen aliud est *dono* attingere aliquod objectum, aliud *ex dono,* quasi ipsa etiam donatio Dei qua nobis se donat| pertineat ad rationem attingendi objectum. *"·574,584

1 Cf. *Rom.* 5,5.

574 Nobis autem donat se Deus per Spiritum suum et voluntatem, quatenus apponit[1] erga nos cor suum, siquidem primum quod in aliqua donatione attenditur est quod ipse donans apponat cor suum et seipsum, seu voluntatem suam alteri donet, eique corde conjungatur seu spiritu et affectu, juxta illud quod dixit David (I *Par.* 12, 17): Sz *pacifice venistis ad me,. . . cor meum jungatur vobis.* *n·573

575 Cum ergo donum sapientiæ non quælibet sapientia sit, sed spiritus sapientiæ, id est, ex affectu et spiritu et donatione ipsa qua experimur in nobis quæ sit voluntas Dei bona et beneplacens[2] et perfecte judicans de ipsis rebus divinis, oportet quod ratio formalis qua donum sapientiæ attingit causam altissimam, id est, causam divinam, sit ipsa notitia quæ habetur expenmentahter de Deo, quatenus unitur nobis et invisceratur et donat seipsum nobis: hoc enim est ex spintu scire, et non solum ex lumine aut discursu monstrante quidditatem, sed ex affectu experiente unionem. *n·637 *n-179 „ 671 C1B 559 *”· 634 Sq.

576 X. — Dices Affectus iste et spiritus est in voluntate, cognitio autem sapientiæ in intellectu ex voluntate autem non redditur intellectus magis illuminatus, neque crescit lumen in ipso; ergo neque potest crescere judicium aut sapientia ex tali dono pertinente ad affectum. *· 578 sq' *n·161 592 * '

577 Confirmatur quia ista experientia et unio afifectiva est aliquid naturaliter consecutum ad actum *n'

1 Cf. *Job* 7,17; *Ecole.* 8,16; *Joan.* 14,17.
1 Cf. *Rom.* 12, 2.

amoris in voluntate; ergo non est aliquid supernaturaliter additum ad virtutem charitatis; ergo donum sapientiæ ex hac parte non est aliquid supernaturale præter virtutem charitatis.

©

Respondetur quod Suarez *{De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 17)[1] sentit quod amor transfert amatum in amantem per singularem unionem, et inde facile oritur judicium per quamdam connaturalitatem ad illud, sicut dixit Augustinus *{De Trin.,* Lib. VIII, cap. 9)[2] quod "Quanto flagrantius Deum diligimus, tanto certius sereniusque videamus". Nam qui amat, magis attendit et considerat ea quæ amat, et facilius illi placent. Quod confirmant verba Christi *{Joan.* 7, 17) *Si quis voluerit voluntatem ejus facere: cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit.* *n·576 580 664 *D *n-5

579 Cæterum hæc sola ratio non sufficit ad explicandam propriam et formalem rationem sapientiæ doni.

580 Nam si solum supponit amorem divinum et unionem et connaturalitatem illam affectivam ad hoc ut magis attendat et consideret ea quæ amat et facilius illi placeant, hoc solum pertinebit ad quoddam genus causæ efficientis* seu applicantis, quatenus voluntas ex amore facit magis attendere et considerare, quod utique facit voluntas non majus* lumen præbendo aut augendo in intellectu, sed magis applicando, ut cum majori attendentia et consideratione procedat intra idem lumen et speciem cognitionis, non illam mutando: sicut *n·583 *n·576

---

1 *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 680.

2 PL42, 960.

cum voluntas applicat visum aut auditum ut magis attendat, non perfectiorem virtutem ei dat aut acutiorem visum, sed magis applicat ad videndum.

581 Si ergo hoc solum facit amor in dono sapientiæ, quod applicat ad considerandum attentius, restat explicare quod lumen et quæ ratio formalis sit ex parte intellectus diversa specie a fide et virtute seu habitu sapientiæ quæ non est donum, quam applicat amor ad judicandum per sapientiam. Et hoc est quod inquirimus.

582 XI. — QUARE DICENDUM EST quod amor et affectus potest duplicem considerationem habere.

583 Primo, ut applicat se et alias potentias ad operandum, et sic solum se habet effective et executive in ordine ad illas operationes, scilicet per modum applicantis ad agendum.584 ♦n·580

584 Secundo, ut applicat sibi objectum et illud unit, et inviscerat* sibi per quamdam fruitionem et quasi connaturalitatem et proportionem* cum tali objecto, et quasi experitur illud experientia affectiva, juxta illud (Ps. 33, 9): *Gustate, et videte.* Et sic affectus transit* in conditionem objecti, quatenus ex tali experientia affectiva* redditur objectum magis conforme et proportionatum et unitum personæ eique magis conveniens, et sic fertur intellectus in illud ut expertum et contractum sibi, et hoc modo se habet amor ut præcise movens in genere causæ objectivæ*, quatenus per tale experimentum* diversimode proportionatur et conveniens redditur objectum. 125 171 199' *n· 592 *n. 170, 488, 518,^530,591, *n. 528 sq., eqq, 57S, 592 *n'1200 sq' *“· 560

585 XII. — Quod si dicas Nam affectus et amor ♦·589
non potest plus experiri et tangere in objecto quam de
ipso demonstrat et manifestat cognitio; ergo ante illam 533
unionem amoris et intimam experientiam affectivam *n·
jam supponitur cognitum objectum experiendum et
amandum. Quid ergo est illa cognitio, sapientiane, an
fides, vel quid aliud?

586 Si sapientia, jam antecedit amorem, non in ejus
gustu et experientia fundatur.

587 Si fides, ergo nihil amplius cognoscit sapientia
quam fides: totum enim quod nos ponimus attingi et
experiri per affectum jam præcedit in cognitione per
fidem.

588 Si est aliud præter fidem et sapientiam, quid est?

589 XIII. — Respondetur quod amor et affectus *n·585
licet ex parte rei amatæ non possit aliud experiri et
attingere quam quod sibi proponitur, quia non potest
ferri in incognitum et non propositum, tamen ex parte
modi attingendi potest plus et meliori modo experiri *“·602
et uniri objecto quam per intellectum sibi proponatur,
quia stat bene quod per intellectum sibi proponatur
obscure et involute et ex hac parte imperfecte, et *n· 615'
tamen voluntas feratur in ipsum objectum immediate
et in se. Sicut facit charitas, etiamsi per fidem sibi
proponatur Deus obscure, imo voluntas aliquando
solet[1] tanto ardentius desiderare rem in seipsa videre
et frui quanto sibi per velamina occultatur, quia licet
non proponatur sibi res ut est in se, seu sub testimonio

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.*, In Iam-IIæ, q. 17, disp. 7, a. 3, n. 5. — Iam-IIæ, q. 22, a. 2 ad 2.

extrinseco, tamen hoc in illo velamine proponitur quod plus latet de re quam cognoscatur et manifestetur; et illud plus quod latet etiam desiderat voluntas, illique unitur affectus, quod nescit proponere intellectus.

590 XIV. — Et hac ratione D. Thomas (la-IIæ, q. 66, a. 6; IIa-IIæ, q. 23, a. 6) ostendit charitatem esse excellentiorem fide, quia fides sua obscuritate attingit Deum secundum quamdam distantiam ab ipso,, quatenus fides est de non visis, charitas autem attingit Deum immediate in se, intime se uniens ei quod occultatur in fide.

591 Et sic licet fides regulet amorem et unionem ad Deum quatenus objectum proponit, tamen ex ista unione qua tangitur ab affectu Deus immediate eique unitur, movetur intellectus sicut a quadam experientia affectiva ad judicandum altiori modo de divinis quam illa obscuritas fidei patiatur, quia penetrat et cognoscit plus latere in rebus fidei quam fides manifestat, quia plus ibi amat et plus gustat in affectu et ex illo plus quod cognoscit judicat altius de ipsis rebus divinis, innitens affectui experimentali (priusquam nudo testimonio credentis) cum instinctu Spiritus Sancti sic altiori modo certificantis et moventis intellectum.

592 XV. — Quare ad argumentum* quod dicit voluntatem seu affectum non addere majus lumen intellectui, *manet responsum ex dictis**, quod voluntas formaliter non illuminat intellectum, sed tamen potest causaliter* majus lumen præbere seu perficere, quatenus reddit objectum magis unitum sibi per amorem et

Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 5, disp. 2, a. 4, n. 33.—lam, q. 82, a. 3.

immediatius in se attactum et gustatum, et sic repræsentatur de novo intellectui cum diversa convenientia et proportione ad affectum quo quasi experimentaliter sentitur, et inde fit intelligentia quod illud quod sic sentitur in affectu est altius et excellentius omni consideratione fidei, vel alterius veritatis cognoscitivæ, et sic procedit ad judicandum de rebus istis et veritatibus divinis juxta quod de illis cognoscit secundum illud experimentum affectivumt, quo altius sentit de Deo quam ex quolibet studio humano.

584 *n' *n- 533, seo > 5||8 sq"

593 Talis ergo experientia de divinis per unionem et affectum diverso modo reddit objectum cognoscibile quam ex alio lumine aut ex testimonio fidei, et hoc modo sumitur causaliter ex affectu sic uniente diversitas formalis objecti, scilicet ut uniti et experti. ™

594 XVI. — Ad confirmationem *respondetur* quod licet ex amore resultet ille gustus et fruitio et invisceratio ad Deum naturaliter, id est, necessario, non tamen naturaliter, id est, per modum naturalis ordinis, cum supernaturalis fruitio et gustus sit, utpote consecutus ex amore supernatural! et regulatus cognitione supernaturali fidei in via, visionis in patria. Unde non repugnat super hoc fundari cognitionem doni supernaturalis cum ex Spiritu seu spirituali illa unione experimentum supernaturale de Deo sumatur, atque adeo mystica seu affectiva sapientia, quæ ex tali spirituali unione sumitur.*

*n·577 *n' ' 4g4 560 ' '

*

595 XVII. — Ex his colligitur distinctio quantum ad rationem formalem doni sapientiæ a fide et a reliquis donis*.

n. 517 sq.

Θ

596 Nam a virtutibus intellectualibus acquisitis distinctio est manifesta, quia donum sapientiæ procedit ex motione et instinctu supernatural! Spiritus Sancti, et consequenter ex ratione formali supernatural! et ex connaturalitate quadam et experientia affectiva divinorum; virtus autem sapientiæ ex naturali discursu et studio. 426

Θ

597 XVIIL — Distinctio ergo doni sapientiæ a fide *a posteriori* bene colligitur, quia contingit ista duo separari, siquidem fides invenitur m peccatore sine gratia, donum autem sapientiæ non nisi in justo, quia, ut dicitur *(Sap.* 1, 4): *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Invenitur etiam donum sapientiæ in beatis, quia de sapientia dicitur *(Eccli.* 24, 16): *In plenitudine sanctorum detentio mea,* et tamen ibi non est fides. 730 559

598 XIX. — *A priori* autem sumitur ista distinctio ex diversa ratione formali, quia fides habet simplicem assensum per modum credendi assentiens auctoritati et testimonio dicentis, sine hoc quod inquirat neque intelligat rem quam credit per causas; sapientia vero intelligit rem per causas et judicat resolvendo et analytice procedendo: est enim sapientia summa seu suprema scientia, et ideo habet scire rem per causas, easque altissimas, et donum sapientiæ habet cognitionem istarum causarum non per quidditatem ipsarum, sed per experimentalem quamdam unionem et 320 572 524

1 Cf. Iam-IIæ, q. 67, a. 3.

affectivam juxta quod dicit Christus Dominus *(Joan.* *n'533,592
7, 17): *Si quis voluerit voluntatem ejus facere: cognoscet de doctrina utrum ex Deo sit* et *(Eccli.* 1,14-15) dicitur: *n'578
Dilectio Dei honorabilis sapientia. Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, et in agnitione magnalium suorum.

599 Quare donum sapientiæ dilectionem Dei supponit, 4gg 507
et in ea fundatur quia est mystica et affectiva scientia *n' 518
divinorum, et consequenter supponit fidem, quæ ante- 25
cedit et regulat dilectionem, et in patria supponit *D-^^
visionem beatam a qua oritur dilectio et fruitio. Ergo *n' sq'
ex propria et intrinseca ratione sua donum sapientiæ, hoc ipso quod est cognitio mystica et affectiva, præsupponit fidem et distinguitur ab illa.

600 XX. — Et hinc facile intelliguntur verba D. Thomæ (IIa-IIæ, q. 45, a. 1 ad 2), ubi inquit quod *n'fu'6131
"Sapientiæ donum differt a fide, quia fides assentit veritati secundum seipsam, sed judicium quod est secundum veritatem divinam pertinet ad donum sapientiæ. Et ideo donum sapientiæ præsupponit fidem, 'quia unusquisque bene judicat quæ cognoscit', ut dicitur[1] *primo Ethicorum*".

601 In quibus verbis, mirum est quantum exaggerat* *n·609,616
Suarez obscuritatem et difficultatem *(De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 11 sq.)[2], eo quod non* apparet differentia *n·609 * * * * * * *
inter assentiri veritati divinæ et judicare secundum veritatem divinam, supponendo quod videtur negasse Cajetanus (In Ilam-IIæ, q. 45, a. 1), et Suarez multis ibidem impugnat.

* Cf. *Eth.,* I, 3 (1094b 27).

1 *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 678 sq.

602 Si autem judicium est assensus, non apparet qua ratione distinguat S. Thomas fidem a sapientia, quia fides assentit veritati divinæ secundum seipsam, sapientia autem habet judicium secundum veritatem divinam, hoc enim omnino est idem, assentiri enim veritati divinæ est assentiri secundum veritatem divinam et propter ipsam; assentiri autem et judicare idem sunt, et tam late patet judicare quam assentiri, sicut enim datur assensus evidens et inevidens, certum et incertum, ita et judicium. Quidquid ergo facit fides assentiendo, facit sapientia judicando. Ex parte enim rei cognitæ, utraque agit de eisdem veritatibus; ex parte autem 58g
*modi cognoscendi seu rationis formalis, non apparet *n'
in quo differant assentiri et judicare secundum veritatem.

603 XXL — Sed respondetur juxta doctrinam articulo 317sq
*præcedenti traditam quod judicare potest sumi *n'
dupliciter.

604 *Uno modo,* ratione simplicis assensus, quemadmo- 42
dum de primis principiis *judicamus et assentimur illis *n'
ex terminorum evidentia, et fide assentimur et judica-
*mus rem ita esse, non inquirendo per causas, sed testi- *n' 731 '6181
monio et auctoritati dicentis assentiendo.

605 *Alio modo,* datur judicium per modum resolutionis, quod est judicium analyticum, id est, resolutorium et scientificum, quando non solum homo assentit et judicat veritatem, sed etiam reddit rationem de eo quod judicat, et discernit ac defendit illud, et sic non solum cognoscit rem, sed fundamentum et causam propter quam sic cognoscit.

606 Et hoc proprie est scire, et quando per eminentes et supremas causas judicat, est sapere et non solum scire. Itaque judicium aliud est scientificum et resolutorium, aliud non scientificum et simplex. *η·572,598

607 Ad fidem ergo pertinet assensus simplex sine discussione et inquisitione causarum, et hoc vocat D. Thomas assensum secundum se. *n' *n'

608 Ad sapientiam vero pertinet judicium scientificum et resolutorium, et hoc vocatur judicium absolute.

609 Nec aliud mysterium continent verba D. Thomæ nec tanta exaggeratione obscuritatis et difficultatis indigent, sicut facit Suarez[2]. *n' [600] β1θ *n'

610 XXII. — Et hoc ipsa verba D. Thomæ insinuant[3]. Dixerat enim in *corpore* articuli quod "Ad sapientem pertinet considerare causam altissimam, per quam certissime de aliis judicatur, et secundum quam omnia ordinari oportet". Ubi ly "secundum quam" et "per quam" significant rationem propter quam et resolutorium judicium quod fit de aliqua re per suas causas et secundum illas.

611 Cum ergo postea (IIa-IIæ, q. 45, a. 1 ad 2) dicit quod "judicium secundum veritatem divinam pertinet ad donum sapientiæ", loquitur de judicio résolutive, quo secundum veritatem tamquam secundum causam et per causam judicatur, de hac enim locutus fuerat in *corpore* articuli. Hoc autem judicium non habet fides,

[1] Cf. Ilam-IIæ, q. 45, a. 1 ad 2.
[2] Cf. *De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 11 sq., *Opera Omnia,* VII (Vives), p. 678 sq.
[3] Cf. Ilam-IIæ, q. 45, a. 1.

quia qui credit solum attendit ad auctoritatem et testimonium dicentis, non ad causas per quas illa veritas fundatur aut subsistit.

612 Quare sicut non est insolitum nec obscurum aut difficile duos assensus seu judicia distinguere, alterum scientificum et resolutorium, alterum non scientificum sed simplex, ita non debet difficile reputari in D. Thoma quod unum assensum seu judicium dederit fidei, scilicet simplex, aliud dono sapientiæ, scilicet scientificum.

613 XXIII. — Nec est facienda vis in eo quod ad fidem dicit pertinere quod assentit veritati divinæ secundum seipsam, ad donum vero sapientiæ, judicium secundum divinam veritatem, quasi aliud sit assensus, aliud judicium. — Non est in hoc difficultas: sed esto sit idem assensus et judicium generaliter loquendo, tamen differentia stat in hoc quod assensus fidei est simplex non scientificus, et sapientiæ judicium est resolutorium et scientificum. Et hæc duo judicia et assensus valde differunt.

614 Hoc autem significavit compendio D. Thomas dicens[1] quod fides assentit veritati secundum seipsam, judicium vero secundum veritatem divinam est doni sapientiæ. Nam assentiri veritati secundum seipsam est immediate et simplici modo assentiri; assentiri autem alicui veritati secundum aliam est quasi ex causa procedere ad judicium, præsertim cum paulo ante in *corpore* articuli id expressisset D. Thomas dicens quod "Pertinet ad sapientem per causam altissimam judicare, et secundum illam de aliis ordinare".

1 Cf. IIam-IIæ, q. 45, a. 1 ad 2.

615 Quod si tandem hoc volumus expressius in D. Thoma videre, legatur (In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 1, qla 1 ad 1), ubi inquit* quod "Fides est cognitio simplex articulorum, quæ sunt principia totius christianæ sapientiæ. Procedit autem sapientiæ donum secundum deiformemcontemplationem etquodammodo explicitam articulorum quos fides sub quodam modo involuto* tenetsecundum humanummodum". Sic S.Thomas. 589

616 Distingueret ergo Suarez in fide judicium seu assensum simplicem (sicut est assensus* principiorum) *n'604 ab assensu seu judicio scientifico in dono sapientiæ, quod quasi explicat et evolvit ipsa principia ac defendit, et sic cessaret ejus exaggeratio n. 601,609

©

617 XXIV. — De distinctione vero sapientiæ a dono n. 595 intellectus et consilii, patet.

618 A dono intellectus,quia non procedit resolutive, *n. 317 sq. sicut nec fides*, nec tradendo causas, sed simplicem *n. 604 terminorum notitiam et penetrationem modo affectivo et mystico, ut explicatum est. 528-&36~525

619 A dono consilii*, quia hoc procedit circa agibilia 032,733 regulando ea, non contemplando divina et per altissimas causas, sicut procedit sapientia.

620 XXV. — A dono denique scientiae distinguitur, *n'727 quia hoc etsi resolutive procedat sed per causas *n. 320 creatas et inferiores, non per altissimas, ut docet S.

1 Cf. *De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 11 sq., *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 678 sq.

Thomas (IIa-IIæ, q. 9, a. 2; q. 45, a. 2 ad 3; In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 3, qla 1).

621 Sed tamen, cum donum scientiæ sit *scientia sanctorum* ;* et solum conveniat his qui existunt in gratia, et ex unione ad Deum per charitatem procedat, difficile videtur quod sapientia sit per altissimas causas quia isti unioni ad Deum innititur, scientia vero non, cum eidem unioni innitatur.

622 XXVI. — *Sed respondetur* quod fides etsi primario cognoscat Deum, tamen secundario etiam multa creata cognoscit, et unum potest esse ratio et causa alterius, et ipsamet fides ejusque exercitium aliquid temporale et creatum est. *n'621 ,,,, ,,,, 717

623 Ex fide autem nascitur amor et unio ad Deum primario et per se, et secundario amor ad proximum et ad res creatas, quatenus aliquid sunt Dei. Unde fit quod homo unitus Deo per amorem fiat bene mobilis a Spiritu Sancto, tum ad intelligendum et judicandum de divinis, tum ad judicandum de creatis.

624 Et de *divinis* judicat secundum affectum et unionem, et quasi experimentum ad ipsa intra se; de *creatis* autem judicat per experimentum etiam quod habet de illis, vel in ipso affectu ordinante charitatem et amorem creaturarum ad Deum, vel in ipso actu fidei et virtutum, vel in ipso modo tendendi ad Deum per viam remotionis creaturarum, quod fieri non potest sine discretione inter creaturas et Deum: atque adeo cum sufficienti ratione ut de creaturis judicet et per rationes *n. 564,671

1 Cf. *Prov.* 9,10.

creatas de Deo: utrumque enim attingit per rationes creatas.

625 XXVII. — Sufficienter ergo in ipsa unione gratiæ et charitatis ad Deum fundatur duplex via procedendi ad intelligendum et judicandum de divinis: *tum* per causam ipsam primam cui primo et per se charitas unitur, *tum* per causas humanas et creatas quibus unitur secundario, et per quas etiam inducitur ad intelligendum primam.

626 Et *primo modo,* fundatur scientia summa quæ est sapientia; *secundo modo,* fundatur ordinaria[1] et inferior, quæ est scientia. Utraque autem supponit unionem hominis cum Deo per affectum charitatis et cum proximo seu creaturis secundario per eamdem charitatem; et ex primo movetur a Spiritu Sancto ad intelligendum et judicandum de divinis, ex secundo ad judicandum ex causis creatis. *n. 572,671 *n. 720,769

627 Et in Scriptura frequenter redduntur causas et rationes eorum quæ dicuntur, quod maxime pertinet ad sapientiam et scientiam: aliquando quidem tangendo causas inferiores, aliquando supremas. *n. 631

628 Verbi gratia, cum *(Joan.* 9, 2) Apostoli interrogaverunt Christum Dominum de causa cæcitatis in cæco nato et voluerunt id scire quantum ad causam creatam et inferiorem, videlicet ex parte peccatorum, quæ sunt causa talium poenalitatum: *Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* Dominus autem respondit per sapientiam reddendo causam illius cæcitatis ex parte causæ supremæ, scilicet gloriæ divinæ *(Joan.* 9, 3): *Neque hic peccavit, neque parentes ejus: sed ut manifestentur opera Dei.*

1 Cf. In III *Sent.,* dist. 35, q. 2, a. 3, qla 1.

629 Sic et propheta judicabat per donum sapientiæ de mirabilibus Dei, cum dicebat (Ps. 70, 15-17): *Quoniam non cognovi litteraturam introibo in potentias Domini: Domine memorabor justitiæ tuæ solius. Deus docuisti me a juventute mea: et usque nunc pronuntiabo omnia mirabilia tua.* Ecce enim sine litteratura humani studii ingreditur anima in potentias Domini et solum justitiæ ejus recordatur, ut docetur a Deo a juventute, utique quia *unctio docet* nos *de omnibus*[1] Et sic ex potentiis Domini et ratione justitiæ ejus (quæ sunt causæ supremæ et altissimæ) reddit rationem et causam mirabilium Dei, quæ pronuntiat, quod utique ad sapientiam pertinet. 362 418 '679'

630 Et rursum, per donum scientiæ idem propheta causam perditionis aliquorum reddit ex causis proximis suorum peccatorum (Ps. 72, 19): *Quomodo,* inquit, *facti sunt in desolationem, subito dejecerunt; perierunt propter iniquitatem suam.*

631 Et sic passim plura inveniuntur exempla in Scriptura tam doni sapientiæ quam scientiæ in causis reddendis diversarum veritatum. Et qui diversas causales in Scriptura penetraret, multum in donis sapientiæ et scientiæ proficeret. *η·627

632 XXVIII. — Denique, a dono consilii differt donum sapientiæ, quia etsi sapientia sit directiva agendorum in quantum agenda regulantur per regulas æternas quas contemplatur sapientia, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 5), tamen requiritur præter hoc donum consilii correspondens prudentiæ qua diriguntur virtutes morales. *n·6191733 *n'

1 Cf. I *Joan.* 2. 27.

633 Quia *sicut* prudentia virtus distinguitur a sapientia virtute in hoc quod prudentia juxta regulas humanas dirigit ea quæ agenda sunt in particulari hic et nunc, sapientia vero non est immediate regulativa actionum, sed contemplativa et cognoscitiva superiorum causarum, ex quibus dependet illarum regularum et actionum cognitio in sua quidditate et natura, et disputat ac defendit universalia principia a quibus dependent tales regulæ, *ita* donum consilii et donum sapientiæ se habent quod a dono consilii dirigimur immediate in agendis quasi a divino Spiritu acti, ut bene et recte eligamus et medium accipiamus etiam in rebus valde dubiis, sicut dicitur (I *Mac.* 4, 45) quod *Incidit illis bonum consi-Hum;* a sapientia autem non dirigimur immediate in agendis, sed contemplatur divina non solum in se, sed ut sunt eminentior regula agendorum, non immediata: agibilia enim nostra immediate per regulas humanas diriguntur, de quo amplius infra dicemus. *n. 781 sq.

634 XXIX. — Sed objicies Nam impossibile est quod donum sapientiæ, in quo quis exercetur per multum tempus, ad unum actum peccati mortalis omnino extinguatur et cesset; ergo remanere potest etiam in non habente charitatem; ergo non potest esse quod formalis ejus ratio sit cognitio affectiva fundata in unione charitatis, siquidem remanere potest cessante charitate. n. 643sq. n. 650 *n. 575

635 *Antecedens probatur,* quia sapientiæ donum exercetur mediantibus aliquibus speciebus repræsentantibus objecta secundum ordinationem illius luminis, quod sapientiam vocamus; sed istæ species earumque re- *n. 644 sq.

præsentatio et ordinatio non abolentur per peccatum mortale, quia hoc solum est mortalis aversio voluntatis, non specierum intellectus destructio; ergo manent species ordinatæ sicut antea, et consequenter sapientia quæ erat antea.

636 XXX. — Confirmatur quia etiam post peccatum mortale videmus quod aliquis elicit actus sapientia quos antea eliciebat, et eodem modo intelligit ac discurrit seu judicat circa divina sicut antea; ergo sapientiæ donum manet in peccatore circa divina sicut ante. *n'648 sq

637 Quod si dicatur cum D. Thoma (IIa-IIæ, q. 8, a. 5 ad 2) quod non quælibet illustratio mentis constituit donum sapientiæ, sed illa quæ facit rectam æstimationem de ultimo fine, et hæc solum invenitur in habente gratiam, contra est, quia ista recta æstimatio, *vel* est recta æstimatio speculativa, qualis habetur de quidditate et ratione ultimi finis, *vel* est recta æstimatio practica, qua quis dirigit seipsum in directione cordis ad ultimum finem. *η·575 *n·359

638 *Prima æstimatio* etiam remanet in peccatore: potest enim etiam peccator optime judicare de ultimo fine secundum speculationem.

639 *Secunda æstimatio* pertinet ad prudentiam qua practice dirigimur in recta æstimatione circa agibilia, et sic sapientia erit per se primo et directe practica, confundeturque cum dono consilii.

640 XXXI. — Confirmatur secundo quia *vel* donum sapientiæ cognoscit veritates per discursum, *vel* sine illo. *n-652sq

641 *Si cum discursu,* nititur studio et industria propria potestque manere etiam sine gratia in peccatore, sicut manet theologia, quia peccatum non lædit discursum nec tollit illum.

642 *Si sine discursu,* non distinguetur a dono intellectus quod veritates penetrat simplici* modo sine discursu: scientificus enim processus sine discursu* non est accomodatus capacitati humanæ, neque nos experimur talem modum scientificum sine discursu. 319i 322 sq. *n-654

Θ

643 XXXII.—Respondetur esse certissimum quod recedente gratia per peccatum mortale cessat sapientia quæ est donum Spiritus Sancti. Dicitur enim (*Sap.* 1, 4-5): *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim Sanctus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate.* Ergo per supervenientem iniquitatem aufertur a cogitationibus motio Spiritus Sancti qui disciplinæ fictum effugiet, et sic non habitat, nec manet ibi sapientia. Et cum hic non possit intelligi de sapientia quæ est studio acquisita quam experimur manere etiam sine gratia, nec de sapientia quæ est gratia gratis data, aut prophetia quæ etiam in peccatoribus esse potest, restat ut intelligatur de sapientia quæ est donum. *n-634sq. *n-358

644 Ad probationem ergo antecedentis *dicitur* quod remota charitate manent quidem species quæi *n-635

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 3, n. 4; In Iam-IIæ, q. 6, disp. 3, a. 2, n. 5.

deserviebant antea dono sapientiæ, sed non manent subjectæ instinctui et motioni Spiritus Sancti sicut antea, nec deserviunt illi interno gustui et experimento quo gustatur et videtur quam suavis[1] sit Dominus.

645 Et sic manent species ut deservientes fidei aut sapientiæ acquisitæ, si eam habet subjectum, aut alteri illustrationi interiori, si detur; tamen illa ordinatio specierum, quæ specialiter fit a dono sapientiæ et a motione Spiritus Sancti deducente animam ad gustandum et experiendum affective de Deo, aufertur *a cogitationibus quæ* sunt sine intellectu et corripitur a superveniente iniquitate, ut dicitur in verbis relatis Sapientiæ[2], quia non amplius per illas species gustat et experitur de suavitate Dei per affectum.

646 Quæ sunt autem cogitationes sine intellectu nisi brutales[3] illæ cogitationes quas habet peccator, qui fit *(Ps.* 31, 9) *Sicut equus et mulus, quibus non est intellectus,* et qui *Cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus*[4]. Si ergo homo habet cogitationes sine intellectu, quid mirum quod habeat species sine sapientia et ordinatione ?

647 Et licet peccatum solum sit moralis aversio, habet[5] tamen plures effectus physicos saltem demeritorie, tollit gratiam, destruit charitatem, vulnerat intellectum, effugat Spiritum Sanctum et omnem ejus motionem amicabilem impedit, sive hanc stragem faciat physice,

1 Cf. *Ps.* 33, 9.
2 *Sap.* 1, 4-5.
3 Cf. I *Cor.* 2,14.
4 *Ps.* 48,13 et 21.
5 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 113, disp. 27, a. 3, n. 1-4.

sive demeritorie (de quo modo non disputo), sufficit quod ex positione peccati omnia ista destruantur et cessent.

648 XXXIII. — Ad primam confirmationem, *n' 636 sq' *respondetur* quod qui post peccatum discurrit et judicat de divinis sicut ante, non hoc facit per donum sapientiæ, sed per sapientiam acquisitam quæ est virtus intellectualis, aut per aliquam illustrationem quæ est gratia gratis data, vel solum est recordatio quædam eorum quæ ante faciebat, quia istæ species manere possunt in memoria, sicut recordatur se fecisse opera bona.

649 Cæterum quod ex gustu et interna experientia divinorum tunc contempletur et judicet est impossibile, quia illam internam suavitatem, illam pacem quæ exsuperat[1] omnem sensum, illam ebrietatem Spiritus et tactum divinæ unionis nemo scit nisi qui accipit[2]. Itaque cessante experientia affectiva divinæ unionis cessat motio Spiritus Sancti ad intelligendum et judicandum de veritatibus divinis experimentaliter et affective, et sic cessat donum sapientiæ, licet non cessent species quibus illa utebatur, sicut remota et destructa fide per peccatum infidelitatis remanent[3] species quibus fides utebatur et memoria actus credendi quem exercebat et exercitium credendi circa alios articulos, et nihilominus hæc omnia non[4] eliciuntur a fide superna- gl3 *n' g2g g *D' 584 SQ

1 Cf. *Philip.* 4, 7.
2 Cf. *Apoc.* 2,17.
3 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 2, n. 7-8; In Iam-IIæ, q. 57, disp. 16, a. 1, n. 6-10.
4 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In IIam-IIæ, *De Fide,* disp. 5, a. 1, n. 5-10.

turali, sed vel ab acquisita, vel ex memoria praeteriti actus credendi.

650 XXXIV. — Sicut ergo non est inconveniens uno actu infidelitatis ruere fidem, nec elicere actus qui vere sint fidei supernaturalis, licet videantur nobis permanere et credere sicut ante, ita non est inconveniens ad unum actum et ictum peccati mortalis corruere donum sapientiæ, nec amplius cognoscere sub illa formalitate doni, licet discurrat et cognoscat homo in actibus similibus sapientiæ, vel ex sapientia studio acquisita, vel ex sapientia quæ est gratia gratis data et ordinatur ad eruditionem aliorum, non ad internam experientiam et unionem, de qua dicit Apostolus (I *Cor.* 12, 8): *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ: alii sermo scientiæ in eodem Spiritu.* Et D. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 5) recognoscit hanc eminentiam sapientiæ ad instruendum alios non[1] esse in omnibus habentibus gratiam, sed nec etiam est quod sit cum gratia, quia gratiæ gratis datæ etiam in peccatoribus esse solent. Vel denique manent illi actus sapientiæ quasi in memoria præteritæ cognitionis, non in gustu et experientia peccatoris. *n'634 *n

651 Nec tamen potest ex hoc inferri quod qui sentiunt istum actum doni sapientiæ evidenter[2] cognoscant se esse in gratia, quia non evidenter cognoscunt illam motionem esse ex Spiritu Sancto inhabitante quæ pertinet ad donum, licet valde probabiliter id suspicentur. *n. 437sq974 *n' 1171

652 XXXV. — Ad secundam confirmationem, *respondetur* quod D. Thomas (IIa-IIæ, q. 9, a. 1 ad 1) ♦n.640@4'

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 8, n. 10.
[1] Cf. Iam-IIæ, q. 112, a. 5.—Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 112, disp. 25, a. 3.

significat donum scientiæ non esse discursivum (et eadem ratio est doni sapientiæ), eo quod est quædam participatio divinæ scientiæ: "Divina, inquit, scientia non est discursiva vel ratiocinativa, sed simplex et absoluta. Cui similis est scientia quæ ponitur donum Spiritus Sancti, cum sit quædam participata similitudo ipsius". ♦n. 656

653 Et sic admisso quod scientiæ et sapientiæ donum non sit discursivum, manet differentia inter sapientiam et intellectum quod intellectus non est donum discursivum tam ex parte rei cognitæ quam ex parte modi cognoscendi seu ex parte cognoscentis, quia procedit circa ipsa principia penetrando et apprehendendo illa ex cognitione terminorum, et sic ipsæ res cognitæ non sunt discursibiles; ex modo etiam cognoscendi non procedit modo résolutive, sed simplici judicio apprehendit veritatem. ♦n. 322 sq.

654 At vero scientia et sapientia procedunt modo resolutivo saltem ex parte rei cognitæ[1], quia procedunt per causas, vel supremas, vel inferiores, et reddendo rationem veritatis quam sciunt; licet ex parte cognoscentis[2] sine discursu procedant, sicut angeli[3] etiam habent scientiam resolutivam quatenus ex parte objecti cognoscunt rem per suas causas, licet ex parte cognoscentis non pluribus actibus forment discursum, sed unico actu causam et effectum cognoscant. ♦n- 320 «1.642

655 XXXVI. — An vero ita fit quod donum scientiæ et sapientiæ ita careant discursu quod neque secundum

1 Est discursus, ut aiunt, eminentialis.
2 Est discursus formalis.
3 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 6, disp. 3, a. 2, n. 5.

se et ex sua ratione formali, neque ex imperfectione subjecti in hac vita saltem discursiva non sint, *non omnino constat,* nec absurdum videri potest quod ista dona, de se non sint discursiva, possint tamen permittere discursum saltem ex imperfectione nostra in hac vita, cui se accommodant ista dona. *n. 760, 762 *n. 642

656 Certe D. Thomas[1] solum dicit quod donum scientiæ est simile scientiæ divinæ in hoc quod sit simplex et non discursivum: quod sufficienter intelligitur si non sit discursivum quantum est de se et ex sua formali ratione, licet ratione imperfectionis subjecti id permittat, quia de scientia infusa animæ Christi idem dicit (Illa, q. 11, a. 3), scilicet quod possit illa uti cum discursu et sine discursu, et Christus Dominus aliquando usus est illa cum discursu, ut cum a Petro quæsivit a quibus reges terræ tributa exigerent, a filiis, an ab alienis. Et respondente Petro quod ab alienis, intulit[3] per discursum: *Ergo liberi sunt filii.* Constat autem quod scientia infusa etiam est participatio divinæ scientiæ, quæ discursiva non est, et sub scientia infusa comprehenditur etiam donum sapientiæ, quia ad omnia se extendit scientia infusa quæ cognoscuntur extra Verbum. *n. 652 #n. 509 *n- 508 sq.

657 Quare non videtur inconveniens quod ad utrumque se extendat donum sapientiæ et scientiæ, scilicet quod ex sua formali ratione elevare possit mentem ad intelligendum sine discursu formali et ex parte cognoscentis, per accidens tamen ex dispositione subjecti imperfecte participantis illud lumen potest uti modo discursivo. *n. 655, 760, 762

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 180, a. 6 ad 2 et 3.
2 Cf. Ilam-IIæ, q. 9, a. 1 ad 1.
» *Mat.* 17, 25.

* * *

658 XXXVII. — Multum in hac parte laborat Suarez (*De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 5 sq.) *n. 553,562

659 Et ponit duplicem modum dicendi: *alterum,* quod sapientia versetur circa conclusiones deductas ex principiis fidei, ita quod fides tradat ipsa principia, sapientia vero circa conclusiones versetur; *alterum,* quod sapientia versetur circa ipsa dogmata fidei circa quæ versatur fides, et maxime circa illa quæ ad ipsum Deum pertinent, et ita in hoc parificetur fidei. 681 *n' 672 *D'

©

660 XXXVIII. — In utroque modo invenit Suarez difficultates.

661 *In primo* quia sic non differret sapientia a theologia, nisi forte quia donum sapientiæ est infusum, theologia est acquisita, quæ est accidentalis differentia et ex parte causæ extrinsecæ non in ipsa substantia et specie sapientiæ. *n' 673 sq' *" 674

662 *In secundo,* quia sic non differret a fide quæ etiam assentitur veritatibus divinis credendo et obscure; sapientiæ autem donum in nobis non assentitur clare, nec enim talem evidentiam experimur. Differentia autem illa quam Cajetanus invenit[2] inter assentiri et judicare rejicitur a Suarez[3] ut impossibilis, sicut supra ponderavimus. g *n' sq"

[1] *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 676-679.
[2] Cf. In Ilam-IIæ, q. 45, a. 1.
[3] *De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 12-15, *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 678-679.

663 XXXIX. — Quare ipse sentit[1] sapientiam et fidem convenire in ratione assensus et judicii, sed differre quod fides simpliciter judicat esse verum quod revelatum est, et ideo quia revelatum est. Sapientia vero non judicat de ipsa re revelata an vera vel falsa sit, sed de ipsis rebus divinis judicat quatenus convenientiam habent ut amentur et credantur. 708 sq.

664 Et objiciens quod etiam fides judicat[2] res fidei esse dignas creditu et mysteria supernaturalia convenientia esse, *respondet* directe hoc non facere fidem, sed tantum credere illis rebus quia dictæ sunt a Deo. Sed sapientia judicat intuendo in illis rebus, vel in earum effectibus rationes convenientiæ vel amabilitatis et aliarum proprietatum. Et hoc judicium est secundum quamdam connaturalitatem ad amorem quem hoc donum supponit, et quasi experimentum capit de rebus illis, quia amor facit magis attendere et considerare ea quæ amat et facilius illi placent. 578 sq.

665 Et sic tandem distinguit actum sapientiæ ab actu fidei, quia sapientia non est credulitas veritatis, sed supponit illam, et consistit veluti in quadam experimentali scientia veritatis creditæ.

666 XL. — DICENDUM NIHILOMINUS EST donum sapientiæ judicare de omnibus de quibus est fides.

667 Nam *Spiritualis omnia judicat,* ut dicit Apostolus (I *Cor.* 2, 15), quod de sapientiæ dono (per quod homo

[1] *De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 16, *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 679.

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* disp. 2, a. 3, n. 15-16.

maxime a Spiritu movetur et spiritualis fit) intelligit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 1; In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 1, qla 1).

668 Unde ipse D. Thomas sentit quod de eisdem veritatibus agit sapientia de quibus fides, in locis citatis et quasi attingit explicitam contemplationem articulorum quos fides involuto modo tangit. Unde concludit (In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 1, qla 2) quod hoc donum est "principaliter de divinis, et in quantum per ea de omnibus aliis judicare potest". Et (IIa-IIæ, q. 45, a. 3) dicit quod sapientia se extendit ad divina et humana, et sic est speculativa et practica.

669 Ergo secundum D. Thomam sapientiæ donum judicat de omnibus tam divinis quam humanis seu creatis licet principaliter de divinis, et sic ad omnia se extendit ad quæ fides et theologia.

Θ

670 XLI. — Ratio hujus sumitur, *tum* ex formali ratione hujus doni, *tum* ex proportione et similitudine ad sapientiam quæ est virtus.

671 *Nam formalis ratio* qua sapientia procedit et judicat de veritatibus est ex causa suprema et altissima quæ est Deus, quatenus cognoscitur ex quadam experimentali et affectiva unione et interiori gustu: Deus autem sic cognitus est ratio cognoscendi res ipsas divinas et mysteria, atque ipsas res creatas quarum Deus est causa, et de quibus fides ipsa docet et causât amorem seu affectum charitatis non solum unientem nos Deo sed et creaturas diligentem propter Deum, nec potest

judicare de Deo in hac vita nisi per viam remotionis scilicet removendo a Deo quidquid imperfectionis creatæ est et cum connotatione et respectu ad creaturas, atque adeo cum discretione et judicio inter Deum et creaturas. Ergo oportet quod donum sapientiæ non solum attingat et judicet de divinis, sed etiam de creatis secundum quod ad illa se extendit ipsa ratio divinorum.

n. 309, 624, 721

*n. 624, 726

n. 626

672 *Ex ipsa autem proportione* cum sapientia quæ est virtus idem probatur, quia sapientia quæ est virtus deducit conclusiones ex causis supremis et reflectit ad judicandum de principiis defendendo illa; ergo similiter donum sapientiæ, quod pro principiis habet veritates fidei, non solum debet circa conclusiones versari et circa veritates creatas, sed etiam principia ipsa fidei defendere debet et super ea reflectere, et sic judicare debet de dogmatibus fidei.

n. 670

n. 569

*n- 659, 696

Θ

673 XLII. — Nec sequitur ex hoc quod donum sapientiæ non distinguatur a theologia acquisita in substantia et specie sua, ut inferebat[1] Suarez contra illum primum modum dicendi, sed solum in modo acquirendi, quia theologia nostra humano studio acquiritur, donum autem sapientiæ est ex instinctu Spiritus Sancti.

*n. 661

*n- 659, 661

674 Nam contra est, quia donum sapientiæ non est theologia per accidens infusa et ejusdem speciei cum theologia quam sudore et studio scholarum addiscimus, sed est mystica et affectiva sapientia, quæ interna

n. 178,179

[1] Cf. *De Gratia,* Lib. II, cap. 18, n. 5-10, *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 676-678.

experientia et gustu divinorum de divinis judicat. Distinguit autem S. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 2) sapientiam quæ est virtus intellectualis (sicut est theologia) a sapientia quæ est donum, non ratione causæ efficientis extrinsecæ quia una sit ex infusione, alia ex inquisitione nostra et studio: hoc enim non distinguit specie istos habitus, ita quod unus sit virtus, alius sit donum, sed habebunt se sicut virtus acquisita aut eadem per accidens infusa. *n[1]

675 Distinctio ergo inter theologiam nostram et donum sapientiæ est quod theologia respicit veritates ut virtualiter revelatas, et ex principiis fidei modo metaphysico et quidditativo cognitas et deductas. Unde frequenter utitur præmissis naturalibus et metaphysica, solumque nititur apprehendere et judicare veritates juxta quidditatem et naturam suam, ideoque indifferenter potest inveniri in justo et in peccatore. n. 414-418 *n. 227 *η. 524>734

676 At vero donum sapientiæ non respicit virtualiter revelatum aut quidditative cognitum ex discursu metaphysico, sed experimentaliter cognitum in affectu et juxta experientiam et gustum internum cognoscibile et judicabile. Unde dicitur ista scientia *scientia sanctorum*[1], quia non est nisi in eo qui accipit a Deo, et sapientia ista non est in malevola anima[2]. Et sic non[3] solum est infusa sicut aliæ virtutes per se infusæ ratione objecti supernaturalis de quo tractat, sed etiam ratione experimentalis affectus supernaturalis in quo fundatur, et motionis seu instinctus Spiritus Sancti *π. 584 *n[1] *η. 95,1114 *n. 533

[1] *Prov.* 9, 10.
[2] *Sap.* 1, 4.
[3] Cf. Joan, a St» Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 8, n. 10-11; In Ilam-IIæ, *De Spe,* disp. 6, a. 1, n. 6.

quo ducitur ex ista interiori unione et experientia ad judicandum de divinis. *n·518

©

677 XLIII. — Nec est verum quod dicit Suarez donum sapientiæ solum judicare de ipsis veritatibus divinis quoad convenientiam scilicet quod convenienter sint dignæ credi et amari. *n'663 n· 663'710

678 Habet quidem hoc attingere sapientia, sed magis videtur hoc ad judicium practicum pertinere quo res divinæ judicantur dignæ ut amentur. Hoc enim practicum est, quia est motivum affectus, unde et pia affectio quæ antecedit fidem regulatur[1] a tali cognitione qua res judicantur dignæ ut amentur. 555

679 Sapientia autem etiam contemplativa est, et maxime, utpote cum dicat Apostolus (II *Cor.* 3, 18): *Nos autem omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.* Per transformationem et unionem animæ ad Deum et experientiam divinorum agitur a Spiritu Domini de claritate in claritatem et ipsam gloriam speculatur, cum non cognoscens litteraturam (hoc est studium humanæ sapientiæ) intrat in potentias Domini et memoratur justitiæ Dei solius[2]. An hoc est cognoscere solum quod res divinæ sunt dignæ credi et amari, et non potius intrare in ipsas veritates divinas, et adipe[3] frumenti pasci ac saginari? n 161 *n·629 663 8' *n'681

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* disp. 3, a. 2, n. 13-15.
» *Ct.Ps.* 70,15-16.
' Cf. *Ps,.* 147,14; *Ps. 80,*17; *Deui.* 32,13-14.

680 Et dicebat Dominus (*Joan. 7,* 17) Judæis: *Qui fecerit voluntatem ejus qui misit me, cognoscet de doctrina utrum ex Deo sit.* Ex ipsa ergo charitate divina Mplente Dei voluntatem cognoscitur et probatur doctrinam esse divinam et veram, non solum credi et amari dignam sed vere ex Deo esse. Nec enim experientia divinorum est solum de amabilitate et credibilitate, sed de hoc quod in se sit divina. •n. 663

* *

681 XLIV. — Objicies Sapientia judicat de veritatibus ut deductis ex aliquibus principiis; ergo non habet pro objecto ipsas veritates divinas in se, quia istæ se habent ut principia fidei; ergo solum versatur circa virtualiter revelata, sicut nostra theologia, aut non omnes veritates divinæ se habent ut objectum illius. *n. 685 sq. *a. 679,696 n. 659

682 *Antecedens est certum,* quia judicium sapientiæ non est simplex, sed resolutivum et per causas, easque supremas ergo ex aliquibus principiis procedit. *n. 320 *n. 572

683 *Consequentia patet,* quia causæ supremæ ex quibus judicat sapientia sunt res divinæ; ergo non judicat de illis, nec habet illas pro objecto, sed pro causis et principiis.

684 XLV. — Confirmatur quia sapientiæ donum manet in patria, et ibi non potest judicare de rebus divinis, aut eas defendere et super eas reflectere, quia res divinæ cognoscuntur ibi visione beatifica super quam non potest reflectere donum sapientiæ, nec de ea judicare aut defendere quæ ibi clare videntur, cum visio beata sit super omnia; ergo saltem in patria non versatur donum sapientiæ circa res divinas. n. 694 sq. n. 696

Θ

685 XLVI. — Respondetur hoc argumentum etiam *'35i et versari circa sapientiam quæ est virtus, et circa ipsam theologiam acquisitam.

686 Nam sapientia ita[1] procedit ex principiis quod etiam super ipsa principia reflectit, non quidem probando illa, sed explicando et defendendo ab argumentis contrariis.

687 Et ipsa theologia versatur circa divina, et ex quibusdam veritatibus alias probat etiam de ipso Deo, alias explicat et defendit. Nam mysterium Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ et similium quæ se habent ut prima principia, non probat sapientia, sed explicat et defendit contra errores. Aliqua vero attributa divina et rationes circa illa etiam probat ut cum ostendit *n-688sq· aeternitatem ex immutabilitate, scientiam ex immaterialitate, voluntatem ex intellectu, et similia.

688 XLVII. — Neque huic obstat quod omnes illæ veritates et attributa, cum divina sint, pertinent ad objectum primarium fidei, sicut et ad primarium objectum visionis, et sic non videtur posse de illis fieri probationes per sapientiam, quia primarium objectum alicujus scientiæ probari non potest. *n·687

689 *Sed respondetur* non[2] repugnare quod multa quæ immediate sunt de fide possint etiam probari aut expli-

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 64, disp. 17, a. 3, n. 3'0-33.

[2] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 57, disp. 16, a. 3, *Quseritur secundo,* n. 3-7; In Ilam-IIæ, *De Auct. Sum. Pont.,* disp. 1, a. 1, n. 25.

cari per aliquam consequentiam ex aliis veritatibus et principiis fidei, sicut probavit Apostolus (I *Cor.* 15, *12)* resurrectionem nostram ex resurrectione Christi, et tamen utrumque immediate est de fide.

690 In ipso etiam objecto primario quod est Deus non repugnat unam veritatem divinam probari ex alia, licet utraque sit immediate de fide, sicut ex eo quod Deus est unus probatur quod Filius debeat esse consubstantialis et ejusdem naturæ cum Patre ne sit divisio in natura, et ex eo quod sit infinitus quod sit omnipotens, et quia est sciens quod est volens, eo quod licet omnia ista sint de primario objecto fidei quod est Deus (illud enim est primarium in fide quo primario et immediate fruendum est in visione beata), tamen sunt veritates seu rationes inter se connexæ, et sic una potest alteram inferre vel etiam explicare, sicut ex uno miraculo et mysterio explicamus aliud, ut nativitatem[1] Christi illæsa matris integritate quia clauso lapide exivit de sepulchro.

691 Et hoc modo non repugnat intra idem objectum primarium concurrere plures veritates et rationes quarum una inferat alteram, aut saltem explicet et manifestet.

692 Qua ratione etiam unum principium probat alterum, non quidem probatione a priori et per medium intrinsecum, quia principia sunt propositiones per se notæ et vacantes medio, ut dicitur *{Post. An., I, 2)* [2], sed per medium extrinsecum et per modum explicationis ex alio simili principio vel exemplo, aut etiam quando in

[1] Cf. S. Gregorium, *In Evang.,* Lib. II, hom. XXVI, 1, PL 76,1197.
[*] Aristoteles, *Post. An.,* I, 2 (72 a 8).

eadem natura et essentia plures inadæquatæ rationes concurrunt inter se connexæ et una infert aliam, licet utraque ad eamdem essentiam integrandam pertineat et ad rationem definitionis et principii, sicut si inferatur animam esse spiritualem et immortalem, quia est rationalis.

693 Sic ergo sapientia reflectit supra sua principia non quidem ea probando ex mediis aut principiis intrinsecis, sicut probantur conclusiones, sed explicando ex aliis principiis tamquam ex mediis extrinsecis aut similibus, vel ex una ratione inadæquata ejusdem naturæ aliam inferendo.

694 XLVIII.—Ad confirmationem *respondetur* quod in patria Deus et res divinæ non solum cognoscuntur in Verbo per cognitionem matutinam[1], sed etiam per effectus et illuminationes extra Verbum, per cognitionem vespertinam. *n·684 *n·508

695 Nec enim amittunt beati cognitionem rerum in proprio genere et illustrationes de divinis mysteriis, sicut modo superiores angeli inferiores illuminant et docent, nec tamen in visione beatifica illuminant, quia in hac visione crescere non possunt[2] nec magis illuminari, cum sit æterna et immutabilis visio. Illuminantur ergo de divinis mysteriis extra Verbum in proprio genere. θ 304 508 sq.

696 Et sic habet locum sapientiæ donum ut judicare possit de divinis extra visionem per effectus, et reflectere super ea ac defendere ex connaturalitate et unione β72 *n'

[1] Cf. Iam, q. 58, a. 6 et 7; De *Ver.*, q. 8, a. 16 et 17.
[1] Cf. *Jer.* 31, 34,—Iam, q. 106, a. 1 ad 1.

ad ipsas, sicut in via, sine hoc quod judicet aut defendat vel reflectat super visionem beatam.

QUID DE DISTINCTIONE DONI SCIENTIÆ AB ALIIS VIRTUTIBUS ET DONIS?

697 XLIX. — Ex his quæ de dono intellectus et sapientiæ hucusque disputavimus, fere omnia quæ de dono scientiæ tractari possunt colliguntur, nempe quid sit donum scientiæ ejusque ratio formalis; secundo quomodo a reliquis donis distinguatur, et quis sit proprius ejus actus; tertio ad quæ objecta se extendat. 726 sq. fn. 550 735

* * *

698 L. — CIRCA PRIMUM, donum scientiæ (sicut et alia dona) debet considerari ex proportione et similitudine ad scientiam quæ est virtus. Hæc autem est habitus judicativus evidenter veritatum scibilium per causas vel effectus (ut comprehendamus scientiam propter quid et quia, a priori et a posteriori), ita tamen quod quando fit hoc judicium per causas inferiores et creatas est scientia, quando per supremas, est summa scientia, quæ sapientia dicitur, juxta quod etiam Augustinus dicit (*De Trin.*, Lib. XIII, cap. 19)[x]: "Sapientia divinis et æternis, scientia humanis et temporalibus attributa est rebus". 4 **. 734, 57 *. 572

699 Quod non tam de ipsa materia et de re intellecta quam de ipsa formali ratione intelligendi accipiendum

[x] PL 42,1033.

est, ut S. Thomas advertit (IIa-IIæ, q. 9, a. 2 ad 3). Nam loquendo de rebus ipsis, non répugnât quod etiam sapientia ad res inferiores descendat ex ipsis causis supremis, nec quod scientia etiam ex effectibus aut causis inferioribus usque ad Deum ascendat, ut facit Physica.

n. 736,739

n.737

700 LL — Hinc sumitur distinctio scientiæ quæ est donum a sapientia.

701 Nam, ut inquit Augustinus [1] (*De Trin.*, Lib. XIV, cap. 1) [2]: "Secundum distinctionem qua dixit Apostolus (I *Cor.* 12, 8): *Alii datur sermo sapientiae, alii sermo scientiæ;* ista definitio dividenda est, ut rerum divinarum scientia proprie sapientia nuncupetur, humanarum autem proprie scientiæ nomen obtineat".

702 Sicut ergo sapientia virtus et scientia virtus distinguuntur ex diversa ratione formali, quia una procedit ex causis proximis et inferioribus, alia ex supremis ad cognoscendas veritates, ita eodem modo donum sapientiæ et scientiæ distinguere debemus, supponendo quod utrumque judicativum est et procedit modo scientifico et resolutivo

n. 320

703 LII. — Sed tamen specialis difficultas est circa donum scientiæ, quomodo cognoscat istas causas creatas et inferiores ex quibus procedit ad judicandum de suis veritatibus.

n. 711 sq., 718 sq.

1 PL 42,1037.
2 Cf. In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 3, qla 1.

704 Nam supernaturaliter eas cognoscere certum est, cum sit donum Spiritus Sancti ex ejus supernatural! motione et instinctu procedens, ratione cujus elevatur supra virtutes etiam infusas et peculiari modo dicitur donum Spiritus Sancti; supernaturale autem lumen quo istæ causæ cognoscuntur, vel est sola fides qua creduntur, vel experientia aliqua ex interno affectu, sicut sapientia experitur et ex rebus divinis sic per experimentum gustatis et attactis procedit, vel est aliquod speciale lumen infusum quo veritates ipsæ cognoscuntur, sicut scientia infusa in Christo. 2231 4°,

705 Hoc tertium bene constat non infundi nobis, nec ejus experientiam et notitiam habemus.

706 Primum* non sufficit, quia sic scientia solum tenderet ad veritates ut virtualiter revelatas et contentas in rebus fidei et ex eis deducibiles per processum scientificum. Et sic non differret a theologia nostra quæ respicit veritates virtualiter revelatas et deducibiles ex fide, solumque esset differentia quod scientia quæ est donum haberetur per infusionem, theologia vero acquisita per studium. Revera tamen quicumque existons in gratia esset theologus, quia haberet scientiam theologiæ, cum haberet donum scientiæ eodem modo cognoscens sicut theologia. *n. 704

707 Secundum* vero non datur, quia licet anima per affectum et unionem ad Deum patiatur divina et sentiat internum gustum et experientiam divinorum quod conducit ad sapientiam quæ est donum, non* tamen habet experientiam et unionem supernaturalem ad res creatas et causas inferiores ex quibus procedit donum scientiæ, sicut sapientia ex divinis. Nam gustus iste *n. 704 *n. sq

et experientia rerum creatarum et humanarum sine supernaturalitate haberi potest (imo non apparet quomodo supernaturaliter fiat), et tamen non causât donum scientiæ; ergo ille affectus et experientia de causis creatis, ex quibus procedit donum scientiæ, supernaturalitatem non requirit.

708 LIII. — In hac re Suarez *(De Gratia,* Lib. II, cap. 18, η. 16) \ conformiter ad ea quæ tradidit de dono sapientiæ, existimat etiam donum scientiæ non judicare de rebus revelatis per fidem an ita sint vel non sint, sed judicare de convenientia rei revelatæ, *vel* respectu Dei, *vel* respectu nostri, *vel* respectu ipsius fidei quatenus judicatur digna fide, *vel* respectu amoris quatenus amabilis reputatur.

^3 sa· *n' 710 *n'

709 Cœterum in hoc non apparet quam differentiam ponat Suarez inter sapientiæ et scientiæ donum, quia hoc est ipsum quod dicit de sapientia[2], scilicet quod non judicat de veritate revelata per fidem an sit vera vel falsa, sed de rebus ipsis divinis (quæ utique sunt veritates revelatæ), quatenus convenientiam habent et dignæ sunt ut credantur vel amentur. — Quæ ergo differentia est inter sapientiam et scientiam in judicando, non de ipsa re revelata, sed de ejus convenientia, vel respectu Dei, vel respectu nostri, quatenus judicatur digna fide, vel quatenus amabilis a nobis reputatur ?

710 Nisi forte dicat quod sapientia judicat res divinas esse dignas credi et amari per causas superiores et divi-

[1] *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 679.

[1] Cf. *De Gralia,* Lib. II, cap. 18, n. 16-19, *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 679-680.

nas, scientia autem judicat hoc ipsum per causas inferiores et creatas. Et hoc quidem verum est, *sed non evacuat difficultatem,* quia restat explicare quomodo cognoscantur et uniantur nobis supernaturaliter res creatæ ut per illas judicare possimus. Et rursus cur 708
tali modo non poterit ad ipsasmet veritates penetrare, et non solum ad illam extrinsecam convenientiam, ut 677
supra de sapientiæ dono ponderavimus.

711 LIV. — D. Thomas (IIa-IIæ, q. 9, a. 2 ad 1) difficultatem istam resolvens, inquit quod "Licet ea de quibus est fides sint res divinæ et æternæ, tamen ipsa fides est quoddam temporale in animo credentis. Et ideo scire quid credendum sit pertinet ad donum scientiæ. Scire autem ipsas res creditas secundum se ipsas per quamdam unionem ad ipsas pertinet ad donum sapientiæ".

712 Respondens vero D. Thomas eidemmet difficultati et argumento quod in loco citato ex *Secunda Secundæ*[1] proposuerat (scilicet quod secundum Augustinum per scientiam "Fides saluberrima. . . gignitur, nutritur, defenditur"[2]; fides autem est de rebus divinis; ergo et scientia), inquit[3] D. Thomas quod "Etiam ex humanis cognitio divinorum et nutritur et defenditur, quia *(Rom.* 1, 20) *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur".* 703

713 Unde in hac solutione ultima videtur D. Thomas magis* ampliare cognitionem doni scientiæ, scilicet ad *". 716

1 Cf. Ilam-IIæ, q. 9, a. 2, obj. 1.
2 Cf. *De Trin.,* Lib. XIV, cap. 1, PL 42,1037.
2 In III *Sent.,* dist. 35, q. 2, a. 3, qla 1 ad 1.

omnem cognitionem ex humanis et ex his quæ facta sunt ad invisibilia Dei; cum tamen in prima solutione (IIa-IIæ, q. 9, a. 2 ad 1) videatur restringere istam cognitionem ad illud creatum quod est fides secundum quod ponitur in subjecto seu animo credentis, non ad id quod ex parte objecti fides attingit.

714 Hoc autem est nimis restringere objectum ipsum scientiæ et reducere illam ad quemdam actum reflexum, scilicet ad cognitionem ipsius fidei quæ est quoddam temporale in animo credentis. *n. 716, 740 ♦n. 622, 717

715 LV. — Non est autem verisimile ad hoc tantum restringi cognitionem scientiæ.

716 *Tum quia* (IIa-IIæ, q. 9, a. 2) D. Thomas dixerat quod "Donum scientiæ est circa res humanas, vel circa res creatas", quod majorem amplitudinem significat; et docet (IIa-IIæ, q. 9, a. 4 ad 1) quod "Dono scientiæ respondet quidem primo luctus de præteritis erratis; et consequenter consolatio, dum homo per rectum judicium scientiæ creaturas ordinat in bonum divinum". Quod utique plus dicit quam solum cognoscere ipsam fidem prout quoddam temporale est in animo credentis. ♦n. 713 sq. ♦n. 714 ♦n. 711

717 *Tum etiam quia* ad cognoscendam ipsam fidem prout exercetur in animo credentis non oportet esse in gratia et charitate, cum etiam in peccatore exerceatur. Donum autem scientiæ solum est in habentibus gratiam. Non ergo restringitur donum scientiæ ad cognoscendum solum ipsam fidem prout est quoddam temporale in anima credentis, sed ad quamcumque rem creatam quæ potest cognosci per fidem. Licet exemplum illud de cognitione fidei, prout est quoddam temporale in ♦n. 714

animo audientis, posuerit S. Thomas, ut ex ipsis verbis argumenti contrarii ei responderet[1], ostendens quod etsi per scientiam fides saluberrima gignitur, adhuc ibi datur locus ut ex causis creatis seu humanis procedatur, quia ipsamet fides et ipsum credere aliquid temporale est et circa ipsum etiam scientia procedit.

Θ

718 LVI. — Quare ad difficultatem propositam, *respondetur* ex supradictis quod scientiæ donum etiam pertinet ad scientiam mysticam et affectivam, nec enim in Scriptura nominatur scientia quomodocumque, sed *spiritus scientiæ*[2], et *scientia sanctorum*[3], quia solum est in habentibus gratiam.

719 Et sic fundari debet in aliqua motione Spiritus Sancti quæ movet mentem non puro et nudo lumine manifestante veritatem prout est extra, sed prout interna experientia et quasi connaturalitate affectiva et supernaturali fertur et attingit res de quibus judicat.

©

720 LVII. — Et cum fit instantia quomodo de rebus humanis habetur experientia et gustus aliquis internus supernaturalis, *respondetur* quod, ut supra diximus, charitas qua affectus noster unitur Deo primario fertur in Deum et res divinas, et secundario in creatas propter Deum. Unde affectus ille connaturalizatur atque unitur Deo et experimentalem gustum de Deo

[1] Cf. IIam-IIæ, q. 9, a. 2 ad 1.
[2] Cf. *Is.* 11, 2.
[3] *Ci. Prot>. 30,3; Sap.* 10,10.

habet, sed simul etiam habet gustum et experientiam de creaturis, formatque judicium rectum de illis, *tum* ad contemnendum, ne ab illis inordinate[1] ducatur, *tum* ad diligendum moderate ordinando illas in Deum. *n. 727''770 *n' 727?

721 Et sic ille qui dicebat (II *Cor.* 13, 3): *An experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christus?* etiam dicebat (*Philip.* 3, 8): *Omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam,* quia videlicet ad habendam perfectam unionem cum Deo et experientiam de illius immensa bonitate valde conducit denudatio a creaturis et cognitio de illarum paupertate et limitatione et amaritudine: et sic consideratio illarum etiam juvare solet ad inhaerendum firmius Deo, quia a nobis per viam remotionis creaturarum cognoscitur. *n. 727 309 *n. 734'

722 Bene enim judicium de creaturis habebat Apostolus, qui dicebat (*Rom.* 8, 38-39): *Certus sum quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.* Ubi satis ostendit quale judicium feratur de creaturis ex charitate ipsa Dei, ne propter illarum commoditatem aut timorem[2] separari quis debeat a charitate Dei. *n.

723 Hanc ergo experientiam et gustum atque sensum de creaturis ut sic illas gustemus quod propter illas non® hæreamus eis sed transeamus ad Deum, nec de illis finem nobis ultimum faciamus, solum habet ille

1 Cf. *Sap.* 14, n.
2 Cf. Aristotelem, *Rhel.,* II, V21 (1383 b 5).
» Cf. *Sap.* 14,11.

qui rectam æstimationem et judicium habet de ultimo fine, et potest comparationem et collationem faciendo inter Deum et creaturas scire et videre quam malum et amarum est reliquisse[1] Dominum Deum suum. 624 673 739

724 Hoc enim proprie pertinet ad donum scientiæ, dum dicitur (Jer. 2, 19): *Scito* (id est, per scientiam), *et vide quia malum. . . est dereliquisse te Dominum Deum tuum;* — et rursus alius propheta dicit (Ps. 118, 85): *Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non sicut lex tua;* — et dicit (Os. 2, 7) anima quæ ad Deum convertitur: *Revertar ad virum meum priorem: quia bene mihi erat tunc magis quam nunc,* — et iterum (Jer. 3, 22-23): *Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster. Vere mendaces erant colles, et multitudo montium: vere in Domino Deo salus Israel.*

725 Hæc est cognitio creaturarum per donum scientiæ transire nos faciens ad Deum.

* * *

726 LVIII. — EX QUIBUS OMNIBUS DEDUCITUR dari ex motione Spiritus Sancti et affectu ordinato circa Deum et creaturas judicium discretivum inter illum et istas quantum ad rectam æstimationem de creaturis, ne fiant *In odium et muscipulam pedibus insipientium*[2]. n n·624

727 Et hoc recte judicare de creaturis scientiæ sanctorum[3] est, et fundatur in illo spirituali gustu et affectu

[1] Cf. *Jer.* 2, 19.
[2] *Sap.* 14,11.
[3] Cf. *Sap.* 10,10.

charitatis qui non sistit solum in Deo, sed etiam ad creaturas transit propter Deum et ordinat ad Deum, et sic format judicium de ipsis secundum earum proprietates quod pertinet ad causas inferiores et creatas, sicque distinguitur a sapientia, quæ procedit ex ipsa causa suprema et altissima, cui primo et per se unitur per charitatem

*n. 720
n. 721
n. 320, 620
n. 626, 720

* ¥

728 LIX. — Et ex his etiam dignoscitur distinctio doni scientiæ a fide, a consilio, a scientia acquisita.

729 Nam a fide distinguitur eo modo quo diximus de sapientia.

*n. 597 sq.

730 *Tum a posteriori* quia donum scientiæ, sicut et sapientiæ, manere potest sine fide in patria, et fides sine dono scientiæ in peccatore.

n. 597

731 *Tum a priori* et ex propriis et intrinsecis, quia donum scientiæ est judicativum de veritatibus resolutive et per causas non supremas sed inferiores, fides autem pure credit testimonio dicentis, non causas inquirit.

*n. 598
n. 321, 430, 604

732 *Tum denique,* quia scientia procedit ex affectu et unione ad Deum, non quatenus unimur ipsi Deo in se et experimur ipsum, sed quatenus est ratio diligendi ordinate creaturas et æstimationem rectam faciendi de illis.

n. 736
n. 720

o

733 A consilio vero distinguitur quia judicium scientiæ non est pure practicum sed speculativum et reso-

*n. 619, 632, 781 sq.
n. 287-288

lutivum in causas, non vero proxime et præcise directivum de agendis, sicut prudentia et consilium.

Θ

734 A scientia vero acquisita distinguitur quia donum scientiæ est supernaturale et fundatum in interiori experientia et gustu rerum spiritualium, et sic est scientia affectiva et mystica non studio et industria acquisita, neque solum quidditates rerum nudo discursu aut lumine indagatur, sed affectu ipso earum differentias a Deo experitur. *n'ô98'sq. 179 *n' ^.721

* * *

735 LX. — QUANTUM AD TERTIUM scilicet ad quæ objecta se extendat donum scientiæ, dico quod quantum ad objecta materialia circa quæ versatur fides versari potest donum intellectus, sapientiæ et scientiæ: diversificantur autem in rationibus formalibus seu motivis. *n'697

736 Nam sapientia licet principaliter sit de divinis, tamen etiam de creatis seu humanis judicat *(Spiritualis* enim *judicat omnia'),* licet hoc faciat per altissimam causam et inhærendo rebus divinis ut tradit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 45, a. 1). *n-668 *n-699 732 *n'

Θ

737 Scientia etiam licet ex causis creatis procedat, tamen etiam per eas ad ea quæ divina sunt potest attin- yi/

1 Cf. I *Cor.* 2,15.

s

gere, quatenus *Invisibilia Dei. . . per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*[1].

738 Unde etiam D. Thomas (IIa-IIæ, q. 9, a. 2 ad 3) inquit quod "Cum homo per res creatas Deum cognoscit, magis videtur hoc pertinere ad scientiam, ad quam pertinet formaliter, quam ad sapientiam, ad quam pertinet materialiter. Et e converso, cum secundum res divinas judicamus de rebus creatis, magis hoc ad sapientiam quam ad scientiam pertinet".

739 Ergo circa divina potest procedere scientia ex causis creatis ad Deum assurgendo et comparationem faciendo inter Deum et creaturas, ut vidimus n. 624, 671, 723 et circa humana potest sapientia procedere ab altissima causa quæ est Deus ad hæc inferiora descendendo. *n. 699

740 Unde etiam colligitur non restringi donum scientiæ ad cognoscendum solum id quod temporale est in actu fidei, etiam in doctrina D. Thomæ n. 714 n. 711 sq.

Θ

741 Donum vero intellectus circa hæc omnia potest procedere simplici judicio ex terminis penetrando et apprehendendo quid unumquodque sit, saltem per viam remotionis, non resolutive ex causis judicando, ut disputatione præcedenti late explicavimus *n. 316, 618 n. 322 sq

[1] *Rom.* 1, 20.

ARTICULUS V

DE DONO CONSILII

742 I. — Certum est donum consilii ĕcorrespondere ♦n·632,807 virtuti prudentiæ, quia proprie ad prudentem pertinet consiliari.

743 Appellatur autem potius donum consilii quam donum prudentiæ, ut magis per hoc insinuetur divina motio et instinctus quo proprie movetur homo per dona Spiritus Sancti, nam ut dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 52, a. 2 ad 1): "Quia in donis Spiritus Sancti mens humana non se habet ut movens, sed magis ut mota,. . . inde est quod donum correspondons prudentiæ non fuit conveniens quod præceptum diceretur vel judicium, sed consilium, per quod potest significari motio mentis consiliatæ ab alio consiliante".

* *

744 II. — Difficultas ergo prima* est in distinguendo *n·757 sq· hoc dono a fide et a dono scientiæ atque a prudentia infusa. Videtur enim per has virtutes præstari posse quidquid per donum consilii; ergo non distinguitur ab illis, aut est superfluum hoc donum consilii.

745 *Antecedens probatur.*

746 Nam fides* est eminenter practica, quatenus se *n·775 sq' extendit ad agibilia, siquidem fides per dilectionem

operatur[1]; ergo potens est fides dirigere operationes; ergo facit officium prudentiae, licet eminentiori modo.

747 Et similiter dona sapientiæ et scientiæ etiam se ex- tendunt ad dirigendas operationes, quia practica sunt et simul speculativa, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 9, a. 3; q. 45, a. 3); ergo sufficienter dirigere et regulare possunt operationes nostras, etiam in his quæ excedunt regulas communes, quia etiam ipsa dona sapientiæ et scientiæ ex motione Spiritus Sancti procedunt; ergo sufficiunt regulare tales actus excedentes regulas communes in dirigendo et cognoscendo. n. 781 sq.

748 Et dato quod præter ista dona scientiæ et sapientiæ requiratur speciale consilium, cur non sufficiet prudentia infusa, quæ est virtus præsertim regulata a fide et donis scientiæ et sapientiæ, ad operandum ea quæ dono consilii fieri possunt, præsertim cum prudentia infusa supernaturaliter procedat quia infusa est, et pro extraordinariis casibus et qui communes regulas excedunt habeat adjunctam gnome[2], quæ est una ex virtutibus prudentiæ adjunctis, quæ dirigit actiones extraordinarias et communem regulam excedentes, et in prudentia infusa seu supernatural! dirigit ex supernatural! et speciali motione Spiritus Sancti. *n. 783 784 n. 772

749 Ad quid ergo necessarium est ultra hæc omnia ponere speciale donum Spiritus Sancti, quod sit donum consilii?

©

750 III. — Secundo est difficultas circa objecta consilii, an se extendat donum consilii ad omnia agibilia, * 786 sq.

[1] Cf. *Gal.* 5, 6.

[*] Cf. Ilam-IIæ, q. 51, a. 4.

an solum ad illa quæ exercentur in voluntate per dona partis appetitivæ, scilicet per pietatem, fortitudinem et timorem, ita quod omnes operationes istorum donorum requirant speciale consilium, quod sit donum Spiritus Sancti.

751 Videntur enim sæpius exerceri isti actus sine speciali dono et instinctu Spiritus Sancti, siquidem ista dona sunt necessaria ad salutem et in omnibus justis reperiuntur, ut docet S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 2 et 5), et tamen non omnes sortiuntur donum consilii a Spiritu Sancto. gq *n'

752 Quin potius plures indigent petere ab aliis consilium nec possunt a seipsis dirigi et gubernari, præsertim in arduis et extraordinariis; ergo signum est non habere in se donum consilii ex instinctu speciali Spiritus Sancti, siquidem si intus regeretur ab ipso non indigeret ab aliis consilium petere. *n'794 sq

Θ

753 IV. — Tertio est difficultas circa actum doni consilii, quia consilium ordinatur ad tollendam dubitationem et ambiguitatem in his quæ agenda sunt. *n,799sq'

754 Si autem consilium hoc est donum Spiritus Sancti, *vel* cognoscitur esse ab ipso cum aliqua interiori certitudine, *vel non*.

755 Sz *non cognoscitur* esse a Spiritu Sancto, manet homo æque incertus ac dubius quam cum illo instinctu et motione, oportebitque ad vincendam ambiguitatem recurrere ad regulas prudentiæ humanæ quæ est virtus,

et sic ad nihil deserviet donum consilii, quia ultima resolutio prudentialis sumenda erit a virtute prudentiæ, quod est tale donum non esse superius et perfectius virtute prudentiæ, sed ei subordinari. *n. 813

756 *St autem certificatur* quis in dono consilii de instinctu interiori Spiritus Sancti, non indigebit consulere alios in rebus extraordinariis et difficilibus ad quas præcipue dantur dona Spiritus Sancti, nec debebit in his illustrationibus spiritualibus Ecclesiam consulere ac ministros, sed poterit privato spiritu ferri, etiam in exterioribus agendis, quod est contra universalem Ecclesiæ morem et stylum, aperitque viam hæresibus hujus temporis quæ docent posse quempiam privato spiritu in rebus spiritualibus et credendis duci. n. 809

757 V. — Ad primum *respondetur* aliquos sentire quod donum consilii differt a prudentia virtute quia donum consilii procedit sine discursu et inquisitione rationis, sed sola illustratione et instinctu Spiritus Sancti, qua posita non indiget homo discursu ad rem illam cognoscendam; virtus autem prudentiæ discursu et inquisitione nititur. 758 *n. 744 sq

758 Et hoc inde confirmant, quia in prudentia quæ est virtus respiciuntur media quæ proportionem habent cum fine ex natura rei; unde in discernenda ista proportione, discussio necessaria est propter infirmitatem nostræ cognitionis in discernendis naturis rerum et propter contingentiam applicationis earum ad finem. Donum autem consilii non respicit medium proportionatum ex natura rei, sed ex divina potentia*, unde *°. 762

cessat collatio et comparatio atque adeo discursus ad determinandam proportionem ejus ad finem. — Ita Gregorius Martinez (In Iam-IIæ, q. 68, a. 4).

Θ

VL — Cæterum res hæc non est certa, nec aliquo solido nititur fundamento quod videlicet donum consilii solum detur in nobis sine discursu et inquisitione per simplicem illustrationem rationis.

Nec enim plus debemus attribuere dono consilii in practicis quam sapientiæ et scientiæ in speculativis, de quibus supra ostendimus non procedere semper sine discursu et collatione, *tum quia* iste est modus operandi connaturalis homini in quantum rationalis est, quem dona Spiritus Sancti non solvunt sed adimplent[1] et perficiunt; *tum quia* etiam in scientia infusa Christi admittitur a D. Thoma (Illa, q. 11, a. 3); *tum quia* non experimur in nobis communiter tale lumen quod faciat intelligere veritates sine discursu et collatione. ñ. 655,657

Idem autem dicendum est de dono consilii. Licet enim aliquando detur subita aliqua illustratio et apertio dubitationis ex insperato prorumpat sine prævio discursu et inquisitione, tamen hoc etiam invenitur aliquando in prudentia virtute et in prudentia acquisita, nam etiam in naturalibus aliquando incidit quasi fortuito aliqua cogitatio bene directiva sine prævio discursu, neque hoc frequentius experimur in supernaturalibus ut propter hoc debeamus ponere speciale donum consilii solum pro illis paucis vicibus quibus istas subi-

[1] Cf. *Mat.* 5,17.

taneas cogitationes et consilia sentimus. Dona autem Spiritus Sancti præsertim in parte appetitiva frequentiores actus habent, et consequenter etiam in consilio quod est talium regulativum 460, 773,786

762 Nec est inconveniens quod etiam in eligendis mediis (non ex natura sua sed ex divina potentia ordinatis ad finem indigeamus discursu et collatione, quia hoc ipsum quod est cognoscere talia media ex divina potentia ordinari, et quomodo et quantum et in qua mensura ordinentur ad talem finem magna discussione indiget, nec sine discursu (illustrato tamen et deducto a Spiritu Sancto) cognosci a nobis potest modo connaturali rationis, sicut etiam scientia infusa et donum scientiæ et sapientiæ uti possunt discursu. n. 758 *n' 655,657

* * *

763 VII. — Quapropter inhaerentes semper fundamento supra posito (quod hic agimus de non quocumque consilio, scientia aut sapientia, sed de his in genere mystico et affectivo, seu de spiritu ipso consilii ut prudentes simus eloquii mystici \ sicut agimus de spiritu scientiæ et sapientiæ, scilicet quæ ex spiritu et affectu oritur), DICENDUM EST quod donum consilii dirigit ea quæ agenda sunt non ex rationibus humanis præcise, sed ex divinis non præcise cognitis a fide, aut prophetia, qualiter potest esse in peccatore, sed ex affectu et experientia divinorum interna, ex qua docetur et inspiratur de omnibus necessariis ad salutem, etiam cum discursu et inquisitione aut consultatione aliorum, quia totum *n' 385,575 *n' 814 *n' 7i9' *n' 812SQ"

» Cf. *Is*. 3, 3.

hoc inspiratur et docetur a Spiritu qui, ut Christus prb-misit *(Joan.* 16, 13): *Docebit vos omnem veritatem,* et (I *Joan.* 2, 27): *Unctio ipsa docet vos de omnibus,* utique etiam de discurrendis et inquirendis et sic agendis.

* *

764 VIII. — De hoc modo consiliandi seu habendi consilium a Deo sæpe loquitur Scriptura ipsumque nobis insinuat, ut *(Eccli.* 24, 39-40) loquens de sapientia et disciplina Dei dicit: *A mari abundavit cogitatio ejus, et consilium illius ab abysso magna. Ego sapientia effudi flumina.* *n· 763

765 Sumit enim similitudinem a nubibus quæ ex aqua maris surgunt elevantque vapores, quibus ingrossatæ effundunt imbrium flumina. Sic consilium Dei seu donum consilii crescit et desumitur ab abysso magna divinitatis seu finis ultimi, et ab illo mari immenso Spiritus Sancti abundat cogitatio ejus quasi non exilis aut tenuis cogitatio, sicut sunt incertæ cogitationes[1] et providentiæ nostræ quae humanis rationibus ducuntur, sed incrassatæ a mari et ab abysso magna, scilicet a rationibus divinis quæ tunc foecundant cor quasi nubes segregantes nobis pluviam voluntariam[2], quando ita considerantur rationes abyssi istius magnæ quod imprimuntur cordi usque ad rectam æstimationem de fine ultimo ita quod ex affectu ad Deum ut ad finem ultimum abundat cogitatio et consilium ab illa abysso magna, ita ut vere possit dicere cum propheta *(Ps.* 118, 24): *Et consilium meum justificationes tuæ.* 517 n· 359,

1 Cf. *Sap.* 9,14.
» Cf. *Ps.* 67,10.

766 Qui enim in omnibus agendis sic strenue et dextere se gerit ut solum attendat ad justificationes Dei et componat in omnibus etiam arduis et difficillimis id quod pertinet ad divinas justificationes, certe hic verificare potest quod consilium ejus justificationes Dei sunt, nec potest ut homo et ex humanis rationibus solum operari, sed ut magni consilii Angelus[1], vel potius ut motus et ductus a spiritu Angeli magni consilii abundat in cogitatione, et consilium sumit ab abysso magna.

767 IX. — Idem deducitur ex illo *(Eccli.* 39, 9-10), ubi loquens de vero sapiente inquit: *Ipse in oratione confitebitur Domino; et ipse diriget consilium ejus, et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur.*

768 Ecce directio consilii a Deo, quod utique pertinet ad donum consilii seu ad spiritum consilii, quod tunc præstatur quando consiliatur in absconditis. Quid autem occultius[2] aut magis absconditum quam interior voluntatis affectus? Nam quod ad nudum intellectum pertinet, magis ad manifestationem spectat quam ad absconsionem *(Eph.* 5, 13): *Omne enim quod manifestatur, lumen est.* Qui ergo in absconditis consiliatur sumens ex ipso spiritu et affectu et unione ad Deum consilium, utique adimplet ea quæ sunt doni consilii et participat consilium ab illo *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ (Eph.* 1, 11). n. 763

769 X. — Ratio autem et fundamentum hujus sumitur ex dictis, quia ex affectu et unione ad Deum n. 763

[1] Cf. *Is.* 9, 6: LXX.

[2] Cf. I *Cor.* 2,11; *Jer.* 17,9.

sumitur sapientia et scientia affectiva et mystica, quibus illustratur intellectus ad judicandum de divinis et creatis ex notitia experimentali de Deo, et gustu illius interno quo caritas tangit primo Deum et secundario creaturas; ergo ex eadem radice poterit etiam illustrari et perfici practice prudentialiter circa agenda. 626 671 *n' 72 o'

770 *Patet consequentia,* quia prudentia et consilium maximam vim sumunt ex affectu ad finem et recta æstimatione de illo et de adhæsione ad ipsum et de discretione mediorum, ne per illa divertamus a fine; et cum creaturis utendum sit tamquam mediis quibus tendimus ad Deum, ex cognitione earum quæ habetur per donum scientiæ etiam haberi potest directio prudentialis et secundum consilium Spiritus Sancti de talibus mediis et de his quæ agenda sunt. Dabitur ergo donum consilii fundatum in mystico affectu et unione ad Deum. *n' sq' 763 *n'

771 In summa, ubi est pars speculativa perfecta etiam et practica perfici potest, quia practicum fundatur in speculativo[1], et prudentia dirigitur a sapientia et scientia. *n' 13°'

772 Si ergo datur pars speculativa affectiva et mystica secundum cognitionem et judicium fundatum in experimentali et interno gustu Dei et in quadam connaturalitate et invisceratione ad divina, etiam pars practica poterit perfici mystice et affective ex eadem unione et connaturalitate ad Deum, ex quo redditur habilior et perfectior ad judicandum de agendis pars practica, quia judicat de mediis et consiliatur de illis non secundum rationes et modum humanum etiam ordinatum

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 67, a. 3 ad 2.

ad finem supernaturalem sed secundum sapientiæ et scientiæ donum et confidentiam divinam et fiduciam in Deo, qui potens est omnia media disponere et omnes difficultates superare. *n' 74R

773 Et ita consilium donum maxime nititur spei divinæ, quia disponit de multis mediis quæ solum ex divino auxilio et omnipotentia Dei possunt eligi, cui omnipotentiæ maxime innititur spes. Sed tamen spes ista minus efficax est quando est informis et in peccatore. Sed quando est in justo qui experientiam habet de voluntate et potentia Dei ad auxiliandum et benignitatem[1] ejus in se experitur, tunc efficaciter movetur et tunc est spiritus donumque consilii movens ad strenue se habendum et vincendum quæcumque ardua etiam valde extraordinaria, sicut est sustinentia mortis, dolorum et afflictionum, sicut est contemptus divitiarum et nuda Christi sequela, aliaque similia, et in summa ad faciendum ea opera quæ exigunt donum fortitudinis, pietatis et timoris, quæ ab isto dono consilii regulantur *n·786 130 165 460,^761,780;

* * *

774 XI.—AD OBJECTIONES autem in oppositum contra istam primam difficultatem, *respondetur*. ñ 744sq.

Θ

775 Ad id quod dicitur sufficere fidem quæ etiam practica est et per dilectionem operatur[2], *dicimus* non sufficere, quia fides solum est practica eminenter et per *n·746

[1] Cf. *TU*. 3, 4.
[2] Cf. *Gal*. 5, 6.

modum regulæ altioris et universalis, non proximæ et applicativæ ad opus prout hic et nunc et secundum judicium quod ferendum est de ipsis mediis ut eligantur: ad hoc enim exigitur virtus magis determinata et particularis, quæ non solum credat quid debeamus scire et operari, sed etiam discernat et judicet de mediis et modo operandi, et de circumstantiis quibus hic et nunc operandum est, quanta intentione et conatu, quanto tempore, quanta mensura, etc. De his enim omnibus in particulari non tractat fides, sed virtus prudentiæ, quia hoc arbitrarium est» non credibile.

776 Licet enim doceat et ostendat Deum esse diligendum et sperandum et alia principia practica supernaturalia cognoscat et credat, et sic per dilectionem operetur[1], tamen de arbitrariis in singulari non discernit nec judicat, sed ad hoc ponitur virtus prudentiæ quantum ad modum et regulas humanas, et ad id quod ultra humanas regulas est, donum consilii.

777 XII. — Nec obstat si dicas quod donum consilii non potest tradere ista per lumen clarum et evidens, nec ënim illud in supernaturalibus experimur; ergo per obscurum; ergo per fidem, et sic magis ad fidem pertinebit ista dirigere quam ad aliud donum.

778 XIII. — Respondetur enim in primis instari hoc in ipsa prudentia infusa quæ est virtus. Nam hæc etiam non est lumen clarum et evidens, cum non experiamur evidentiam in supernaturalibus; ergo non est ponenda prudentia infusa, sed reducendum est totum ad fidem. — Consequentia non valet. Idem ergo dicemus de dono consilii.

[1] Cf. *Gal.* 5, 6.

779 Quare dato quod sit inevidens, non sequitur quod sit ipsa fides, sed aliquid originatum et derivatum a fide, sicut prudentia a principiis practicis et a synderesi, et sic erit obscurum practice propter dependentiam a fide, *nec* tamen erit ipsa fides: sicut theologia in hac vita 164
est obscura propter dependentiam a fide, non tamen est ipsa fides, sed scientia derivata a fide; sic prudentia est quasi scientia practica derivata a fide obscura, non fides ipsa. Et idem est de dono consilii, quod est sicut prudentia donum, non prudentia virtus, consilium enim prudentia est.

780 Veritas tamen est quod donum consilii *regulatur* *n' γθî' 773'
et innititur dono scientiæ et sapientiæ et intellectus, quæ sicut ex se petunt evidentiam, quia fundantur in experimentali unione affectiva ad Deum et claritate quæ de se postulat regulari visione, licet per accidens in hac vita utatur fide, ita prudentia de se petit evidentiam practicam fundatam in illa experimentali unione affectiva, licet per accidens in hac vita innitatur fidei, sicut facit theologia et aliæ scientiæ subalternatæ quamdiu carent actuali influxu subalternantis, quæ dat illis evidentiam principiorum, ut diximus[1].

781 XIV.—'Ad id quod *dicitur* de dono sapientiæ *n'747
et scientiæ, *respondetur* quod licet etiam practicæ sint *n' 733'
et non puræ speculative adhuc requirunt donum consilii ut distinctum a se per modum prudentiæ regulantis et imperantis opera virtutum. Nam sapientia et scientia, licet eminenter sint practicæ, tractant tamen de agibilibus et de principiis practicis solum in communi et scientifice, non in singulari et arbitrarie sicut prudentia et sicut necesse est pro exercendis actionibus.

1 Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 5.

Nam scientia non est de singularibus contingentibus, sicut est prudentia et arbitrium.

782 Unde præter dona scientiæ et sapientiæ, etiam si practica sint et agant de practicis in communi et scientifice, necesse est aliud judicium et talis virtus seu donum agens de ipsis in singulari et de circumstantiis operationum modo arbitrario, et non scientifico.

783 XV. — Ad id quod dicitur de prudentia infusa, *respondetur* quod prudentia infusa non sufficit consiliari pro omnibus ad quæ potest nos movere instinctus Spiritus Sancti. Prudentia enim infusa, licet supernaturalis sit et infusa, quia tractat de materiis supernaturalibus dirigendo virtutes infusas in suis operationibus, tamen non cognoscit nec attingit de istis agendis supernaturalibus nisi juxta modum humanum et communes regulas virtutum. *n. 748

784 Licet enim fides attingat revelata per testimonium divinum, tamen judicium de his quæ in particulari agenda sunt etiam fides in particulari non attingit, sed relinquit humano arbitrio, quod in supernaturalibus actionibus, verbi gratia, cultu religionis, poenitentia et similibus, non dictat juxta fidem regulatum. Humanum autem arbitrium etiam supposita fide potest moveri ad judicium ferendum, *vel* studio et industria propria, *vel* instinctu et motione divina in his in quibus deficit humana diligentia. *n. 748

785 Et pro *primo,* servit prudentia quæ est virtus; pro *secundo,* consilium quod est donum: licet utrumque procedat ex fide et in materiis supernaturalibus isto diverso modo.

786 XVI. — Ad secundam difficultatem supra positam circa objecta materialia ad quæ se extendit donum consilii, *respondetur* directe ad omnia illa agibilia se extendere quæ per alia dona appetitivæ partis operanda sunt, scilicet per fortitudinem, pietatem et timorem. *n. 750 sq. *n. 1084 *n. 761, 773

787 Sicut enim prudentia virtus respicit pro objecto et materia suæ directionis omnia agibilia virtutum cardinalium quæ prudentiæ regulis aguntur, ita prudentia donum seu donum consilii directe respicit regulare ea quæ a donis Spiritus Sancti in appetitiva parte exercenda sunt, quia si donum consilii per se datur ad supplendum id in quo prudentia et communes regulæ deficiunt, per se etiam dirigere debet ea opera quæ ultra communes regulas appetuntur et exercentur, et hæc sunt quæ fiunt a donis Spiritus Sancti. Indirecte tamen et secundario etiam potest dirigere et regulare ea quæ ad communes regulas humanas pertinent, quatenus supponi et subordinari debent divinis. *n. 773 *n. 776 *n. 790

788 Nec enim solum ea quæ sunt de consilio, sed etiam quæ de præcepto a dono consilii dirigi possunt. Unde dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 52, a. 4 ad 1 et 2) quod donum consilii dirigit nos in omnibus actibus virtutum, et in omnibus quæ ordinantur in finem vitæ æternæ, sive sint de necessitate salutis, sive non.

789 Et hoc ideo quia motio Spiritus Sancti, cum sit universalissimi motoris, ad omnia se extendit. Et indigentia atque infirmitas creaturæ rationalis non solum in his quæ ex natura sua supernaturalia sunt et vires creatas excedunt indiget motione Spiritus

Sancti, sed etiam in his quæ sui ordinis sunt indiget speciali adjutorio firmari et dirigi, quia multis erroribus et periculis et contingentiis est subjecta, nec potest sola ratione humana omnia prævenire.

790 Ac denique, ut ad æternam beatitudinem perveniat et dirigatur per temporalia quæ sunt media ad illum finem, indiget temporalibus illis tanta dexteritate uti, eaque moderari, ut neque ad dexteram neque ad sinistram declinet S atque adeo oportet etiam ea quæ naturalis ordinis sunt et quidquid actionis humanæ est attingere et moderari saltem imperative et secundario quia omnia ista ad illum finem ordinantur, et propter suam incertitudinem oportet ab altiori instructione Spiritus Sancti accipere firmitatem, sicut fides in multis corrigit[2] rationem et discursum naturalem. *n 255, 445 *. 787

791 XVII. — Et cum instatur quod omnes debent exercere actus donorum quæ sunt necessaria ad salutem, nec tamen omnes habent donum consilii, *dico* quod omnes electi habent donum consilii, etsi non omnes in excellenti gradu neque quantum ad discretionem et judicium in naturalibus et temporalibus secundum se, bene tamen quantum necessarium est ad consequendam salutem et ad despicienda terrena, ne pro his implicentur[3] et devient a cælestibus. ♦. 751

792 Eleganter Gregorius *(Moral.,* Lib. I, cap. 25)[4] "Unusquisque, inquit, electorum adhuc in mundo. .. positus, mente jam extra mundum surgit, ærumnam

› Cf. *Jos.* 1, 7.
' Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* q. 1, disp. 2, a. 1, n.24.
» Cf. *Sap.* 14,11.
• PL 75, 543.

exilii, quam tolerat, deplorat, et ad sublimem patriam incessantibus se amoris stimulis excitat. . . Unde invenit salubre consilium, temporale hoc despicere quod percurrit; et quo magis crescit consilii scientia, ut peritura deserat, eo augetur dolor, quod necdum ad mansura (sive æterna) pertingat. . . Et ideo solerti consilio infigit mentem, et caute se in omni actione circumspiciendo considerat; et ne ex re quæ agitur repentinus finis et adversus surripiat, hunc prius molliter posito pede cogitationis palpat; pensat ne ab his quæ agenda sunt formido præpediat; ne in his quæ differenda sunt præcipitatio impellat; ne prava per concupiscentiam aperto bello superent; ne recta per inanem gloriam insidiando supplantent. . . Et mens electi cujuslibet quo magis per consilium vivere nititur, eo angusti itineris dolore fatigatur".

793 Ecce omnia quæ operatur donum consilii etiam generaliter loquendo pro quolibet electorum.

©

794 XVIII.—Ad id quod adducitur* ad probandum multos carere dono consilii quia indigent petere ab aliis consilium, nec a se ipsis habere possunt, *dico* et hoc ipsum divini esse consilii ad alios pro consilio recurrere* in quibus ipse non possis satis te expedire. Nec enim Spiritus Sanctus ita omnibus manifestam sui copiam facit ut aliorum communicatione non indigeant, sed per quosdam alios instruit, et per majores minores illuminat, sicut per superiores angelos inferiores, et dona sua communicat dependenter ab aliorum instructione.

#0. 7^3

*n. 763, 800

795 Unde Augustinus *(Confess.,* Lib. X, cap. 26)[1]: "Domine, inquit, omnibus consulentibus te simulque audientibus et diversa consulentibus liquide tu respondes, sed non liquide omnes audiunt. Omnes unde volunt consulunt, sed non semper quod volunt audiunt. Optimus minister tuus est, qui non magis intuetur hoc audire quod ipse voluerit, sed potius hoc velle quod a te audierit".

796 Oportet ergo pro his quæ non liquide audimus nec penitus percipimus a Deo ire ad consulendos alios qui instructiores sunt, sicut Cornelius licet ab angelo visitaretur et revelationem Dei acciperet, tamen consilium illi datur ut quærat Petrum et instruatur *(Act.* 10, 5-6): *Mitte·,* inquit, *et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus:. . . hic dicet tibi quid te oporteat facere.* Hoc fecit actus dono consilii ut pro Petro mitteret ad sui instructionem.

797 Et Saulo ipsi cum appareret Christus Dominus *(Act.* 9, 7), mittit ipsum ad civitatem ut ibi instructionem accipiat: *Surge,* inquit, *et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.*

798 Unde S. Bonaventura *(De Septem Donis Spiritus Sancti,* de dono consilii, cap. 2 in fine)[2]: "Optimum est consilium surgere ad sponsum quærendum, et efficaciter inveniendum in plateis præceptorum, et in vicis spiritualibus consiliorum. Unde in eis instructa, et excitata ab angelis invenit quem diligebat. . . Surge igitur et ad consilium ingredere civitatem, ibi tibi dicetur quid te oporteat facere".

1 PL 32, 795.

2 *Opuscula,* I (Lugduni, 1619), p. 256.

799 XIX. — Ad tertiam difficultatem supra positam de dubitatione quæ potest in agendis occurrere, *respondetur* quod licet absolute possit esse consilium quantum ad id quod determinationis et resolutionis est in consiliando et non quantum ad id quod dubitationis est in inquirendo, qua ratione invenitur consilium in Deo, in Christo et in beatis, juxta quod dicit propheta (*Is.* 46, 10): *Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet,* et Apostolus (*Eph.* 1, 11): *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ,* tamen revera donum consilii etiam pro hac vita datur ad tollendam dubitationem. Imo quia tam magnæ dubitationes et difficultates sunt in hac vita ut non erremus in invio et non in via[1] et pervenire possimus in civitatem habitationis[2], ideo specialiter indigemus dono consilii ut agamur a spiritu bono qui solus potest nos deducere[3] in terram rectam. *π· 753 scl'

800 Et ideo oportet quod donum consilii aliquam nobis certitudinem et securitatem impartiatur, sive occulta inspiratione et instinctu, quatenus (*Rom.* 8, 16) *Spiritus ipse testimonium perhibet spiritui nostro quod filii Dei sumus,* sive aliorum instructione manifesta et ex- ñ- 763,794
* emplo quorum opera mediante Deus nos illuminat. *n· 804,805

801 Unde in istis agibilibus distinguendum est quod aliquando incertitudo et dubitatio potest esse de ñ-8io~8 14,
ipsa re seu objecto an sit faciendum, et de ipsa illuminatione et instinctu an sit a Deo, aliquando vero non *· 804-809

[1] Cf. *Ps.* 106, 40.
[2] Cf. *Ps.* 106, 7.
[3] Cf. *Ps.* 142,10.

est dubitatio de ipsa re secundum se, quia est bona et justa sicut pati martyrium pro fide, de cujus bonitate constat, nec oportet consultare de hac re, sicut S. Cyprianus judici dicenti: "Consule tibi", respondit[1]: "Fac quod tibi præceptum est. In re tam justa nulla est consultatio".

802 Et sicut de ingrediendo religionem in homine non legitime impedito non est dubitatio neque consiliari oportet de ipsa re, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 189, a. 10), licet de modo ingrediendi religionem possit esse quæstio et consultatio.

803 Requiri tamen potest donum consilii ad ista bona exequenda, non propter ipsam materiam seu objectum, de qua est consilium, sed propter ipsum subjectum quod infirmitate sua retrahitur et indiget consilio superioris instinctus moveri atque impelli.

Θ

804 XX. — Dicimus ergo quod quando est certitudo et securitas de ipsa re et objecto de quo tractatur, tunc bene potest aliquis duci a Spiritu interius movente, nisi obstet aliquod impedimentum legitimum, de quo non velit Spiritus Sanctus immediate per se resolutionem dare, sed mediantibus aliis cum quibus consulatur. Et tunc donum consilii ad hoc movet ut consulamus alios et surgamus et ingrediamur civitatem[2] (id est, non maneamus in solitudine et singularitate nostra, sed communitatem consulamus), ut ibi dicatur nobis quid facere oporteat[3].

[1] Cf. *Acta Proconsularia S. Cypriani,* PL 3, 1503.
[2] Cf. *Act.* 9, 7.
[3] Cf. *Act.* 10, 6.

805 Est enim considerandum quod donum consilii semper est ab instinctu Spiritus Sancti, sed resolutio agendorum non semper traditur immediate cuilibet a Spiritu Sancto, sed mediantibus aliis quibus vult ut communicemus et conferamus agenda, sicut Paulus[1] contulit Evangelium cum his qui videbantur esse aliquid, ne forte in vacuum curreret aut cucurisset. Et tunc donum consilii movet[2] nos a Spiritu Sancto ad consulendum cum aliis, et hic est actus ipsius, et deinde ad acceptandum et agendum quod bene fuerit visum. g00 *n'

806 Si autem in re certa et justa et de se bona, licet ardua et difficili, nullum appareat legitimum impedimentum, tunc donum consilii interius movet ad acceptandum et determinandum quod fiat, non propter tollendam dubitationem vel incertitudinem rei (quæ non datur), sed propter vincendam difficultatem et infirmitatem subjecti quod non debite applicatur. *n· 803

807 Non enim solum pertinet ad prudentiam et rectum consilium judicare aut consiliari de re (quod pertinet ad synesim et eubuliam, virtutes adjunctas[3] prudentiæ), sed etiam imperare et applicare ad operandum, quod est maxime difficile in virtute prudentiæ. Unde cum donum consilii operetur loco prudentiæ ipsique correspondent pertinebit ad ipsum non solum bene consiliari et judicare de agendis, sed etiam bene imperare et applicare ad exequendum judicata. n· 742

808 XXL — Unde facto judicio recto et certo sublataque dubitatione ex parte rei consiliandæ et agendæ

[1] Cf. *Gal.* 2, 2.
[2] Cf. In III *Sent.*, dist. 35, q. 2, a. 4, qla 1 ad 1.
[3] Cf. Ilam-IIæ, q. 51, a. 1-3.

(in quo aliquando est necesse alios consulere, et ad id movet donum consilii), restat difficultas pro imperando et applicando ex parte subjecti et ad hoc ipse homo se debet voluntarie movere, sicque interiori spiritu potest sufficienter duci, duciturque a dono consilii. 803

809 Neque hoc est proprio spiritu duci contra stylum Ecclesiæ, quia hoc intelligitur et procedit in his quæ credenda sunt, et dijudicandis veritatibus quæ proponendæ sunt aliis, seu in doctrinis approbandis et aliis similibus dubitationibus, quæ tenent se ex parte ipsarum rerum. Cæterum in applicando se et imperando executionem eorum quæ certa sunt et in quibus soluta est dubitatio, non est contra stylum Ecclesiæ, sed juxta ipsum quod aliquis interiori instinctu moveatur, quia non potest a malo spiritu esse quod instigat ad bonum quod certo et indubitate bonum est, saltem certitudine morali. *n' 823 84-86

Θ

810 XXII.—At vero si dubitatio incidat primo modo, scilicet circa ipsam rem faciendam, an sit debitum et bonum eam facere et an debitæ circumstantiæ concurrant, et quando de ipsomet interiori instinctu et spiritu dubitari potest an ex Deo sit, tunc donum consilii non movet immediate ad judicandum de re illa et ad determinandum in alteram partem et multo minus ad exequendum (id enim temerarium esset, stante illa dubitatione), sed movet ad examinandum et probandum an illud ex Deo sit, necne. *n· 801

811 Hæc enim est apostolica regula (I *Joan,* 4, 1): *Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo*

sint', et iterum (I *Thess.* 5, 20-21): *Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate: quod bonum est tenete.*

812 At hoc examen et probatio regulariter debet fieri cum communicatione et probatione aliorum, quia communiter illuminatio Dei fit dependenter ab aliis: inferiores enim illuminantur per superiores. 763 794

813 Neque hoc est donum Spiritus Sancti subjici virtuti prudentiae, aut esse illi inferius aut ab ea resolvi, quia qui judicant de istis revelationibus aut veritatibus non judicare debent secundum humanas rationes prudentiae, sed secundum regulas fidei cui subditur donum Spiritus Sancti, a qua regulari debet. Possunt etiam regulari secundum aliud donum Spiritus Sancti, quod in uno excellentius invenitur quam in alio. 755 591

814 Si quæ vero rationes humanæ aut theologicæ adhibentur ad istorum examen, sunt minus principaliter considérât® et solum deservientes ministerialiter ad melius explicandas res fidei vel instinctum Spiritus Sancti. Unde pro istis spiritualibus et mysticis rebus examinandis, non solum[1] scholastici adhiberi debent, sed etiam viri spirituales et prudentes[2] eloquii mystici, qui sciant de viis spiritus judicare et discernere possint spirituum differentias[3]. 26,196, 227,255

o

815 XXIII. — Et sic ad argumentum in tertia difficultate factum, *patet solutio,* quod donum consilii 1,753

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Cuts. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 21, *De Conscientia,* disp. 12, a. 5, n. 65.

2 Cf. *Is.* 3, 3.

• Cf. Joan, a Sto Thoma, *Cuts. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Spe,* disp. 6, a. 1, n. 6. — Ilam-IIæ, q. 189, a. 10.

habet a Spiritu Sancto certitudinem non quidem fidei, sed certitudinem prudentialem, licet fundatam in motione Spiritus Sancti.

816 De ratione autem hujus prudentialis certitudinis est quod quando res ipsæ in se sunt dubiæ et obscuræ, fiat probatio et examen per alios qui habent excellentius donum aut melius penetrant et intelligunt regulas fidei, quibus spirituales illæ viæ ac motiones examinandæ sunt, et ad hoc ipsum examen movet donum consilii, quia in his dubiis regulariter Spiritus Sanctus non dat consilium et certitudinem interius sine dependentia ab aliorum examine, quia vult probari[1] spiritus si ex Deo sint, et hoc ipsum velle probari et examinari et humiliter procedere et non præsumere de se quod potest de omnibus disponere, ad donum consilii spectat et maxime Dei consilium est humilitatis atque examinationis consilium. Unde non ducitur privato spiritu, sed examinato.

ol *n' *. 812 *n' 800 fn. 811 763 *n' *n'

817 XXIV. — Verum quidem est aliquando extra regulas ordinarias Spiritum Sanctum movere aliquorum mentes ad aliquid agendum quod humanam superat prudentiam etiam sine aliorum consilio, sicut quod Samson se occiderit[2], et quod aliquæ sanctæ virgines[3] aut martyres sponte in mortem irruerint. *n·257

818 Sed hoc non potest certis regulis definiri: ipse enim Spiritus Sanctus, qui movet ad id faciendum, etiam dat interiorem securitatem et certitudinem de

[1] Cf. I *Joan.* 4, 1.
[2] Cf. *Judic.* 16, 30.
[3] Cf. Euseb., *Hist. Eccl.*, Lib. 6, cap. 41, PG 20,607. — Ilam-IIæ, q. 124, a. 1 ad 2.

modo faciendi, sed valde oportet in hoc esse cautum, nec facile potest quis ductum proprium sequi ne pro Spiritu veritatis praecipitetur[1] a spiritu erroris.

819 Sequenda est ergo regula Augustini *(De Civit. Dei,* Lib. I, cap. 26)[2]: "Qui audit non licere se occidere, faciat, si jussit cujus non licet jussa contemnere: tantummodo videat utrum divina jussio nullo nutet incerto".

820 Itaque ad sequendum interiorem spiritum et consilium sine examine et approbatione et communicatione cum aliis (ordinarius enim modus quo nos movet Spiritus Sanctus est per consilium cum examine et communicatione aliorum), oportet perpendere an mens quæ *n. 804
a Spiritu efflatur sit serenata et pacificata sine ullo nubilo passionis aut furoris, eo quod *(Jac.* 3, 17) *Sapientia quæ desursum est, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta,* etc.

821 Et ex his effectibus discernitur an ex Deo sit. Et tunc tali pace et serenitate fruens perpendat si relinqüitur ei aliqua nutatio aut obscuritas aut fluctuatio circa illum spiritum an ex Deo sit. Nam si aliquid nutationis aut dubitationis cernit cum est in sano vigilantique judicio, est signum quod Deus non vult statim fieri, sed prius examinari. Ut autem sine examine fiat, debet Deus se solo supplere quidquid per examen deberet approbari, et ita debet relinquere mentem sic securam et certam quod nullo nutet incerto *n' ut possit id committi sine examine aliorum.

1 Cf. II *Cor.* 11, 14.
1 PL 41, 39.

822 XXV. — Si tamen aliquis velit persuadere aliis se habere spiritum Dei et ex tali spiritu loqui, non facile est credendus, sed semper omnia debent subjici examini sapientium et spiritualium virorum, nec aliter acceptanda sunt in re gravi præsertim et extraordinaria.

823 Et quidem, si agitur de doctrina publica aut de re proponenda et docenda in Ecclesia, non debet admitti quod aliquis doceat dicens se esse missum a Deo (aut habere revelationem Dei) nisi per miraculum, aut expressum testimonium Scripturæ id probet, ut dicitur in capite *Cum ex injuncto* '. n-809

824 Si autem agitur non de doctrina aut de aliquo quod publice proponatur ad credendum, sed de aliqua re particulari et privata, ut si aliquis admoneatur a viro probatæ vitæ quod hoc vel illud ei succedet, aut quod Deus hoc vel illud jubet, tunc licet non obliget ad credendum, potest tamen deservire ad formandam prudentiam et prudentialiter operandum attenta bonitate morali et decentia rei quæ proponitur, et attenta qualitate vitæ et morum ejus qui proponit, et multo magis si plures in idem conspirent tamquam dictum a Deo sine hoc quod se communicent, et sint probatæ vitæ.

825 Sic enim legimus a pluribus sanctis viris aliquos esse admonitos de his quæ debebant agere aut quod placebat Deo ut agerent per revelationes a Deo factas, sicut S. Benedictus[1] plura prædixit Tobiæ spiritu prophetico,

1 C. 12, X, *de hæreticis,* V, 7, RF II, 786.

2 *Acta SS.,* Mart. XXI, T. IX (Ed. Camandet, Parisiis, 1865), pp. 305-306.

et S. Catharina Senensis[1], S. Brigitta[2], S. Vincentius Ferrerius[3], S. Franciscus de Paula[4], aliique plurimi, quæ in ædificationem aliorum profecerunt, neque tunc quando dicebantur prius examini plurium subjiciebantur.

826 Et antiqui prophetæ etiam sine miraculis multa dicebant regibus ut facerent ex divina jussione, quæ tamen attenta personæ qualitate et rei dictæ bonitate statim sine alio examine acceptabantur, ut cum rex Sedecias tulit Jeremiam abscondite (et sic sine examine prævio) in domum suam, et dixit (Jer. 37,16): *Putasne esi sermo a Domino? Et dixit Jeremias: Est. Et ait: In manus regis Babylonis traderis.* — Et cum ad vocem unius prophetæ, Roboam et omnis exercitus ejus omiserunt prælium facere cum filiis Israel (II *Par.* 11, 1-4). — Et alia multa passim occurrunt in Scriptura, quæ etiam sine miraculis prophetabantur[5] et acceptabantur.

827 Sed de his latius agere non est præsentis loci, sed in materia de fide et de prophetia.

[1] *Acta SS.*, Apr. XXX, T. XII (Ed. Carnandet, Parisiis, 1866), pp. 882-885.
[2] *Acta SS.*, Oct. VIII, T.LII (Ed. Carnandet, Parisiis, 1867), p. 383.
[3] *Acta SS.*, Apr. V, T.X (Ed. Carnandet, Parisiis, 1865), pp. 498-500.
[4] *Acta SS.*, Apr. II, T.X (Ed. Carnandet, Parisiis, 1865), p. 120.
[5] Cf. *Deut.* 13, 1-3; 18, 22; *Jer.* 28, 9.

ARTICULUS VI

QUID DE DONIS PIETATIS, FORTITUDINIS ET TIMORIS?

828 I. — Ista dona correspondent partj appetitivæ, et correspondent virtutibus cardinalibus quæ ad voluntatem et partem appetitivam pertineat. 275 *n'

829 Sicut enim donum consilii corresponded prudentiae, ita pietas religioni et toti materiae justitia, quæ est in voluntate; donum fortitudinis virtuti fortitudinis, quæ est in irascibili; donum timoris virtuti temperantiæ, quatenus ex timore Dei retrahitur homo a concupiscentiis carnalibus, juxta illud (*Ps.* 118, 120): *Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui.* 880 883 897,908 sq.

830 Licet etiam donum timoris correspondeat virtuti spei, quatenus primo et per se intendit reverentiam Dei ad vitandam ejus offensam, et reprimendo præsumptionem quæ opponitur spei. Unde dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 141, a. 1 ad 3) quod "donum timoris principaliter quidem respicit Deum, cujus offensam vitat: et secundum hoc correspondet virtuti spei, ut supra[1] dictum est. Secundario autem potest respicere quæcumque aliquis refugit ad vitandam Dei offensam. Maxime autem homo indiget timore divino ad fugiendum ea quæ maxime alliciunt, circa quæ est *n'963 *n·964

1 Cf. IIam-IIæ, q. 19, a. 9 ad 1.

temperantia. Et ideo temperantiae etiam corresponde! donum timoris".

©

831 Sic ergo circa ista dona explicare oportet duo.

832 Primum, quæ sit ratio eorum formalis, in qua distinguantur a virtutibus moralibus etiam infusis sibi correspondentibus.

833 Secundum, ad quæ objecta se extendat et quam habeat materiam quodlibet ex his donis.

DE DONO PIETATIS

834 II. — Incipimus ab isto dono, licet in Isaia[1] prius ponatur donum fortitudinis ut subordinatum dono consilii quam pietas quæ subordinatur dono scientiæ, eo quod materia pietatis quæ est circa religionem et justitiam prior est in nobilitate materia fortitudinis, pertinetque ad voluntatem in qua est religio et justitia.

©

835 Verum[2] quidem est aliquos in Isaia non legere pietatem distinctam a timore, quia eodem vocabulo[3] dicunt in Hebræo nominari spiritum pietatis et spiritum timoris.

[1] Cf. *Is.* 11, 2-3.
[1] Cf. Suarez, *De Gratia,* Lib. II, cap. 21, n. 13, *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 692.
• Yir'at.

836 Cæterum quidquid sit de Hebraicis codicibus, quos modo obtinemus vel translationibus aliis privatis, certe in Vulgata, quæ auctoritate Ecclesiæ approbata[1] est, constat nominari spiritum pietatis distinctum a spiritu timoris, quam distinctionem probat etiam antiquissima Patrum traditio, et Ecclesiæ usus communiter septiformem spiritum confitentis propter septem dona Spiritus Sancti nominata ab Isaia, ut supra ostendimus, quæ non essent septem, si donum pietatis et timoris confunderentur. *"*100 sqq'

837 Certe, licet cultus quem respicit pietas et reverentia quam timor exhibet multum symbolizent, tamen differunt ex parte materiæ et rationis formalis circa ipsam, quia pietas et religio respiciunt pro materia cultum ut exhibendum Deo, in quem respiciunt per modum cujusdam prosecutionis, in quantum respicitur Deus ut beneficus et principium f omnis boni in nos. At vero timor reveretur Deum resiliendo ab ipso in propriam parvitatem, ut a principio summæ majestatis et potens infligere malum. Timor enim etiam reverentialis non respicit personam quam timet ut beneficam (sic enim potius erga illam demulcetur quam terretur), sed ut habentem potestatem infligendi malum, etsi nolit de facto unquam infligere. Et sic omnino differt a pietate. g57 '890,903

Θ

838 III. — Hoc ergo supposito, explicanda sunt illa duo supra posita de istis donis, quomodo intelligenda sint in dono pietatis, scilicet, quæ sit ejus formalis ratio qua a cæteris virtutibus distinguitur; et secundo, quæ sit ejus materia ad quam se extendit. *n·832*3 882 sqq·

[1] Cf. *Cone. Trident.,* sess. IV, Msi XXXIII, 22.

* * *

839 IV. — Et quidem circa rationem ejus formalem, g70
difficultas est in distinguendo hoc donum pietatis a *n'
religione infusa, cui maxime videtur correspondere.

840 Nam quod dicit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 121, a. 1) *n'857
quod donum pietatis respicit Deum ut Patrem, quod non faciunt aliæ virtutes, ut religio quæ respicit illum ut Dominum: proprium autem pietatis est exhibere observantiam parentibus; quod autem aliquis sic elevetur ut Deum pro Patre habeat, nec solum pro Domino, et sic affectu pietatis ipsum colat, quod proprium est eorum qui acceperunt *Spiritum adoptionis in quo clamamus: Abba (Pater),* ut inquit Apostolus *(Rom.* 8,15), — hoc inquam quod D. Thomas dicit non sufficit[1]. Nam etiam religio infusa respicit Deum et exhibet illi cultum ut Patri, siquidem nihil aliud est respicere Deum ut Patrem quam respicere illum ut principium gratiæ quam nobis infundit et per quam nos adoptat in filios; sed religio infusa respicit Deum ut principium gratiæ, quia respicit illum ut auctorem supernaturalem, qui utique est auctor gratiæ; ergo respicit illum ut Patrem; ergo in hoc non differt a dono pietatis, si in hoc solum consistit pietas quod respiciat Deum ut Patrem. Licet religio acquisita solum colat *n'
Deum ut Creatorem et principium totius naturæ, quia nihil dictat de auctore supernaturali, ut religio infusa.

©

841 V. — Dices: Religionem infusam respicere quidem Deum ut Patrem, sed communi modo, quatenus

[1] Scilicet, ad distinguendum donum pietatis a religione infusa.

dictatur a fide cognitio Dei ut Patris per gratiam in articulo salvatoris et glorificatoris; donum autem pietatis respicere Deum ut Patrem ex peculiari aliquo instinctu Spiritus Sancti, ut significat D. Thomas (IIa-IIæ, q. 121, a. 1).

842 VI. — Sed contra, quia iste peculiaris instinctus non addit aliquid supra cognitionem et respicientiam ad Deum ut Patrem per gratiam, nisi forte secundum magis vel minus in isto genere, quæ non variant speciem et formalem rationem actus, sed intra eamdem magis vel minus perficiunt. *. 872 sq.

o

843 VII. — Nec valet dicere quod iste peculiaris instinctus pro dono pietatis quo distinguitur a religione infusa est instinctus pro casibus extraordinariis, in quibus prudentia etiam infusa dictare non potest, ut si quis ex instinctu divino permaneat in oratione usque ad continuationem mortis, vel si quis petat a Deo miraculum ut melius defendatur respublica, talis instinctus non est a prudentia infusa, nec illum sequitur religio, sed donum pietatis.

844 Sic aliqui explicant distinctionem istius doni a religione infusa, ut Gregorius Martinez (In Iam-IIæ, q. 68, a. 6).

845 Cæterum, hoc est confugere ad casus extraordinarios qui non pertinent ad omnes existentes in gratia, sed potius ad gratias gratis datas, ut ad gratiam miraculorum quæ etiam potest reperiri in peccatore[1]; dona

[1] Cf. Ilam-IIæ, q. 178, a. 2.

autem Spiritus Sancti sunt solum in habentibus gratiam, et universaliter in omnibus habentibus gratiam: qui tamen omnes non faciunt miracula aut illa extraordinaria opera; ergo non sufficienter per hoc explicatur ille specialis instinctus requisitus ad donum pietatis.

846 Unde nec D. Thomas explicavit donum pietatis per conformitatem ad talem instinctum extraordinarium, nec posuit differentiam inter pietatem et religionem nisi quia religio respicit Deum ut Creatorem; pietatis autem donum respicit illum ut Patrem, et ideo tale donum est excellentius religione, ut patet (IIa-IIæ, q. 121, a. 1). Nusquam vero comparavit hoc donum cum religione infusa, quæ respicit Deum ut auctorem supernaturalem, atque adeo ut Patrem per gratiam. Et ideo in hoc manet integra difficultas.

Θ

847 VIII. — Alii dicunt distingui donum pietatis a religione etiam infusa ob extensionem suæ materiæ. ℣ 851,877
Nam donum pietatis extendit se ad omnem materiam justitiæ, sic enim colit Deum ut Patrem ita quod homines respicit ut fratres in communicatione gratiæ ac *n. 892,904
Spiritus, et sub hac ratione exhibet Deo cultum et hominibus justitiam ministrat; religio autem solo cultu Dei contenta est, nec ad alias materias justitiæ se extendit.

848 Denique etiam addi potest quod donum pietatis 853,880
versatur circa debitam reverentiam ad Scripturas non contradicendo illis, sive intelligantur, sive non, ut Augustinus illi attribuit *(De Doctr. Christ.,* Lib. II, *n'
cap. 7, et *De Serm. Dorn.,* Lib. I, cap. 4)[1]. Imo gene-

1 PL 34, 39,1234.

raliter denominatur pia affectio illa qua afficimur ad res fidei, etiamsi non intelligamus eas, et inde movemur ad credendum.

849 Utrumque hoc refert Suarez [*De Gratia,* Lib. II, cap. 21, nn. 16-17)[1].

850 IX. — Neutrum plane explicat specialem formalitatem et rationem doni pietatis.

851 Non primum *tum quia* non explicat formalem rationem hujus doni, sed extensionem materiæ, et oportet reddere rationem quare tantam extensionem petat donum pietatis et qualis sit formalis ejus ratio quæ totam illam materiam complectatur; *tum quia* non constat donum pietatis se extendere ad omnem illam materiam, aut ad eam non se extendere religionem infusam. ♦?·847

852 Si enim ex eo extenditur ad omnem materiam justitiæ donum pietatis quia respicit Deum ut Patrem et consequenter debet respicere homines ut fratres, cur non etiam religio infusa eodem modo se habebit, siquidem respicit Deum ut Patrem, quatenus respicit aut auctorem gratiæ (et consequenter poterit respicere homines ut fratres, quatenus communicant in eadem gratia), aut si religio infusa non potest sic respicere homines ut fratres sed solum Deüm ut Patrem, quomodo pietas utrumque complectitur, et quæ est illa ratio formalis ita elevata quæ tantam materiam potest complecti cum ratio formalis religionis infusæ non possit.853 ♦n·892*904

853 Nec illud secundum* [argumentum] sufficienter explicat donum pietatis. *n·848

[1] *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 692-693.

854 *Tum quia* habere reverentiam ad Scripturas non potest esse adæquatus et totalis actus doni pietatis, cum versetur etiam circa cultum Dei, non solum circa Scripturarum reverentiam. *n'880

855 *Tum quia* in angelis et beatis est donum pietatis, nec tamen versatur circa Scripturas, cum illis careant.

856 *Tum denique quia* iste respectus et affectus ad Scripturas magis pertinet ad fidem vel ad piam affectionem qua disponitur animus ad fidem quam ad religionem vel pietatem, quia testimonium Scripturæ fides accipit; ergo et illis reverentiam exhibet, nec illis contradicit. Certe si hæc reverentia attribuitur pietati, utique et religioni infusæ potest attribui, nec est cur illi denegetur; ergo per hoc solum non distinguitur pietas a religione. Et S. Thomas (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 2, qla 2 ad 1) dicit quod "Exhibere reverentiam Sacræ Scripturæ. . . ad latriam pertinere videtur". *' 848

857 X. — Quare persistendo in dicto D. Thomæ[1], oportet ejus mentem venari ex his quæ alibi etiam tradit loquens de dono pietatis, scilicet (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 2, qla 1 ad 1), ubi distinguit pietatis donum a pietate virtute quæ reddit cultum Deo, quæ utique est religio infusa quæ respicit Deum ut auctorem gratiæ, et sic etiam pietas appellari potest. Et dicit D. Thomas quod "quamvis pietas virtus, quæ latria dicitur, ipsi Deo exhibeatur; in hoc tamen accipit aliquid humanum pro mensura, scilicet beneficium a Deo acceptum, ratione cujus est debitor ei; sed pietas quæ est donum 840 *n- 8591

[1] Cf. IIam-IIæ, q. 121, a. 1.

accipit in hoc aliquid divinum pro mensura, ut scilicet Deo honorem impendat, non quia sit ei debitus, sed quia Deus honore dignus est, per quem modum etiam ipse Deus sibi honori est".

858 Itaque formaliter et specifice differunt pietas donum et religio infusa seu latria quæ est pietas virtus ex diversa ratione debiti quæ est id quod formalius et intimius attenditur in his virtutibus quæ sunt ad alterum: ex diversa enim ratione debiti originatur diversa virtus ad alterum.

859 Invenit ergo D. Thomas quomodo ex intimis discerneret donum pietatis a latria seu religione infusa, quia religio ita respicit rationem cultus in Deo quod fundat illud in ratione debiti mutui, scilicet respiciendo beneficia Dei erga nos et retributionem quam debemus ei juxta modum talium beneficiorum, secundum illud (Ps. 115, 12-13): *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam: et nomen Domini invocabo.* Ubi invocatio Domini, quæ est actus religionis, fit per modum retributionis et debiti ad id quod Dominus retribuit et dat nobis.

860 XI. — At vero donum pietatis relicta hac mensura retributionis et largitionis bonorum honorat et magnificat Dominum ratione sui, sive bona, sive mala nobis tribuat, sed in quadam nuditate et annihilatione omnium solum attendit ad magnitudinem divinam in se et propter se, dicens cum propheta (Ps. 33, 4): *Magnificate Dominum mecum: et exaltemus nomen ejus in idipsum,* hoc est, non in his quæ nobis tribuit nec juxta mensuram beneficiorum colamus, sed propter ipsum et in idipsum; et iterum (Ps. 72, 22-23, 25-26,

28) : *Ad nihilum redactus sum, et nescivi. Ut jumentum factus sum apud te: et ego semper tecum. . . Quid enim mihi est in coelo? et a te quid volui super terram? Deficit caro mea, et cor meum: Deus cordis mei, et pars mea Deus in aeternum. . . Mihi adhaerere Deo bonum est: ponere in Domino spem meam.*

861 Ecce perfectum pietatis donum et cultus Dei ultra mensuram et modum humanum, quando anima quasi nihilum et inane quoddam se reputat et quasi omni creato beneficio exuta, imo quasi sine intellectu stultus quoad mundum, et jumentum quoddam soli oneri aptum et motioni qua agitur a Deo et quæ semper cum ipso est, quando nec in cælo nec in terra aliquid proprium agnoscit, quando ipsa caro deficit et consumitur et ipsa substantia[1] tamquam nihil ponitur ante Deum, tunc in tali vacuitate et annihilatione positus *n. 860 nulla beneficiorum divinorum mensura ductus, sed recordatus justitiæ ejus solius[2], respicit Deum in se tamquam hæreditatem[3] suam æternam et ipsi immediate adhæret et colit ac veneratur in se.

862 Iste honorat Deum dono pietatis solum honorem et magnitudinem ejus spectans (nam adhærere Deo ponitur ut mensura ad quam attendit donum pietatis, ut docet S. Thomas (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 2, qla 3), etiam nullo ejus attento beneficio, sed sive per famam, sive per infamiam, sive per gloriam, sive per ignobilitatem, et ut tandem ipse Apostolus fatetur de se *(Philip.* 1, 20) : *Magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem:* hoc est honorabitur

[1] Cf. *Ps.* 38, 6.
[2] Cf. *Ps.* 70,16.
[3] Cf. *Ps.* 15, 5.

et coletur, non attento beneficio vel damno, sed propter solam magnificentiam suam.

863 Qua etiam ratione dicit in suo Cantico Beatissima Virgo *(Luc.* 1, 46-48) : *Magnificat anima mea Dominum: et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ:* quasi magnificandi et exultandi in Deo motivum et ratio non sit aliud quam ipsa Dei celsitudo respiciens illam profundissimam humilitatem et servilem conditionem potius quam sublimissima beneficia sibi collata, etiam maternitatis divinæ.

864 XII. — Sic ergo differt clare pietatis donum in ipso modo honorandi et colendi Deum ratione honoris qui in ipsoest, et non solum ex consideratione et mensura beneficiorum quæ nobis confert. Et qui gratias agit et venerationem et cultum reddit Deo propter beneficia nobis collata præsertim creationis operatur ex motivo religionis, quæ est virtus, sive acquisita, sive infusa, ut cum dicitur *(Apoc.* 4, 11): *Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam et honorem et virtutem: quia tu creasti omnia.* Ecce motivum religionis honorantis Deum quia creavit nos et est auctor naturæ, quod pertinet ad religionem acquisitam.

865 Iterum, quia redemptor est et auctor supernaturalis, redduntur gratiæ et cultus honoris a religione infusa, ut cum dicitur *(Apoc.* 5,9-10) : *Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo. . . et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes.* Ecce motivum religionis infusæ, scilicet ex beneficio supernaturali redemptionis, et quia nos facti sumus regnum Dei per gratiam.

866 At vero donum pietatis relictis his omnibus motives beneficiorum Dei gratias agit Deo et colit ipsum solum quia in se magnus et pius est, ut cum dicitur *(Apoc.* 11, 17): *Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti;* et iterum *(Apoc.* 15, 4): *Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es.* Et Ecclesia canit in Hymno Angelico1: "Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam". n. 860 n. 857, 896

867 Ubi iste cultus et gratiarum actio non redditur propter hæc aut illa beneficia nobis collata, nec magnificatur Deus propter ea quæ nobis contulit, sed quia in se pius est, propter gloriam suam quam habet in se, quia accepit virtutem et regnavit. n. 903

868 XIII. — Videndus est Bernardus *(In Cant.,* serm. LXXXIII, n. 5)2, ubi late et pulchre discernit differentiam amoris in servo qui ducitur spe mercedis, et in filio qui ad hæreditatem oculum injicit; in sponsa quæ solum amat sponsum quia in se sponsus est. Primi respiciunt Deum cum connotatione beneficiorum, sponsa immediate in se amat. "Sponsæ autem, inquit, res et spes unus est amor. Hoc sponsa abundat, hoc sponsus contentus est. Purus amor mercenarius non est. Purus amor de spe vires non sumit, nec tamen diffidentiæ damna sentit". *n. 906

869 Hoc est altius et sublimius motivum, et sic petit aliquid altius humana virtute quæ mensurat cultum Dei juxta retributiones et beneficia ejus; hæc autem etiam n. 860

1 *Gloria in excelsis Deo.*
2 PL 183,1183.

nullo attento beneficio sed quia in se magnus est et laudabilis nimis honorat et sic affectu paterno super-excellentissimo ipsum colit. n. 906 *n. 857

870 XIV. — Ad rationes ergo dubitandi supra positas pro distinctione istius doni a virtute religionis etiam infusa, patet ex dictis 839 sqq. n. 85 sqq.

871 De religione enim acquisita facilis est responsio, quia hæc est naturalis ordinis et respicit Deum ut Creatorem et auctorem naturæ; donum autem pietatis respicit objectum et rationem supernaturalem in Deo, colendo ipsum ut Patrem et auctorem gratiæ, et non solum ut Dominum. * 840

872 De religione autem infusa, dicimus quod etiam respicit Deum ut auctorem gratiæ et Patrem, sed aliter quam donum pietatis. g42 ggg *n

873 Nam religio infusa respicit Deum ut auctorem gratiæ et identice* etiam ut Patrem, sed non in se et ratione sui, sed ratione effectuum quos in nobis operatur, ita quod mensuramus cultum et obsequium illius juxta modum beneficiorum* ejus erga nos in ordine et linea supernatural!. *n g57

874 Donum autem pietatis respicit* Deum ut Patrem formaliter prout in se et ratione gloriæ et majestatis *n g57

---

1 Cf. *Ps.* 95,4.

propriæ, etiamsi nullum beneficium nobis daret, etiamsi inferat pœnam vel mortem, et sicut Apostolus *(Philip.* 1,20) magnificat Christum *Sive per vitam, sive per mortem;* non solum se habet sicut Jacob *(Gen.* 28, 20-21), cum dixit: *Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum et vestimentum ad induendum,. . . erit mihi Dominus in Deum.* Ubi juxta beneficiorum mensuram acceptatur veneratio et cultus Deo exhibendus, et promittitur ipsi quod habebitur in Deum: *Et decimas,* inquit[1], *omnium quæ dederis mihi, offeram tibi:* omnium, inquit, quæ dederis, utique juxta beneficiorum mensuram offerens redditionem cultus.

875 Altior ergo erit virtus quæ offert cultum Deo, etsi non dederit quidquam, quæ relinquit[2] omnia ut sequatur Christum, quæ magnificat ipsum non solum per vitam sed etiam per mortem; et cum Petro dicit *(Luc. 22,* 33): *Tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire',* et cum propheta cantat *(Ps. 22,* 4): *Et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

876 Hæc ergo formalis ratio altior est, et respicit Deum ut Patrem, quatenus in se pius et misericors et dives est, non solum ratione beneficiorum quæ mihi confert. *n,88° ♦·857

©

877 XV. — Ad id vero quod dicitur de his quæ attribuuntur dono pietatis et non religioni infusæ, scilicet *D' 847

[1] *Gen.* 28, 22.
[1] Cf. *Mat.* 19, 27; *Marc.* 10, 28.

quod donum se extendit ad omnem materiam justitiæ et non religio, *verum quidem est,* sed tamen non sufficit hanc solum reddere rationem, quia hoc solum se tenet ex parte materiæ quam ratio ipsa formalis et quidditativa afficit et distinguit.

878 Et ideo hanç ex dictis explicavimus, quod scilicet religio infusa inclinet ad cultum Dei auctoris supernaturalis juxta mensuram et modum beneficiorum gratiæ ejus in nos; donum autem pietatis solum attendendo ad majestatem et gloriam Dei in se, sive nobis beneficia conferat, sive non. Inde vero extenditur ad observantiam et pietatem atque convictum humanum in omni materia justitiæ considerando in hominibus non quod homines sunt, sed quod sunt participes filiationis Dei aut capaces illius, ita quod sicut Deum colit ut Patrem, ita respicit homines ut fratres per gratiam. *”·857 sqq *. fse'sq.

879 Quomodo autem hoc faciat pietas, statim explicabimus. *n-892 sq'

Θ

880 XVI. — Quod vero dicitur de actu doni pietatis, quem illi tribuit Augustinus[1], scilicet honorare sanctos et non contradicere Scripturæ, *respondet* D. Thomas (In III *Sent.,* dist. 34, q. 3, a. 2, qla 2 ad 1) quod exhibere reverentiam Sacræ Scripturæ pertinet ad latriam seu religionem, pertinet tamen etiam ad donum pietatis, licet altiori modo quam ad religionem; nonf tamen solum pertinet actus iste ad donum pietatis, sed etiam misericordiam exhibere aliis, unde beatitudo illa qua dicitur *(Mat.* 5, 7): *Beati misericordes, quoniam ipsi mi-* *n·848 g76 ^854 1265

[1] *De Doctr. Christ.,* Lib. II, cap. 7, PL 34, 39.

sericordiam consequents corresponde! dono pietatis, ut ex Augustino[1] docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 121, a.2); imo generaliter in omni* materia justitiæ tam erga Deum quam erga proximos versatur, ut statim* dicemus.

881 Unde non potest ille actus solus esse adæquatus actus doni pietatis, ñec per illum distingui potest a religione, quia etiam ad religionem pertinet exhibere reverentiam Scripturis, ut dicit S. Thomas, licet aliof modo quam ad donum pietatis.

* * *

882 XVII. — Circa secundum supra positum, scilicet de materia ad quam se extendit donum pietatis, *respondemus* quod materia ejus primaria et principalis est in ordine ad cultum Dei, respiciendo ipsum ut Patrem. Extenditur tamen secundario et accessorie (sub eadem tamen ratione formali specifica) ad omnem communicationem et debitum erga alterum.

883 Est D. Thomæ (In III *Seni.,* dist. 34, q. 3, a. 2, qla 2), ubi inquit: "Pietas donum uno et eodem modo dirigit in communicationibus omnibus quæ ad alterum sunt, aliam tamen mensuram accipiens quam virtutes: quæ mensura, quia simplex est et una, et ideo pietas unus habitus est; et ex comparatione ad hanc mensuram omnis actus ejus specificatur". Itaque pietas inter dona partis appetitivæ corresponde! justitiæ virtuti cardinali in omni sua materia et latitudine, sub altiori ratione formali complectens omnia ad quæ se extendit justitia, tam erga Deum quam erga homines.

[1] *De Serm. Dom.,* Lib. I, cap 4, PL 34,1234.

884 XVIII. — Pro hujus intelligentia, advertendum est quod inter virtutes quæ versantur ad alterum et sunt partes potentiales justitiæ, illa quæ versatur erga Deum et reddit ei cultum debitum, vocatur religio seu latria; quæ vero reddit debitum cultum parentibus vocatur pietas; quæ vero superioribus et principibus, vocatur observantia.

885 Donum autem Spiritus Sancti, quod altiori modo quam virtutes versatur circa istas materias, principaliter versatur erga Deum reddendo illi debitum cultum, sed non respicit ipsum ut Dominum et Creatorem, sed ut Patrem, juxta illud *(Rom.* 8, 15): *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater').* Et hoc ideo quia in ordine gratiæ Deus habet se erga nos sicut Pater: *Voluntarie enim genuit nos Verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus,* ut dicitur *(Jac.* 1, 18).

886 Et ideo oportet in hoc ordine et genere gratiæ nos moveri erga ipsum ut erga Patrem, cum simus filii[1] adoptivi per gratiam, et sic non solum debemus reddere cultum ei debitum ut Domino, quod facit religio, sed etiam ut Patri, cujus hæreditatem in gloria expectamus[2].

887 Et hæc est ratio quare donum, quod in parte appetitiva respicit debitum ad alterum seu erga Deum, non dicitur donum religionis seu latriæ, sed donum pietatis, quia cum pietas inter nos sit virtus quæ reddit honorem parentibus illa quæ in genere supernatural! respicit Deum ut Patrem (quia filii Dei[3] sumus),

[1] Cf. Iam, q. 33, a. 3.
[2] Cf. *Rom.* 8, 23.
[3] Cf. I *Joan.* 3,1.

retinet nomen pietatis, quia erga Patrem cælestem versatur.

©

888 XIX. — Ex hac ergo ratione formali deducitur quod petat donum pietatis extendi ad omnes alias creaturas quibus in gratia communicat aut communicare potest, quod non habet religio quæ est virtus, sed ipsa sola respicit Deum ut colendum: requiruntur vero aliæ virtutes ad respiciendum homines in ratione debiti

n. 878, 882, 904

*n. 858

889 Ratio disparitatis est quia religio respicit cultum debitum Deo sub ratione excellentiæ propriæ et peculiaris ipsius Dei, in qua alius non communicat, quia *Gloriam meam,* dicit[1] ipse, *alteri non dabo.* Et ideo vocatur latria, quo cultu nefas est alium præter Deum colere. Et sic religio ex propria sua ratione, quia respicit excellentiam divinam ut propriam et non communicabilem, sistit in Deo, nec extenditur ad honorandas creaturas formaliter et elicitive.

n. 905

890 At vero pietas respicit in parentibus ipsam rationem originis, ratione cujus venerationem exhibet patri ut habenti auctoritatem principii. Unde ubicumque communicatur et invenitur hæc ratio originativa et participatio ejus, pertinet ad eamdem virtutem pietatis totum id colere, sicut per pietatem non solum observamus parentes, sed alios qui communicant in eadem stirpe sanguinis, quæ est ratio originis et generationis in his qui ex sanguinibus et ex voluntate viri et ex voluntate carnis nati sunt[2]. Eodem modo, in

*n- 884

*n. 892, 904

1 *Is.* 48,11.

2 Cf. *Joan.* 1,13.

his qui ex Deo nati sunt et ex Spiritu regenerati[1], oportet virtutem illam quæ respicit principium talis generationis, scilicet Deum ut Patrem, etiam respicere secundario omnes qui in tali generatione spirituali communicant, et se habent ut fratres in communicatione gratiæ, sicut nos respectu Dei sumus sicut filii[2]. *n. 837-903 *n'

891 Ex ipsa ergo ratione formali pietatis, qua respicimus Deum ut Patrem, nascitur quod debeat istud donum extendi ad communicationem et observantiam habendam erga homines, quatenus etiam filii Dei sunt et cives sanctorum et domestici Dei[3]. Quod religio etiam infusa non facit, quia non respicit Deum formaliter sub communicatione Patris, sed sub excellentia dominii supremi per modum latriæ colendi in genere gratiæ, et secundum mensuram beneficiorum ejus erga nos. *"-878 *n-910 *n- 8591

©

892 XX. — Unde ulterius declaratur quomodo pietatis donum exigat ex sua propria ratione extendi ad creaturas seu ad homines quatenus sunt filii Dei, sicut pietas virtus extenditur non solum ad parentes, sed etiam ad cognatos et fratres, quia pietas donum respicit gloriam et majestatem Dei in se ut colendam et venerandam, non juxta hanc vel illam mensuram qua nobis beneficia confert, sed absolute propter magnam gloriam suam. Magnitudo autem gloriæ Dei attenditur non solum prout est in se infinita, sed etiam prout in sui participatione invenitur in his qui filii *qqq' 8521 *n. 890 *n'860 sqq' *n-903

1 Cf. *Joan.* 3, 5.
2 Cf. I *Joan.* 3,1.
3 Cf. *Eph.* 2,19.

Dei sunt et divinæ consortes naturæ[1]: pertinet enim ad magnitudinem Dei ut Patris et auctoris gratiæ multos filios adducere in gloriam[2], sicut ad magnitudinem Dei ut Creatoris multas species rerum creare in universo.

893 Quare non potest virtus aliqua seu donum inclinare in venerationem et cultum Dei ut Patris, et sub ratione illa qua Pater est, et non inclinare ex consequenti in omne illud quod Patris est et ad ejus filios pertinet in ea linea et ordine in quo est Pater. Et sic cum omnes creaturæ intellectuales non damnatæ sint[3] filii Dei, aut potestatem habeant filios Dei fieri[4], ad omnes ex consequenti se extendit donum pietatis: sicut charitas, quia respicit Deum ut bonum amabile, ex consequenti debet afficere et amare omne quod Dei est et ex illo bonum participat; sed charitas præcise in ratione amoris, pietas in ratione debiti et observantiæ. R78 *n' *. 858

894 XXL — Dices Hac ratione etiam religio infusa se extendit non solum ad Deum, sed etiam ad omnes homines, et ad omnem materiam justitiæ, quod nos negamus. *n,898sq'

895 *Et sequela patet,* quia etiam respicit Deum ut Patrem siquidem respicit ut auctorem gratiæ in ordine supernaturali, quod etiam nos supra concessimus; ergo si respicit ut Patrem, etiam debebit respicere secundario omnes filios et quidquid Patris est, sicut ipsum donum pietatis. gggg *n' ®. 872

1 Cf. II *Pet.* 1, 4.
2 Cf. *Heb.* 2, 10; *Joan.* 10, 16.
3 Cf. Illam, q. 8, a. 3.
4 Cf. *Joan.* 1,12.

896 Nec sufficit distinctio supra posita, quod religio respicit Deum secundum rationem alicujus beneficii nobis collati, pietas autem respicit Deum in se et ratione sui colendum. Nam si ita est, ergo pietas magis respicit in Deo de excellentia et minus de communicatione, religio vero e contra, siquidem pietas respicit excellentiam Patris in se et non ratione alicujus beneficii in nos; ergo non respicit illam ut communicativam ad nos, sed solum prout in se, religio vero e contra; ergo potius ad religionem pertinebit respicere Deum in se et homines ut communicant beneficia Dei quam ad donum pietatis. *il·857, ’n-905

897 XXII. — Confirmatur quia dato quod pietas respiciat non solum Deum sed etiam homines, tamen respiciet illos sub ratione alicujus observantiæ et cultus; inde vero non sequitur quod complecti possit omnem materiam justitiæ, quia multa alia pertinent ad rationem justitiæ in ratione debiti rigorosi et legalis aut etiam debiti moralis quæ non sunt cultus et veneratio; ergo non complectitur pietas omnem materiam justitiæ, si solum respicit id quod est observantiæ et cultus in Deo et hominibus: sicut licet pietas erga parentes et cognatos respiciat observantiam eis debitam, tamen si cum parentibus et cognatis concurrat aliqua ratio debiti rigorosi justitiæ non a pietate exercetur, sed a justitia commutativa vel distributiva, aut ab aliqua simili. *n-908 *n' *n·884,887

Θ

898 XXIII. — Respondetur negando sequelam. *“·894 sq'

899 Ad probationem *dicitur* quod religio infusa respicit in Deo auctore supernaturali! non jus paternum *n-895 ♦n-872>901

formaliter, sed jus dominativum seu supremi dominii in illo ordine.

900 Licet enim idem sit auctor supernaturalis in ordine gratiæ, et Pater qui adoptat filios per gratiam, et sic virtus quæ respicit Deum auctorem supernaturalem *identice respiciat Patrem, tamen fundantur in hac eadem dignitate diversa jura quæ formaliter specificant diversas virtutes quæ sunt ad alterum in ratione debiti nam istæ formaliter respiciunt rationem justi seu juris, et secundum diversum jus seu diversam rationem justi quæ respicitur, fundatur diversa virtus seu diversa pars justitiæ. *n. 873, 902 ♦n. 858

901 In auctore ergo supernatural!, et fundatur jus *dominativum seu supremi dominii Dei in ipsa dona gratiæ, et fundatur jus *paternum quo respicit filios adoptivos ut hæredes Dei et cohæredes[1] et communicantes in eodem Spiritu, et fundatur jus *amicabile quatenus non dicit eos servos sed amicos[2], quod pertinet ad charitatem, non ad pietatem. ♦n. 899 ♦n. 899, 903 *n. 906

902 Si attendamus ad jus dominativum Dei, etiam in ordine supernatural!, fundatur supremus cultus latriæ seu religionis infusæ, quæ respicit Deum ut supremum Dominum qui potest si vult[3] dare gratiam aut tollere sive cum culpa sive sine illa, et sic in hoc debito fundatur latria, eo quod latria est summa *servitus cujus correlativum est summum dominium, atque adeo religio infusa respicit auctorem supernaturalem ut supremum Dominum et *identice Patrem. Ad hoc autem ♦n. 905 *n. 873, 900

[1] Cf. *Rom.* 8,17.
[2] Cf. *Joan.* 15,15.
[3] Cf. *Rom.* 9,18.

requiritur quod honoret Deum et cultum servitutis ei offerat juxta mensuram beneficiorum acceptorum, nec enim Deus dominatur nobis, nec nos Deo subjicimur nisi ratione alicujus rei operatæ in nobis et accepta a Deo, quæ utique beneficium aliquod est. *n' 859 891 g57 *n'

903 XXIV. — Si vero attendamus ad jus paternum quo Deus se gerit ut Pater per spiritum adoptionis *In quo clamamus: Abba (Pater)* »[1], sic fundatur donum pietatis, quod observat et colit in Deo rationem principii generativi per gratiam et gloriam illam immensam quæ est ipsa hæreditas[2] filiorum, non attendendo pro mensura colendi et honorandi ipsum beneficium aliquod nobis collatum, sed gloriam illam immensam qua in se est Pater et hæreditas ipsa filiorum Dei. *n· 899,901 *n·837,890 n· 892 *n·867

Et sic separat jus supremi dominii, et tantum attendit jus paternum summæ pietatis, et honorat seu magnificat Deum, quia pius est, ut dicitur *(Apoc.* 15, 4). Et sub hac ratione et formalitate Patris ita respicit Deum primario et per se quod extenditur secundario ad omnes filios Dei respectu quorum est Pater, et ad omne illud quod conjungitur ei ut Patri et ad ipsum ut ad Patrem pertinet, eo quod omnia ista per se conjuncta sunt, sicut qui colit et observat parentes virtute pietatis, ex consequenti observat consanguineos et fratres ut aliquid patris. θθ *n' *n' 882,888 n-890

905 XXV. — Ad id vero quod dicitur potius religionem infusam respicere Deum ut communicativum quia ut beneficum nobis, pietas autem respicit illum ut in se colendum et non ratione beneficiorum, et sic *' 8

[1] *Rom.* 8,15.
[2] Cf. *Ps.* 15, 5.

minus debet extendi ad observantiam aliorum præter Deum quia non respicit illum ut communicativum ad nos, *respondetur* quod religio respicit Deum ut communicativum nobis in beneficiis per modum supremi Domini, ratione quorum constituit nos servos summa servitute et sic communicando beneficia supremi Domini non communicat nobis consortium honoris, sed inferioritatem servitutis; unde virtus quæ respicit ipsum ut supremum Dominum et reddit ei cultum summæ servitutis et latriæ non respicit alias personas præter Deum colendo et honorando simili latria.

902

*η. 889

906 At vero donum pietatis respicit Deum ut Patrem, non quidem attendendo ad beneficia (licet illis non fraudetur), juxta illud Bernardi *(In Cant.,* serm. LXXXIII, η. 5)[1]: "Purus amor de spe vires non sumit, nec tamen diffidentiæ damna sentit", sed solum ad id quod Patris est in se. De ratione autem patris est ut habeat filios et eis per filiationem consortium honoris communicet, sicut de ratione charitatis, quæ est mutuus et amicabilis amor, est quod communicet se aliis ut amicis et non ut servis[2], sed hoc non ratione debiti et observantiæ, sed solum amoris et juris amicabilis

*n. 857, 869

*n. 868

♦n. 858

♦n. 901

907 Unde de ratione pietatis est quod ita honoret Deum quod etiam se extendat ad alios qui consortium habent honoris divini, et sunt filii Dei, sicut chantas ita amat Deum ut amicum quod etiam ad omnes Dei amicos et ad omnja quæ Dei sunt se extendit.

*n. 878

♦n. 893

[1] PL 183,1183.
[2] Cf. *Joan.* 15,15.

908 XXVI. — Ad confirmationem *respondetur* quod pietas observantiam habendo erga alios homines tamquam erga filios Dei et fratres in gratia et domesticos[1] Dei, sub illa ratione potest exercere omnem materiam justitiæ duplici via. n. 897 n. 829,880

909 Primo imperative, quia potest imperare justitiæ commutativæ et distributive et aliis virtutibus quæ justitiæ aggregantur, ut exerceant suos actus erga alios homines ex hoc fine ut honorent debite ipsos quia filii Dei sunt. Sed hac ratione etiam religio imperat aliis virtutibus ut propter cultum Dei faciant ea quæ de virtutibus sunt, quia virtutibus colitur Deus. Si hoc ergo sufficeret ut donum pietatis se extenderet ad omnem materiam justitiæ, etiam id haberet religio. 878,892

910 XXVII. — Secundo ergo dici potest quod pietas se extendit ad omnem materiam justitiæ et dirigit in omnibus communicationibus, ut dicit S. Thomas (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 2, qla 2), intelligendo quod id facit etiam elicitive sub ratione tamen altiori pertinente ad ordinem supematuralem et respiciente ea quæ sunt ad alterum, non quatenus pertinent ad convictum et modum humanum, sed quatenus pertinent ad convictum supematuralem inter filios et domesticos Dei[2]. Et sic eminenter facit et extendit se ad alias materias justitiæ, non formaliter illas exercet secundum suas peculiares rationes. n. 911 891 n. 914,1112

911 Nec est necesse quod si donum pietatis tractat et se extendit ad omnes materias justitiæ tractet illas sub omni particulari et propria ratione talium virtutum,

1 Cf. *Eph.* 2,19.
* Cf. *Eph.* 2,19.

verbi gratia, quod materiam justitiæ commutativæ aut distributivæ tractet sub ratione commutationis rigorosæ et debiti æqualis inter unum et alterum, aut si tractat materiam liberalitatis aut fidelitatis, de illis tractet secundum suas peculiares rationes et motiva, sed de omnibus istis tamquam de materiis inadæquatis tractat sub altiori ratione formali, ita quod ad donum pietatis materialiter se habet quod in hoc exerceatur justitia commutativa, in illo distributiva, in illo fidelitatis vel affabilitatis, etc.

912 Omnia ista materialiter se habent ad donum pietatis, formaliter autem habet respicere hæc omnia quatenus sunt operationes filiorum et domesticorum Dei[1], atque adeo sub ratione observantiæ et cultus inter cognatos et fratres cognatione spiritus et gratiæ, et communione fidei et sanctorum quibus ista justitiæ debita reputantur pro minimis et materialiter tantum attactis, juxta quod dicit Apostolus (I *Cor.* 6, 1-3): *Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis? Nescitis quoniam angelos judicabimus? quanto magis saecularia!* 878, 892 *n

913 Itaque non negat Apostolus quod sancti in quantum sancti seu ut filii Dei ducti Spiritu ejus et dono isto pietatis judicent sæcularia, et communicationes sæculares et humani convictus tractent, et ad illas se extendant quæ sunt actus justitiæ commutativæ et distributivæ, sed tamquam de minimis et materialiter

1 Cf. *Eph.* 2, 19.

attactis, formaliter autem sub altiori ratione qua cum angelis communicant, imo de illis judicabunt.

914 Et hæc altior ratio est affectus pietatis quo se tractant et communicant ut filios Dei et spiritualiter cognatos et communicantes, et sic virtualiter seu eminenter habent elicere actus justitiæ rigorosæ et aliarum virtutum quæ sunt ad alterum, non formaliter et inferiori modo, sicut justitia commutativa quæ operatur istas actiones ut convictus humani sunt, pietas, ut sunt communicationes filiorum Dei et fratrum in Spiritu. Et hoc quod de justitia eminenter faciunt, elicitive non imperative faciunt. *n' 91° ' 1112 *n·910

DE DONO FORTITUDINIS

915 XXVIII. — Eodem modo de hoc dono tractanda nobis sunt duo, scilicet, quæ sit ejus formalis ratio qua distinguitur a fortitudine virtute; et secundo quæ sit ejus materia ad quam se extendit. n-832*3›838 *n'

* * *

916 XXIX. — RESPONDEO ERGO ET DICO: Donum fortitudinis ex parte formalis rationis differt a fortitudine quæ est virtus, quatenus ad vincenda pericula et difficultates non innititur solum viribus humanis aut humano modo mensuratis, sed virtuti et potentiæ divinæ quasi indutum ipsa virtute ex alto — Materia autem ad quam se extendit donum fortitudinis est victoria *· 950

i Cf. *Luc.* 24,49.

cujuscumque difficilis et evasio omnium periculorum, sive in principali materia virtutis quæ est circa pericula mortis, sive in materiis accessoriis, quæ pertinent ad alias virtutes fortitudini adjunctas ut magnificentia, perseverantia, patientia. *n. 952

Θ

917 Hæc conclusio sumitur ex D. Thoma (IIa-IIæ, q. 139, a. 1) et expressius (In III *Sent.,* dist. 34, q. 3, a. 1, qla 1).

918 Et licet aliqui putent actum doni fortitudinis specie et substantia non differre ab actu fortitudinis quæ est virtus, quia putant actum fortitudinis doni fieri etiam ex virtute fortitudinis,- quod Valentiæ[1] attribuit Suarez *[De Gratia,* Lib. II, cap. 21, n. 10)[2], tamen affirmandum est distingui specifice, supposito quod dona sunt habitus distincti a virtutibus et superiores illis, sic enim oportet et actus ipsos distingui: isti enim distinguuntur sicut et ipsi habitus. ♦n. 135 sqq. ♦n. 1002

919 Inquirimus autem rationem formalem qua distinguitur hoc donum a virtute fortitudinis, et affirmamus esse illam quam in conclusione retulimus *n- 915 *n. 916

920 XXX. — Pro cujus intelligentia, est advertendum quod fortitudo de se importat quamdam animi

[1] Verbotenus apud Suarez non nominatur.
[2] *Opera Omnia,* VII (Vivès), p. 690.

firmitatem ad aggrediendum vel sustinendum gravia et difficilia mala, præsertim pericula mortis quæ sunt principaliora et terribiliora aliis. Hæc autem firmitas non potest in animo consequi nisi attendendo et regulando vires et media quibus tali malo possit resisti illudque superare. Et cum humanæ Vires sint valde limitatæ et fragiles, præsertim ad perseverandum et vincendum in executione tantam periculorum multitudinem, sicut in hac vita occurrit pro consequendo quolibet fine arduo, et præsertim pro consequendo fine æterno in quo est omnium periculorum evasio et omnium malorum victoria, non sufficit ad hæc communis virtus fortitudinis.

Θ

921 Fortitudo ergo quæ est virtus tendit ad superandas difficultates et vincenda mala modo humano, et regulando istam fortitudinem et firmitatem juxta modum limitatum humanum seu proprium hominis ut homo est (licet supponendo auxilia divina nostro modo recepta et ad nostrum modum limitata), et sic dicit Philosophus (*Eth.* III, 10)[1] quod "Fortis est instupefactibilis ut homo", scilicet in his periculis et terribilibus quæ sunt secundum hominem.

922 Et fortitudo infusa licet ordinet actum fortitudinis ad finem supernaturalem charitatis, tamen de supernaturalibus viribus non accipit regulationem nisi modo humano et juxta capacitatem et limitationem recipientis, ita quod licet supernaturaliter judicet posse multo majora fieri, tamen propria infirmitas et *n. 929

[1] *Eth.*, III, 10 (1115 b 12).

limitatio etiam detinet juxta quam metitur, et modificat etiam supernaturales actiones et vires.

923 At vero donum fortitudinis ita induit[1] virtutem ex alto quod virtutem ipsam Dei facit quasi propriam et depulsa infirmitate naturæ sola divinitatis operatur virtute, juxta quod dicit propheta (Ps. 17, 3): *Diligam te, Domine, virtus mea: Dominus firmamentum meum, et refugium meum;* et iterum (Ps. 17, 30): *In Deo meo transgrediar murum,* hoc est, ut interpretatur D. Thomas (In III *Sent.,* dist. 34, q. 3, a. 1, qla 1): "Omne quod posset humanæ infirmitati obviare", hoc enim nomine *muri* intelligitur. 934, 94°' *n' 9θ°

924 XXXI. — Itaque differt fortitudo virtus et fortitudo donum sicut fortitudo ut humana, vel ut divina. Fortitudo enim regulata modo humano, et ut dictant regulæ prudentiæ, facit fortitudinem virtutem, regulata vero instinctu et regula divina et juxta vires divinas nobis assistentes est fortitudo donum.

925 Unde dicitur (Ps. 43, 4): *Nec enim in gladio suo possederunt terram, et brachium eorum non salvabit eos: sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui.* Gladius enim et brachium humanam fortitudinem indicat, quæ utique virtus est. Quando autem operatur quis per ipsam dexteram et brachium Dei, non quidem secundum regulas ordinarias, sed secundum illuminationem vultus Dei et instinctum Spiritus non prudentialiter metientis vires proprias, sed operantis juxta vires et brachium Dei, non attendendo ad infirmitatem propriam, talis fortitudo est plus quam virtus, quia ultra omnes regulas prudentiales et ultra fortitu-

[1] Cf. *Luc.* 24, 49.

dinem humanam est, quasi fortitudo divina qua induimur [1].

926 Et sic fortitudo donum perficit et adjuvat fortitudinem virtutem in his in quibus ex parte subjecti operantis deficere potest. Verum est enim quod D. Gregorius (*Moral.*, Lib. XXXV, cap. 8, n. 15)[2] dicit quod per dona juvantur virtutes. θ34 938,946,96°^ H83 sq.

927 XXXII. — Sed dices Fortitudo virtus versatur circa mala maxime terribilia, scilicet circa pericula mortis, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 123, a. 4); ergo ad talia pericula superanda non oportet uti dono speciali; ergo ad nulla alia, quia si summa pericula et summæ difficultates vincuntur sine dono, a fortiori minores vincentur; ergo ad nulla indiget dono. ñ. 933sq.

928 Imo etiam sine virtute fortitudinis multi sustinent mortem et acerbissima tormenta, ut multi gentiles et infideles, et se ipsos occidunt; ergo nullæ sunt tam magnæ et arduæ difficultates quæ requirant donum fortitudinis præter virtutem fortitudinis. n42 *n' ' '

929 XXXIII. — Si dicatur hanc esse virtutem ordinariam et procedere juxta regulas communes, ulterius autem debere ordinari fortitudinem ad finem supernaturalem et secundum auxilia supernaturalia, et sic indigere dono, *contra est,* quia ad hoc sufficit fortitudo infusa, hæc enim respicit finem supernaturalem et supernatural! nititur auxilio et regulatur a prudentia *n·922 *"*945

[1] Cf. *Luc.* 24, 49.

[2] PL 76, 758,—Etiam *Moral.*, Lib. II, cap. 49, PL 75, 592.

infusa; ergo in substantia potest omnia illa facere quæ facit donum fortitudinis, scilicet opera fortia in ordine supernaturali. Quod autem sint opera magis vel minus insignia aut extraordinaria, ideoque petant specialem instinctum vel motionem Spiritus Sancti, hoc per accidens se habet et secundum magis vel minus intra eamdem substantiam et speciem actus supernaturalis.

930 XXXIV. — Et confirmatur quia si virtus fortitudinis inclinat ad sustinenda etiam pericula mortis propter honestatem virtutis et finem supernaturalem, quod id fiat instinctu et motione Spiritus Sancti non ponit nisi vel novam notitiam vel novum præceptum ut ita fiat; ad hoc autem non indiget nova virtute, licet sit novum præceptum, quia ex novo præcepto non mutatur specificatio et quidditas virtutis. ♦n. 947

931 Quod exemplis fit manifestum, nam temperantia, etiam adveniente novo præcepto ecclesiastico, non mutat rationem formalem virtutis temperantiæ. — Et præceptum Dei ad Abraham[1] ut occideret filium, licet rem extraordinariam imperaverit et quæ solum ex præcepto Dei licita reddebatur, tamen ad virtutem obedientiæ et religionis ille actus pertinebat. — Et actus heroici atque extraordinarii virtutum, licet requirant speciale auxilium et motionem divinam atque etiam instinctum, non tamen ad diversam speciem virtutis spectant quam ad virtutem cardinalem cujus sunt actus. Et ad credendum revelationi particulari Dei non requiritur alia fides quam fides theologica, quæ est virtus. ♦n. 947 ♦n. 948 ♦n. 231 948

1 Cf. *Gen.* 22, 2.

932 Ergo neque ad operandum opera fortitudinis extraordinaria, licet fiant ex speciali impulsu et instinctu Dei, requiretur alia virtus quam virtus fortitudinis.

©

933 XXXV. — Respondetur concedendo quod fortitudo virtus versatur circa pericula mortis, et si sit fortitudo infusa versatur circa pericula mortis ex fine et auxilio supernatural!, neque ad hoc præcise requiritur donum fortitudinis distinctum a virtute. Sed requiritur hoc donum ad tendendum in pericula mortis et in alia terribilia et difficilia sic, id est, ultra modum virium humanarum et infirmitatis ejus. 927 sq

934 Nam licet virtus fortitudinis tendat ad ea quæ difficillima sunt ex objecto et genere suo, tamen cum quadam infirmitate et trepidatione ex parte operantis* et virium propriarum, quam trepidationem et contingentiam et infirmitatem ex parte operantis in ordine ad illud opus tollit* et sublevat donum fortitudinis, utens divina virtute tamquam sua* et operans ex motione et instinctu Spiritus Sancti ut solidante infirmitatem nostram et induente nos virtute ex alto, ut quasi petra solida operemur, juxta quod dicitur (Ps. 26, 6): *In petra exaltavit me: et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.* *°·938 *n·923,940

935 Et hæc est doctrina D. Thomæ (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 1, qla 1 ad 3), ubi inquit quod "Virtus fortitudinis respicit opus difficillimum ex genere suo, non tamen secundum comparationem ad operantem, quia

1 Cf. *Luc.* 24, 49.

non excedunt vires ejus. Sed fortitudinis donum etiam est circa ea quæ excedunt humanam facultatem".

936 XXXVI. — Quod sic explicandum est ex ejusdem doctrina paulo ante ista verba, quia proprium fortitudinis est ponere in animo firmitatem contra pericula et mala imminentia quæ vincenda sunt. Firmitas autem hæc sumitur ex comparatione virium operantis in ordine ad opus difficile quod aggreditur vel sustinet, quæ quidem sunt vires fragiles et defectibiles ex infirmitate sua.

937 Et sic virtus fortitudinis humano modo procedens, etiamsi sit propter finem supernaturalem, intendit repellere malum ex genere suo arduum et facere opus difficillimum, viribus tamen defectibilibus et infirmis, et sic ad substantiam illius operis sufficientibus, quarum defectum et infirmitatem non potest sufficienter virtus fortitudinis reparare, quia etsi dat inclinationem ad superandum opus difficile, non tamen penitus ipsam infirmitatem et defectibilitatem virium solidare potest. Et sic plerumque deficit et frangitur etiam fortis et constans ex metu cadente in constantem virum. 59 89

938 Donum autem fortitudinis ita inclinat in ardua et difficilia opera ex genere suo quod etiam ex parte operantis consolidet infirmitatem et depellitf trepidationem naturæ ex virtute assistentis Spiritus, et sic etiam circa difficillima pericula, qualia sunt pericula mortis, altiori motivo movetur quam fortitudo virtus. g26 fn'934

939 Unde Christus Dominus[1], qui in passione sua primo trepidationem monstravit ad ostensionem in-

1 Cf. *Mat.* 26,39.

firmæ naturæ et quasi humano modo procedens ex virtute fortitudinis quæ trepidationes illas compatitur, statim rediit ex dono fortitudinis in suam soliditatem, et, ut inquit S. Leo Papa *(Sermones,* serm. LIX (VIII *De Passione Dom.),* cap. I)1: "Depulsa trepidatione infirmitatis, et confirmata magnanimitate virtutis, rediit in sententiam suæ dispositionis æternæ". *n 944

940 Itaque donum fortitudinis confirmat virtutem fortitudinis in his in quibus admittit defectibilitatem et trepidationem ex propria infirmitate in ordine ad pericula circa quæ versatur, quia virtus fortitudinis versatur ex specie sua circa illa cum similibus defectibus, donum autem fortitudinis ex specie sua tollit illos, eo quod utitur virtute et viribus divinis quasi propriis ex instinctu Spiritus Sancti. *n *n 923,

941 XXXVII. — Quod vero dicitur plures subire mortem et pelicula gravia, et tolerare illa etiam sine dono et virtute fortitudinis, imo cum peccato, ut qui ex desperatione aut vanitate se ipsos occidunt, *respondetur* istos non subire illa pericula ex vera fortitudine, sed potius ex quadam animi defectione, pusillanimitate, temeritate aut vanitate, vel etiam ex aliqua ignorantia, quæ omnia vera fortitudo non admittit, quæ non tam in actionibus corporis2 quam in animi affectibus demonstratur et perficitur. *n 928 *1185

942 Non enim est fortis qui in animo est dejectus et pusillus, aut desperatus, aut vanus, licet opere externo exerceat ea quæ fortis, conjiciendo se in pericula aut

1 PL 54, 337.

2 Cf. S. Augustinum, *Enarr. in Psalm.,* Ps. XXXIV, serm. 2, 13, PL 36, 340.—IIam-IIæ, q. 123, a. 1 ad 2.

illa sustinendo, quia non ex animo forti et invicto, sed potius victo a pusillanimitate spiritus et tempestate[1] ea tolerat.

943 Nam qui, verbi gratia, ob molestiam temporalium calamitatum se occidit non est fortis, sed pusillanimis, quia non potest tolerare molestias temporales, sed vult illas finire per mortem. Et qui ex vanitate in pericula mortis se conjicit aut in alias pœnalitates, ille non est fortis, sed victus a vanitate vel a passione audaciæ; unde non potest sustinere injuriam vel opprobrium, et ne sustineat, appetit mortem qua homines laudent.

944 Vere autem fortis non solum mortem sed etiam confusionem contemnit, sicut de Christo dicit Apostolus (*Heb.* 12, 2): *Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta.* Honoris quippe appetitus difficillime vincitur in corde humano, nec est fortis corde qui ab illo appetitu victus difficilia tolerat in corporalibus: donum ergo fortitudinis vincit exteriora mala, sed præcipue cordis interiora confirmat. 945 *n' 939

945 XXXVIII. — Quod vero dicitur* sufficere fortitudinem infusam ad toleranda hæc propter finem supernaturalem, *dicimus* sufficere quidem in suo ordine et linea, sed non absolute et quoad omnia. Nam fortitudo infusa ex dictamine supernaturalis finis tendit in ardua et difficilia, sed juxta modum humanum et capacitatem subjecti, id est, cum defectibilitate et infirmitate virium et trepidatione ex parte operantis, unde frequenter deficit* non ratione virtutis (quæ non inclinat ad deficiendum), sed ex debilitate subjecti quod non potest perfecte corroborare. *n' 929 59 sq

1 Cf. *Ps.* 54, 9.

946 At vero donum fortitudinis fertur in ista difficilia et gravia non solum ex dictamine et motivo supernaturali, sed ex tali motione Spiritus quod omnem trepidationem tollit et infirmitatem corrigit ad vincendas quascumque difficultates, sicut dicitur de Samsone (*Judic.* 15,14) quod *Irruit super eum Spiritus Domini: et sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi, ita vincula, quibus ligatus erat, dissipata sunt et soluta.* Quibus verbis designatur omnem difficultatem et impedimentum etiam extrinsecæ ligationis ex potenti illo Spiritu in se irruente Samsonem superasse. g26 202

947 XXXIX. — Ad confirmationem *respondetur* instinctum et motionem Spiritus Sancti, cui tamquam rationi formali donum fortitudinis innititur, non consistere solum in novo præcepto aut nova revelatione et luce vel notitia quæ sibi infundatur (et sic exempla allata pro aliis virtutibus non quadrant), sed consistere in nova constantia et firmitate animi ex subministratione Spiritus infusa, quæ vires humanas corrigit et infirmitatem adaptat ad quælibet difficilia superanda.948 *n' 930 *n· 931

948 Quamquam in illa obedientia Abraham* præter divinum præceptum, etiam donum pietatis quo religiose Deo obedivit in tam extraordinaria actione, et donum fortitudinis in depellenda omni trepidatione et hæsitatione ex paterni amoris teneritudine emolliente cor derivata, intervenisse par est credere. Et qui revelationes* accipiunt privatas, etiam lumen peculiare accipere ad eas intelligendas et assentiendas præter fidem theologicam multi probabiliter adstruunt1. Sed dato quod credantur fide theologica, quæ est virtus, *n· 931 *n'

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Fide,* disp. 6, n. 4, VII (Vivès), p. 115.

ideo est quia credulitas talium revelationum non petit aliud motivum vel rationem formalem quam ipsius fidei.

949 Depulsio vero infirmitatis et trepidationis propriae, quam facit donum fortitudinis, petit altiorem vim spiritus quam sit motivum virtutis fortitudinis, quæ illas imperfectiones permittit.

950 XL. — Quoad secundam partem conclusionis, de materia ad quam se extendit donum fortitudinis, quidam distinguunt materiam doni fortitudinis a materia virtutis fortitudinis et aliarum virtutum ei adiunctarum quasi donum fortitudinis solum versetur circa illas actiones quæ sunt omnino extraordinariæ et petunt specialem instinctum Spiritus Sancti ut fiant, sicut quando martyres se projiciebant in ignem, aut Jonathas cum uno armigero tantum invasit integrum exercitum [1] aut Samson interfecit [2] mille viros. *n' 915,916 * ' *"I 257 *n'

Θ

951 XLI. — Cæterum D. Thomas (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 1, qla 2 ad 1) expresse dicit quod "Licet donum fortitudinis principaliter sit circa illa opera supererogationis, nihilominus etiam est circa alias difficultates, circa quas est etiam virtus communiter, sed non eodem modo sicut dictum est".

952 Quod autem non solum versetur circa præcipuam materiam virtutis fortitudinis quæ sunt pericula mortis,

[1] Cf. I Reg. 14,1-15.
[2] Cf. *Judic.* 15,14-16.

sed etiam circa alias materias virtutum illi adjunctarum ut magnanimitatis, magnificentiae, patientiae, perseverantiae, etc., docet ibi D. Thomas in *corpore,* dum dicit quod "Unum donum fortitudinis se extendit ad omnes difficultates quæ in humanis rebus possunt accidere etiam supra facultatem humanam, sicut Apostolus dicebat[1]: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Et ideo oportet actum fortitudinis doni accipere circa omnia difficilia proportionabiliter actui fortitudinis circa quædam difficilia". *n. 916>950 *n. 951

953 De ipsa autem virtute fortitudinis dicit quod "quia innititur facultati humanæ, non est respectu omnium difficultatum, sed respectu aliquarum quæ sunt maxime in genere humanarum. . .; ad alias autem difficultates sunt ordinatæ aliæ virtutes quæ sunt facultates quædam".

954 Itaque sicut potentiæ sensitivæ multiplicantur in homine propter limitationem et coarctationem cujuslibet facultatis (nec ex eo quod unus sensus possit circa excellentius objectum, verbi gratia, visus, sequitur quod possit circa inferius objectum, verbi gratia, odoratus, vel gustus), ita multiplicantur virtutes quæ humano modo innituntur, quia unaquæque circa limitatum et determinatum objectum versatur, et licet illud sit principalius aut difficilius, non sequitur quod possit operari circa minus difficile, quia extra sphæram illius limitationis est. *n. 1094

955 At vero sicut intellectus qui eminentior est omnibus sensibus versatur circa omnia objecta sensus modo

[1] *Philip.* 4,13.

altiori, unus et idem existens, ita donum fortitudinis versatur circa ŏmnia difficilia circa quæ diversæ virtutes versantur, ŭnum et idem existens. ♦n. 961,1109 ♦n. 961

956 XLIL — Et ratio hujus sumitur, tum a priori, tum a posteriori.

957 A priori quidem, quia motivum et ratio formalis qua innititur donum est universalior et altior omni motivo virtutum quæ versantur circa difficile; ergo debet complecti plures materias, et ad plura se extendere quam quælibet ex illis virtutibus.

958 *Patet consequentia,* quia quanto motivum est universalius et efficacius, tanto magis potest se extendere pluraque complecti; ergo extensior materia debet correspondere altiori et universaliori motivo. Ergo cum motivum doni fortitudinis innitatur viribus divinis et virtuti Spiritus moventis quæ ad omnia se potest extendere, omnium virtutum fortitudinis materias complectetur, quia *Omnia,* **inquit***possum in eo qui me confortat.*

959 XLIII. — *A* posteriori autem deducitur, quia si solum serviret donum fortitudinis pro ĕxtraordinariis actionibus quæ vix aliquando accidunt, non esset necessarium donum fortitudinis ad salutem, nec in omnibus habentibus gratiam oporteret poni. Constat enim extraordinarias illas actiones non esse necessarias ad salutem, nec in omnibus reperiri. Ergo si donum fortitudinis sicut et cætera dona in omnibus justis invenitur, et necessarium est ad salutem sicut alia dona, ut docet *n. 950

' *Philip.* 4,13.

S. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 5 et a. 2), oportet quod donum fortitudinis deserviat de se etiam ad alias actiones, sicut et potest deservire ad extraordinarias, licet per accidens ex defectu occasionis aut materiæ non semper se offerat eas exercere.

960 Et veritas est quod ad vincendas omnes difficultates quæ homini se offerunt in consequendo tam arduo fine, sicut est vita æterna, et in evadendis tot periculis, sicut pro illius consecutione se offerunt, et ad consolidandam infirmitatem et trepidationem nostram, quæ ex parte subjecti se offerunt, si sola virtute modo humano mensurata inniteretur, plerumque ratione infirmitatis subjecti deficeret. Necessarium est igitur donum aliquod altiori vi et firmitate innixum, quale est donum fortitudinis, quod utitur divina virtute ut propria.

961 Talis autem virtus propter suam infinitatem ad omnem materiam difficilem potest se extendere, et in omni materia dare totalem fiduciam et firmitatem etiam ex parte subjecti et sic donum fortitudinis unum existens omnes virtutes quæ circa difficile sunt potest complecti, sicut una spes omnia sperabilia intendere quæ ad vitam æternam conducunt.

962 XLIV. — Nec tamen quia donum fortitudinis potest infirmitatem omnem ex parte subjecti corrigere sequitur quod hàbeat adjunctum efficax auxilium sicut donum perseverantia, quia etsi potest ex parte motionis Spiritus omnem infirmitatem solidare, non tamen de facto semper facit obsistente mutabilitate voluntatis.

DE DONO TIMORIS

963 XLV. —-Non possumus in præsenti explicare ea quæ ad hoc donum pertinent ut correspondet virtuti spei, de quo tractatur (Ila-IIæ, q. 19), sed omnia ea illuc reservamus pro tractatu *De Spe* ».

964 Nunc autem solum agemus de timore quatenus correspondet secundario virtuti cardinali temperantiæ, ut supra ex D. Thoma[2] docuimus ut ex hoc appareat quomodo omnia dona correspondeant omnibus virtutibus[a].

* * *

965 XLVI. — Suppono ex his quæ latius ad illam quæstionem (Ila-IIæ, q. 19) tractanda sunt varios esse timores, qui non omnes pertinent ad donum Spiritus Sancti.

966 Est enim timor mundanus, timor servilis, timor initialis, timor filiajis seu reverentialis.

967 Et nascitur ista divisio, ut optime notat S. Thomas (In III *Sent.,* dist. 34, q. 2, a. 1, qla 2), ex eo quod timor generaliter loquendo est fuga de malo. Malum autem est duplex, aliud est malum pœnæ, aliud culpæ. Unde oportet duos timores dividi, alterum qui fugiat malum pœnæ, alterum qui fugiat malum culpæ.

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Ilam-IIæ, *De Spe,* disp. 6.

' Cf. Ilam-IIae, q. 141, a. 1 ad 3.

968 Deinde dividuntur ex motivo, quia aliquis timor fugit malum pœnæ quae vitari sine peccato non potest, ut qui ob metum poenarum negat fidem vel perdit virtutem aut timet reprehendere ne perdat honorem, et hic timor est mundanus seu humanus et malus. Alius est timor qui timet poenam quia debetur culpæ, præsertim poenam æternam, et talis fugiendo poenam vitat consequenter culpam quæ est causa pœnæ. Et talis timor est servilis sed bonus: incipit enim a timore poenarum quas proprie servi timent, sed non sistit ibi, sed transit ad fugiendam culpam quatenus causa est pœnæ, non sicut timor mundanus qui fugit poenam etiam cum commissione culpæ.

969 Similiter timor qui primo et per se fugit culpam non ratione pœnæ sed ratione offensæ, quia contra Deum est et ab illo separari timet, filialis timor est, quia filiorum est timere patrem perdere et ab illo separari.

970 Sed tamen iste timor aliquando est imperfectus, et dicitur initialis quia adhuc miscet aliquid de timore pœnæ, sic enim fugit malum culpæ quod etiam in illo timet incurrere pœnam, et aliqualiter ab illa impellitur ad fugiendam culpam quia causa est pœnæ, licet principaliter moveatur ex eo quia offensa est Dei. *n·977

971 Aliquando vero est perfectus, quia non miscet aliquid de timore pœnæ (talem enim timorem perfecta charitas pellit[1] foras), sed solum timet culpam quia offensa est Dei, et talis timor est filialis, reverentialis et castus, qui manet[2] in sæculum sæculi.

[1] Cf. I *Joan.* 4,18.
[2] Cf. *Ps.* 18,10.

©

972 XLVII. — Ex his ergo timoribus, neque mundanus, neque servilis donum timoris constituunt.

973 Non mundanus, quia malus est et peccatum. Dicitur enim mundanus, quia timet mundum amittere et ea quæ in mundo sunt potius quam Deum, quem præ mundi timore derelinquit.

974 Non servilis, quia licet malus non sit, tamen adhuc in peccatore esse potest, ut cum peccator per attritionem disponitur ad justificationem et utili poenarum timore concurritur, ut docet Concilium Tridentinum (sess. XIV, cap. 4)[1] [attritionem] et donum Dei esse et Spiritus Sancti impulsum non quidem adhuc inhabitantis, sed tantum moventis. Et loquitur de attritione ex gehennæ vel poenarum metu concepta. Ergo excluditur manifeste ab illis donis quæ sunt dona Spiritus Sancti inhabitantis, qualia sunt ista de quibus in præsenti agimus. ♦n. 194, 417, 651, 1171, 1205

975 Et ita sentit D. Thomas (IIa-IIæ, q. 19, a. 9), ubi expresse utrumque timorem a ratione doni excludit, et (In III *Sent.,* dist. 34, q. 2, a. 1, qla 3). ♦n. 973, 974

976 Relinquitur ergo quod donum timoris solum sit timor filialis et castus, quia fundatur in charitateet reveretur Deum ut Patrem, timetque separari ab eo per culpam. *n, 965 *n. 969 sq.

977 Et timor iste non differt ab initiali in substantia et specie, sed quoad statum et modum, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 19, a. 8), quia initialis timor *n. 970

[1] Msi XXXIII, 93.

competit charitati imperfectae et statui incipientium, in quibus adhuc remanet aliquid de timore servili, quatenus timor pœnæ operatur in eis, licet non principaliter, sed tamen principaliter timent culpam et separationem a Deo, quod in substantia est timor filialis. Crescente vero charitate foras mittitur timor, scilicet quantum ad illum modum servilitatis timentis poenam, quam non timet qui perfectus est, sed solum culpam et separationem a Deo, quæ amarissimum malum est, juxta illud *(Jer.* 2,19) : *Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem Dei apud te.*

978 Et quia concipit anima in se et cognoscit quam grande malum sit culpæ, repletur amaritudine, nec dat locum ad concipiendum et æstimandum aliquid creatum pro bono videns se æterno bono privatam, et sic oblita bonorum pro nihilo æstimat poenas quæ his bonis privant, nec illas timet. Ut videas ipsam magnitudinem amaritudinis timentis culpam excludere omnem servilitatem timentis poenas, juxta quod dicit propheta *(Thren.* 3,15-18) : *Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum. Et dixi: Periit finis meus, et spes mea a Domino.* Qui enim recte æstimat quam amarum malum sit perdidisse finem ultimum et spem a Domino, omnium aliorum bonorum obliviscitur nec sentit eorum amissionem, quæ est malum pœnæ.

* * *

979 XLVIII. — His suppositis, solum in praesenti inquirimus quomodo timor, qui est donum, correspon- 976,

» Cf. I *Joan.* 4,18.

deat temperantiæ et effectus illius faciat altiori modo quam temperantia ipsa.

980 Et quidem de ratjone formali qua procedit timor quod sit distincta a temperantia, non est difficultas, quia timor procedit ex reverentia ad Deum et fuga a culpa ad reprimendum et coercendum petulantiam passionum exorbitantium a ratione, quales præcipuæ sunt passiones lasciviæ temperantia autem non per *n·992
modum fugæ aut reverentiæ ad Deum, sed ex ipso amore honestatis procedit ad refrænandum passiones concupiscibilis.

981 Et distinguitur etiam ab humilitate licet valde ñ·" 8·1001
similis sit, quia etsi humilitas procedat ad refrænandum passiones audaciæ, et præsumptionem et superbiam ex subjectione et reverentia ad Deum, ut tradit S. Thomas (Ila-IIæ, q. 161, a. 2 ad 3), tamen formaliter et directe humilitas non facit ipsam reverentiam et motum fugæ, quem elicit timor, sed ex illius participatione humilitas reprimit et moderatur spem præsumptivam ne aliquis dé se nimis magnifice præsumat, et sic directe moderatur passionem humilitas, scilicet motum spei qui est motus spiritus in magna tendentis, ut docet S. Thomas (Ila-IIæ, q. 161, a. 4).982

982 Timor autem qui est donum non moderatur directe passiones, sed circa Deum versatur per modum reve- 240 98g
rentiæ resiliens* in se a magnitudine eminentiæ illius, *n'
quatenus, non solum est beneficus et habet potestatem g59 g91
benefaciendi, quod respicit* religio, sed quatenus *n'
potest lædere et annihilare, quod incutit timorem et

reverentiam. Inde procedit humilitas ad reprimendam vim passionum in magna tendentium super se.

983 XLIX. ⊢⊣ De extensione vero ℣materiæ doni timoris pro ea parte qua ℣tangit temperantiam, dicimus extendi ad omnem materiam quæ indiget moderatione et freno. Maxime enim timor coercet et detinet animum et declinare facit a malo, juxta illud *(Prov.* 15, 27): *Per timorem. . . declinat omnis a malo,* et iterum (Ps. 31, 9): *In camo et freno maxillas eorum constringe,* et (Ps. 118,120): *Confige timore tuo carnes meas.* *n. 833 ℣n. 964

984 Et hoc patet, quia timor habet de se universalissimum motivum, scilicet in omnibus se Deo subjicere et reverentiam ad eum habere; ergo omnem materiam complecti potest quæ restrictione animi indiget ut passiones refrænentur.

985 Et hæc est omnis materia temperantiæ, sive in materia principali, quæ sunt delectationes tactus, sive in aliis adjunctis, quæ sunt minus principales, ut in moderanda ira, audacia, spe, præsumptione, etc. Omnis enim materia hæc, ex timore Domini habente pro effectu animum restringere et contrahere, refrænationem coarctationemque recipit.

©

986 L. — Dices: Hac ratione non sola temperantia sed omnis alterius virtutis materia attingi ℣potest a dono timoris, quia timor ab omni peccato retrahere potest, juxta auctoritatem allegatam *(Prov.* 15, 27): *Per timorem Domini declinat omnis a malo',* sed non aliter ℣n. 892-1026

materiam temperantiæ attingit timor nisi quatenus reprimit peccatum seu passiones exuberantes; ergo timor non minus extenditur ad alias materias aliarum virtutum quam ad temperantiam, et sic non videtur correspondere illi specialiter. *n-979

987 LI. — Respondetur ita verum esse, quia, ut dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 141, a. 1 ad 3): "Donum timoris principaliter quidem respicit Deum, cujus offensam vitat: et secundum hoc corresponde! virtuti spei, ut supra[1] dictum est. Secundario autem potest respicere quæcumque aliquis refugit ad vitandam Dei offensam. Maxime autem homo indiget timore divino ad fugiendum ea quæ maxime alliciunt, circa quæ est temperantia, et ideo temperantiæ etiam corresponde! donum timoris". *n·1016 *η·1051

988 Itaque timor in tota sua universalitate, et *respicit* Deum per reverentiam et subjectionem resiliendo et contrahendo se ab illa magnitudine in propriam parvitatem, et secundo *respicit* separationem a Deo per culpam cujus malum fugit, et tertio *respicit* effectum quem ponit in animo, quatenus illum constringit et coercet, et sic ab exuberantia et dilatatione concupiscentiæ et delectationis detinet. *n·989 ♦·249-982 n-" 2 ♦n·"1-992

989 Nam, ut docet S. Thomas (la-IIæ, q. 44, a. 1), timor facit contractionem, *tum* in ipso appetitu qui contrahitur, id est, ad pauciora se extendit ex debilitate virtutis orta ex imaginatione mali imminentis a quo opprimitur, *tum* in corpore quod ex retractione spirituum infrigidatur et contrahitur seu dissolvitur, juxta quod dicitur (*Is.* 13, 7-8): *Propter hoc, omnes manus*

[1] Cf. Ilam-IIæ, q. 19, a. 9 ad 1.

dissolventur, et omne cor hominis contabescet, et conteretur·, et *{Luc.* 21, 26): *Arescentibus hominibus præ timore, et expectatione eorum quæ supervenient universo orbi.*

990 E contra vero proprius effectus delectationis est dilatare animum, ut docet D. Thomas (Ia-IIæ, q. 33, a. 1), ex illo *{Is.* 60, 5): *Videbis, et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum.*

991 Et sic ex parte effectuum timor delectationi opponitur, quatenus ejus dilatationem et exuberantiam reprimit et contrahit. ñ· 988

992 LII.—'Dicimus ergo quod donum timoris ex ratione objecti quod reveretur et cui subjicitur correspondet spei theologicæ, et præsumptionem ei oppositam reprimit; ex parte vero culpæ seu offensæ Dei quam fugit et vitat omni virtuti corresponded potest, quia omne malum seu peccatum vitare[1] potest; ex parte vero effectus quem ponit in an,imo specialiter correspondet temperantiæ, quatenus delectatio quam temperantia reprimit dilatationem causât, cujus contrarium facit timor, scilicet contractionem in appetitu et corpore, et sic configit timore carnes[2] et exsiccat® ossa facitque fugere lasciviam ñ· 988 *β·963 mT5, *n' *n·989 980 *n'

993 LIII. — Nec dici potest quod ex vi hujus effectus* solum poterit donum timoris reprimere passiones delectationis quæ pertinent ad temperantiam virtutem cardinalem, non tamen eas passiones quæ pertinent ad alias virtutes ei accessorias et minus principales, *"·988,992

[1] Cf. *Eccle. 7,*19.
[1] Cf. *Ps.* 118,120.
• Cf. *Pros.* 17,22.

sicut clementia et mansuetudo refrænat iras, humilitas præsumptionem et superbiam, etc.: istæenim passiones non mitigantur per contractionem animi, sicut delectationes.

994 Sed respondetur donum timoris per effectum contractionis directe et per se primo reprimere delectationem, ex consequenti autem omnem aliam passionem quæ indiget refrænari et coerceri ob suam dilatationem et nimietatem, quæcumque illa sit, sive in ira, sive in præsumptione et vanitate: hæc enim omnia habent aliquid de delectatione adjunctum, sicut m curiositate aut nimio cultu vestium est delectatio, non quidem naturalis, sed animalis. Et in vindicta quam exercet ira est etiam delectatio vindicantis, et in vanitate delectatio magna est.

995 Omnem ergo delectationem non tantum carnis, quæ naturalis est, sed etiam apprehensionis et æstimationis, quæ animalis est, reprimere potest timor, quatenus causât non solum contractionem carnis, sed etiam spiritus. Ad quod etiam adjuvatur ex illa universa ratione fugiendi omne peccatum, quia offensa Dei est.

996 Et ideo timor non solum habet pro effectu pauper- 1009
tatem spiritus, quæ est primaf beatitudo posita a fn. 1009,
Christo *(Mat.* 5, 3): *Beati pauperes spiritu,* sed etiam 1015,1259
beatitudinem luctus *(Mat.* 5, 5): *Beati qui lugent,* ut *η.
docet S. Thomas (Ila-llæ, q. 19, a. 12 ad 2), quia spiritum contrahit et evacuat a propria præsumptione, faciendo recognoscere propriam parvitatem et paupertatem, et carnalia reprimit et configit, quod est lugere seu non delectari aut dilatari, sed flere et contrahi in se.

997 LIV. —; Quod si inquiras per quem actum operatur timor in omni materia temperantiæ, *an solum* per actum fugæ, quia fugit malum culpæ, *an etiam* aliquo motu prosecutionis, quia humiliat cor et subjicit Deo reprimens magnificationem et tollens rationem ardui quam directe respicit timor: delectatio autem rationem ardui non habet, ut docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 19, a. 12 ad 2), et ideo non eget fuga timoris. 1027

Θ

998 LV. — Respondetur quod Suarez *(De Gratia,* Lib. II, cap. 21, n. 22)[1] censet hunc timorem esse actum humilitatis et sub humilitate totam temperantiam intelligi debere, sicut de pietate respectu justitiæ dictum est. Pro qua sententia citat Richardum[2] et Scotum[3], dicitque esse consentaneum Augustino *(De Serm. Dom.,* Lib. I, cap. 4)[4] dicenti: "Timor Dei congruit humilibus", et *(Serm. ad Popul.,* serm. CCCXLVII, cap. 2)[5]: "Quis est humilis, nisi timens Deum?" Et D. Gregorius *(Moral.,* Lib. II, cap. 49, n. 77)[6] timorem hunc superbiæ opponit, quod humilitatis proprium est.

999 Cum autem humilitas formaliter non sit actus fugæ sed prosecutionis quo nimiæ præsumptionis spiritum moderatur, sequitur quod timor motu prosecutionis reprimat delectationes.

[1] *Opera Omnia,* VII (Vivès,) p. 694.
[2] Cf. In III *Sent.,* dist. 34, a. 2, q. 4.
[3] Cf. In III *Sent.,* dist. 34, n. 20.
[4] PL 34,1234.
[5] *PL 39,* 1525.
[6] PL 75, 593.

Θ

1000 LVI. — Dicendum nihilominus est timorem divinum differre ab humilitate nec formaliter et in specie esse actum humilitatis, sed longe diversum, operari vero effectus temperantiae: *tum* generaliter per illam fugam qua vitat Deum offendere in quacumque culpa, *tum* specialiter per effectum quem causât in passionibus delectabilibus et frænatione indigentibus, scilicet contrahere et configere dilatationem et vitium quod important. *n' *n· " 2·1026 *· 988,992

1001 Et quidem quod distinguatur ab humilitate virtute, Suarez negare non potest, etiam consequenter ad sua principia secundum quæ admittit dona esse distinctos habitus specifice a virtutibus; ergo donum timoris differre debet a virtute quæ est humilitas; ergo et actus doni timoris differre debet ab actu virtutis humilitatis. 14g *"'

1002 *Patet consequentia,* quia de actibus debemus loqui proportionaliter ad habitus, siquidem habitus producunt actus sibi similes in specie; ergo si habitus doni timoris et virtutis humilitatis specie distinguuntur, etiam et actus, et non potest actus doni timoris esse actus humilitatis. — Hæc ad Suarez 1003 *n·918

1003 LVII. — Contra Scotum autem et alios qui non* distinguunt dona a virtutibus, probatur actum timoris non posse esse actum virtiitis humilitatis adæquate et præcise, quia timor, ut optime S. Thomas docet (IIa-IIæ, q. 19, a. 1), respicit duplex objectum, scilicet, et ipsum malum quod refugit ac timet, et illam personam seu principium a quo tale malum provenire potest vel permitti, et talem personam reveretur. *n-138sq·

1004 Unde timor sub formalitate timoris non amat neque malum quod timet, neque personam a qua timet: timor enim non est amor, nec de bono, licet revereatur personam in se bonam ut tamen indictivam mali aut potentem illud indigere, præsuppositive tamen aut comitanter etiam amorem talis personæ admittere potest.

1005 At vero humilitas nec refugit malum nec respicit personam superiorem ut potentem indigere malum, et sic proprie ejus actus nec est fuga malorum imminentium, nec reverentia aut trepidatio de potestate superiori, sed ordinata subjectio sui ad superiorem ex consideratione propriorum defectuum et superioris excellentia, quod utique formaliter non fit per respectum aliquem et considerationem mali quod indigi possit a superiori, sed omni consideratione mali sublata, etiam humilitas salvari potest solum per hoc quod aliquis recognoscat quis sit in se et quis sit alter cui se subjicit.

1006 In cujus signum, constat quod humiliari possumus etiam paribus aut subditis et his a quibus nihil timemus, sicut Christus humiliabat se etiam propriis discipulis lavando eorum pedes[1], a quibus nihil timebat. Et (*I Pet. 2,* 13) dicitur: *Subjecti estote omni humanae creaturae propter Deum,* nec tamen omnem humanam creaturam timemus.

1007 Formaliter ergo actus timoris non est actus humilitatis, quamvis humilitas a timore possit derivari et regulari tamquam effectus ejus, quia ex eo quod aliquis reveretur Deum et ei subjicitur ut potenti indigere malum, nascitur quod non quærat magnificari in se nec

[1] Cf. *Joan.* 13,5.

in alio præter Deum, et sic abjiciat a se omnem propriam magnificationem quæ est superbia, etiam sine respectu ad inflictionem mali, et hæc est humilitas.

1008 Et propter hoc Augustinus [*De Serm. Dom.*, Lib. I, cap 4][2] humilitatem, quam intelligit per paupertatem spiritus, attribuit dono timoris quo homo Deum reveretur, ut inquit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 161, a. 2 ad 3), sed tamquam effectum consecutum non ut actum proprium. *n. 998 *n. 1007

1009 Paupertas enim spiritus est beatitudo correspondens dono timoris tamquam effectus illius, quia, ut dicit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 19, a. 2): "Cum ad timorem filialem pertineat Deo reverentiam exhibere et ei subditum esse, id quod ex hujusmodi subjectione consequitur pertinet ad donum timoris. Ex hoc autem quod aliquis Deo se subjicit, desinit quærere in se ipso... magnificari. . . Et ideo ex hoc quod aliquis perfecte timet Deum, consequens est quod non quærat magnificari in se ipso per superbiam". *n. 996,1015

1010 Igitur humilitas seu paupertas spiritus et abjectio superbiæ est aliquid consequens ad actum reverendi Deum, et sic est effectus ejus consecutus et regulatus ab eo, non actus formalis illius. *n. 1°12 *n. 1007

1011 Utraque ergo, scilicet humilitas et timor subjicient hominem Deo, sed diversa formalitate, timor respiciendo in Deo potestatem inflictivam mali, et sic reveretur ipsum; humilitas abstrahendo a ratione inflictiva mali, et solum subordinando parvitatem suam Deo

[2] Cf. I *Cor.* 1, 31.
PL 34,1234.

et hominibus etiam quos non timet nec malum ab ipsis habet. ♦n. 1006

Θ

1012 LVIII. — QUAPROPTER DICENDUM EST quod timor non habet nisi unum actum formaliter et specifice, sed ex illo plures effectus derivantur qui etiam attribuuntur timori, sed ut consecuti et imperati vel regulati ab ipso, inter quos aliqui pertinent ad temperantiam et materias ejus quarum una etiam est humilitas, et ideo quia istos effectus timor inducit, eminenter et virtualiter est temperantia et humilitas aliæque virtutes ei adjunctæ, eisque correspondet. *n. 1279 ♦n. 1010,1025 ♦n. 988,992

1013 Actus proprius et elicitus a dono timoris est illa reverentia ad Deum ut principium potens infligere malum, et fuga illius mali quod potest infligere si sit imminens, licet in Christo et in beatis non sit necesse ponere actum doni timoris pro hac secunda parte, quia respectu eorum nullum malum est imminens, sed solum est quoad primam partem, reverendo Deum ut habentem potestatem inflictivam mali, quod est respicere bonum (scilicet Deum) cum potestate ad malum.

1014 Unde dicit Augustinus (De *Civit. Dei,* Lib. XIV, cap. 9)[1]: "Timor ille castus permanens in saeculum sæculi, si erit in futuro sæculo, non erit timor exiens a malo quod accidere potest; sed tenens in bono quod amitti non potest".

1015 Iste actus sic universaliter fugiens omne malum separativum a Deo eique se subjiciens ut summae et

[1] PL 41, 416.

infinitæ eminentiæ habet ex hoc evacuare omnem magnificationem spiritus et omnem superbiam, quod est beatitudo illa prima paupertatis spiritus[1]; et secundo habet omnem delectationem corporis exuberantem compescere et pro illa tristitiam seu luctum inducere, quod, pertinet ad tertiam beatitudinem, quia dicitur *(Mat.* 5, 5): *Beati qui lugent.*

1016 LIX. — Utramque enim beatitudinem correspondes dono timoris, primam directe, aliam ex consequenti docet S. Thomas (IIa-IIæ, q. 19, a. 12 ad 2).

1017 Et hoc recte, nam anima debite in se concipiens illam magnitudinem cui universa subjiciuntur summa et omnimoda servitute et dependentia, in motu, in vita, in esse, quia *(Act.* 17, 28) *In ipso vivimus, et movemur, et sumus,* et simul cogitans quam voluntarie[2] et libere omnia ista nobis a Deo donentur (quibus pro sua mera voluntate[3] potest nos privare vel non privare, concedere vel auferre), concutitur timore magno, et a facie vultus ejus expavescit, et omnia magnifica sua quæ quasi montes sublimantur in propria æstimatione deponit et evacuat, sicut propheta dicit *(Ps.* 96, 4-5): *Illuxerunt fulgura ejus* (id est, splendor seu fulgor potentiæ vindicantis) *orbi terræ: vidit, et commota est terra. Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.*

1018 Quia videlicet quidquid altum et sublime est in terrenis (hoc est enim *omnis terra)* a facie divinæ potentiæ diffluit et dissolvitur præ timore, sicut cera a facie

[1] Cf. *Mal.* 5,3.
[2] Cf. *Jac.* 1,18.
[3] Cf. *Rom.S,* 18.

ignis, quia solus Dominus elevatur cum timetur, et omne quod sublime est in hominibus evanescit et depauperatur, juxta quod alia Scriptura dicit (*Is.* 2, 17-19): *Ei incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in illa die: et idola penitus conterentur: et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.*

1019 Quibus verbis significatur desolatio interior quam causât timor Domini, quasi carbo [1] desolatorius conterens omnem sublimitatem spiritus, ita ut anima eligat potius ingredi in speluncas et voragines terrae potius quam in faciem et vultum potentis illius aspicere et gloriam iratæ majestatis contemplari.

1020 Hoc pertinet ad paupertatem interiorem spiritus, quia vere depauperatur in se qui omnem sublimitatem et altitudinem deponit et evacuat, et sic quasi denudatus ingreditur in speluncas et voragines terræ a facie formidinis Domini, hoc est, in vilitates et vacuitates suæ terrenæ substantiæ.

1021 LX. — Hinc nascitur alius secundus effectus qui *n. 1015 pertinet ad tristitiam de rebus temporalibus et cessationem delectationum carnalium, et est beatitudo luctus, quia beati sunt qui lugent[2].

1022 Nam qui est in timore Dei, et tali timore qui omnem spiritus altitudinem[3] destruit et evacuat,

[1] Cf. *Ps.* 119, 4.
[2] Cf. *Mat.* 5, 5.
[3] Cf. II *Cor.* 10, 5.

quomodo in delectationibus dilatari potest? Sed potius quasi mortuus a corde[1] sepultum se reputat et in fossam humum projectum a timore divino, sicut ipse propheta dicit *(Is. 2,* 10): *Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus.*

1023 Et sic confixa caro a sagitta timoris omnem vigorem et quasi lascivientem et ebullientem libidinem detumescere et marcessere facit, quasi infirmata et conturbata ab illo priori effectu paupertatis spiritus, juxta quod dicit Psalmista *(Ps.* 30, 11): *Infirmata est in paupertate virtus mea: et ossa mea conturbata sunt,* id est, conturbatio ossium in delectatione carnis ex paupertate virtutis et spiritus derivatur.

1024 Et iterum alia Scriptura[2] dicit: *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: et confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.* Sic timor carnem macerat, lasciviam reprimit, infirmatam reddit et non sanam, ne in libidinem erumpat, sed quasi clavis configatur a timore Domini et a paupertate spiritus; et sic vere juxta verbum prophetæ *(Is.* 40, 7): *Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos* (camis), *quia spiritus Domini sufflavit in eo.*

1025 LXI. — Ex quibus explicatur quomodo ratione horum effectuum qui consequuntur ad actum timoris primo facit id quod humilitatis est eminentiori modo per paupertatem spiritus tollentem omnem superbiam. Et hoc modo loquuntur auctoritates supra ♦n. 1012 998

[1] Cf. *Ps.* 30,13.
[2] *Ps.* 37,3-4.

allatæ in favorem Suarez quæ humilitatem tribuunt timori, scilicet consecutive, quasi effectum ab eo derivatum, non quasi actum formaliter elicitum.

1026 Secundo, facit id quod castitatis est et temperantiæ et reliquarum virtutum ad temperantiam pertinentium, quatenus delectationes configit et avertit per contractionem animi et pavorem divinæ justitiæ et potentiæ, et inducit luctum seu tristitiam pro istis temporalibus miseriis.

1027 Nec fugit delectationem tamquam quid arduum in se, sed facit avulsionem et separationem a delectationibus, quæ est ardua nobis et valde difficilis, ut patet in tentationibus superandis. *n. 997

ARTICULUS VII

UTRUM BENE CONSTITUATUR NUMERUS SEPTEM DONORUM?

1028 I. — Non dubitari potest de numero donorum quod septem sint, nisi forte ab aliquibus qui dona ista nonf distinguunt a virtutibus eaque virtutibus adæquant. Posset enim aliquis dicere dona esse aliquas virtutes, sed non omnes; si autem adæquantur inter se, oportet ea ad numerum virtutum adaptare. 153 fn. 138 sq'

1029 Nec urgentur multum loco Isaiæ numerantis *(Is.* 11, 2-3) septem spiritus seu dona Spiritus Sancti, quia dicunt non esse numerum præcisum et adæquatum, cum post numeratos septem spiritus etiam addit fidem et justitiam, cum inquit paulo post *(Is.* 11, 5): *Et erit justitia cingulum lumborum ejus: et fides cinctorium renum ejus.* Ergo adjungit alia duo dona istis septem prioribus, et sic plus quam septem erunt. Qg *n' sqq' *" 1078,1125

1030 A qua sententia non multum abhorret Lorca (In Iam-IIæ, q. 68, disp. 25, membr. 4), quatenus censet probabiliter posse defendi.

1031 Sed nihilominus fatetur oppositam sententiam esse communem nec ab ea recedendum esse propter auctoritatem patrum et theologorum, apud quos communiter est receptum esse septem dona Spiritus Sancti.

1032 II. — Cæterum numerus iste septenarius donorum

ita firmatus est in sensu Ecclesiæ, patrum et scholasticorum, ut nulla probabilitas relinqui possit in sententia opposita.

1033 Nam quæ probabilitas esse potest[1] in sententia quæ est contra concordem et communem sanctorum patrum et theologorum sensum, et sic videtur accepta esse ab Ecclesia.

1034 Nam ipsa in hymno *Veni Creator* canit de Spiritu Sancto: "Tu septiformis munere", et iterum[2]: "Da tuis fidelibus in te confidentibus sacrum septenarium". Sufficienterque patres et Ecclesia hunc numerum quasi determinatum et certum intellexerunt, non autem tropice et secundum figuram, sicut solet aliquando numero septenario universitas aliquarum rerum designari, eo quod Scriptura loquitur de his donis cum specificatione et secundum nomina propria, quod est signum loqui de ipsis tamquam de rebus determinatis et certis, quæ illum numerum efficiunt.

1035 Nam *(Is.* 11, 2-3) nominantur hæc septem dona suis nominibus, dicendo: *Requiescet super eum Spiritus Domini* (ubi loquitur de Spiritu in genere), deinde specifice dividit et suis nominibus vocat, dicendo: *Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus scientiæ et consilii. . .*

1036 Unde Tertullianus *(Adv. Marcionem,* Lib. V, cap. 8)[3], expendens hunc locum, inquit: *"Requiescet super illum Spiritus Domini.* Dehinc species ejus enumerat: *Spiritus sapientiæ et intellectus,* etc."

[1] Cf. *Cone. Trident.,* sess. IV, Msi XXXIII, 22 sq.
[2] Ex Sequentia *Veni Sancte Spiritus.*
[3] PL 2, 489.

1037 Quando autem in Scriptura numerus aliquis ponitur, suis nominibus nominando quamlibet speciem seu rem quæ numeratur, non aliquem indeterminatum numerum generaliter vult accipere, sed determinatum et designatum. Et sic communiter Patres hunc numerum tradunt.

1038 Videndus est Hieronymus *(In Isaiam,* Lib. IV, super 11, 2)[1]; Gregorius *(Moral.,* Lib. I, cap. 27)[2], *(In Ezech.,* Lib. II, horn. 7)[3]; Augustinus *(Serm. ad Popul.,* serm. CCXLVIII, cap. 5)[4], *(Serm. ad Popul.,* serm. CCCXLVII, cap. 2-3)[5], *De Doctr. Christ.,* Lib. II, cap. 7)[6], *(De Serm. Dom.,* Lib. I, cap. 4)[7]; Ambrosius *(De Spir. Sancto,* Lib. I, cap. 16; *In Psalm. CXVIII,* serm. 5)[8]; Cyprianus *(De Cardinalibus Christi Operibus,* cap. De unctione chrismatis)[9]; Bernardus *(Serm. de Diversis,* serm. XIV; *Serm. in Annunt. B.M.V.,* serm. II)[10]; Tertullianus ubi supra et *(Adv. Judæos,* cap. 9)[11]; Origenes *(In Num.,* horn. VI, n. 3)[12] et *(In Isaiam,* horn. III, n. 1-2)[13]. *n. 1036 †1039

1039 Et sequuntur universi theologi et communis sensus fidelium. Atque ita res hæc* plus est quam probabilis, et opposita plusquam improbabilis. *n. 1

[1] PL 24,144-145.
[2] PL 75, 544.
[3] PL 76,1016.
[4] PL 38,1161.
[5] *PL* 39,1524-25.
[6] PL 34,39-40.
[7] PL 34,1234.
[8] PL 16, 740; 15,1265.
[9] Cf. *Opera D. Cypriani* (Parisiis, apud Sebastianum Nivellium, 1574), p. 476.
[10] PL 183, 574-577; 390-392.
[11] PL 2, 623.
[12] PG 12, 608.
[13] PG 13, 228-229.

1040 Nec potest de hac re ratio aliqua naturalis reddi, cum de istis donis solum ex revelatione fidei nobis constet, et ita solum potest hic numerus qui ex Scriptura et traditione Ecclesiæ nobis constat explicari et defendi, non demonstrari. ^j22^,55' 1082,1106,

* * *

1041 III. — Quapropter in ejus explicatione duo nobis facienda sunt.

1042 Primum est rationem aliquam investigare, quæ saltem secundum aliquam proportionem et analogiam ostendat hunc numerum esse competentem, præsertim examinando rationem D. Thomæ ». 1044,1045

1043 Secundum* est inquirere an ista septem dona sint septem species infimæ, an subalternæ*, ita quod sub illis contineantur diversæ species atomæ, et ita simpliciter sint plura dona quam septem. 1069 gq. 1101

* * *

1044 IV. — Circa primum*, est advertendum quod D. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 4) probavit sufficientiam istorum donorum ex eo quod per ista septem dona sufficienter perficiuntur omnes vires rationales quæ natæ sunt obedire et moveri a divino instinctu. 1042

©

1045 Istæ enim vires sunt ratio, et vis appetitiva.

1 Cf. lam-IIæ, q. 68, a. 4.

1046 Ratio autem et speculativa est et practica, et utraque ista pars perficitur duplici dono, nec amplius requiritur. Nam utraque pars tam practica quam speculativa non habet nisi duplex munus scilicet apprehendere seu invenire veritatem, et judicium resolutivum habere de illa.

1047 Pars ergo speculativa quantum ad inventionem perficitur per donum intellectus, et quantum ad judicium per donum sapientiæ, quæ judicat per altissimas causas.

1048 Pars autem practica quantum ad inventionem perficitur per consilium, quantum ad judicium per scientiam quæ judicat per causas inferiores.

1049 Altera vero potentia, scilicet vis appetitiva, perfici debet quoad tria, scilicet *vel* in ordine ad alterum, quod proprie spectat ad voluntatem, sicut facit justitia, et hoc pertinet ad donum pietatis; *vel* in ordine ad se, et hoc solum fit dupliciter: —primo, perficiendo ea quæ sunt irascibilis partis, et sic est donum fortitudinis; — secundo, perficiendo ea quæ sunt concupiscibilis retrahendo a noxiis cupiditatibus, et hoc facit donum timoris per contractionem animi ab omni dilatatione noxiæ cupiditatis, sicut dicitur (*Ps.* 118, 120): *Confige timore tuo carnes meas.*

1050 V. — Hæc D. Thomæ collectio* optima est, quia revera comprehenditur omne quod perfectibile est in potentiis rationalibus a motione divina. Et quidquid per virtutes intellectuales et morales cardinales fit, totum hoc ostendit correspondes* in donis.

Θ

1051 Sicut enim sunt quatuor virtutes cardinales, prudentia, justitia, fortitudo, temperantia, ita correspondent eis quatuor dona, donum consilii, pietatis, fortitudinis, et timoris pro ea parte qua timor secundario reprimit delectationes. 9g7 *n'

©

1052 Virtutes autem intellectuales sunt habitus principiorum, qui etiam vocatur intellectus, sapientia et scientia; quibus correspondent donum intellectus, sapientiæ et scientiæ. *n. 1064

1053 Pro parte vero practica perficienda, sunt duæ virtutes, alia pro agibilibus, scilicet prudentia, et ad hanc pertinet donum consilii; alia pro factibilibus, scilicet ars, et huic non correspondet donum Spiritus Sancti, ut docet S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 4 ad 1), eo quod ista dona perficiunt hominem ut bene moveatur a Spiritu Sancto in his quæ pertinent ad bene vivendum et componendum in ordine ad consecutionem vitæ aiternæ. Quæ vero ordinantur ad ea quæ sunt factibilia, seu artefacta externa, non pertinent ad motionem Spiritus Sancti, nec enim Spiritus Sanctus supernatural! dono et particulari instinctu nos movet ad faciendum vestes[1] vel ædificandum domos, sed ad tendendum in vitam æternam. *n. 1063

1054 Et in uno verbo, artes solum versantur circa opera naturalis ordinis, non supernaturalis, nec enim dantur artefacta supematuralia; ergo neque debet dari ars

[1] Cf. tamen *Ex.* 28. 3.

supernaturalis; dona autem Spiritus Sancti supernaturalia sunt; ergo non correspondet aliquod donum arti, nec motio artis est motio Spiritus. *n· 1075

Θ

1055 VI. — Quod vero attinet ad tres virtutes théologales, illæ supponuntur ad dona tamquam radix et fundamentum quia per illas unimur Deo; præsupponi autem debet unio hominis ad Deum ut ab ejus Spiritu possit recte moveri. * 244 245 iîi9, i229sq'

1056 Specialiter tamen deserviunt fidei donum intellectus et scientiæ, ut recte apprehendi et judicari possint credibilia quatenus credenda sunt; spei deservit timor quatenus præsumptionem nimiam coercet; charitati sapientia quatenus ex sapore et gustu amoris ipsum experitur in se et cognitione affectiva tenet. *η·247'248 *n'249,963 250

1057 Et sic ex omni parte iste numerus donorum sufficiens et adæquatusf est. 1064 tn· · ^1050'

1058 VII. — Solum obstat prædictæ* collectioni D. Thomæ id quod affirmat* donum intellectus et sapientiæ perficere partem speculativam, consilium autem et scientiam partem practicam; cum tamen intellectus et sapientia etiam practica sint, sicut fides cui deserviunt simul est speculativa et practica, quia per charitatem operatur[1]. Scientia non est solum practica, sed etiam* speculativa, quia non solum de agendis judicat, sed etiam scientifice de veritatibus in se. *n· 1044 sq' *»·1047'8 *Ib

[1] Cf. *Gal.* 5,6.

Unde hoc ipsum agnovit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 8, a. 3 et 6) retractans in dono intellectus id quod docuerat[1], quod non erat practicus. Et idem docet de dono scientiæ (IIa-IIæ, q. 9, a. 3). *n. 288

1059 Cum ergo D. Thomas retractet id quod hic docuerat et super quod fundat suam consequentiam et doctrinam qua colligit istum numerum donorum, ruit tota collectio facta et sic frustra eam adducimus. *n. 1044 sq.

Θ

1060 VIII. — Respondetur verum esse quod hanc partem retractavit D. Thomas, et fatetur (sicut et nos concedimus) donum intellectus, scientiæ et sapientiæ occupare utramque partem mentis, scilicet speculativam et practicam.

1061 Et licet possemus sustinere adhuc præfatam collectionem, dicendo quod intellectus et sapientia licet sint speculativa et practica magis eminent in parte speculativa et propterea connumerantur illi, scientia autem quia procedit per causas inferiores et similiter donum consilii magis eminent in practica, licet etiam sint speculativa, tamen nolumus uti hac expeditione (quæ tamen non est insustentabilis), sed liquide cum D. Thoma eam retractare, eo quod ipse sanctus Doctor (IIa-IIæ, q. 8, a. 6) sic dicit: "Videtur autem quibusdam quod donum intellectus distinguatur a dono scientiæ et consilii per hoc quod illa duo pertineant ad practicam cognitionem, donum autem intellectus ad speculativam. A dono vero sapientiæ, quod etiam ad speculativam cognitionem pertinet, distinguitur in hoc quod ad sapientiam pertinet judicium, ad intellectum vero capa- n. 1044 sq.

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.

citas intellectus eorum quæ proponuntur, seu penetratio ad intima eorum. Et secundum hoc supra numerum assignavimus[1]. Sed diligenter intuenti donum intellectus non solum se habet circa speculanda, sed etiam circa operanda, ut dictum est; et similiter etiam donum scientiæ circa utrumque se habet, ut infra dicetur. Et ideo oportet aliter eorum distinctionem accipere".

1062 Ita D. Thomas, ubi cum dicat hoc a quibusdam[2] sentiri illisque sic videri, omnino insinuat se in aliena sententia fuisse locutum (Ia-IIæ, q. 68, a. 4), licet ibi diligenter fuerit discussa, reservando id commodiori loco (IIa-IIæ, q. 8, a. 6; q. 9, a. 3; q. 45, a. 3).

1063 IX. — Quare cum ex propria D. Thomæ sententia aliter oporteat istorum donorum collectionem seu distinctionem accipere, dicimus quod conformiter ad eam tria dona pertinentia ad vim appetitivam scilicet donum pietatis, fortitudinis et timoris recte hic discernuntur et distinguuntur a D. Thoma[3], imo et donum consilii, quod solum ad partem practicam pertinet in agibilibus correspondetque prudentiæ. ♦n. 1049 ♦n. 1053

1064 Sed circa tria priora dona, scilicet intellectus, sapientiæ et scientiæ, quæ complectuntur vim speculativam et practicam, non debemus eorum sufficientiam colligere penes ordinem et correspondentiam ad virtutes intellectuales quarum aliquæ speculativam partem, aliæ practicam perficiunt, propter limitationem sui et coarctatam rationem formalem quam habent, et sic #H- 1057 ♦U. 1052

[1] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.
[2] Cf. Guilelmum Altissiodorensem, *Summa Aurea,* P. III, tr. 8, q. 1.
[3] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 4.

non[1] potest una virtus simul informare et perficere potentiam secundum utramque rationem.

1065 At vero cum supernaturalia ita eleventur quod possint ad utrumque extendi, ut patet in fide quæ est simul practica et speculativa, sicut et visio beata, quia in his non[2] attenditur limitatio ad subjectum quod perficiunt, sed participatio divinæ scientiæ quam repræsentant et cujus vices gerunt, quæ simul utrumque complectitur, ideo formalior et verior est distinctio istorum donorum, quam (IIa-IIæ, q. 8, a. 6) ponit D. Thomas, ex correspondentia ad fidem et imitatione illius, quam ex correspondentia ad virtutes intellectuales et *n. 1052 limitatione perficiendi partem speculativam seorsum a practica (Ia-IIæ, q. 68, a. 4).

1066 X. — Sic ergo probat D. Thomas sufficientiam donorum intellectualium (IIa-IIæ, q. 8, a. 6), quia ista dona ordinantur ad cognitionem supernaturalem quæ in nobis habetur per fidem. Fides autem primo est circa ipsam veritatem primam seu divinam, secundo, circa quædam pertinentia ad creaturas, tertio, circa directionem humanorum actuum ad quam se extendit, quia fides per dilectionem operatur[3].

1067 Ut igitur recte se habeat homo circa ea quæ proponuntur credenda, oportet ex parte sua habilitari: *tum* ad capiendum et recte apprehendendum ea quæ proponuntur, *tum* ad judicandum et discernendum quænam sint credenda, quæ respuenda et quomodo inhærendum sit illis.

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 10, n. 6-7.
[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 1, disp. 2, a. 10, n. 18.
• Cf. *Gal.* 5, 6.

1068 Et circa rectam apprehensionem habilitât donum intellectus; circa rectum judicium, si sit per causas altissimas seu divinas, habilitât donum sapientiæ; si sit per causas creatas, donum scientiæ; si sit circa agibilia et directionem humanorum actuum, donum consilii. *”· Iιθ sq.

* * *

1069 XI. — Circa istum vero discursum et collectionem tam donorum intellectualium quam appetitivorum, plures difficultates possunt se offerre: tum ad probandum pauciorem numerum donorum sufficere, tum ad probandum plura dari posse. ' i044 sq. # 1073sq

1070 XII. — Ad probandum pauciora dona sufficere, oritur in primis dubitatio, quia omnia illa officia seu munera judicandi de objectis supernaturalibus et divinis possunt fieri ab eodem habitu seu principio; nec enim est ratio cur illa omnia non possint ad eumdem habitum pertinere, præsertim tantæ elevationis et perfectionis, sicut sunt ista dona. *n’1080' *n'

1071 Secundo quia eadem fides unica existens omnia ista objecta comprehendit et potest se extendere ad partem speculativam et practicam, quod etiam faciunt ista dona; ergo similiter poterit unum et idem donum extendi ad judicandum de omnibus illis superiori et eminentiori motivo.†1072 1084 *n· 1088

1072 Tertio*, quia non est ratio cur idem habitus non sufficiat ad apprehendendum* veritatem et simul judicandum de ea, cum unus actus ad alium ordinetur et sub eadem ratione formali possint attingi. *n· 1099 *n-1046

1073 XIII. — Ad probandum autem plura esse debere dona, urget ratio, quia, etsi septem dona Spiritus Sancti numerentur, non constat omnia esse species atomas, sufficit quod sint subalternae, sicut dicuntur esse quatuor virtutes cardinales, sub quibus tamen plures continentur, vel quasi partes subjectivae et species atomae, ut sub justitia continetur commutativa, distributiva et legalis, tamquam species; religio, pietas, observantia, gratitudo et aliæ similes, ut potentiales partes justitiæ. Et sub prudentia continentur regnativa, oeconomica, militaris, ut species; synesis, eubulia et gnome, tamquam potentiales virtutes adjunctæ. ^Θ^9,

1074 Cur ergo sub donis non continebuntur plures species pietatis, consilii, etc., aut cur ista dona sub diversis officiis omnia illa complectentur et non sub diversis specificationibus ?

1075 Secundo quia sunt plures virtutes intellectuales sub sapientia et scientia, cur ergo non plura dona intellectualia sub donis sapientiæ et scientiæ ? Cur etiam non erit aliquod donum correspondens arti ? *n· 1117 *n' nflSQ"

1076 Tertio dantur dona correspondentia virtutibus moralibus et intellectualibus, cur ergo non dabuntur alia correspondentia virtutibus theologicis ? *n· 1119

1077 Quarto dona ita numerantur et disponuntur quod ponuntur bina et bina, scilicet regulativum cum regulato, ut sapientia et intellectus, quia sapientia regit intellectum, scientia et pietas, consilium et *n· 1121 *n'

fortitudo[1] : cur ergo non ponetur[2] aliud donum cum timore directivum ejus ?

1078 Quinto sicut (Zs. 11, 2-3) ponuntur illa septem dona simul, ita statim subjunguntur alia duo, scilicet fides et justitia, dicendo (Zs. 11, 5): *Et erit justitia cingulum lumborum ejus: et fides cinctorium renum ejus,* ergo præter illa septem dona dabuntur ista alia duo. *n. 1125 *n·1029

1079 Tandem Paulus (I *Cor.* 12, 4) plura alia dona Spiritus numerat dicens: *Et divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus,* et infra (I *Cor.* 12, 8-10) : *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ in eodem Spiritu: alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: alii operatio virtutum, alii prophetia,* etc. Cur ergo ista omnia non etiam numerabuntur inter dona Spiritus, et sic erunt plura quam septem ? *η'1128

CUR NON SINT PAUCIORA DONA QUAM SEPTEM

1080 XIV. — Ad primum pro ista parte, *respondetur* quod omnia illa officia seu munera judicandi de objectis possunt fieri ab eodem habitu, distinguo: ab eodem habitu alterius ordinis vel rationis quam sint ista dona (si forte sit possibilis transeat; ab eodem habitu qui sit ejusdem rationis et ordinis atque ista dona et de fâcto detur, nego. *n·1070 *n-1096

[1] Cf. *Is.* 11, 2.
[2] Cf. *Is.* 11, 3.

1081 Et cum dicitur quod non est ratio cur non possint fieri ab eodem habitu omnia illa munera seu officia, *respondetur* quod quidquid sit de possibili an possit dari aliquis habitus ita elevatus et eminens quod omnia illa munera præstare possit (de quo nunc non disputo), tamen quod de facto non fiant omnia illa per eumdem habitum, manifestum est, quia Scriptura ipsa assignat pluralitatem talium donorum, et non unum solum donum.

1082 Et sic D. Thomas non debuit probare, sed supponere[1] quod plura sint ista dona et non unum; et ob eamdem rationem, neque est unus tantum habitus in parte appetitiva fungens officio illorum trium, pietatis, fortitudinis et timoris, quia de facto plura esse Scriptura asserit, et sic non est id probandum, sed supponendum et congruentiæ quærendæ, quia sic docet fides per quam solum nobis innotescunt ista dona, idque magis congruit capacitati et limitationi nostræ cui quantum potest gratia se accommodat[2].

1083 Hoc autem supposito quod in tali numero ponantur a Scriptura, recte D. Thomas discurrit proportionem et convenientiam secundum quam talis numerus ponatur. Nec amplius ipse ejus discursus et ratio probare intendit.

Θ

1084 XV. — Ad secundum *respondetur* eodem modo extendi dona ista ad objecta sibi proportionata et

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.*, In Iam-IIæ, *De Virtutibus*, disp. 16, a. 2, n. 9.

2 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.*, In IIIam, *De Incarnatione*, disp. 13, a. 3, n. 10; disp. 14, a. 2, n. 5.—In Iam-IIæ, *De Caritate*, disp. 9, a. 2, n. 10.

debita sicut fides ad sua, licet unum possit esse universalius altero in extensione ad materialia objecta: plura enim attingit fides vel donum sapientiæ quam donum consilii, quod solum ad operabilia humana se extendit *n. 750 sq., 786 sqq.

1085 Cæterum in formali ratione et in modo operandi, neque fides facit id quod donum sapientiæ vel intellectus, neque ista dona id quod fides, sed unumquodque operatur juxta genus et ordinem suum. *n. 1089

1086 Fides in credendo divino testimonio præcise sine hoc quod se immisceat in inquirendo vel explicando aut judicando de rebus fidei, et ita sola fides unica existens non præstat omnia ista munera, sed præcise exercet munus credendi, licet circa plura vel pauciora objecta quam aliquod ex istis donis. ♦n. 430, 555

1087 Et donum sapientiæ exercet munus judicandi de istis virtutibus, sed non credendi; et donum intellectus exercet munus penetrandi et recte capiendi res fidei, sed non credendi. Itaque unumquodque ex his donis unicum existens se extendit ad omnia ista objecta, sed non ad operandum et exercendum munus alterius, et eo modo quo alterum.

1088 XVI. — Unde quando dicitur quod fides unica existens sufficit ad complectendum omnia ista objecta et partem speculativam et practicam, *distinguo:* sufficit ad omnia ista objecta sub tali modo qui est proprius ipsius fidei et non sub alio qui est proprius donorum, scilicet credendo præcise et non judicando et resolvendo, vel non penetrando et apprehendendo intime ex parte terminorum, *transeat',* sufficit ad omnia ista objecta suo modo et ratione propria attingenda, et etiam sub modo et ratione aliorum, *nego.* ♦n. 1071 *n. 442

1089 Et eodem modo dona ipsa ita se habent quod unumquodque sufficit ad attingenda omnia illa objecta suo modo et sub ratione sua formali, non tamen modo et ratione formali alterius. 1085 *n' 1099'

1090 Distinctio autem donorum non sumitur solum ratione diversorum objectorum materialium ad quæ se extendant, sed ex diversitate rationis formalis et modi operandi circa talia objecta.

1091 Et loquendo de isto modo et ratione formali operandi, non se extendit fides ad omnia ad quæ se extendunt ista dona, nec unica existens facit omnia quæ faciunt ista dona sub omni ratione formali, sed unumquodque sua.

1092 Et sic nullum fit argumentum quod sufficiat unum donum, sicut sufficit una fides, quia fides non sufficit ad omnia illa, sed solum sufficit ad credendum, alia vero requiruntur ad judicandum vel apprehendendum. *n· 1093

1093 XVII. — Cur vero non sufficiat una fides ad omnia illa munera, et unum donum ad omnia illa officia judicandi et apprehendendi ? *"· 1092

1094 *Dicimus* id provenire ex limitatione specifica cujuslibet virtutis, sicut etiam una scientia non sufficit ad id quod faciunt omnes scientiæ, nec una potentia sensitiva ad exercendum munera omnium sensuum, quia unumquodque habet suam speciem limitatam. *n-954

1095 An vero de potentia absoluta possit fieri unus habitus seu unum donum quod omnia illa munera exerceat sub aliqua eminentissima ratione?

1096 *Dicimus* fortasse id esse possibile sed non esse conforme capacitati et limitationi nostræ, cui conveniens est per formas magis limitatas operari, et sic de facto non sunt data nobis dona tantæ eminentiae. *n. 1081 ♦.

1097 Unde autem constat nobis de facto sic non esse data?

1098 *Respondeo* ex Scriptura, quæ nobis revelat ista dona tamquam distincta, et tres virtutes théologales ut distinctas (I *Cor.* 13,13): *fides, spes, charitas: tria hæc.* *.

Q

1099 XVIII. — Ad tertium *jam supra] respondimus* quod ad apprehendendum et judicandum sub eadem forma et ratione judicii, sufficit unus habitus et una virtus quæ ad omnia ordinate se habentia sub una ratione se extendit. Ad judicandum autem et apprehendendum sub diversa forma judicii non sufficit una virtus nec idem habitus. 1072 1089

1100 Donum autem sapientiæ et scientiæ ordinantur ad judicandum sub diversa forma judicii quam donum intellectus, quia illa judicio resolutorio judicant, quia per causas procedunt sive altissimas et primas, sive inferiores; hoc procedit judicio simplici et apprehensive, sicut habitus principiorum qui dicitur intellectus: non enim dicitur apprehendere donum intellectus quia nullo modo judicat, sed quia non judicat modo résolutive sicut sapientia et scientia, sed simplici modo. *n-317sqq *.

CUR NON SINT PLURA DONA QUAM SEPTEM? AN OMNIA SEPTEM DONA SINT SPECIES ATOMÆ?

1101 XIX.—Ad primum istam partem, quod inquirit an ista dona sint species subalternae vel atomæ, *respondetur* sine dubio esse species atomas licet eminentioris et altioris rationis quam virtutes, et ideo una species atoma talium donorum æquivalet pluribus speciebus virtutum, et hac ratione æquivalenter seu eminenter plures sunt species donorum, sed formaliter sunt septem species atomæ et infimæ, sicut una species infima solis aut stellæ eminenter æquivalet pluribus corruptibilibus; et una species atoma angeli pluribus corporalibus.

1102 Quod ergo dona sint species atomæ, sumitur ex D. Thoma (In III *Sent.*, dist. 34, q. 3, a. 2, qla 2), ubi loquens de dono pietatis (et eadem est ratio de aliis) inquit quod "Pietas donum uno et eodem modo dirigit in communicationibus omnibus quæ ad alterum sunt, aliam tamen mensuram accipiens quam virtutes: quæ mensura, quia simplex est et una, ideo pietas unus habitus est; et ex comparatione ad hanc mensuram omnis actus ejus specificatur".

1103 Si autem pietas esset donum unum sola unitate subalterna et non atoma, non diceretur quod uno et eodem modo dirigeret in omnibus communicationibus, sicut neque potest dici de virtute justitiæ quod uno et eodem modo dirigit in omnibus communicationibus ad alterum: aliter enim dirigit in justitia commutativa,

aliter in distributiva, aliter in religione, aliter in observantia, etc., sed simpliciter diverso modo dirigeret.

1104 Nec diceretur quod illa mensura esset una et simplex, et quod habitus esset unus et omnis actus ejus specificaretur in ordine ad unam mensuram: hæc enim omnia indicant manifeste atomam specificationem. *n· 1102

1105 XX. — Est etiam hoc conformius Scripturæ et sensui Ecclesiæ, quæ absolute et simpliciter ponunt septem dona Spiritus Sancti sine ullo addito. *n-io32sq.

1106 Si autem sub quolibet dono essent plures species atomæ, simpliciter plura dona essent quam septem. Sicut non potest dici absolute quod sunt quatuor virtutes morales, sed solum dicitur quod sunt quatuor virtutes cardinales, non autem absolute solum quatuor virtutes, sic dicerentur esse septem genera donorum, non septem dona absolute. Et si darentur aliæ species atomæ donorum, deberent utique nominari quales et quot sint; hoc autem non invenitur; ergo non debent poni. De istis enim donis, cum solum nobis constet ex revelatione, non licet extendere assertionem ad ea quæ fides non explicat, nec sensus Ecclesiæ insinuat. *"'417/io4o,' 1082

1107 XXI. — Ratio denique suffragatur, quia motiva et rationes formales istorum donorum sunt unius speciei atomæ in quolibet dono; ergo et dona ipsa quæ talibus motivis specificantur.

1108 *Consequentia* est nota, quia res specificatæ non possunt excedere sua specificativa; ergo si rationes for- *n'71

1 Cf. IIam-IIæ, q. 10, a. 12; IIIam, q. 1, a. 3.

males non sunt speciei subalternæ sed atomæ, neque ipsa dona sunt nisi infimæ et atomæ speciei.

1109 *Antecedens* probatur, quia in quolibet genere in quo dividuntur per varias species virtutes sive intellectuales sive morales, dona operantur elevatiori et altiori motivo et regula valente comprehendere et unire sub eminentiori motivo omnia illa quæ dividuntur in ipsis motivis virtutum; ergo illa motiva et rationes formales donorum minus divisibiles sunt in illo genere virtutum quam ipsa motiva virtutum.

1110 *Consequentia patet,* quia illud motivum quod procedit altiori et elevatiori motivo valente comprehendere plures rationes inferiores minus dividitur specifice quam illa inferiora motiva, alioquin si divideretur sicut illa, non magis unite procederet. Sicut virtus solis *n' quia eminentior est, minus specifice dividitur quam virtutes elementorum et mixtorum; et scientia angeli superioris minus[1] quam scientiæ et species repræsentativæ inferiorum; et scientiæ et artes architectonic» et superiores minus dividuntur quam ministeriales et inferiores.

1111 *Antecedens* vero probatur, quia in uno genere, verbi gratia, temperanti» aut justitiæ, virtutes ad alterum quæ sunt justitiæ, vel refrænativæ quæ sunt temperantia, dividuntur in varias species, quia diverso modo seu diversa regulatione mensuratf ratio ea quæ sunt mensuranda secundum justitiam commutativam quam quæ secundum distributivam, aut in ordine ad Deum vel in ordine ad propinquos, etc. 220

[1] Cf. Iam, q. 55, a. 3.—Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 55, disp. 21, a. 4, n. 1-30.

1112 At vero pietas donum, quæ mensuratur mensura divina et instinctu Spiritus Sancti, omnia ista valet comprehendere sub una altiori mensura quasi architectonica, quatenus respicit Deum ut Patrem et omnes homines ut fratres in ordine gratiæ, et sic omnia debita sub hac ratione illis reddit modo supematurali istius communicationis gratiæ qui unus est, et subordinat sibi omnes communicationes ordinis naturalis. Et timor sub eadem ratione contractiva animi et refugitiva mali culpæ retrahit ab pmni illicita delectatione, et refrænat omnem excessum dilatationis noxiæ, quod virtus temperantiæ facit sub diversis mensurationibus rationis et honestatis propriæ. 914 *n' *n' *n· 992>1026

1113 XXII.—'Dices: Instari hoc totum in virtutibus moralibus infusis. Nam istæ procedunt sub altiori ratione quam virtutes acquisitæ, utpote sub motivo supematurali, quod est altius et eminentius quam ordinis naturalis, et tamen tot sunt virtutes infusæ quot acquisitæ; ergo non bene sequitur ex altiori et elevatiori motivo donorum quod sint pauciora quam virtutes.1114 *n·1115 *n· 1109

1114 XXIII. — Respondetur esse diversam rationem in virtutibus infusis et in donis, quia virtutes infusæ[1] sunt elevatiores* quam acquisitæ ex parte objecti et substantiæ actuum, non ex parte modi regulandi et movendi, sed potius virtutes infusæ proportionantur in modo operandi acquisitis, quia respiciunt quidem objectum finemque supernaturalem, et ratione hujus elevatiores sunt et altioris ordinis quam acquisitæ, sed tamen regulatio et modus mensurandi actiones circa talia objecta et finem fit per prudentiam infusam, quæ regulatur juxta regulas communes et modum intelli- *n·420> 676

1 Cf. *De Ver.*, q. 12, a. 1 ad 7.

gendi nostro discursu ductum, qui juxta limitationem suam elicit ex objectis supernaturalibus fide cognitis tum conclusiones theologicas, tum regulas practicas et prudentiales. Sed in omnibus istis proceditur juxta limitationem discursus et capacitatis naturalis, licet in materia supernatural!, ut ipsa experientia constat, tum in scientia theologica, tum in prudentia ordinaria. 591' 484, iog2 1096'

1115 Unde non mirum guod tales virtutes, etiamsi sint supernaturales et infusæ, non tamen sint pauciores numero quam acquisitæ, quia licet in materia et objecto quod tractant eleventur super virtutes ordinis naturalis, tamen in ipso modo regulandi et mensurandi et cognoscendi non ita elevantur quod magis unite et indivisibiliter et eminentialiter id faciant quam virtutes acquisitæ. 13 *D'

1116 Dona autem Spiritus Sancti respiciunt cognitionem et regulationem altiorem quam humanæ vires possint attingere, etiam in modo procedendi, et ita regulantur instinctu et motione Spiritus Sancti. Et ideo magis unite et eminentialiter procedunt quam virtutes infusæ, eo quod altiori modo et eminentiori regulatione mensurantur. Ergo non debent in numero sic dividi et multiplicari sicut virtutes, sed pauciori numero contineri et indivisibili modo unire unum integrum genus virtutum, quia motivum et formalis eorum ratio altior et elevatior est, etiam in modo procedendi.

©

1117 XXIV.—Ad secundum *respondetur* ex dictis, quod attinet ad sapientiam et scientiam, dicimus non multiplicari dona hæc sicut scientiæ naturales, quia *. 1075

procedunt sub altiori et simpliciori ratione, atque adeo magis imita minusque divisibili quam scientiæ naturales, sicut de virtutibus dictum est. 1114 sq.

1118 Quod attinet ad artem dicimus non dari artem donum, quia non datur artificiale supernaturale circa quod talis ars versetur, sed omnia supernaturalia pertinent ad cognitionem et appetitum, quia pertinent ad bene vivendum in ordine ad vitam æternam, quod non fit per artem. *io75 3 SQ

Θ

1119 XXV. — Ad tertium *jam supra] respondimus* correspondere aliqua dona virtutibus theologicis, licet non ut superiora ipsis, sed ut deservientia et præparantia circa id quod tenet se ex parte materialis objecti, eo quod virtutes theologicæ uniunt nos ipsi fini ultimo, et sunt quasi fundamentum et radix ipsorum donorum quibus nos movet Spiritus Sanctus ad tendentiam in consecutionem istius finis, cui supponere debent nos esse conjunctos per fidem, spem et charitatem.1120 *n. 1076 fn- 243 sq. 244 245, ' 1055 *· 251 1055 1230'

1120 Et sic omnia dona pertinent ad istas virtutes ut ad radices, ut docet S. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 4 ad 3). Specialiter vero fidei correspondet donum intellectus et scientiæ, spei donum timoris, charitatis, sapientia, ut docet S. Thomas (Ila-IIæ, q. 8 et 9, q. 19, q.45); sed tamen non ut superiora his virtutibus, sed eis deservientia, ut supra* dictum est. 1055 sQ'

O

1121 XXVI. — Ad quartum*, *respondetur* ex D. Thoma dupliciter. *n· 1077

1122 *Primo respondetur* (In III *Sent.,* dist. 34, q. 1, a. 2 ad 3) quod timor importat quemdam recessum a malo. Idem autem est directivum motus in accessu ad terminum ad quem et in recessu. Unde illa dona quæ dirigunt in accedendo ad Deum per spem, charitatem, pietatem, etc., etiam deserviunt directioni timoris in recedendo, sicque non oportet ei aliud directivum adjungere.

1123 *Secundo respondetur* ex eodem S. Thoma (Ia-IIæ, q. 68, a. 4 ad 5) quod dirigitur timor a sapientia, quia excellentia divina quam præcipue considerat sapientia est maxime ratio timendi Deum. Et ipse timor etiam præparat ad sapientiam, sicut dicitur (Ps. 110, 10) quod *Initium sapientiæ est timor Domini,* et sic respicit sapientiam ut formam seu finem ad quem disponit; ergo ut regulam sui directivam et mensurativam.

1124 XXVII. — Nec est inconveniens quod donum etiam intellectus dirigatur et reguletur per sapientiam, quia ipsa et perficit hominis intellectum et dirigit affectum et reflectitur[1] super ipsa principia quæ habitu intellectus cognoscuntur. 1077 *n' 1242'

Θ

1125 XXVIII.—Ad quintum *dicimus* illa duo quæ numerantur ab Isaia *(Is.* 11, 5) post septem dona non poni ab ipso per modum spiritus sicut alia septem quæ numeraverat, et sic non possunt comprehendi inter *n'1078 50s (*'

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, *De Virtutibus in communi,* disp. 16, a. 3 per totum.

illa dona quæ specialiter nos reddunt bene mobiles a Spiritu.

1126 Et sic non dicit Isaias quod spiritus justitiæ et fidei erit cingulum lumborum ejus, sed dicit quod justitia et fides. Signum ergo est ista non pertinere ad dona quæ sunt spiritus sicut illa septem, sed esse virtutes specialiter pertinentes ad administrationem regni Messiæ seu Christi, qui in justitia et fidelitate (id designat fides, non fidem theologicam, quæ non fuit in Christo) regnaturus erat. 1029 *n'

1127 Juxta Hebræum non significantur hic virtutes, sed homines fideles et justi, qui appropinquabunt et cingent latus Messiæ regnantis.

©

1128 XXIX. — Ad ultimum *respondetur* Paulum (I *Cor.* 12, 8-10) numerare dona Spiritus quæ pertinent ad gratias gratis datas (ut est communis expositio) et non sunt omnibus communia, nec est necesse quod reperiantur solum in habentibus gratiam, sed etiam in peccatoribus, ut prophetia et aliæ similes, quia dantur in ædificationem aliorum, non in propriam justificationem et bonum. Et sic notanter dicit Apostolus: *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ: alii sermo scientiæ,* etc., quia non omnibus dantur, sed alii hoc, alii illud. 1079 *n' 127 *n'

1129 Dona autem Spiritus Sancti omnibus justis dantur, quia ordinantur ad hoc ut moveamur a Spiritu Sancto in vitam æternam, juxta illud (Ps. 142, 10): *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.*

1130 Unde et *(fs.* 11, 2-3) declarantur esse ista septem dona in Christo, eo quod *Requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus,* etc. Non requiescit autem Spiritus Domini super peccatores, sed super justos: *Spiritus enim Sanctus disciplinée effugie fictum, . . et corripietur a superveniente iniquitate,* ut dicitur *(Sap.* 1,5).

ARTICULUS VIII

QUÆ SINT PROPRIETATES DONORUM SPIRITUS SANCTI?

1131 I. — Tria numerari possunt tamquam proprietates donorum, scilicet connexio inter se et cum charitate et gratia, ita quod sine gratia non reperiantur; — secundo, duratio eorum tam hic quam in patria; — tertio æqualitas vel inæqualitas, tam inter se quam cum virtutibus. Hæc enim etiam sunt proprietates virtutum.

1132 Alia autem proprietas quæ virtutibus convenit, scilicet quod in medio consistat, solum convenit virtutibus moralibus, quæ mensurantur ratione in materia capaci excessus vel defectus; quæ vero instinctu ipso Spiritus Sancti ducuntur non habent determinatam regulationem in medio, sed ipsi Deo immediate uniuntur et ejus impulsum sequuntur.

CONNEXIO DONORUM INTER SE ET CUM CHARITATE

1133 II.— Dona Spiritus Sancti esse connexa probat S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 5) eadem proportione qua probaverat supra[1] virtutes morales esse connexas.

1 Cf. Iam-IIæ, q. 65,66,67.
2 Cf. Iam-IIæ, q. 65, a. 1.

1134 Sicut enim conjunguntur omnes virtutes ratione unius prudentiæ a qua regulantur, et hæc non potest haberi nisi supponendo ❦intentionem rectificatam[1] per virtutes, ita connectuntur omnia dona Spiritus Sancti ❦ratione charitatis, quæ haberi non potest nisi per ❦inhabitantem Spiritum Sanctum, et hic habitare in nobis non potest nisi anima reddatur bene ❦mobilis ab ipso et obediens in omnibus ad quæ velit illam agere (*Rom.* 8, 14): *Qui enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.*

#n. 1138

♦n. 1140 sq.

♦n. 974,1205

♦η-1139

©

1135 III. — Et bene adverte quod quando dicimus dona ista esse connexa, non intelligitur quantum ad actus et exercitium eorum, sed quoad habitus.

1136 Nec enim necesse est ut qui exercetur in una virtute exerceatur in omnibus, sed necesse est quod sit dispositus et paratus exerceri in illa si ❦occasio se obtulerit, quia si in materia virtutum aliquis habeat dictamen sequendi unam virtutem et operandi in illa, verbi gratia, in justitia vel religione, habeat autem dictamen corruptum circa materiam castitatis ita ut non sit paratus servare illam si occasio se obtulerit, manifestum est quod si concurrat occasio aut servandi castitatem aut non servandi justitiam, potius eliget abrumpere justitiam quam castitatem servare, quod est indicium dictamen illud de justitia servanda non fuisse firmum, atque adeo nec virtuosum.

»n. 207, 208, 959,1273

1137 Eodem modo dicendum est de connexione donorum, quod non est necesse esse connexa ex parte ac-

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 57-62, disp. 16, a. 4, n. 7.

tuum ita ut qui se exercet in uno etiam se exerceat in alio, sed ex parte habituum, quia qui ex unione ad Deum per virtutes theologicas paratus est sequi ejus motionem et instinctum quo movetur ad consecutionem vitæ æternæ, debet esse ℣paratus sequi in omnibus quæ ad talem consecutionem et tendentiam conducunt, ita ut qui cognitione sequitur motionem Spiritus Sancti circa ea quæ ad fidem pertinent, sed non est paratus sequi in pietate vel firmitate aut timore retrahente a malo, non est sufficienter dispositus ad sequendum ductum Spiritus Sancti respectu consecutionis vitæ æternæ, nec cum propheta dicere potest (Ps. 118, 60): *Paratus sum, et non sum turbatus: ut custodiam mandata tua.* j-.I 0П, 9AQ

©

1138 IV. — Igitur circa connexionem istorum donorum inter se, supposito quod radicantur et connectuntur in charitate, sicut virtutes morales in prudentia, non est aliqua alia difficultas quam quæ offerri potest circa ipsarum virtutum moralium connexionem: sine prudentia enim nulla est virtus quæ vera virtus moralis sit, utpote deficiente regula ipsa moralitatis; posita autem prudentia, nulla deest, quia ad rectum judicium dictamenque prudentiæ omnes requiruntur, quia omnium ℣recta intentio requiritur ut prudenter procedatur, quæ intentio in materiis virtutum ab ipsis virtutibus fit. 134 *fl'

1139 Et sine charitate non est aliquod donum Spiritus Sancti movens nos efficaciter et recte in consecutionem vitæ æternæ. Et posita charitate, ℣nullum deest, quia non posset charitas manere nisi ℣moveretur quis debite in vitam æternam secundum Spiritus Sancti motionem. 1176 П88 *n·

* * *

1140 V. — Solum difficultas esse potest de ipso præ- 1134
supposito, scilicet quod dona ista in charitate uniantur et charitas cum ipsis, ita ut sine charitate dona non sint, neque charitas sine donis.

1141 Et ratio difficultatis est ex differentia quæ in hac parte invenitur inter dona et virtutes, siquidem dona 1180sq.
non requiruntur ad communes et ordinarias operationes sicut virtutes, sed ad extraordinarias et quæ speciali motione et instinctu indigent. Tales autem operationes non sunt necessariæ ad habendam charitatem, vel consequendam gloriam, quia sine extraordinariis operationibus per simplicem mandatorum observantiam potest quis salvari, nec enim est necessarium martyrium vel abdicatio rerum sæcularium, aut alia opera quæ non sunt in præcepto sed in consilio, ut possit consequi quis vitam æternam; et multo minus requiruntur aliæ extraordinariæ operationes quæ vix in paucissimis reperiuntur, ut fortitudo Samsonis vel 257 gl7
aliquorum martyrum, qui se ipsos morti tradiderunt
ex instinctu Spiritus Sancti. Ergo cum dona ponantur ad istas extraordinarias operationes, ad communes autem sufficiant virtutes sine donis, non videtur connexio donorum necessaria ut charitas in nobis habeatur.

Θ

1142 VI. — Confirmatur quia etiam in multis qui 1185
non sunt in gratia imo nec habent fidem inveniuntur aliquæ operationes valde extraordinariæ et mirabiles in fortitudine in pietate, in dexteritate consiliorum
et in aliis multis admirandis et extraordinariis operibus

virtutum, quæ tamen sine donis exercuerunt; ergo non est necesse pro extraordinariis operibus virtutum ponere dona fundata in charitate.

Θ

1143 VII. — Confirmatur secundo quia multi habent charitatem qui carent aliquibus donis ex istis, et sine ipsis salvari possunt; ergo neque sunt connexa inter se et cum charitate, neque necessaria ad salutem. *n. 1186

1144 *Consequentia est nota,* quia non potest esse necessaria connexio inter illa inter quæ invenitur separatio.

1145 *Antecedens vero probatur* quia multi homines qui sunt in gratia sunt simplices et idiotæ, imo et rudes, ergo carent dono intellectus et sapientiæ et scientiæ, siquidem abundant opposito, videlicet hebetudine, ruditate, simplicitate, etc. — Unde loquens Augustinus *(De Trin.,* Lib. XIV, cap. 1)[1] de hac scientia quæ est donum, ut admittit S. Thomas (IIa-IIæ, q. 9, a. 1 ad 2), inquit: "Qua scientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipsa fide plurimum". 1187 so *n. 1189 sq

1146 Similiter sine istis donis et eorum perfectione et vivacitate, multos fideles salvari docet idem Augustinus *(Contra Epist. Manich.,* cap. 4)[2]: "Quos non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimos facit". Donum autem intellectus datur ad vivacitatem intelligendi et ad perfectionem cognitionis; ergo si non vivacitas intelligendi sed credendi simplicitas facit plures fidelium tutissimos, utique sine dono intellectus tuti *n. 1194

[1] PL 42,1037.
[2] PL 42,175.

sunt; ergo et salvi esse possunt cum sufficiat ad id fides cum prudentia et reliquis virtutibus.

1147 VIII. — Secundo est difficultas quia in peccatore est fides; ergo etiam possunt esse illa dona quæ deserviunt fidei, tum ad percipiendas veritates, ad quod ordinatur donum intellectus, tum ad judicandas, ad quod ordinatur sapientia et scientia. 1195 sq 246s

1148 *Consequentia patet,* quia quod ordinatur et deservit uni virtuti, ea manente potest etiam manere, quia ad eam ordinatur, præsertim cum ista dona perficiant intellectum qui de se antecedit charitatem quæ est in voluntate; ergo sicut fides præcedit charitatem, ita dona illa quæ ex parte intellectus deserviunt fidei præcedere possunt charitatem, et sic sine illa inveniri.

1149 Nec sufficit dicere quod dona ordinantur ad operationes quæ sunt bonæ simpliciter et uniunt nos Deo, et istæ non possunt esse in peccatore.

1150 Contra enim est, nam etiam fides ad idem ordinatur ex sua natura et ratione, siquidem est principium directivum charitatis et bonorum operum, quia fides *per dilectionem operatur*[1], et tamen manet in peccatore; ergo etiam manere possunt dona, licet sint directiva bonorum operum et tendentium ad vitam æternam quantum est de se, licet ex defectu operantis impediantur consequi illam. *·1199

1151 Denique, semper urget illud argumentum quod jam in superioribus attigimus, quia videmus multos n· 12008^· n-470s<i·

[1] *Gal.* 5, 6.

peccatores remota gratia acute intelligere, judicare et disputare de his quæ pertinent ad mysticam et affectivam theologiam, et de rebus ac veritatibus fidei eodem modo cognoscere et docere sicut quando erant in gratia, nec in hoc aliquam sentiunt mutationem ergo si ante *n·1202
ex dono intellectus et sapientiæ intelligebant et judicabant, etiam post.

Θ

1152 IX. — Propter hæc aut aliqua ex his argumentis, Lorca (In Iam-IIæ, q. 68, disp. 25, membr. 5) utrumque assertum D. Thomæ negat, *ei* quod dona sint connexa cum charitate ita ut in peccatoribus non inveniantur, *et* quod sint necessaria ad salutem ita *n'
quod in omnibus justis inveniantur.

* * *

1153 X. — Sed certe oppositum omnino tenendum 22 155
est, quia in ista materia donorum magis duci debemus 417,' 433,'
auctoritate Scripturæ et sanctorum quam difficultatibus vinci, quæ facile tamen solvuntur.

1154 Ex Scriptura quippe habemus aliquam intellec- *n-98sqq'
tum, sapientiam, scientiam et consilium, et alia dona dari quæ non nisi in justis et in gratia existentibus reperiuntur.

1155 Nam de intellectu dicitur (Ps. 110,10): *Intellectus bonus omnibus facientibus eum,* et (Ps. 118, 144): *Intellectum da mihi, et vivam,* et iterum (Ps. 118, 73): *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua.*

1156 De sapientia dicitur *(Sap.* 1, 4): *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Et loquitur de sapientia participata in nobis, non de ipsa sapientia increata, quia subdit *(Sap.* 1, 5) quod *Auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate.* Non destruitur autem seu corripitur peccatum sapientia increata, sed creata. De qua etiam dicitur *(Bar.* 3, 28): *Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.* Ergo deficiente ista sapientia non manet homo in gratia, et sic est connexa cum gratia. De qua etiam dicitur *(Sap.* 7,28): *Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat.* Non autem inhabitat quis cum sapientia increata, nisi in se sapientiam habendo per quam sapiens reddatur, et sic diligatur a Deo.

1157 De scientia dicitur *(Sap.* 10, 10): *Dedit illi* (scilicet justo) *scientiam sanctorum;* ergo aliqua est scientia quæ non nisi in sanctis est.

1158 De consilio quod est donum dicitur *(Ps.* 118, 24): *Et consilium meum justificationes tuæ',* non ergo sine justificationibus est illud consilium.

1159 De pietate dicitur (I *Tim.* 4, 8): *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est et futuræ:* quod utique sine gratia stare non potest.

1160 De fortitudine dicitur *(Ps.* 30, 25): *Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino;* et *(Prov.* 31, 25): *Fortitudo et decor indumentum ejus et ridebit in die novissimo',* et (II *Tim.* 2,12): Si *sustinebimus, et conregnabimus.*

1161 Denique de dono timoris dicitur *(Eccli.* 1, 27-28): *Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit justificari;* et (Ps. 18, 10): *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.*

⊖

1162 XL — Ex auctoritatibus et aliis similibus concluditur aliqua dona dari quæ non nisi in habentibus gratiam reperiuntur, et sunt hæc septem dona Spiritus Sancti, quæ in istis locis referuntur. 1154 Sq.

1163 Unde (Zs. 11, 2-3) ubi omnia dona referuntur simul non attribuuntur nisi Spiritui inhabitanti quod utique non nisi in justis invenitur. Dicit enim: *Et requiescet super eum Spiritus Domini: spiritus sapientiæ et intellectus,* etc. Ubi ergo Spiritus non requiescit, non est Spiritus sapientiæ, intellectus, etc. Non requiescit autem Spiritus Domini in peccatore, quia *Spiritus Sanctus disciplinæ effugiet fictum,. . . et corripietur a superveniente iniquitate,* ut dicitur *(Sap.* 1, 5). Non ergo dona ista inveniuntur sine gratia, quia non invemuntur sine Spiritu requiescente in homine. 0174 n34 1205 1171 1141« 41/, 11/1

1164 Et in hac consequentia loauuntur communiter sancti Patres in locis supra citatis, in quibus sermonem faciunt de donis Spiritus Sancti. 1160> 1030

1165 PræsertimD. Gregorius *(Moral.,* Lib. I, cap. 13-14, 27, 32)», et *(In Ezech.,* Lib. II, hom. 7, n. 7)2 inquit:

1 PL 75, 534-535, 544, 547.
' PL 76,1016-1017.

"Aditum nobis ad cæleste regnum aperiri per septiformem gratiam, quam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore enumerat".

1166 Et Hieronymus *(In Isaiam,* Lib. IV, super 11,2)[1] dicit in Christo hæc dona fuisse ut intelligamus quod "Absque Christo, nec sapiens quis esse potest, nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis, nec pius, nec plenus timoris Dei".

1167 Et videri etiam potest Cyrillus *(In Isaiam,* Lib. II, tom. I)[2], eadem verba exponens.

1168 Auctor *(De Cardinalibus Operibus Christi,* cap. De unctione chrismatis)[3], loquens de unctione Spiritus Sancti quæ utique fit in nobis per gratiam, inquit: "Ex hujus unctionis beneficio et sapientia nobis et intellectus divinitus datur, consilium et fortitudo cælitus illabitur, scientia et pietas, et timor inspirationibus supernis infunditur".

1169 Et multi alii Patres quos articulo præcedenti citavimus videri possunt, qui eodem modo loquuntur.

1170 XII. — D. Thomas eam assignavit rationem[4], quia sicut virtutes morales comparantur ad regimen rationis, ita dona ista comparantur ad Spiritum Sanctum mo-

1 PL 24,145.
2 PG 70,314-315.
3 Cf. *Opera D. Cypriani* (Parisiis, apud Sebastianum Nivellium, 1574), p. 476.
4 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 3 et 5.

ventem; sed Spiritus Sanctus habitat in nobis per charitatem; ergo dona sunt connexa per charitatem.

1171 Ubi ratio ista videtur claudicare, quia divertit a Spiritu movente ad Spiritum inhabitantem. Licet enim Spiritus non habitet in nobis nisi per charitatem, tamen etiam ante charitatem est in nobis ut movens: ut patet quando peccator habet attritionem antequam justificetur, quæ est donum Spiritus Sancti nondum inhabitantis, sed moventis cor, ut definit Tridentinum (sess. XIV, cap. 4) '.

1172 Quomodo ergo D. Thomas ex eo quod dona comparantur ad Spiritum Sanctum moventem infert quod debent esse cum Spiritu Sancto ut inhabitante?

1173 Sed respondetur quod sanctus Doctor non loquitur de Spiritu Sancto ut movente[1] pure effective (sic enim non est necesse quod inhabitet animam, quia etiam cum movet disponendo ad hanc inhabitationem et justificationem movet effective), sed loquitur de Spiritu Sancto ut movente regulative et directive, sicut prudentia movet et regulat virtutes

1174 In hac enim comparatione loquitur[3] S. Thomas dicens quod "Sicut comparantur virtutes ad regimen rationis, ita dona ad Spiritum Sanctum moventem" scilicet per modum regiminis et directionis. Constat autem quod si prudentia movet animam dirigendo et gubernando, intus habitat in corde et mente; ergo si Spiritus Sanctus sic movet dirigendo et gubernando,

1 Msi XXXIII, 93.
2 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, q. 43, disp. 37, a. 2, n. 16-21.
3 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 5.

intus debet inhabitare et rectificare hominem, quia dictamen Spiritus Sancti non potest esse defectuosum, et consequenter neque actiones.

1175 Unde recte ex motione Spiritus Sancti directiva et gubernativa ad modum prudentiæ dirigentis bene potuit inferre inhabitationem Spiritus Sancti in anima, quæ 1172
sine charitate non est.

©

1176 XIII. — Ex quo etiam colligitur efficacia alterius 1139
consequentiae D. Thomæ (Ia-IIæ, q. 68, a. 2), ubi
probat dona necessaria esse ad salutem, quia non 1152
sufficit informatio virtutum secundum imperfectum
modum nostræ rationis nisi adsit motio et instinctus 254
Spiritus Sancti deducentis[1] nos in vitam æternam; ergo
ad illum finem consequendum necessarium est donum
Spiritus Sancti.

1177 Quam consequentiam enervare putat Lorea[2], quia non sequitur indigere influxu omnium donorum sicut nec indiget moveri a Spiritu Sancto omni modo possibili, ergo non sequitur omnia ista dona necessaria esse ad salutem. Et præsertim, quia si movetur homo circa judicandas res divinas per donum sapientiæ, quid necesse est moveri etiam per scientiam circa res easdem ?

1178 Sed respondetur consequentiam D. Thomæ esse 1179
efficacem, quia ex antecedente suo immediate intulit
unam propositionem indefinitam, scilicet, ergo ad
consequendum illum finem necessarium est donum Spiritus Sancti, id est, aliquod donum superiori modo diri-

[1] Cf. *Ps.* 142,10.
[2] Cf. In Iam-IIæ, q. 68, disp. 25.

gens et regulans quam virtutes, et tollens defectus quos non sufficit regimen virtutum tollere.

1179 Quod vero omnia dona Spiritus Sancti necessaria sint ad salutem, non habuit necesse D. Thomas specificare et ex illo antecedente inferre, sed relinquitur virtualiter manifestatum, ex eo quod in eodem antecedente assumit quod in ordine ad finem supematuralem consequendum non potest sufficienter perfici homo per virtutes et motionem rationis, sed indiget perfici superiori instinctu Spiritus Sancti, ut etiam explicat (Ia-IIæ, q. 68, a. 2 ad 2). Virtutes autem necessariæ ad consequendum illum ultimum finem sunt virtutes theologicæ et morales cardinales, quarum impletio est de necessitate salutis secundum casus occurentes. Omnes autem istæ virtutes non possunt perfici aut adjuvari unico dono, sed omnibus septem donis, quæ illis virtutibus correspondent et deserviunt. Ergo si est necessarium donum perficiens omnes virtutes quæ ducuntur motione rationis ut possint pervenire ad ultimum finem, virtualiter omnia dona comprehendit, quia ab omnibus donis et non solum ab uno possunt perfici ad consequendum finem ultimum omnes virtutes necessariæ ad salutem. Et quia supponebatur non posse omnes istas virtutes perfici nisi omnibus septem donis, hoc ipso quod dicitur requiri donum ad consequendum ultimum finem quia non sufficit motio rationis per virtutes, relinquebatur certum omnia dona requiri, sicut omnes virtutes requiruntur.

*n. 1178

*n. 1080 sqq. 964,1050

* * *

1180 XIV. — Ad primum ergo in oppositum, *respondet* D. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 2 ad 1) quod dona non

*Ib 1141 *. 202

requiruntur solum ad operationes quæ excedunt communem perfectionem virtutum quantum ad genus ipsorum operum, sicut consilia excedunt præcepta, sed quantum ad modum operandi, secundum quod movetur homo ab altiori principio.

1181 Quod nos explicamus ex doctrina in superioribus tradita, quod aliquæ operationes dicuntur extraordinariæ et speciales, *vel* ex parte objecti, *vel* ex parte subjecti.

1182 *Ex parte objecti* quia materia de qua agunt est extraordinaria et non communiter requisita ad salutem, ut ea quæ cadunt sub consilio et non sub præcepto.

1183 *Ex parte subjecti* quando, licet materia sit communis, tamen, vel ob subjecti imperfectionem et improportionem, vel propter modum operandi, non potest expedire omnia quæ ad talem finem requiruntur et difficultates superare.

1184 Dona ergo Spiritus Sancti non solum dantur ad movendum in operibus difficilibus et extraordinariis primo modo, sed etiam secundo. Et sic quia complectitur ista omnia, donum Spiritus Sancti dicitur esse necessarium ad salutem non ratione operum primo modo tantum, sed etiam secundo, quia in multis deficeret ratio in ordine ad consequendum finem ultimum propter infirmitatem subjecti, nisi a Spiritu Sancto specialiter ageretur, quia Spiritus ille bonus est qui deducit[1] nos in terram rectam.

[1] Cf. *Ps.* 142, 10.

Θ

1185 XV. — Ad primam confirmationem *respondetur* posse quidem a peccatore extra gratiam fieri aliquas actiones ordinatas ad fines particulares quæ mirabiles et insolitæ sunt, sed tamen actiones ordinatæ ad consecutionem ultimi finis supernaturalis plene et perfecte fieri non possunt nisi Spiritus adjuvet[1] infirmitatem nostram: non enim qui faciunt illas mirabiles actiones, sed qui Spiritu Dei aguntur[2] (quod non in ambulando in magis, neque in mirabilibus[3] consistit), hi sunt filii Dei. Imo etiam orare quid oporteat nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus[4]. 1142 941

©

1186 XVI. — Ad secundam confirmationem negatur antecedens.

1187 Ad probationem *dicitur* quod sunt multi simplices et idiotæ in gratia, qui nesciunt plura de his quæ ad sæculares scientias vel nostris studiis acquisitas pertinent, non tamen qui nesciant et ignorent ea quæ ad salutem consequendam pertinent: in his enim (I *Joan.* 2,27) *Unctio docet vos de omnibus,* et iterum (*Joan.* 16, 13): *Spiritus Sanctus docebit vos omnem veritatem.* 1143 472 sq

1188 Imo ad directionem Spiritus Sancti pertinet ut in multis quæ ad istas scientias acquisitas pertinent stulti[5] fiant ut sapientes sint: *Non enim multos sa-*

[1] *Cf. Rom.* 8, 26.
[2] Cf. *Rom.* 8,14.
[3] Cf. *Ps.* 130,1.
[4] Cf. *Rom.* 8,26.
[5] Cf. I *Cor.* 3,18.

pientes,. . . nec multos nobiles elegit Deus: sed infirma et stulta mundi elegit, ut confundat fortia (I *Cor.* 1, 26-27). Cum enim scientia inflet[1], charitas autem ædificet, remotio scientiæ inflantis ad Spiritum Sanctum pertinet, qui tamen scientiam sanctorum[2] dat illis ut deducantur per vias rectas[3], et hæc est donum scientiæ quod nulli sanctorum deest. 1139

1189 XVII.—Ad auctoritates Augustini, *respondet* S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 5 ad 2) quod Augustinus in præfata auctoritate loquitur de scientia gratis data, quæ utique non omnibus est communis; hæc enim scientia ordinatur ad defensionem doctrinæ fidei et aliorum instructionem, quod non de necessitate exigit gratiam, non autem ordinatur solum ad sciendum modo affectivo et quasi experimentali ea quæ pertinent ad salutem et vitam spiritualem, quod facit scientiæ donum. n. 1145 s. *n. 584

1190 Et quod in illo sensu loquatur Augustinus, manifestat S. Thomas ex ejus verbis immediate post illa allegata subjunctis, in quibus has duas scientias distinguit[4]: "Aliud enim, inquit, est scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam, quæ non nisi æterna est (et hoc scire est scientia quæ est donum); aliud autem scire quemadmodum hoc ipsum et piis opituletur, et contra impios defendatur; quam proprio appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus". — Et hoc scire est scientia gratis data, vel theologia.

[1] Cf. I *Cor.* 8,1.
[2] Cf. *Pros.* 9,10.
[3] Cf. *Sap.* 10,10.
[4] S. Augustinus, *De Trin.*, Lib. XIV, cap. 1, PL 42,1037.

1191 XVIII. — Quod vero objicit Lorca[1] S. Thomam intelligere hunc locum Augustini de dono sciéntiæ (IIa-IIæ, q. 9, a. 2), dicimus non expendisse Loream verba quæ ibi allegat D. Thomas ex Augustino.

1192 Dicit[2] in argumento primo quod Augustinus (*De Trin.*, Lib. XIV, cap. 1)[3] inquit quod "Per scientiam fides saluberrima gignitur, nutritur et roboratur, sed fides est de rebus divinis,. . . ergo et donum scientiæ". Concedit D. Thomas auctoritatem Augustini, et dicit quod scientia donum est de ipsa fide quantum ad id quod temporale in fide est, non quantum ad res *n·711 sqq· ipsas æternas. Solum ergo admittit D. Thomas quod in illis verbis citatis loquitur Augustinus de scientia dono, quatenus in nobis gignit, nutrit et roborat fidem: hoc enim non pertinet ad aliorum instructionem, sed ad proprium profectum, et sic pertinere potest ad scientiam quæ est donum.

1193 Inde autem quomodo inferri potest [Lorca] quod in aliis verbis, scilicet quando dicit[4] quod" Aliud est scire quemadmodum hoc ipsum et piis opituletur et contra impios defendatur", etiam de scientia dono loquatur Augustinus, et non potius de scientia gratis data, quam Apostolus[6] nominat, ut ipse [Augustinus] clare exprimit.

1194 XIX. — Ad aliam replicam quod donum in- *n·114b tellectus datur ad vivacitatem illius[6], cum tamen sine hac vivacitate cum sola credendi simplicitate multi

1 Cf. In Iam-IIæ, q. 68, disp. 25.
2 Cf. IIam-IIæ, q. 9, a. 2 ad 1.
3 PL 42,1037.
4 *De Trin.*, Lib. XIV, cap. 1, PL 42,1037.
5 Cf. I *Cor.* 12, 8.
6 Illius, scilicet intellectus.

tutissimi reddantur, ut dicit Augustinus, *respondetur* quod sine vivacitate argumentativa et manifestativa discursus et rationum, tutissimi redduntur multi sola credendi simplicitate, sed sine vivacitate affectiva et experimental! motionis Spiritus Sancti (quæ ex ipsa simplicitate credendi fide viva oritur et derivatur sive actuali, sive habituali), nec tuti possunt esse in ipsa simplicitate animi, nec in charitate sincera et non ficta. Et hæc est scientia donum, seu scientia sanctorum[3], sine qua (Ps. 81, 5): *Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant* quicumque illa carent. 431,584 196 301 '348,' 598

1195 XX. — Ad secundam difficultatem, *respondetur* negando consequentiam. n-1147sq'

1196 Ad probationem *dicitur* quod donum intellectus et scientiæ et sapientiæ ordinantur ad fidem perfectam et consummatam et formatam, *concedo;* ad fidem informen tantum et imperfectam, *nego.* 1147

1197 Licet enim apprehensio veritatis et judicium atque discretio illius ab erroribus aliquali et imperfecto modo facta præcedat et requiratur ad fidem, tamen spiritus judicii et intellectus seu intelligentia, et judicium affectivum et experimentale ex Spiritu ortum, non requiritur ad fidem introducendam, sed ad vivificandam, consummandam et formandam. Et licet fides pertineat ad intellectum et antecedat charitatem, tamen quia formatio ejus et vivificatio fit per charitatem, ideo dona quæ ordinantur et deserviunt fidei ut formatæ et vivificatæ non conveniunt nisi homini habenti charitatem.

» Cf. *Prov.* 9,10.

1198 Et sic oportet semper præ oculis habere quod donum scientiæ et sapientiæ et intellectus non sunt quodcumque scire aut intelligere etiam supernaturale et per illustrationem supernaturalem habita, sed sunt spiritus sciendi et intelligendi, etc. Plus autem est spiritus intelligentiæ quam supernaturalis quælibet intelligentia, quia ex Spiritu, ex affectu, ex quadam experimentali notitia et contactu Spiritus orta. Hæc deservit fidei, sed formatæ, non informi, non in statu imperfecto.

1199 XXI. — Et cum dicitur quod etiam fides ordinatur ad operationem perfectam et tendentem ad finem supernaturalem, *respondetur* quod fides secundum se ordinatur ad operationes perfectas, distinguo: tamquam fundamentum et radix[1] illarum, sicut et justificationis, *concedo;* tamquam proximum et formale illarum principium, *nego:* hoc enim fit per charitatem, quæ est vinculum perfectionis[2], et consummat ac format fidem, et consequenter per dona Spiritus Sancti quæ charitatem sequuntur.

1200 XXII. — Ad ultimam replicam *dicitur* quod peccatores extra gratiam possunt acute discernere et disputare atque tractare de rebus divinis, atque de ipsa mystica et affectiva intelligentia tamquam de objecto et materia de qua tractant et disputant; sed non possunt ea uti tamquam principio et motivo cognoscendi. Sicut possum ego tractare de visione intuitiva Dei et de experimental! rerum sensibilium cognitione tamquam

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 64-67, disp. 17, a. 2, n. 49.—lamTIIæ, q- 62, a. 4; q. 67, a. 3 ad 2.

2 Cf. *Col.* 3, 14.

de objecto et materia de qua tracto et disputo, non tamen habeo per hoc experimentalem tactum illarum rerum, neque intuitivam Dei cognitionem, quia non utor experientia et intuitione ipsa tamquam principio aut ratione formali cognoscendi.

1201 Sic qui est in peccato non potest uti cognitione illa experimentali affectiva tamquam ratione et principio formali, quia hoc ipso quod decidit a gratia non potest connaturalitatem illam et unionem et experientiam Spiritus habere, quia hoc donum *Nemo scit, nisi qui accipit,* ut dicitur *(Apoc.* 2, 17). Potest tamen de illa tamquam de objecto vel materia disputare et tractare, vel etiam memoriam habere et de illa recordari. *"· 584

1202 Et quantum ad hoc non sentitur magna mutatio cum transitur de gratia ad peccatum. In ipsa vero experimentali et affectiva cognitione et tactu interno Spiritus magna mutatio aut etiam oblivio sentitur, quia *(Sap.* 1, 5) *Spiritus Sanctus disciplinée effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate,* et sic auferuntur dona Spiritus a peccatore. E contra vero qui convertuntur ad cor[1], statim videntur quamdam serenitatem et tranquillitatem sentire et alleviari onere peccatorum, quod est magnum signum ibi habitare Spiritum Sanctum, qui est habitator quietis[2]: *et* hanc pacem et serenitatem esse effectum confessionis, docet Concilium Tridentinum (sess. XIV, cap. 3)[3]. *"· 1151

1 Cf. *Ps.* 84, 9.

2 Cf. *Is.* 38,11.

3 Msi XXXIII, 93.

DURATIO DONORUM SPIRITUS SANCTI ETIAM IN PATRIA

1203 XXIII. — Supposito quod ista dona fundantur in charitate et in affectiva et experimentali cognitione et connaturalitate ad Spiritum, non est difficile cognoscere quod ista dona remanebunt in patria, sicut et ipsa charitas in qua fundantur, licet perfectiori modo regulata, scilicet ab ipsa visione, a qua etiam regulatur charitas in patria.

*n· 1133 sqq·
*“· 1131
1218

1204 Et sicut virtutes intellectuales et cardinales morales manent in patria (ut disputatione praecedenti ostendimus x), ita et dona illis correspondentia, et elevatiori atque perfectiori regula, scilicet ipso Spiritus Sancti instinctu, perficientia istas virtutes, a fortiori remanebunt.

1205 Et hinc sumit robur ratio D. Thomæ (la-IIæ, q. 68, a. 6), quia videlicet dona ad hoc dantur ut homo fit bene mobilis a Spiritu Sancto non solum impellente et agente, sed etiam regulante et mensurante; sed in patria multo felicius et perfectius movebitur anima et subjicietur Spiritui Sancto quando erit Deus omnia in omnibus2; ergo a fortiori manebunt ibi dona Spiritus Sancti.

417
*“'974, imi
1171
3g3

1206 XXIV. — Hæc ratio probat permanentiam donorum in patria attendendo præcise ad eorum rationem

1 Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In lam-IIæ, q. 67, disp. 17, a. 4.

' Cf. I *Cor.* 12, 6.

formalem, quæ est regulatio et motio Spiritus Sancti, quod circa donum intellectus latius explicavimus n. 475 sqq.

©

1207 Restat vero difficultas, an ex parte materiæ vel alicujus conditionis requisitæ importent aliquam imperfectionem quæ in patria compatibilis non sit.

* * *

1208 XXV. — Et primo objicitur, quia materia aliquorum donorum non manebit in patria, ut fatetur S. Thomas (Ia-IIæ, q. 68, a. 6), quia non erit ibi vita activa, ad quam ordinatur pietas et fortitudo, non intelligentia et penetratio rerum fidei, ad quam ordinatur donum intellectus et scientiæ, non tentationes superandæ, contra quas ordinantur ista dona, ut dicit Gregorius *(Moral.,* Lib. II, cap. 49, n. 77)[1] Deficiente autem materia et objecto, non minus deficiunt virtutes quam deficiente ratione formali; ergo ibi non erunt dona Spiritus Sancti qualia hic sunt. n. 1212

1209 XXVI. — Secundo arguitur, quia saltem non possunt eadem esse dona intellectualia in via et in patria; ergo non omnia dona manent ibi. n. 1215

1210 *Antecedens probatur,* quia donum intellectus, scientiæ et sapientiæ habent obscuritatem in hac vita, cum regulentur per fidem et compatiantur cum illa; sed habitus intrinsece obscurus non manet in patria ubi

1 PL 75, 592.

nihil obscurum est in intellectu (hoc enim est imperfectio et defectus, qui non compatitur cum summa perfectione gloriæ); ergo destruitur ille habitus. Non potest autem destrui obscuritas quæ intrinsece convenit habitui, nisi tota entitas et fundamentum ejus destruatur, sicut nec obscuritas tolli potest a fide nisi ejus essentia destruatur; ergo dona illa quæ sunt in via et habent obscuritatem sicut fides non possunt manere in patria, sed subrogari debent alia dona distincta quæ obscura non sint.

1211 Tertio quia Apostolus (I *Cor.* 13, 8) dicit quod scientia destruetur in alia vita, sicut et prophetiæ evacuabuntur et linguæ cessabunt, et loquitur ibi de dono scientiæ: loquitur enim de donis supernaturalibus, sicut prophetia et donum linguarum; ergo etiam de scientia supernatural! quæ utique donum est. *n. 1225

* * *

120^

1212 XXVII. — Ad primum *respondetur* non destrui in alia vita materiam quæ primario et per se attingitur a donis, sed materiam aliquam accessoriam et secundariam, aut statum aliquem seu modum materiæ vel conditionem, non absolute totam materiam donorum, sicut de virtutibus cardinalibus, quæ remanent in patria, diximus[1] quod ibi non est materia istarum virtutum cum imperfectione quam habet hic, verbi gratia, cum lucta et resistentia passionum quam hic vincit, sed cum summa tranquillitate passionum qua ibi fruitur.

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam-IIæ, q. 67, disp. 17, a. 4, n. 4 sq.

Et sic utrobique habent eamdem materiam, licet diverso modo et cum diversa conditione et statu.

1213 Et sic D. Thomas non dixit (Ia-IIæ, q. 68, a. 6) quod dona mutant et exuunt totalem materiam quam in hac vita habent, sed quod versantur hic circa "aliquam" materiam, circa quam ibi non versantur. Circa "aliquam" dixit, non circa omnem, et (Ia-IIæ, q. 68, a. 6 ad 2) late explicat ex verbis D. Gregorii[1] quomodo aliquid de materia quam assignat pro donis transit cum hac vita, et aliquid non transit, sed remanet in alia. Et sic tota materia adæquata donorum non mutatur, sed aliquid pertinens ad imperfectum statum et materiam huic statui convenientem. *n. 374

1214 Principalis enim et adæquata materia est id ad quod in tali genere potest moveri homo ex instinctu Spiritus Sancti, sive in hac vita, sive in alia, sive in militia, sive in triumpho, inter labores hujus vitæ, vel in contemplatione et fruitione alterius. Et sic licet vita activa hujus temporis et labores ejus cessent, non tamen cessant ea quæ ex instinctu Spiritus Sancti in alia vita agenda et operanda sunt, ad quæ etiam se extendunt dona Spiritus Sancti quæ habent pro materia quidquid ex instinctu et motione Spiritus Sancti in tali genere operandum est, sive fruendo, sive laborando. Non cessante autem adæquata et primaria materia virtutum, non destruitur ipsa virtus.

Θ

1215 XXVIII.—Ad secundum negatur antecedens. ñ. 1209

[1] Cf. *Moral.*, Lib. I, cap. 32, PL 75, 547.

1216 Ad probationem, jam supra diximus quod dona ista ex sua formali ratione petunt evidentiam ortam ex affectiva et experimental! notitia et contactu Spiritus divini, licet non semper istam evidentiam in omni materia exerceant ex parte cognoscentis sicut petunt ex parte cognitionis. Sicut scientia subalternata semper petit evidentiam ex parte scientiæ, potest tamen carere exercitio illius ex parte cognoscentis, quando non continuatur cum sua subalternante quæ dat illi evidentiam principiorum, ut latius diximus

1217 Unde dona ista remota fide manent eadem in substantia sicut hic in via, sed perfecta et depurata ab imperfectione quam hic habent dum peregrinantur[2] in fide, quia non possunt claritatem habere de ipsis veritatibus creditis positive et in se, in his enim oculus caligat[3].

1218 Ista enim dona quasi subalternantur visioni beatæ, sicut charitas in qua fundantur per se subordinatur illi. In absentia autem visionis suppletur per fidem illa subordinatio, et ratione illius non exercent evidentiam circa illas veritates.

1219 Sed tamen adhuc exercent aliquam evidentiam quam possunt in hac vita, quia saltem circa ea quæ circumstant fidem evidentiam habere possunt, scilicet circa credibilitatem, quia scire evidenter possunt quod testimonia illa *credibilia jacta sunt nimis*[4].

1 Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.,* In Iam, disp. 2, a. 5; *Curs. Phil.,* Log., II P., q. 26, a. 2.
» Cf. II *Cor.* 5, 6.
• Cf. II *Par.* 6, 1.
« *Ps.* 92, 5.

1220 Similiter circa ipsas veritates creditas, licet penetrare non possint quid sint positive in se ex defectu visionis beatificae, possunt tamen negativa et extrinseca evidentia cognoscere quid non sint scilicet separando et segregando certitudinem illarum rerum ab erroribus oppositis, et spiritualia a sensibilibus et phantasmatibus, per viam scilicet remotionis, quatenus discernunt spiritualia non esse sicut illa sensibilia. ◆xi. 300,352

1221 Quare dona ista non procedunt credendo sicut ipsa fides, sed circa credibilia intelligendo et penetrando et judicando saltem evidentia extrinseca et negativa, cognoscendo evidenter de rebus divinis quid non sint.

1222 Et sic non habent intrinsece et ex vi rationis suæ formalis obscuritatem, sed evidentiam hic imperfectam et solum negativam circa res creditas, et positivam circa credibilitatem Nihil enim ita evidenter ostendit et assecurat testimonium fidei esse, bonum quam ille instinctus et motio interna qua *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod filii Dei sumus,* ut inquit Apostolus (*Rom.* 8, 16). ◆xi. 1219 ◆n. 349, 471

1223 In patria autem positivam et perfectam evidentiam sentit circa res visas quibus continuantur et a quibus regulantur illa dona. ◆n. 1218

1224 Et sic non mutant rationem formalem hic et in patria, sed solum mutatur applicatio et regulatio per visionem beatificam, quæ fit hic per fidem. Sicut charitas non mutat motivum formale ex eo quod objectum sit visum vel creditum, sed solum modum applicandi et regulandi perfectionem in patria; et sicut visus qui de se est potentia evidenter et clare cognoscitiva potest confuse et obscure videre ex defectu applica-

tionis objecti quia valde distat. Unde si appropinquet, fi't clara et evidens, non per mutationem intrinsecam, sed per extrinsecam applicationem materiæ.

Θ

1225 XXIX. — Ad tertium *respondetur in primis* non esse certum quod ibi loquitur Apostolus de scientia quatenus est donum Spiritus Sancti, nec enim appellat eam nisi communi nomine scientiæ, non spiritum scientiæ vel scientiam sanctorum, ut solet aliis locis appellari quando est sermo de scientiæ dono. *n' 121 *n'

1226 *Vel secundo,* non dicit Apostolus quod absolute destruetur, sed quantum ad statum et imperfectum modum, quem hic habet dependendo a phantasmatibus et sensibilibus. Ita D. Thomas *(In I Cor.,* cap. 13, lect. 3). *

ÆQUALITAS VEL INÆQUALITAS DONORUM

1227 XXX. — Possunt comparari dona vel cum virtutibus, vel inter se, ut videamus quid sit perfectius, quid imperfectius inter illa. Virtutes autem vel sunt theologicæ, vel intellectuales, vel morales. *n· 1131

1228 Ipsa etiam dona inter se comparata, quædam pertinent ad intellectum, quædam ad partem appetitivam.

* * *

1229 XXXI. — Igitur si comparemus dona cum virtutibus theologicis, perfectiores sunt virtutes theologicæ quam dona, ut tradit S. Thomas (la-IIæ, q. 68, a. 8).

1230 Et ratio est, quia virtutes theologicæ conjungunt nos Deo ut ultimo fini, dona vero perficiunt hominem ut subjiciamur Deo nobis unito tamquam moventi et regulanti nos, ut ad illum perveniamus. Perfectius autem est Deo uniri quam ei moventi subjici, quia propinquius se habet ad Deum unio et conjunctio immediata quam motio et subjectio ad ipsum ut moventem. 1055,1119 n73$q"

1231 XXXII. — Si vero comparentur dona virtutibus intellectualibus vel moralibus, clarum est quod dona perfectiora sunt virtutibus, eo quod dona perficiunt nos supra virtutes, et in his in quibus virtutes ipsæ deficiunt dona perficiunt; ergo sunt virtutibus perfectiora.

1232 Quod etiam ex ipsa propria ratione horum donorum deducitur, quia dona perficiunt nos ad obediendum altiori motori quam virtutes.

1233 Virtutes enim *vel* perficiunt ipsam rationem ex lumine ipso rationis, *vel* perficiunt voluntatem ad obediendum rationi vel naturaliter vel supernaturaliter perfectæ juxta modum suum.

1234 Dona autem perficiunt ad obediendum et sequendum ductum Spiritus Sancti ejusque regulationem immediatam, juxta modum et mensuram quam partitur Spiritus Sanctus. Ex altiori autem regulante perfectior sequitur regulatio et ad sequendum perfectiorem motorem perfectior dispositio et impressio sequitur in mobili. Dona ergo perfectiora sunt virtutibus. 165 ^'219'sq- *n'169

* * *

1235 XXXIII. — Quod si comparemus dona inter se, perfectiora sunt intellectualia quam appetitiva, et inter intellectualia, sapientia praecedit intellectum, intellectus scientiam, scientia consilium; inter appetitiva pietas primum locum tenet in excellentia, deinde fortitudo, deinde timor. *s. 1238 sq. *n. 1243

1236 Et hoc intelligitur loquendo de excellentia et perfectione donorum simpliciter prout considerantur ex ordine ad actus quos in suis potentiis exercent. Secundum quid autem et ex parte materiæ quam dirigunt præfertur consilium scientiæ, et fortitudo pietati. *". 1238 sq' *s. 1244

1237 Sumitur totum hoc ex D. Thoma (Ia-IIæ, q. 68, a. 7).

1238 XXXIV. — Et ratio primæ partis, scilicet quod intellectualia dona præferantur appetitivis, constat, quia dirigunt et regulant illa et judicant de illis. *n. 1235 *p. 130

1239 Nam consilium seu prudentia dirigit virtutes morales appetitivas et præstituit eis medium, et ideo inter virtutes morales prudentia est cæteris præstantior, similiter ergo consilium, quod correspondet prudentiæ, præstantius erit donis appetitivis, scilicet pietate, fortitudine et timore.

1240 Rursus scientia judicat de prudentia et illam format et præcedit, quia scientia non est pure practica, sed

speculativa; et procedit per causas inquirendo et resolvendo: speculativum autem naturaliter praecedit et excellentius est practico, quia abstractius et immaterialius, et quia est fundamentum et ratio practici illudque defendit et resolvit speculando ejus naturam et causas; scientia ergo praecedit prudentiam. *n. 1058

1241 Rursus donum intellectus et sapientiæ præcedunt donum scientiæ, quia scientia versatur circa rationes causasque inferiores seu creatas, et ita intellectus versatur circa res divinas penetrando et apprehendendo per simplex judicium, sicut habitus principiorum qui perfectior est scientia quæ versatur circa conclusiones. 1100

1242 At vero sapientia, quia judicat et defendit tam scientias quam principia super quæ reflectit, ideo simpliciter donum sapientiæ reliqua præcedit in nobilitate et perfectione, sicut etiam virtus sapientiæ præcedit[1] intellectum principiorum et scientias.

Θ

1235

1243 XXXV. — De donis autem appetitivis sumitur ratio conclusionis a D. Thoma[2] ex eo quod pietas correspondet justitiæ, fortitudo virtuti fortitudinis, timor temperantiæ. Unde sicut justitia præeminet fortitudini et fortitudo temperantiæ ex parte objecti, ita debet esse in donis virtutibus istis correspondentibus quod tanto est præstantius donum quanto præstantior est virtus cui correspondet.

[1] Cf. Joan, a Sto Thoma, *Curs. Theol.*, In Iam-IIæ, *De Virtutibus*, disp. 17, a. 3, n. 30-33.

[2] Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 7.

1244 XXXVI. — Ultima autem pars conclusionis, n. 1236
de perfectione secundum quid in aliquibus donis, explicatur[1] a D. Thoma, quia consilium numeratur ab Isaia[2] ante scientiam et præfertur illi, et fortitudo ante pietatem, quia materia quam exercet consilium et fortitudo est in rebus arduis et difficilibus: de his enim oportet consilium a Deo specialiter expectare et in his oportet fortitudinem exercere. Hæc autem materia, scilicet arduum, præcellit eam quam exercet pietas et scientia, quia utrumque salvari potest etiam in materia non ardua nec magna, sed communi et ordinaria, et sic per se loquendo pietas et scientia non petunt illam excellentiam et arduitatem in materia quam consilium et fortitudo, et ex hac parte sine ipsa salvantur, licet possint ad illam etiam extendi; et ideo simpliciter in sua ratione formali excellentiora dona sunt.

Θ

1245 XXXVII. — Solum potest quis hærere in dono timoris, quod D. Thomas ponit in ultimo loco quia correspondet temperantiæ, quod tamen non convenit timori primario sed secundario, ut ex D. Thoma (Ha-Ilæ, q. 141, a. 1 ad 3) supra advertimus, cum tamen n. 964
primario correspondeat spei, ut dicit[3] sanctus Doctor. Perfectio autem et excellentia alicujus virtutis simpliciter considerari et desumi debet ex eo quod in tali dono et virtute primarium est, non ex eo quod secundarium.

1 Cf. Iam-IIæ, q. 68, a. 7.
2 Zs. 11, 2.
3 IIa-IIæ, q. 141, a. 1 ad 3; q. 19, a. 9 ad 1.

1246 XXXVIII. — Respondetur tamen quod licet timor utrique virtuti correspondent, tamen quia non per modum prosecutionis boni, sed fugæ a malo id habet: respectu quidem culpæ, quia simpliciter illam fugit ut malum; respectu vero Dei quem reveretur, quia considerat illum ut inflictorem mali, ideoque retrahitur animus ex reverentia divina in propriam pusillitatem. Idcirco donum timoris non dicit majorem excellentiam inter dona, quia etsi correspondeat nobiliori virtuti, id est, spei, tamen corresponde! illi modo minus perfecto et excellenti quam alia dona inferioribus virtutibus, scilicet per modum retractionis et fugæ a malo. 1248 *n' 124g *n'

1247 Recedere autem a malo non ita perfectum est sicut accedere ad bonum, licet via generationis sit prius, quia prior est recessus quam accessus ordine generationis et dispositionis; ideoque timor dicitur *Initium sapientiæ* (*Ps.* 110, 10), et (*Prov.* 15, 27) quod *In timore Dei declinat omnis a malo.*

1248 Habet ergo se timor ut donum initiale et primum, procedendo de imperfecto ad perfectum et via generationis, licet correspondeat perfectiori virtuti spei, sed modo quodam dispositivo et initiativo per modum fugæ a malo, non consummativo et perfecto, prosequendo bonum. *n' 1250 1246 *n' 12

1249 Temperantiæ autem respondet ut donum magis perfectum et consummativum in retrahendo homines a delectationibus superfluis et configendo[1] timore carnes, quia licet hoc faciat etiam retrahendo et fugiendo,

[1] Cf. *Ps.* 118, 120.

tamen perfecta et consummata victoria in materia temperantiæ consistit in fugiendo delectationes noxias, juxta illud Apostoli (I *Cor.* 6,18): *Fugite fornicationem*. Et ideo in hac materia principalior est timor, quia plus illas fugit et abhorret.

1250 D. Thomas autem loquendo de donis via perfectionis et consummationis solum consideravit in timore correspondentiam ad temperantiam in corpore articuli septimi[1], licet in ordine ad justificationem et virtutes theologicas, ut ad spem, solum se habeat per modum cujusdam initii aut dispositionis, ut sumitur ex solutione ad primum[2]. *** 1245 ***

1 Ia-IIæ, q. 68, a. 7.
2 Ia-IIæ, q. 68, a. 7 ad 1.

ARTICULUS IX

QUI SINT ACTUS ET EFFECTUS DONORUM

4-1251 I. — Quia proprium donorum est per ea reddi animum bene mobilem a Spiritu Sancto ad operandum ea quibus deducitur[1] et introducitur in vitam æternam, superando omnes difficultates quas sola humana ratio et virtutes per eam regulatæ superare non possunt nisi altiori Spiritus Sancti instinctu et regulatione perficiantur, ideo proprie actus donorum sunt illi quibus specialiter accedimus per instinctum Spiritus Sancti ad vitam æternam, ad quam tanto magis acceditur quanto magis a præsentis sæculi blandimentis et commoditatibus separamur.

1252 Et sic quia elongatio ab hoc mundo ejusoue voluptatibus, fastu et divitiis est accessio ad veram beatitudinem quæ est vita aeterna, ideo Christus Dominus (*Mai.* 5, 3-10) octo beatitudines numeravit, id est, octo praecipuas operationes quibus maxime elongamur ab hoc saeculo et accedimus ad veram beatitudinem, segregando nos a falsa et impeditiva illius: in quo multi homines errabant, quaerentes beatitudinem in bonis hujus vitae, cum potius ista sint valde impeditiva verae beatitudinis, quia bona sensibilia sunt quæ maxime spiritualibus opponuntur, ideoque derelinqui debent. *n. 1280

1 Cf. *Ps.* 142, 10.

1253 Hæc autem derelictio bonorum hujus vitæ et dispositio qua accedimus ad veram beatitudinem fit quidem per regulam rationis et virtutes modo humano et secundum limitationem propriam, non vincendo omnes difficultates quæ se possunt offerre usque ad perveniendum in vitam æternam, et sic sufficientes non sunt ad perveniendum in beatitudinem, sicut sunt operationes ab instinctu et motione seu regulatione Spiritus Sancti provenientes per dona, ideoque istæ donorum operationes simpliciter beatitudines nominantur, quia simpliciter ad beatitudinem nos faciunt pervenire, juxta quod dicitur *(Ps.* 142, 10): *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.*

* * *

1254 II. — SED INQUIRES TRIA.

*

1255 Primum, quomodo explicentur istæ beatitudines, et quos effectus faciant in nobis.

1256 *Respondetur* istas beatitudines ita distribui et explicari a D. Thoma (la-IIæ, q. 69, a. 3) quod quaedam pertinent ad exclusionem falsæ beatitudinis, et *n- 1257q' istæ sunt quatuor; quædam quæ pertinent ad dispositionem et tendentiam ad veram et æternam beatitu- *η· ^72 80 dinem, et istæ sunt aliæ quatuor, tamen distributæ quod duæ pertinent ad disponendam vitam activam *n- 1263sq· duæ ad contemplativam.

1257 Qua ratione omnia quæ ad beatitudinem deducere possunt includuntur. Unde licet plures operationes

quam octo istæ beatitudines dari possint, omnes tamen ad ista octo genera reducuntur, et in istis continentur.

Θ

1258 III.—Ad remotionem falsæ beatitudinis pertinent tres primæ beatitudines et octava seu ultima, quæ est quasi aliarum septem confirmatio et manifestatio, ut D. Thomas dicit (Ia-IIæ, q. 69, a. 3 ad 5).

1259 Prima enim beatitudo[1], quæ est paupertas spiritus, removet amorem inordinatum divitiarum, ne in illis ponamus cor tamquam in beatitudine et fine ultimo.

1260 Secunda beatitudo[2], *beati mites,* removet inordinatas passiones irascibilis, ne in victoria et vindicta inimicorum ponamus finem.

1261 Tertia *Beati qui lugent*[3], removet inordinatas passiones delectationis et gaudii, in quibus plures beatitudinem ponunt (*Philip.* 3, 19): *Quorum Deus venter est,* sed magis tristitiam et luctum assumit de temporalibus.

1262 Octava, *Beati qui persecutionem patiuntur*[4], removet favorem et applausum humanum, ut significat D. Thomas (Ia-IIæ, q. 69, a. 3 ad 6), et magis patitur persecutionem ne recedat a via justitiæ.

[1] Cf. *Mat.* 5,3.
[2] *Mat.* 5, 4.
[3] *Mat.* 5, 5.
[4] *Mat.* 5,10.

Θ

1263 IV. — Ad dispositionem ver» beatitudinis per opera vitæ activæ ordinantur quarta et quinta beatitudo. *n· 1256

1264 Quia quarta beatitudo est sitire et esurire justitiam[1], hoc est, ardenti corde omnibus reddere quæ debita sunt.

1265 Quinta autem beatitudo, *Beati misericordes*[2], est non solum debita, sed etiam gratuità reddere aliis per misericordiam et eleemosynam, non solum amicis et propinquis, sed etiam extraneis et inimicis. ñ· 880

1266 V. — Ad dispositionem autem beatitudinis per vitam contemplativam ordinantur sexta et septima beatitudo, scilicet purgatio cordis per munditiam, sine qua contemplatio non perficitur, et sic dicitur (*Mat.* 5, 8): *Beati mundo corde,* quæ est sexta beatitudo ♦n·1256 *'

1267 Et pax illa *quæ exsuperat omnem sensum* et ebriat spiritum[4], et est *opus justitiæ*[6], et sic dicitur (*Mat.* 5, 9): *Beati pacifici,* quæ est septima beatitudo. ⅜· 91,513

1268 VI. — Secundo inquires quomodo si sint sep- 1254

[1] Cf. *Mat.* 5, 6.
[!] Cf. *Mal.* 5, 7.
[3] *Philip.* 4, 7.
[4] *Jer.* 31,14.
[5] *Is.* 32,17.

tem dona ponuntur octo beatitudines, et quomodo Lucas solum ponit quatuor[1], Matthæus[2] vero octo.

1269 Respondetur octavam beatitudinem pertinere ad septem praecedentes quasi confirmationem et manitestationem earum, ut docet S. Thomas (la-IIæ, q. 69, a. 3 ad 5).

1270 Continet enim quamdam firmitatem animi ne propter humanas persecutiones recedat ab his quæ per alias septem beatitudines et septem dona fiunt, et sic facit ut homo non quaerat favorem et applausum hominum, sed potius persecutiones eorum sustineat. Unde septem beatitudines pertinent ad septem dona, octava autem beatitudo firmitatis in persecutionibus per omnia dona versatur. 1 θ2

Θ

1271 De quatuor autem beatitudinibus quas Lucas numerat[3], dicimus cum D. Thoma (la-IIæ, q. 69, a. 3 ad 6) illas fuisse enumeratas a Domino in alio sermone quem habuit ad turbas descendendo de monte, ut expresse dicitur *(Luc. 6,* 17). Et quia turbis loquebatur, noluit Dominus nisi illa tantum eis proponere quæ removent falsam beatitudinem, quam plures præsertim ex vulgo ponunt in bonis hujus sæculi, et sic solum numeravit paupertatem et esuriem seu laborem, fletum oppositum delectationi, odium seu persecutionem hominum oppositam favori et applausui. *. 1258 sq

[1] Cf. *Luc.* 6, 20-23.
[2] Cf. *Mat.* 5, 3-10.
[3] Cf. *Luc.* 6, 20-23.

1272 In sermone vero habito ad discipulos ut ad perfectiores etiam alias quatuor beatitudines addidit, quæ pertinent ad dispositionem pro vera beatitudine. 1263'sq.

1273 Unde colliges non esse necesse omnia dona semper exerceri ab omnibus, licet omnia sint necessaria ad salutem pro occasione et tempore, sicut nec omnia præcepta affirmativa exercere oportet nisi pro loco et tempore, nec omnes virtutes semper exercentur. 1136

1274 VII, — Tertio inquires an istæ beatitudines contineant solum opera supererogationis et consilii, an etiam præcepti et communiter facta.

1275 *Respondetur* omnia complecti secundum quod speciali instinctu Spiritus Sancti fiunt in ordine ad beatitudinem.

1276 Licet enim plura sint opera ex objecto suo magna et extraordinaria, ut totalis abjectio divitiarum per paupertatem spiritus, tranquillitas omnium passionum, tolerantia persecutionum hujus vitæ, etc., tamen alia sunt quæ licet in se non sint magna, respectu tamen 226
hujus subjecti infirmi et difficultatibus pluribus circumdati magna sunt, et egent peculiari dono et motione *fl' usi sq.
Spiritus Sancti sine qua non vincet illas difficultates, et sic uti moderate divitiis, etiamsi non relinquantur omnino, etiam pertinere potest ad paupertatem spiritus, et non frangi persecutionibus et tentationibus ordinariis, præsertim multo tempore, beatitudo esse potest.

* * *

1277 VIII. — DE FRUCTIBUS SPIRITUS SANCTI, sufficiunt quæ S. Thomas dicit (Ia-IIæ, q. 70).

1278 Nec enim distinguuntur fructus ab operibus donorum et virtutum, sed illos dicunt cum quadam connotatione delectationis et gustus quo fiunt, ut D. Thomas advertit (IIa-IIæ, q. 157, a. 2 ad 3); ideoque nihil prohibet aliquid esse virtutem et beatitudinem et fructum.

1279 Est enim fructus ultimum quod producitur ab arbore, et cum suavitate percipitur. Ultimum quod arbor nostra producit Spiritu Sancto rigata sunt actus et effectus relicti aut imperati ex donis et virtutibus, et ideo cum percipiuntur cum quadam delectatione spiritus, dicuntur fructus Spiritus Sancti, quod præcipue relucet in illis duodecim quos Paulus numerat[1], et S. Thomas explicat (Ia-IIæ, q. 70, a. 3). *n. 1012 ♦n-1281

1280 Beatitudo autem etsi sit fructus, quia est actus doni, plus addit, nempe excellentiam quamdam inter ista opera quibus acceditur *ad* vitam æternam, ut docet S. Thomas (Ia-IIæ, q. 70, a. 2). ♦n. 1252

* * *

1281 IX. — QUÆ BEATITUDINES ET QUI FRUCTUS ex his duodecim (qui sunt principaliores inter alios) correspondeant singulis donis, S. Thomas exacte *n. 1279

[1] Cf. *Gal.* 5, 22-23.

tractat cum de singulis donis agit, scilicet (IIa-IIæ, q. 8, a. 7-8; et q. 9, a. 4; et q. 19, a. 12; et q. 45, a. 6; et q. 52, a. 4; et q. 121, a. 2; et q. 139, a. 2).

1282 Videantur ibi, nec enim de istis est specialis difficultas.

Ad honorem Domini nostri Jesu Christi crucifixi, Beatissimæ Virginis, B. Dominici et Thomæ, XXI Aprilis MDCXLIV, cum essemus Cæsaraugustæ in expeditione Catalonica.

INDEX BIBLICUS

GEN.

28,20-21 : 874
28,22 : 874

EX.

15,2 : 101

NUM.

23 : 127,358

DEUT.

33,28 : 64
34, 5 : 88, 90

JOS.

I, 7 : 790

JUDIC.

15, 14-15 : 202, 946, 950
16,30 : 257

I REG.

14,1-15 ; 950

II REG.

23, 4 : 24

I PAR.

12,17 : 56, 574

II PAR.

6, 1 : 61
II, 1-4 : 826

JOB

7,17 574
26,13 83
28,28 : 103

PS.

15, 5 861, 903
17,3 923
17,30 923
18,10 156, 1161
22,4 875
26,6 934
30,11 1023
30,25 1160
31,4 464
31,7-8 364,464
31,9 646,983
32,6 88,93
33,4 860
33,9 385, 402, 417, 584
37,3-4 1024
37,8 467
43,4 101, 925
44,10 70
45,5 513
48,13 646
54,7 35
54, 23 221
63,7-8 335
67,19 52,53
70,6 263
70,15-17 89,334, 629, 679
72,19 630
72,22-23 860
72,25-26 860
72,28 860
84,14 69
88,15 69

PS.

92, 5 1219
96,3 69
96,4-5 1017
106,7 799
106, 16 35
106,40 799
106, 43 161
107,2-3 263
110, 10 108, 417, 1123, 1155, 1247
115,12-13 859
118,24 102, 765,1158
118, 32 174
118,60 1137
118, 73 364,1155
118, 85 724
118,120 829, 983,1049
118, 131 78
118, 144 1155
119, 4 75, 1019
130, 1 1185
132,2-3 90
142, 10 85,174,204,245,1129, 1253
147, 14 679
147,18 245

PROV

15, 27 983, 986, 1247
28,28 54
31,25 1160

CANT.

1, 1 90, 92
1,3 533
2, 2 465
2,3 395
2,4 89
2,6 533
3, 1 530
4, 16 245

CANT.

5, 4, 6 : 529
7,2 : 466
8, 3 533

SAP.

1,4-5 : 597, 643, 1130, 1156, 1163, 1202
6,13 : 156
7,7 : 108, 161
7, 10 : 161
7,22 : 170
7,28 : 1156
9, 14 254
10, 10 : 727, 1157
10,21 : 71
14, 11 : 726

ECCLI.

1,14-15 : 598
1,22-24 : 100
1,27-28 : 1161
15, 15 : 99, 108, 140, 364
24, 16 597
24,39-40 : 764
39,9-10 : 767

IS.

2,10 1022
2,17-19 : 1018
4,5 : 74
6,2 : 35
6,6 : 27
9,6 : 766
11,2-3 : 51, 98, 103, 104, 116, 140, 152, 164, 269, 365, 417, 492, 495, 834, 1035, 1078, 1130, 1163,1244
11,5 : 1029,1078
13,7-8 : 989

IS.

30,26 405
32,17 1267
33,17 533
38,11 1202
40, 7 1024
40, 27 46
40, 28-31 47
46,10 799
48,11 889
50,4 24
50,5 81
60,5 990

JER.

2,19 724, 977
3,22-23 724
31, 14 1267
31,34 376, 695
37, 16 826

THREN.

3, 15-18 978

BAR.

3,28 1156

EZ.

3,14 24

OS.

2,7 724

HAB.

3,4 405

I MAC.

3,19 101
4,45 633

MAT.

3, 16 66
5, 3-11 12,1252,1268
5,3 996, 1015,1259
5,4 1260
5, 5 996, 1015, 1021, 1261
5,6 1264
5,7 880,1265
5,8 303,1266
5,9 1267
5,10 1262
12,34 39
17,19 237
17, 25 656
19, 11 102
26,39 939

MARC.

6,48 : 174

LUC.

1,34 : 439
1,46-48 : 863
6, 20-22 : 1268
21, 26 : 989
22,33 : 875
24, 45 : 247,447

JOAN.

1.5 : 463
1,13 : 890
1, 14 : 498
3,8 : 28, 39, 43,199, 484
7,17 : 578,598,680
9,2-3 : 628
10,16 : 892
11, 51 : 358
13,5 : 1006
14,17 : 116,574
15,2 : 461
15,13 : 237
16,13 : 470, 763, 1187

ACT.

2,13 91, 513
7,55 67
9, 7 797
10,5-6 796
16,14 79
17, 28 1017

ROM

1, 20 737
5,5 96,573
8,14 37, 242, 484, 1134, 1185
8,15 885,903
8,16 800,1222
8,23 886
8,26 1185
8,38-39 722
9,18 902
12,2 575

I COR.

1, 26-27 1188
1, 31 1007
2,10 43
2,15 570, 667, 736
3,18 472,1188
6,1-3 912
6,17 393
6,18 1249
7,25 102
8, 1 336, 414
12,4 1079
12, 8-10 99, 134, 650, 1079. 1128
13,2 236
13,3 237
13,8 159,1211, 1225
13,13 1098
14,32 36
15,12 689
15,28 490, 512

II COR.

3, 17 34
3, 18 66, 334,679
5, 7 387,494
5, 13 89
5, 16 458
10; 5 71
11, 14 84,85
12,9 469
13,3 171,721

GAL.

2,2 805
5,6 395, 775, 1058, 1066
5, 22-23 17,1279

EPH.

1. 11 768,799
2,8 96
2,19 891
3,17 61
4,8 52
5, 13 768

PHILIP.

1, 20 862,874
3,8 721
3,19 1261
4,7 649,1267
4,13 952,958

1 THESS.

5,20-21 811

I TIM.

4,7-8 103,156,1159

II TIM.

2,12 1160
3,16-17 24

TIT.

3, 4 : 773

HEB.

2,10 : 892
5. 8 : 524
11, 13 : 397
12.2 : 944

JAC.

1,18 : 885,1017
3.2 : 41
3, 17 : 820

I PET.

2, 13 : 1006

II PET.

I, 19 : 74

I JOAN.

2,27 : 24, 176, 470, 474, 629, 763,1187
3,1 : 887
4, 1 : 811, 816
4, 18 : 971, 977

APOC.

2,17 : 25, 27, 417, 649, 1201
4, 11 : 864
5,9-10 : 865
II, 17 : 866
15,4 : 866

INDEX ONOMASTICUS

A

Ambrosius (S.), 73, 110, 157, 514, 1038
Apollonia (S.), 257
Aristoteles, 191, 568,600, 692, 921
Augustinus (S.), 97, 103, 109, 110, 125, 161, 348, 467, 469, 578, 698, 701, 712, 795, 819, 848, 880, 998, 1008, 1014, 1038, 1145, 1189, 1190, 1192, 1194

B

Bernardus (S.),69,75,868,906,1038
Bonaventura (S.), 798

C

Cæcilia (S.), 198
Cajetanus, 28, 39, 176, 444, 601, 662
Corpus Juris Canonici, 823
Cyprianus (S.), 110, 801,1038,1168
Cyrillus Alexandrinus (S.), 110, 1167

D

Dionysius Areopagita (ps.), 413, 458, 565, 568

G

Gabriel (Biel), 139
Gregorius I P. (S.), 110, 149, 376, 388, 486, 792, 926, 998, 1038, 1165,1208,1213

H

Hieronymus (S.), 110,1038,1166

L

Laurentius (S.), 370
Leo I P. (S.), 939
Lombardus (Petrus), 110
Lorca (Petrus de), 106, 115, 139, 1030,1152,1177, 1191

M

Major (Joannes), 139
Martinez (Gregorius), 106,149,758, 844
Montesinos (Ludovicus), 149

O

Oleaster, 88
Origenes, 105,1038

P

Palacios (Michael de), 139

R

Richardus (de Mediavilla), 998

S

Scotus, 138,140,146,186,998,1003
Suarez, 143,149, 557, 578, 601, 609, 616, 658, 662, 663, 673, 708, 709, 849, 918, 998

T

Tertullianus, 105,1036, 1038
Thomas (S.), 1, 4, 22, 36, 58, 73, 77, 110,115,118,120,123, 124,128,132,148,180, 187,191,192,205,218, 223, 233, 234, 235, 241, 242, 243, 246,261,262, 264,267,272,276,286, 287,288,289,290,292, 293,294,295,297,298, 299, 303, 306, 310, 328, 337, 339,341, 345, 349, 352, 353, 357, 369, 374, 376,380,385, 398, 408, 410, 412,415, 424,427, 438,443, 453, 456, 472, 476,478,481,485,490, 502,505, 517,519, 527, 538, 554, 555, 557,560, 565, 566, 568,569,590, 600, 607, 610, 611, 614, 615,620, 632,637, 650, 652, 656, 667,668,674, 699, 711, 712, 713, 716, 736, 738, 743, 747, 751, 760, 788, 802, 830, 840, 841,846,856, 857, 862, 880, 883,910,917,923, 927, 935, 951,952,959, 963,964, 965, 967, 975, 977, 981, 987, 989, 990, 996, 997, 1003, 1009, 1016,1044,1053,1058, 1061,1062,1063,1065, 1066,1082,1102,1120, 1122, 1123,1133,1145, 1170,1174, 1176, 1179, 1180,1189,1191,1205, 1208,1213,1226,1229, 1237, 1243,1244,1245, 1250,1256,1258,1262, 1269, 1271, 1277-1281
Tridentinum Conc., 188, 974, 1171, 1202

V

Valentia (Gregorius de), 918
VasquEz (Gabriel), 139

INDEX ANALYTICUS

A

Affectiva experientia: 1—quid sit, 533 sq.
2—differt ab experientia intuitiva, 533 sq.

Affectus: transit in conditionem objecti, 584.

Amor: 1—purus amor, 868.
2—melior est amor Dei quam cognitio ipsius hac in terra, 589 sq.

ANTIPERISTASIS: 211.

Antonomasia: specialiter et per antonomasiam dona Spiritus Sancti sunt dona, 1, 53, 94,109,140, 223, 232, 704.

ARS: 1— Cur non datur aliquod donum correspondens arti, 1053-4,1118.
2—motio artis non est motio Spiritus, 1054.

B

Balaam: quamvis infidelis habuit internum instinctum ad prophetandum, 127.

BeatI: habent scientiam infusam qua res cognoscuntur extra Verbum ex divina revelatione, 504.

BeatitudineS: 1—sunt operationes excellentes donorum, 2,19, 1251 sq.
2—differunt a fructibus, 19,1280.

Prima beatitudo: 1—quid sit, 1259.
2—corresponde! dono timoris, 996,1009,1015.

Secunda beatitudo: 1—quid sit, 1260.
2—corresponde! dono pietatis, 880.

Tertia beatitudo: 1—quid sit, 1261.
2—corresponde! dono timoris, 996, 1015.

Quarta beatitudo: quid sit, 1264.

Quinta beatitudo: 1—quid sit 1265.
2—correspondet dono pietatis, 880.

Sexta beatitudo: 1—quid sit, 1266.
2—correspondet dono intellectus, 303.

Septima beatitudo: quid sit, 1267.

Octava beatitudo: 1—-quid sit, 1262.
2—correspondet omnibus donis, 1258,1269-70.

C

Caritas: 1—est mutuus et amicabilis amor, 906.
2—circa ordinem caritatis, 89.
3—unde venit prioritas caritatis supra fidem, 590.
4—regulatur a visione in patria, 1203,1218; a fide in via, 125, 591.
5—quomodo possit concurrere ad illuminationem donorum, 576-593, 769.
6—similitudo et dissimilitudo cum dono pietatis, 893, 901, 906-907.

Christus: 1—habuit septem dona Spiritus Sancti, 98,104, 495; cognovit experimentaliter et non solum quidditative passionem suam, 524.
2—habuit scientiam infusam qua cognoscuntur res per revelationem divinam extra Verbum, 504; aliquando usus est illa cum discursu, 656.
3—ejus regnum est in justitia et fidelitate, 1126.

Cognitio: 1—valde differt cognoscere quidditative et cognoscere experimentaliter et affective, 510, 524, 533, 649.
2—in quo consistat summa totius mysticæ cognitionis de Deo, 513.

CONFIDENTIA: in Deo, 45.

Connaturalitas: non habetur nisi per affectum, 128, 393.

Connexio: 1—dona Spiritus Sancti sunt connexa, 505,1133 sqq.
2—dona sunt connexa quantum ad habitus, non quoad actus, 1135-1137.

Consilium donum› 1—correspondet prudentiae, 632, 742, 807, 829, 1063; cur non vocatur donum prudentiae, 743.
2—ejus necessitas, 228, 254 sq.
3—distinguitur a dono intellectus, 426, 539 sq., 769-773; a dono scientiæ, 735-741; a dono sapientiæ, 539-540, 619, 735 sq., 769-773; a virtutibus theologicis, 151-164; a fide, 151-164, 744-749, 776, 778-780,1084-1092;

a prudentia infusa, 228-229,744 sq., 776, 780, 783-785; a lumine gloriæ, 500-503.
4—ejus ratio formalis, 763-773,1048,1107 sq.
5—extensio ejus materiæ, 750-752, 786-798,1084.
6—ejus proprius actus, 753-756, 805,918; ejus actus in patria, 502.
7—maxime nititur spei divinæ, 773; et etiam donis intellectus, sapientiæ et scientiæ, 780.
8—aliquando movet ad consulendum alios, 804-807, 815-816, 820; utrum et quando sub motione Spiritus Sancti aliquis sine aliorum consilio agere potest, 817-824.
9—dona sapientiæ et scientiæ vices non gerunt istius doni, 781-782; neque etiam fides, 775-780.
10—est simpliciter inferius dono scientiæ, 1235-1240; secundum quid autem et ex parte materiæ præfertur ei, 1244; præstantius est donis appetitivis, 1238-1240.
11—regulat dona partis appetitivæ, 460, 761, 773, 786; regulatur a donis scientiæ, sapientiæ et intellectus, 130, 165, 761, 773, 780.

Contemplatio: sola et nuda fides contemplationem non nutrit, 62-64,431-432.

CREATURÆ: quomodo consideratio creaturarum juvare potest ad inhaerendum firmius Deo, 720-725.

Credibilitas: quomodo evidentia credibilitatis a dono intellectus attingitur, 316-324, 328-336, 353-362; a dono scientiæ, 248.

D

Debitum: est id quod formalius et intimius attenditur in virtutibus quæ sunt ad alterum, 858,900,1112.

Delectatio: 1—est animalis et naturalis, 994-995.
2—ejus proprius effectus, 990.

DEUS: 1—cognitio Dei intra Verbum et extra Verbum, 507-510.
2—in ordine gratiæ se habet erga nos sicut Pater, 885.

Diabolus: per dona illustratur mens hominis ut discernere possit tortuosas vias serpentis, 84-86.

Dignitates: definiuntur, 324, 346.

Discursus: formalis et eminentialis, 654.

Dispositio: quomodo dona sunt dispositiones, 219-221,224.

Dona: 1—nihil de donis statuere possumus nisi in Scriptura et Patribus fundati, 22,155, 417,1040,1082,1106,1153; sunt infusa a Deo, ut colligitur ex Scriptura, 96-103.

2—Joannes noster existimat esse de fide ista dona supematuralia esse, et nobis dari, 104-110, 365.

3—vocantur spiritus, et quare, 50-93,166,179-181; cur illi habitus vocantur dona Spiritus Sancti, 1, 52-54, 56-57, 223, 262; quomodo dona vocari possunt virtutes, 179,223.

4—in hac vita homines quasi aquilas efficiunt ad ambulandum in via Dei, 47-49; magis passive ad divina se habent justi quam se moventes, 54, 242,265.

5—cur dantur per modum habituum, 34-38, 114-134, 262-263; quo sensu motio per dona motioni instrumenti comparatur, 264.

6—sunt necessaria ad salutem, 133, 243-252, 1176-1179; sunt magis frequentes actus donorum in parte appetitiva, et consequenter etiam in consilio, 761; in ordine etiam naturali adjuvant dona, 255,445,789-790.

7—distinctio donorum a virtutibus sive acquisitis, sive infusis, consideratur in communi, 135-266; in particulari vero, discurrendo circa singula dona, 267-1027; remanebunt in patria distincta a virtutibus, 537, 1203-1205; unde sumatur distinctio donorum ab invicem, 1090.

8—ejusdem rationis sunt ista dona in Christo et in nobis, 99,152-153, 461; eadem manent in patria quæ dantur hic, 155-158.

9—dona ista non remanent in peccante mortaliter, 181,353,415-416; cur ista dona supponunt gratiam et caritatem, 181,415-416,488,517,1153-1202; disponunt ad operandum ex quadam connaturalitate ad res divinas, 118-119.

10—differt cognitio mystica et affectuosa donorum a cognitione pure intellectuali, 510,532-536; cognitio affectiva donorum est cognitio extra Verbum in patria, 507-510.

11—quid per modum humanum, 945-946; quid per modum divinum, 924-926, 958; quænam est regula donorum, 1114-1116.

12—quonam sensu dona dentur in adjutorium virtutum, 58-61,246-252,255, 926.

13—potest distingui triplex genus donorum, 538-541; tria dona appetitivæ partis uniunt in se omnia quæ pertinent ad diversas virtutes morales, 275; dona appetitivæ partis non operabuntur in patria circa materiam virtutum, sicut hic in via, sed circa illam mensuram in qua excedunt dona istas virtutes, 542; idem est de dono scientiæ et consilii, 502, 540; non autem est idem de dono intellectus et sapientiæ, 503,539,544-546.

14—dona ista esse septem probatur, 1028-1039, 1044-1068; nec pauciora, 1070-1072,1080-1100; nec plura, 1073-1079,1101-1130; dona ista sunt

species infimæ, 1101-1104: de potentia absoluta est possibile dari unum solum donum, sed non esset conforme limitationi nostrae, 1095-1096.
15—sunt connexa, 1133-1202.
16—non habent determinatam regulationem in medio, 1132.
17—dantur ut homo sit bene mobilis a Spiritu Sancto, non motione effectiva, sed regulativa, 488,1171-1175,1205.
18—dona inter se comparantur, 1235-1250; non sunt perfectiora virtutibus theologicis, sed illis deservientia, 244-252, 488, 539, 1055-1056, 1119-1120, 1229-1230; sunt perfectiora virtutibus intellectualibus et moralibus, 245, 1231-1234.
19—eadem manent in patria quæ dantur hic, 129,155-158,1203-1226.
20—regulantur a fide in via, 125, 133, 512, 591; in patria autem regulantur ab ipsa visione, 1203.
21—quatuor dona pertinent ad intellectum, tria ad voluntatem, 141,151,165, 275, 303, 828, 1063-1064, 1228.
22—motio Spiritus Sancti non solum impellit, sed etiam regulat et mensurat 194,417, 974,1134,1171,1205; hæc regulatio et motio est ratio formalis donorum, 221,1206.

E

Eubulia: est pars potentials prudentiæ, 1073.

Evidentia credibilitatis· attingitur a dono intellectus cum debita et recta aestimatione finis ultimi, 354-362.

Experientia· 1— affectiva et intuitiva, 533-536.
2—duplex datur experientia de Deo et de divinis, 528-536.
3—experimentalis cognitio de se semper petit evidentiam, 397.

F

Fides: 1—sola et nuda fides in obscuritate nos relinquit, 62-64,196, 431, 1086; attingit revelata per testimonium divinum, 784, 1086; credere est cum assensione cogitare', 348.
2—quid sit credere fide divina, 348; vices gerit divinæ scientiæ, 1065, 1218; in multis corrigit rationem et discursum naturalem, 790.
3—assensus fidei est judicium, 143, 321; assensus fidei est simplex, non scientificus seu resolutorius, 598; fides judicat per modum adhæsionis, 62,143, 196, 321, 348, 409, 430, 438, 442, 555, 598, 604, 607, 611, 731, 1086; quomodo percipit res divinas, 233.
4—unde venit certitudo fidei divinæ, 348.
5—pia affectio et fides, 282, 348.

6—est practica et speculativa, 776, 1058, 1065-1066; quomodo sit practica, 746, 775-776, 784,1066.
7—objectum primarium fidei, 690; ordo inter objecta materialia fidei, 1066.
8—circa id quod temporale est in fide, 622, 1192.
9—dona regulantur a fide in via, 125,133,512,591, 813.
10—ruit uno actu infidelitatis, 650.

Fomes peccati» compatitur cum donis, 461-469.

Fortitudo donum» 1—ejus necessitas, 229, 933-935.
2—corresponde! virtuti fortitudinis, 165.
3—distinguitur a virtute fortitudinis, 165, 238-240, 256-257, 916-949.
4—ejus ratio formalis, 920-926, 933-949, 957-958, 1107 sq.
5—de objectis doni fortitudinis, 916, 950-962, 1049.
6—præstantius est dono timoris, 1243; non præfertur pietati nisi secundum quid et ex parte materiae, 1243-1244.

Fructus» 1—qui sunt fructus Spiritus Sancti, 3,17-21,461.
2—non distinguuntur ab operibus donorum, 3; sed illos dicunt cum quadam connotatione delectationis et gustus, 1278-1280.
3—sunt duodecim, 1279.
4—distinguuntur a beatitudinibus, 19, 1280.
5—fructus correspondens dono intellectus, 299, 349.

G

Gloria» magnitudo gloriæ Dei dupliciter attenditur, 892.

Gnome» est pars potentialis prudentiæ, 748, 1073.

Gratia» quantum potest sese accommodat capacitati et limitationi nostræ, 1082.

H

Habitus» 1—dona Spiritus Sancti sunt habitus, 114-134, 221, 241, 260-264, 420-421.
2—idem habitus primorum principiorum *et* penetrat veritates, *et* assentitur, 442, 604; in supematuralibus, duo habitus requiruntur, fides et donum intellectus, 618.

Homo spiritualis» quomodo Scriptura describit statum spiritualis hominis, 24-49.

Honor: appetitus honoris difficillime vincitur in corde humano, 944, 968.

HUMILITAS: 1—distinguitur a dono timoris, 981-982,1003-1011.
2—proprius ejus actus, 1005, 1006, 1011.
3—permittit Deus inundatio concupiscentiae ad cohibendum superbiam, 467-469.
4—ejus formale motivum, 981.
5—definitur ipsa humilitas, 1005.

I

Illiterati: non excluduntur ab exercitio omnium donorum Spiritus Sancti, 125,333,362,418,629,679.

Instinctus: definitur Spiritus Sancti instinctus correspondens donis Spiritus Sancti, 125-128.

Instrumentum: quomodo comparatur motio per dona Spiritus Sancti motioni instrumenti, 241,264.

Intellectus donum: 1—corresponde! fidei, 247, 1120.
2—ejus necessitas, 227,246-247,344-346, 349, 421, 453-454,1194; quomodo succurrit fidei, 61, 348-349; maxime inservit intemæ contemplationi, 62-63,334-336; reddit cor altum, non ut exaltetur cor, sed ut exaltetur Deus, 336; quæ et quot praestat circa divinorum cognitionem, 427–432; penetrat et rimatur occulta et sensum litteralem Sacrae Scripturæ, 443-452.
3—comparatur donum intellectus lumini naturali principiorum, 294-295, 426,1100,1241.
4—distinguitur a prophetia, 124-128,354-362; a virtutibus theologicis, 151-163, 246-252, 548; a fide, 143, 151-159, 246-252, 317-333, 347-350, 366-372, 385-388, 399, 409, 427-442, 484-488, 1084-1092; a dono scientiæ, 317-333, 341-342, 407-409, 426, 539-540, 737-740; a dono sapientiæ, 317-333, 341-342, 407-409, 426, 618, 653-654, 736, 1100; a dono consilii, 408, 426, 539-540; a lumine gloriæ, 366-372, 388, 399, 475-505,515-548; a theologia acquisita, 423; a virtute intellectuali quæ vocatur intellectus, 136.
5—ejus ratio formalis, 392, 395-397, 399-409, 414-419, 440, 516-525, 528-536,1107-1112; eadem in via et in patria, 395-397, 507-514, 780.
6—extensio ejus materiæ, 247,324,443-454.
7—actus ejus in via, 285-336; in patria, 506-514.
8—non variatur essentialiter, sed idem manet in patria, 373-406; est in via evidens imperfecte, in patria perfecte, 385-388, 394-397; in via

regulatur a fide, in patria a lumine gloriæ, 125,. 484-487; non tamen in via elicit actum fidei, nec in patria actum visionis, 484-488, 516-519, 527.
9—quomodo attingit evidentiam credibilitatis, 317-336, 353-362.
10—ad utramque partem pertinet, speculativam scilicet et practicam, 1058-1065; quantum ad hoc D. Thomas mutavit sententiam suam, 288,1060-1062.
11—est præstantius scientiæ dono et consilii, non tamen sapientiæ, 1235-1236, 1241.
12—evidentia affectiva doni intellectus fundatur supef gustum et experientiam divinorum, 385.
13—quomodo donum intellectus et sapientiæ non sunt virtutes theologicae, 547-548.
14—beatitudo corresponded, 303, 455-469.
15—fructus corresponded, 198, 299, 349, 455, 470-474, 1222.

Intellectus principiorum: 1—in naturalibus idem habitus primorum principiorum ei penetrat veritates, *et* eis assentitur, 274,279,294,340,433,442; idem non habetur in supematuralibus, 427-428, 430, 438-440, 442.
2—ad illum habitum pertinet tantupimodo ex penetratione terminorum judicare de veritate, 344, 653.

Intuitiva experientia: non reddit superfluam experientiam affectivam et finitivam de divinis, 532-536.

J

Judicium: duplex est, aliud simplex, aliud resolutorium seu analyticum, 285, 317-322, 549, 603-608.

L

LatriA: 1—est pietas virtus, 857-859; ad illam pertinet reverentiam exhibere Sacræ Scripturæ, 880.
2—in quo fundatur cultus latriæ, 902.
3—cultus latriæ non respicit alias personas præter Deum, 905.

Luctus: beatitudo luctus correspondet dono scientiæ et etiam dono timoris, 996, 1015.

M

Magnanimitas: est virtus adjuncta fortitudini, 952.

Magnificentia· est virtus adjuncta fortitudini, 916, 952.

Malum· est duplex, aliud malum pœnæ, aliud culpæ, 967.

Maria· 1—ex dono intellectus interrogavit Angelum, 439.
2—ex dono pietatis magnificabat Dominum, 863.

Miraculum· gratia miraculorum in peccatore reperiri potest, 845.

Misericordia· donum pietatis misericordiam aliis exhibet, 880.

Moralitas· nihil aliud est quam mensuratio agibilium, 165, 254; variata regulatione, variatur, cum in illa consistit, 165.

Motio· alia est motio effectiva, alia motio regulativa, 175-176,219-221,223-229.

Munditia cordis· quid per hoc intelligendujn, 303, 455-459.

Mystica cognitio, quid sit, 414, 510, 512, 518-519, 548, 570, 573, 575, 594, 599, 674, 734.

N

Necessitas· donorum Spiritus Sancti, 200-208, 221, 225-234, 420-421, 1080-1100,1176-1184.

Nomen· quomodo in Scriptura appellantur dona Spiritus Sancti, 50-93.

Numerus· circa numerum donorum, 1028-1130.

O

Objectum· ratio formalis afficit materiam et distinguit, 877.

Observantia· pars potentialis justitiæ, 884.

Oratio· definitur, 109.

P

Patientia· est virtus adjuncta fortitudini, 916,952.

Paupertas spiritus· beatitudo correspondens dono timoris, 996, 1008-1009, 1015.

PAX: non est requies cordis ubi non est volatus ad Deum, 35.

Peccatum: effectus ejus physici, 647.

Perseverantia: 1—cur donum fortitudinis non importat donum perseverantia, 962.
2—est virtus adjuncta fortitudini, 916, 952.

Pia AFFECTIO: 1—et fides, 282, 348, 678, 848, 856.
2—de judicio prerequisite ad piam affectionem, 555, 678.

Pietas donum: 1—correspondet religioni et toti materia justitia, 829, 880, 908-914.
2—cur non vocatur donum religionis, 887.
3—ejus necessitas, 229.
4—distinguitur a religione infusa, 839-881, 888-896, 899-907; a religione acquisita, 871; a virtute pietatis, 857-869; a caritate, 893, 901, 907; a virtutibus moralibus, 165; a dono timoris, 837.
5—ejus ratio formalis, 851, 857-881, 888-896, 899-907, 1049, 1112.
6—extensio ejus materia, 838, 851-852, 882-914.
7—ejus actus in via et in patria, 880-881.
8—donum pietatis et donum timoris eodem vocabulo nominantur in aliquibus codicibus hebraicis, non tamen in Vulgata, 835-836.
9—altiori modo quam religio etiam infusa reverentiam exhibet Sacra Scriptura, 880.
10—prafertur simpliciter omnibus donis appetitivis, 1235-1236,1243; secundum quid autem et ex parte materia fortitudo prafertur pietati, 1236, 1244.
11—beatitudo correspondes, 880.

Pietas virtus: 1—reddit debitum cultum parentibus, 884, 887.
2—distinguitur a dono pietatis, 857-869.
3—religio infusa etiam pietas appellari potest, 857.

Practicum: 1—speculativum naturaliter pracedit et excellentius est practico, 1240.
2—habitus supernaturales possunt ad speculativum et practicum insimul sese extendere, 1065.
3—fundatur in speculativo, 771.

Prophetia: 1—non est habitus, sed lumen per modum transeuntis, 120-122, 124-125, 261; describitur cognitio prophetialis, 127; quomodo compatiatur cum fide, 127.

2—datur in aliorum ædificationem potius quam in justificationem propriam, 1128; potest etiam dari in infideli, 127, 358, 454, 1128.
3—comparantur ad invicem instinctus Spiritus Sancti in donis et lumen propheticum, 124 sq.
4—judicat de rebus sibi revelatis, 555.

Principium: quomodo unum principium potest alterum principium probare, 692-693.

Prudentia: 1—donum consilii correspondet prudentiæ, 632, 742, 807; cur donum consilii non appellatur donum prudentiæ, 743.
2—differt a dono consilii, 228-229, 744, 757-773, 776, 778-780, 783-785.
3—non sufficit consiliari pro omnibus ad quæ potest nos movere instinctus Spiritus Sancti, 783.
4—de objecto virtutis prudentiæ, 787.
5—præsupponit intentionem rectificatam per virtutes, 1134.
6—sine prudentia nulla est virtus quæ vera virtus moralis sit, 1138.
7—est immediate regulativa actionum, 633; quomodo prudentia movet virtutes, 220,1173.
8—circa tres actus virtutis prudentiæ, 807.

R

Ratio: non solum repræsentat objectum, sed etiam regulat et mensurat, 220, 1111.

Regnum Messiæ: est in justitia et fidelitate, 1078, 1126.

Religio: 1—religio infusa differt a dono pietatis, 839-881, 888-896, 899-907.
2—quomodo respicit rationem cultus in Deo, 859, 865, 873.
3—religio etiam infusa nec secundario extenditur ad exhibendum cultum creaturis, 888-891.
4—etiam pietas appellari potest, 857.
5—quomodo Deus colitur exercitio omnium virtutum, 909.

Revelationes privatæ: 931, 948.

S

Sapientia donum: 1—ejus necessitas, 227,246,250.
2—distinguitur a virtute sapientiæ, 136,554-575,581,596,672,674,685-693; a scientia infusa, 554-560,676; a theologia acquisita, 661-662,669, 673-676, 685-693; a prophetia, 555,558-559; a lumine gloriæ, 500-514,549-

550; a virtutibus theologicis, 142-143,151-163, 246-251, 547-548, 550; a fide, 151-160, 351, 555, 559, 569, 581, 585-592, 597-616, 662-696, 1084-1092; a dono consilii, 619,632-633,733,781-782; a dono intellectus, 316-333,340-342,407-409,426,549-550,618,652-654,741,1100; a dono scientiæ, 320, 555, 620-631, 727, 732, 736-740.
3—ejus ratio formalis, 554-594, 598-616,634-657,670-676, 780,1044-1047, 1107-1110; eadem hic et in patria, 564, 684, 694-696,780.
4—extensio ejus materiæ, 250, 252, 553, 562, 658-696.
5—correspondet caritati ut ei deserviens, 243-245, 1056, 1119-1120.
6—est practicum et speculativum, 668, 1058-1065; quantum ad hoc D. Thomas mutavit sententiam suam, 288, 1060-1063.
7—non est discursivum ex se, sed ex imperfectione subjecti, 656-657,760,762.
8—non manet in peccante mortaliter, 643-647.
9—præstantius est omnibus donis, 1235-1236, 1241-1242.

Sapientia virtus, 1—est in intellectu, 162-163.
2—distinguitur a prudentia, 633; a scientia virtute, 554, 566-569, 572, 598, 606, 626; a dono sapientiæ, 136, 554-575, 581, 596, 672, 674, 685-693.
3—non est immediate regulativa actionum, 633.
4—ejus processus, 686.

Scientia donum, 1—ejus necessitas, 227, 246, 248.
2—distinguitur a virtute scientiæ, 136, 698-699, 734; a theologia acquisita, 706,734; a virtutibus theologicis, 151-163,246-251,549-550; a caritate, 142-143, 161-163; a fide, 703-710, 729-732, 740, 1084-1092; a dono consilii, 733, 781-782; a dono intellectus, 317-333, 341-342, 407-409, 426, 539-540, 549, 737-740,1099-1100; a dono sapientiæ, 320, 539-540, 555, 620-631, 700-710, 718-727, 732, 736-740.
3—ejus ratio formalis, 703-727, 734, 780,1044-1048,1107-1112.
4—extensio ejus materiæ, 246-248, 698-702, 715-717, 720-725, 735-741.
5—ejus proprius actus, 720-725, 735-740; in patria, 502.
6—est simul practicum ac speculativum, 668, 1058-1065; quantum ad hoc D. Thomas mutavit sententiam suam, 288, 1060-1063.
7—correspondet fidei sicut et donum intellectus, 243, 247-248, 1056.
8—non est discursivum quantum ex se, sed ex imperfectione subjecti in hac vita, 656-657, 760, 762.
9—non est præstantius dono intellectus, bene tamen dono consilii, simpliciter loquendo, 1235-1236, 1238-1242; secundum quid autem et ex parte materiæ consilium præfertur scientiæ, 1236, 1244.
10—et credibilitas, 248.

Scientia infusai 1—definitur, 504.
2—quomodo judicat, 555, 559.
3—quomodo theologia donum est infusa, 676.
4—ejus extensio, 656.

Scientia virtus· 1—definitur, 698.
2—distinguitur a virtute sapientiæ, 554, 566-569, 572, 598, 606,626; a dono scientiæ, 136, 698-699, 734.

Scire· 1—quid sit proprie, 604-605,698.
2—quomodo sit intelligendum illud (I *Cor.* 13, 8): *scientia destruetur,* 159, 1211,1225-1226.

Scitum theologice1 685-693.

Scriptura Sacra· 1—ejus veneratio, 848, 856, 880-881.
2—qui diversas causales in Scripturis penetraret, multum proficeret in donis scientiæ et sapientiæ, 627-631.

Sensus· cur potentiæ sensitivæ multiplicantur in homine, 954.

Sensus Scripturæ ‡ intelligere proprium et litteralem sensum Scripturæ pertinet ad donum intellectus, 447.

Simplices· multoties invenitur mystica et affectiva cognitio donorum in hominibus simplicibus et idiotis, 125, 333, 362, 418, 629, 679.

Specificatio· res specificatæ non possunt excedere sua specificativa, 71,1108.

Speculativum· naturaliter præcedit et excellentius est practice, 1240.

Spes· 1—et donum timoris, 249, 963,1056.
2—motivum principale spei divinæ est omnipotentia Dei, 773.

Spiritus· sic vocantur dona Spiritus Sancti in Sacra Scriptura, 50-93,166,179-181.

SubalternatiOi 390-391,1216,1218.

Supernatural Ei omnia supematuralia pertinent ad cognitionem et appetitum, 1118.

Synesis· pars potentialis prudentiæ, 1073.

T

Temperantia· 1—donum timoris correspondet temperantiæ, 979-1027.
2—ejus formale motivum, 980.

Theologia: 1—est obscura in hac vita propter dependentiam a fide, 779.
2—distinguitur theologia acquisita a dono intellectus, 423; a dono scientiæ, 706, 734; a dono sapientiæ, 661-662, 669, 673-676, 685-693.
3—theologia acquisita est quædam intelligentia rerum supematuralium juxta modum naturalium, 227, 675, 814; non sufficit ad penetrandum mysteria Dei, 196, 227, 453-454, 814.
4—theologia mystica seu theologia quæ est donum Spiritus Sancti, 170-171, 458-459, 1151, 1200.
5—distinctio aperitur ne confundas theologiam mysticam cum theologia acquisita circa res mysticas, 674-676, 1200-1202.
6—theologia acquisita indifferenter potest inveniri in justo et in peccatore, 675.
7—non quicumque existens in gratia est theologus, 706.

Timori 1—divisio timoris, 965-971.
2—timor mundanus, 973.

Timor donum: 1—ejus necessitas, 228-229, 249.
2—non est timor mundanus, nec servilis, sed filialis et castus, 965-978.
3—corresponde! virtuti temperantiæ et virtuti spei, 243, 829-830, 963-964, 979, 983, 992, 1120, 1245-1250.
4—distinguitur a virtutibus moralibus, 165, 837, 982; a temperantia, 964, 979-1027; ab humilitate, 981, 998-1027; a virtutibus theologicis, 246-252; a dono pietatis, 829, 835-837; a spe, 246, 249, 992.
5—ejus ratio formalis, 980-996,1044-1049.
6—extensio ejus materiæ, 249, 983-996,1249.
7—actus ejus proprius, 997-1027.
8—fuit in Christo, 98,104,1013.
9—inferius est omnibus donis, 1235,1245-1250.
10—beatitudines correspondentes, 996,1008-1009,1015-1024.
11—quomodo praesumptionem reprimit, 992,1056.

V

Veneratio ad Sacram Scripturam, 848,853-856, 880-881.

Veritas consistit in judicio, 290.

Virtus 1—est duplex defectus virtutis, 59-61, 195-197, 204, 221, 225-229, 232, 252, 254-259, 1094, 1178-1179, 1231.
2—ratio propter quam virtutes multiplicantur, 954, 1094, 1109.
3—ex novo praecepto non mutatur specificatio et quidditas virtutis, 930-931.

4—in virtutibus quæ sunt ad alterum, ratio debiti est id quod est formalius et intimius, 858.
5—esse in medio convenit tantummodo virtutibus moralibus, 1132.

Virtutes infusÆ: sunt elevatiores quam acquisite ex parte objecti et substantiae actuum, non ex parte modi regulandi et movendi, 420, 676, 1114-1115.

Virtus theologica: 1—nihil creati habet pro materia, 548.
2—virtutes theologicæ sunt perfectiores omnibus donis, 244-245, 485,1229-1230.
3—quomodo dona intellectus et sapientiæ non sunt virtutes theologicæ, 547-548.

Visio beata: 1—est simul speculativa et practica, 1065.
2—vices gerit divinæ scientiæ, 1065.
3—est cognitio quidditativa et intuitiva Dei, et pro ea parte qua est intuitiva est etiam experimentalis de Deo per modum visionis, 528, 533.
4—actus visionis non elicitur a dono intellectus, 482-488, 516-519, 527.